

PETRE ISPIRESCU

SNOAVE SAU POVEȘTI POPULARE

PETRE ISPIRESCU

SNOAVE SAU POVEȘTI POPULARE

PETRE ISPIRESCU

SNOAVE SAU POVEȘTI POPULARE

Editura Litera

LITERA®

Editura Litera © 2011

ISBN: 978-606-6010-348-3

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

TABEL CRONOLOGIC

■

1830 ianuarie se naște la București, în mahalaua Pescăria Veche, Petre Ispirescu, scriitor și folclorist. Tatăl său Gheorghe avea o frizerie. Mama, Elena, de origine transilvăneană, era, se pare, o povestitoare neîntrecută. De la părinți sau de la calfele și clienții tatălui său, Ispirescu a putut asculta, în copilărie, numeroase creații populare, mai ales basme. „N-am trecut nici patru clase primare”, mărturisește Ispirescu lui J. U. Jarnic. Din inițiativa mamei, Petre este deprins să citească de către dascălul Nicolai de la biserica Udricani din cartierul lor (pe atunci Bucureștii aveau 90 de cartiere).

1840 Petre Ispirescu își continuă studiile la cantorul Lupescu de la biserica Olteni.

1842 Băiatul învață „psaltichia” cu profesorul de muzică George Voiculescu de la biserica Domnița Bălașa. Curând, împreună cu alți cinci elevi, el cântă în fiecare duminică la mesă și câștigă astfel lunar, timp de doi ani de zile, câte 10 lei pe lună. Din pricina lipsurilor materiale, se vede nevoit, la 12 ani, să-și asigure singur existența.

1844 Nereușind să-și desăvârșească instrucția în școală, dar avid de cât mai multe cunoștințe, Ispirescu intră ucenic la tipografia condusă de Z. Carcalechi, sperând că acolo unde se tipăresc cărțile se poate studia. Z. Carcalechi edita din 1843 ziarul Vestitorul românesc. Aici Ispirescu lucra câte 14 ore pe zi.

1848 Se califică în meseria de tipograf. Devine serios, stăruitor și solitar. Patronul îi mărește salariul și responsabilitățile, iar duminicile îl invită să-și petreacă timpul liber în familia sa, probabil, în speranța de a-și mărita fiica după dânsul.

1849 Pentru a o distra pe maică-sa întristată de doliul recent, Petre învață să cânte la ghitară. Înzestrat cu simț artistic, scrie primele sale versuri. Dar continuă să creadă pe parcursul întregii vieți, fără a putea fi satisfăcut: lipsa sa de instruire este prea mare. La fel și în cazul prozei memorialiste, ca și în cel al versurilor, încercările sale rămân îmbinări hibride de influențe insuficient asimilate.

1853 Un amic în vârstă, medic, și un negustor, un om retras de afaceri, îl învață franceza dându-i lecții seara după lucru. Noaptea medita. Când avea timp scria pe tot felul de hârtii și citea tot ce-i cădea în mână.

1854 Patronul său, de astă dată, îi propune s-o ia în căsătorie pe-o nepoată. Petre refuză, părăsește tipografia și se angajează la alta Copainig. Aici se tipăresc în traducere Atala, Paul și Virginia, Swift, Rousseau, Dumas, Victor Hugo, Cervantes. Petre continuă să locuiască împreună cu mama și-și petrecea duminicile acasă; depune eforturi să citească Fabulele lui Florian în original.

1858 Acceptă să imprime, fără a prezenta textul cenzurii, Corespondența secretă a principelui Vogoride, un text util al unui grup de partizani ai Unirii Principatelor. Poliția îi arestează pe toți participanții afacerii, în afară de Ispirescu, care petrece trei săptămâni în închisoare, pierzându-și serviciul și rămânând astfel trei luni fără lucru. Abia la finele anului, Vasile Boerescu, participant al Unirii și viitorul ministru de externe, îi oferă direcția unei tipografii mai moderne, care posedă prima presă mecanică din București și imprima revista Naționalul.

1859 Are loc Unirea celor două principate românești prin alegerea domnitorului Moldovei și al Valahiei A. I. Cuza. Ispirescu urmărește cu interes evenimentele.

1860 La tipografie, el devine asociatul unei părți egale: Boerescu deține capitalul, iar Ispirescu direcția și activitatea. Lucrătorii și clienții îi poartă stima și respectul. A fost perioada cea mai fericită din viața lui, mai luminoasă, în stare a bucura pe maica lui sărmană. Trăia în liniște și pace, cu conștiința împăcată.

1861 Decide să se însoare. Își cumpără o casă pe strada Sălciilor, astăzi în plin centrul Bucureștilor. Activitatea sa de tipograf îl face să intre în contact cu scriitorii și cu oamenii timpului său. (I. Ionescu de la Brad, N. Filimon, I. Ghica, D. Bolintineanu).

1862 Talentul său se dezvăluie însă în basme, căci limbajul popular îi era mai apropiat și îl stăpânea ca un adevărat povestitor anonim. Primele basme, șase la număr, le publică în Țăranul român la îndemnul lui N. Filimon. Este vorba de basmele Tinerețe fără bătrânețe și viață fără moarte, Prâslea cel voinic și merele de aur, Balaurul cel cu șapte capete, Fata de împărat și pescarul, Fiul vânătorului ș. a. În același an tipărește și prima culegere de basme astăzi devenită o raritate bibliografică.

1863 Vasile Boerescu, asociatul său, își vinde imprimeria și Ispirescu rămâne fără lucru. C. A. Rosetti, viitor ministru, îl invită să ia direcția imprimeriei unde ieșea de sub tipar Românul, revista partidului liberal, atunci în opoziție.

1864 Guvernul suprimă Românul. Ispirescu din nou se află fără serviciu. Împreună cu alți asociați, Walter și Göbl, fondează Tipografia Lucrătorilor asociați. Poemele lui Bolintineanu, imprimate de Ispirescu, se învrednicesc la Expoziție de Medalia de argint. Cu un an mai târziu Ispirescu conduce personal foaia Tipograful român. Timp de un deceniu, din 1862 până în 1872, autorul nu publică nici un basm.

1866 Abdicarea de la tron a domnitorului A. I. Cuza este consemnată cu regret de către Revista sa. La invitația lui Ion Ghica, ministrul de interne, acceptă să supravegheze și să ia direcția Imprimeriei de Stat. Demisionează peste doi ani.

1868 Ispirescu, coasociat împreună cu alți trei asociați, fondează Noua tipografie a Laboratorilor români. Lucrează temeinic, dar cheltuielile devin o chestiune complicată.

1872 Apare cea de-a doua serie de basme: Legende sau basmele românilor. Ghicitori și proverburile. Cu o prefață de B. P. Hasdeu. Situația lui se ameliorează. Este încurajat, apreciat pentru calitățile scrisului său și pentru cunoașterea profundă și inestimabilă a creației populare.

1873 Scoate de sub tipar la Marea tipografie a Laboratorilor români Snoave sau povești populare.

1874 Publică Snoave sau povești populare la aceeași tipografie.

1876 Apar Ispravele și viața lui Mihai Viteazul.

1877 Publică un articol intitulat Basme române și basmele franceze.

1878 Rămas de unul singur la imprimerie, Ispirescu îi transformă numele în Tipografia Academiei Române. Moses Gaster publică un articol elogios despre Ispirescu în Magazin für die Literatur des Auslandes.

1879 Imprimă volumul Din poveștile unchiului sfătos, basme păgânești, sub influența lui A. I. Odobescu care de fapt le și prefațează. Basmele constituie o prelucrare de mituri din folclorul universal, fragmente de mitologie greacă

povestită pentru copii și într-un limbaj popular.

1880 Moses Gaster publică un nou articol despre Ispirescu în Literatur Blatt für die Germanische und Rumänische Philologie. Își petrece nopțile copiind texte pentru J. Urban Jarnik care proiecta să facă la Viena o Crestomație română de texte vechi rare. Munca nu se lăsă mult așteptată. Cu această ocazie luă contact cu Eminescu și cu Slavici și reuși, în urma lecturilor destul de sistematice, să dea viață vechilor texte ale literaturii române.

1881 Pentru întâia oară în viață Ispirescu părăsește Bucureștii pentru a se întoarce înapoi și vine la Roșiorii-de-Verde, un orașel situat la 120 km de București, unde fiică-sa trebuia să fie numită institutoare.

1882 Publică principala operă a vieții sale Legende sau basmele românilor, adunate din gura poporului de Ispirescu, culegător-tipograf, unde figurează 37 din cele mai frumoase basme, cu o prefață de Vasile Alecsandri. Articole elogioase apar în Revista de Istorie, arheologie și filologie, Gazeta Transilvaniei, Telegraful român, România liberă, Familia. Academia însă nu încoronă volumul, după cum îl făcuse Alecsandri să spere pe autor.

1883 Un librar din provincie reimprimă și desface volumele scriitorului. La 21 iunie Ispirescu are prima congestie cerebrală.

1885 Se preocupă, primul la noi, de valorificarea folclorului copiilor, în volumul Jocuri și jucării de copii, adunate de Ispirescu, culegător-tipograf (Sibiu, Editura Institutului tipografic).

1886 Din poveștile unchiului sfântos, Despre pomul Crăciunului (Krist-Baum) de Ispirescu culegător-tipograf, (București, Tipografia Academiei Române).

Povești morale, adunate din gura poporului de Ispirescu, culegător-tipograf, București, Tipografia Academiei Române.

1887 La 27 noiembrie o nouă congestie cerebrală îl lovește la masa de lucru și îl duce în beznă nopții. Ședința literară a grupului de la Revista Nouă (compusă din Ionescu-Gion, Delavrancea, Vlahuță, Hasdeu) este suspendată la anunțarea morții sale. Majoritatea publicațiilor publică necrologuri.

1960 Basme, legende, snoave. Ediție îngrijită de Radu Albala, cu o prefață de Corneliu Bărbulescu. ESPLA, Col. „BPT” Buc. Legende sau basmele românilor.

Ediție îngrijită de Aristița Avramescu. Prefață de Iorgu Iordan. EPL, București.

1969 Opere. Ediție îngrijită, note și variante, glosar și bibliografie de Aristița

1971 Avramescu, studiu introductiv de Corneliu Bărbulescu, EPL., București, 1969, vol. I; vol. II,—Minerva, București, 1971.

1997 Editura „Litera“ din Chișinău publică în colecția „Biblioteca școlarului“ opera fundamentală a lui Petre Ispirescu Legende sau basmele românilor. Ediția dispune de un tabel cronologic și de o selecție de referințe critice privind creația autorului clasic.

SNOAVE SAU POVEȘTI POPULARE (1879)

■

PĂPARA

Doi amici se întâlnesc. Se întreabă, se cercetează de sănătate. Apoi unul din ei zise:

— Ei! ce faci tu azi? Unde ai să petreci seara?

— Astăzi sunt invitat la masă la un amic al meu intim. Dacă vrei, vino și tu; el stă în strada Frântă, nr. ...; avem să petrecem bine la el.

— Însă eu îl cunosc pe amicul tău numai din auzite, cum o să merg eu la masă la el?

— Ce-ți pasă? El este un om cumsecade și te va primi bine, când va auzi că-mi ești amic. La 6 ore punct să fii acolo.

Amicul acesta se întâlnește cu altul și, crezând că în puterea amicitiei amicului său va putea fi primit la masă și celălalt amic, îl invită dar și îi spuse și ora prescrisă.

Acesta iară, bazat pe ce îi spuse amicul său, invită și el pe altul, și așa mai departe, până veni seara.

La ora mesei, amfitrionul nostru aștepta cu mare mulțumire să-i vină amicul, care nu întârzie de-a veni. Însă rămase surprins, când văzu că după dânsul vine altul; după acesta altul, până ce se află în fața a doisprezece musafiri.

Ca să se dumirească de această neașteptată onoare, amfitrionul se adresă către invitatul său:

— Cine este domnul, amice?

— Domnul este un amic al meu, pe care l-am invitat eu însumi, încredințat de bunătatea Dumitale și bazat pe amicia noastră.

— Prea bine. Dar domnul cine este?

— Este un amic al amicului meu.

— Și asta-i bine. Dar domnul?

— Amicul amicului acestui domn, care și el îmi este amic.

În astfel de chip se făcură recomandățiile, până la cel din urmă.

Văzând că astfel merge treaba, domnul casei se coboară în cuhnie și dă ordinele trebuincioase pentru ospăț.

După câțva timp, gazda își poftește la masă pe toți musafirii, cunoscuți și necunoscuți.

Aceștia, cum văzură aranjamentele mesei, se așteptau la un ospăț foarte elegant și copios. Curățenia mesei, a serviciului și regula cu care erau așezate lucrurile fiecare la locul său le ațâță și mai mult apetitul.

Se așezară la masă și bucatele începură a sosi în castroane mari, curate și scumpe.

— Ce este asta ce se pune pe masă, scumpul meu amic?

Întrebă invitatul pe gazdă.

— Aceasta este papară, dragul meu prieten. Ea deschide apetitul.

— Prea bine; dar ceea ce se aduce acum în celălalt castron ce este?

— Păpara păpării.

— Bine. Dar ceea ce vine după aceasta?

— O păpară a unei păpare a păpării.

Și tot astfel merse lucrul până la castronul al doisprezecelea.

Musafirii, de unde se așteptau la cine știe ce, fură nevoiți a mânca păpara.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1873, p. 3–5.

A doua oară apare în volumul

Snoave sau povești populare, București, 1879, p. 3–5.

GLAS AL ȘAPTELEA

Părintele C... fusese țârcovnic multă vreme în satul N...; prin purtarea sa cea bună, prin sânguința lui întru a învăța rânduiala bisericii, ajunsese să se facă și popă.

Preoteasa, femeie muncitoare și cu frica lui Dumnezeu, era credincioasă bărbatului și muncea împreună cu dânsul cât era ziulica de mare. Numai astfel putuseră să lege și ei două-n tei. Vezi că ei fuseseră săraci. Se luaseră din dragoste. Când avea câte oleacă de timp, preotul lua Octoihul și mai procitea glasurile. Astfel încât el putea să răspundă oricui, orice l-ar fi întrebat despre ale bisericii. Chiar protopopul, de ar fi venit să-l cerceteze, trebuia să rămână mulțumit de răspunsurile ce ar fi primit. Maica preoteasa, când cânta preotul glasurile din Octoih, îl asculta cu drag. Din toate din toate, glas al șaptelea îi rămăsese ei la inimă. Când se punea la lucru și era singură, murmură glas al șaptelea ca să-i treacă de urât și lucrul nu-l lăsa. Într-una din zile, abia se întorsese de la munca câmpului, când iată și părintele protopop intră în sat pentru revizie.

Preotul îl întâmpină cu smerenie, ca pe un mai-mare. Apoi, după ce merse în biserică și văzu că toate sunt la locul lor, trase în gazdă la preot. A doua zi, protopopul, până a nu pleca, luă nițel și pe preot la cercetare. Preotul răspunse bine când îl întreabă despre ale tipicului; deschise Octoihul și cântă glas întâi, ba al patrulea, ba al șaselea, când veni la glasul al șaptelea, hârț în sus, hârț în jos, îl uitase. Da din colț în colț, și nu putea odată cu capul să-și aducă aminte. Dacă văzu și văzu, se dete pe lângă protopopul cu rugăciune ca să nu-l dea pe mâna Episcopiei. Și ca să astupe gura protopopului, îi dete unica iapă ce avea. Atunci protopopul, văzând cum merge treaba, îi zise:

— Fii pe pace, părinte, nu mai purta grijă. Tacumă, mă cheamă.

Preotului îi veni nițică inimă când auzi așa. Iară protopopul luă iapa și plecă.

Preoteasa tocmai depăna tortul de pe fuse; se uita cu jind cum li se duce iapa și, plină de amărăciune, începu a cânta:

— De știa pop-al meu glas al șaptelea, nu-i lua protopopul iapa.

Și fiindcă ei, cum zisei, îi rămăsese la inimă unul din glasurile ce cânta preotul din Octoih, cântecul ei fu tocmai pe tonul glasului al șaptelea.

Preotul, care se uita și el galeș după iapă, plin de ciudă cum de tocmai atunci se întâmplase să uite glas al șaptelea, îndată ce auzi pe preoteasă cântând, îi zise:

— Da unde îl găsiși, preoteasă?

— Ia, în coșul cu fusele, părinte, îi răspunse ea.

Atunci preotul repezi o fugă d-alea țepene după protopop, strigând:

— Părinte protopoape! Părinte protopoape! Ia vino încoa! Ia vino încoa! și îi făcea mereu cu mâna.

Protopopul se întoarse.

— Mă rog, părințele, fă bine și lasă-mi iapa, fiindcă iată am găsit pe glas al șaptelea, zise preotul.

— Dar unde l-ai găsit? îl întrebă protopopul.

— Iaca mi l-a găsit preoteasa în coșul cu fusele.

Atunci se puse protopopul de-l ascultă. Și în adevăr că-l știa cum nu se poate mai bine.

Nu mai avu ce zice protopopul, și plecă după cum și venise. Iară preotul își scăpă biata iapă.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1879, p. 9–11.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 9–11.

LUPUL PÂRCĂLAB

Era iarnă. Pământul se acoperise de zăpadă. Se zicea că ninsoarea ce căzuse era de patru palme domnești. Era una din iernile cele mai grele. Lupul, flămând, ieșise din pădure și ținea poteca. Mergând pe cărare, se întâlnește cu un asin. Vederea prăzii sale atât îi ațâțase pofta de mâncare, încât îi lăsa gura apă; mai cu seamă că nu-i știa de rost de vreo trei zile.

— Stai să te mănânc, blestematule, că iacă sunt lihnit de foame.

— Ce mai treabă; parcă altceva mai bun n-ai de făcut, răspunse asinul. Că o să mă mănânci, știi; ești bun de una ca aceasta. Dară ce o să alegi din mine, un biet dobitoc slab, prăpădit de boală și osteneală? Deocamdată îți vei momi o foame, dară pe mâine?

— Bun e Dumnezeu. Dacă mâine nu voi da peste vreun vânat, găsesc eu poimâine, și de foame nu mă lasă el să mor.

— Așa este. Însă nu este mai bine să ai în toate zilele cu ce să-ți umpli bărdăhanul și fără să muncești?

— Ba da, se grăbi lupul a răspunde; însă eu știu alt meșteșug decât pe acela ce l-am învățat.

— Eu cunosc un altul. Și dacă vei binevoi, n-ai decât să mă ascuți și te încredințez că vei scăpa de lipsă și de foame. Aș fi voit să mă folosesc eu de ceea ce am să-ți spun; dară eu nu știu de ce toate dobitoacele râd de mine. Și dacă urechile îmi sunt lungi, alte animale au cozi lungi, boturi lungi, coarne, și cu toate astea ele nu sunt așa de râs ca mine.

— Ia lasă astea și dă mai iute de spune, că n-am timp de pierdut.

— Ascultă. Pârcălabul din satul nostru a murit; toți sătenii ar voi să fie pârcălabi, și din aceasta tot satul este învrăjbit. Mai bucuros ar alege pe un străin decât pe unul din ei. Și, ca să-și împlinească dorința, mă trimise pe mine să aduc pe oricine voi întâlni. Dumnezeu mi te scoase în cale și eu te povățuiesc să nu mai întârzii și să vii cu mine.

— Și ce bine poate să-mi aducă aceasta? întrebă lupul; tu îmi ziseși că voi scăpa de neajunsul foamei.

— Tocmai această. Pârcălabul, după cum se știe, este capul satului. Oițele, mielușeii, găinile, purceii, toți sunt sub ascultarea lui. În fiecare zi vei putea alege câte una pentru prânzul D-tale, fiindcă pârcălabul nu este el așa degeaba pârcălab.

— Dacă este așa, te ascult, hai să mergem.

Și porniră amândoi spre sat; asinul înaintea și lupul după dânsul; asinul se tot uita înapoi și lărgea pasul; lupul, plin de bucurie, cu mațele chiorăinde și mândru, îl ținea de scurt și mergea aproape de măgar, spre a nu-i scăpa din gheare un așa chilipir.

Abia ajunseră la marginea satului și asinul o rupse de fugă; lupul după el. Țăranii, văzând că intră lupul în sat, săriră cu mic cu mare, cu ciomege, cu topoare, cu bulgări, dădură chiote, îl loviră și luară pe lup în goană cu câinii. Cât p-aci să-i rămână pielea pe-acolo; de chiu, de vai, scăpă de moarte, dar huiduit, lovit și cotonogit. Nici nu prinse de veste când ajunse în pădure peste nămeți și troiene, ostenit, de era să crape fierea în el. Aci cugetă el că trebuie să se odihnească puțin.

Tocmai p-atunci un călugăr, care se întorcea la schitul unde era închinat, trecea prin pădure și, văzând lupul flămând, alergând cu limba scoasă de un cot, de frică, luă rasa în cap, se făcu ghem și se culcă pe zăpadă.

Lupul crezu a fi găsit cel mai nimerit loc de odihnă, punându-se pe această buturugă pârlită, după cum o credea el că este, și începu a-și imputa zicând:

— Moșii mei pârcălabi n-au fost, tată-meu, asemenea n-a fost pârcălab, cine mă puse pe mine a crede că eu aș fi bun de o asemenea slujbă? Rămăsei și nemâncat! Crăp de foame și de osteneală. N-are cine mă lua de coadă, și să mă învârtească, și să mă învârtească, până mi-o rupe și coada; încai să mă aleg cu atât.

Călugărul n-așteptă să mai zică încă o dată lupul ceea ce credea el că-și spune numai lui însuși și făcu tocmai precum se temea lupul că nu o să se găsească nimeni cine să-i facă și ăst neajuns.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1873, p. 12–15.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879. p. 12–15.

Între manuscrisele inedite ale lui P. Ispirescu, există o variantă în versuri a acestei snoave, datată februarie 1871 și refăcută în 1876.

BOIANGIUL ȘI SNOVOSUL

A fost odată un snovos. El speriasse o lume cu glumele lui cele nesăbuite. În cele din urmă își găsi băcăul.

Ducându-se odată la un boiangiu, îi zise:

— Domnule, te rog să-mi spui cât costă să-mi vopsești brâul ăsta?

— Cum să ți-l vopsesc, nene? Întrebă boiangiul.

— Iaca, roșu să nu mi-l faci, că nu-mi place.

— Bine, să ți-l fac negru.

— Nu-mi place.

— Albastru, galben, negru, stacojiu etc.

— Știi ce? Să nu mi-l faci nici roșu, nici albastru, nici galben etc., însă să mi-l vopsești într-un fel așa cum să-mi placă.

— Prea bine, zise boiangiul, care văzu cu cine are a face.

Ți-l fac, dar costă atât.

— Ba atât.

— Ba atât.

— Ei, aidi să fie de bine!

În sfârșit, se învoiră și din preț. Apoi calendroiul de snovos zise:

— Când crezi să fie gata, ca să vin să-l iau?

După ce se gândi puțin, se scărpină în cap, boiangiul răspunse:

— Azi avem luni; apoi să nu vii nici marți, nici miercuri, nici joi nici vineri, nici sâmbătă, nici duminică, nici luni, încolo poți veni când vei voi.

Într-una din zilele săptămânii următoare, mușteriu cu brâul vine la boiangiu și voiește a ști dacă brâul este gata.

— Ei, iată am venit precum mi-ai zis; gata este brâul?

— Mă iartă, răspunse boiangiu, eu nu ți-am zis să vii azi, marți. Fă bine mă rog și-ți adu aminte cum ți-am zis.

După trecere de altă săptămână, același răspuns. După încă o săptămână, văzând că i se dă tot răspunsul din săptămâna trecută, întrebă din nou:

— Dar bine, domnule, când să vin?

— Oricând vei pofti, răspunse boiangiu, numai în zilele în care ți-am zis la început să nu vii, fiindcă nu este gata.

Acum văzu calendroiul că voind a păcăli s-a păcălit însuși.

Și ca să poată să-și scoată brâul, alergă la alte mijloace. Trase pe boiangiu la judecată.

— De ce nu dai brâul omului? întrebă judecătorul pe boiangiu.

— Domnule judecător, răspunse boiangiu, omul acesta mi-a adus în adevăr un brâu ca să i-l vopsec, și mi-a zis să nu i-l fac nici roșu, nici galben, nici verde, nici albastru, nici negru, nici fistichiu etc. și ne-am învoit din preț.

— Așa este, domnule judecător, începu a zise snovosul. După ce ne-am învoit omenește, l-am întrebat în ce zi să vin să-l iau și mi-a răspuns ca să nu vin nici marți, nici miercuri, nici joi, nici vineri, nici sâmbătă, nici duminică, nici luni. Era într-o luni când i-am dus brâul să mi-l vopsească. Peste o săptămână când m-am dus să-l iau, mi-a zis că nu e gata. Peste altă săptămână mi-a zis ca și la început. Și de atunci de câte ori m-am mai dus să-mi iau brâul, mi-a răspuns că eu mă duc tot în zile în care dânsul mi-a spus că nu e gata.

Judecătorul, văzând ce fel de oameni are a judeca, se trase la chibzuire. Apoi le zise:

— Slujitorul acesta, om al tribunalului, este însărcinat să vă împace. Duceți-vă cu dânsul.

Slujitorul îi duse pe Dealul Mitropoliei; acolo, prin ajutorul altor slujitori, îi legară fedeleș pe amândoi launloc, unul în fața altuia, le dete drumul de vale. Pe când veneau de-a berbeleaca, slujitorul întrebă pe omul cu brâul:

— Cum să-ți vopsească brâul?

— Să-l vopsească cum dracu l-o vopsi, răspunse el.

— Când să vină omul să-și ia brâul? întrebă pe boiangiu.

— Să vină când naiba o veni, că este gata.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1873, p. 15–18.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 15–18.

ȘTIȚI VOI CE ZICE ÎN CARTEA ACEASTA?

Locuitorii unui sat, cuprinși de dorința de a asculta și dâșii, duminica, sfânta Evanghelie, se hotărâra a răspunde cu toții la întrebarea ce le tot făcea preotul când era să citească Evanghelia.

În duminica următoare, preotul, după obicei, înainte de a citi Evanghelia, făcu următoarea întrebare în modul cum se cântă aceste învățături sfinte:

— Oameni buni, știți voi ce zice în cartea aceasta?

— Nu știm, răspunseră cu toții deodată.

— Dacă nu știți, la ce să vă mai spun, zise preotul, închise cartea și se retrase.

Pasămite, bietul preot nu că nu știa să citească, vorbea însă cam bâlbâit și se temea să nu rădă lumea de el. Liturghia, cum, cum, o încurca el; dară când venea la citirea Evangheliei, se slujea de asemenea tertipuri.

Sătenii, după ieșirea de la biserică, se adunară, se sfătuiră și se hotărâra ce să zică când vor mai fi întrebați.

A doua duminică, la timpul de a citi Evanghelia, preotul iară zise, după obiceiul său:

— Oameni buni, știți voi ce zice în cartea aceasta?

— Știm, răspunseră sătenii.

— Dacă știți, la ce să vă mai spun eu, iarăși, le zise preotul.

Țăranii se adunară din nou și se hotărâra cam ce să răspundă la o altă întrebare.

A treia duminică, preotul iară întrebă:

— Oameni buni, știți voi ce zice în cartea aceasta?

— Știm, răspunseră cei ce stăteau în dreapta.

— Nu știm, răspunseră cei ce se aflau în stânga.

— Cei ce știu să spună la cei ce nu știu, zise preotul și se trase în altar.

De astă dată, nemaștiind cum să facă ca să poată să audă citindu-li-se Evanghelia, adunarea sătenilor hotărî a se plînge la protopopul, ceea ce și făcură.

Acesta veni în duminica următoare să asiste la liturghie și totodată să asculte și justificările preotului.

Când fu să se citească Evanghelia, preotul, care înțelese de ce venise protopopul, ieși din altar cu cartea în mână fără să se sfiască de ceva și începu cântând, ca cum ar spune Evanghelia:

— Părinte protopoape, am o sută de oi, jumătate ție, jumătate mie. Am patru boi, doi ție și doi mie. Mai am patru cai, doi porci, cincizeci de capre și altele, și altele, jumătate ție și jumătate mie.

După terminarea liturghiei, protopopul se adresă către săteni:

— Ce spuneți Dumnevoastră că preotul nu știe a citi Evanghelia? Dar mai frumoasă Evanghelie ca cea de astăzi unde socotiți Dumnevoastră să mai auziți? Nici eu însumi, cu toată protopopia mea, n-am mai auzit Evanghelie interesantă ca cea de azi. Mai bine faceți bunătate și nu mai cârtiți în contra preotului Dumnevoastră, căci de se va afla la curtea lui Vodă de un asemenea preot, vi-l ia și rămâneți cu buzele umflate. Unde socotiți să găsiți preot mai bun decât acesta?

Preotul în urmă a făcut din cuvânt în cuvânt tot ce zisese în Evanghelie.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1873, p. 18–21.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 18–21.

IEFTIN ȘI SCUMP

— Tată, am găsit un bou ieftin; bine ar fi să-l cumperi, zise un june ca de optsprezece până la douăzeci de ani tatălui său, plin de bucurie.

— De unde știi tu că este ieftin, și cine este cel ce îl vinde? întrebă părintele.

— Este un nenorocit, tată, răspunse junele, căruia i-a murit până acum mai mulți boi. Vitele ce bruma i-a mai scăpat le-a schimbat pe bani. El voiește să se apuce de altceva, căci cu vitele n-are noroc. Boul ce i-a rămas încă este hotărât să-l dea pe ce l-o da, numai să scape de dânsul, și nu găsește să-l vândă.

— Și în cât l-a lăsat?

— Eu l-am tocmit și îl pot scoate cu vreo cincizeci de lei.

— Este scump, dragul tatei.

Surprins de răspunsul tatălui său, bietul june lăasă ochii în jos, tăcu și se duse într-ale sale. Era convins că tată-său știe ce spune.

Soarta, care până aci fusese cam aspră cu această familie, se îndură în cele din urmă, și de un cârd de vreme începu a-i zâmbi. Pe ce puneă mâna bătrânul, totul îi ieșea spre bine.

După vreo doi ani de la aceasta, bătrânul se întoarse acasă într-una din zile cu un bou frumos. Avea de ce se prinde ochii de când se uita cineva la el.

Fiul, când văzu în bățatură un astfel de bou, alergă la tată-său într-un suflet și, plin de bucurie, îi zise:

— De la cine ai cumpărat boul ăsta, tată?

— De la obor, tătucule.

— Și l-ai luat mai ieftin decât care îl găsisem eu mai anțărț?

— Ba nu; pe acesta am dat mai mult, deși acela nici el nu era prost. Boul ce vezi în bățatură mă ține 200 de lei.

— Boul ce tocmisem eu era numai 50 de lei, și atunci mi-ai zis că este scump, tată dragă.

— Așa este, fătul meu. Aceasta o zic și acum. Atunci boul cu cincizeci de lei era scump, fiindcă n-aveam bani, Astăzi, acesta cu două sute de lei este ieftin, fiindcă, de la mila lui Dumnezeu, am putut lega și noi gura pânzei. Aceasta s-o ții minte în viața Dumitale.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1873, p. 21–23.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 21–23.

BOLNAVUL ȘI DOCTORUL

Un oarecare bolnav nu se putea mira destul de multă dragoste ce-i arăta familia sa de câteva zile încoace. Căzut bolnav de mai multe luni, căutat de doctorul cel mai în renume din oraș, el, în loc să se facă bine, simțea din ce în ce că slăbește mai mult.

Toată familia, toți consăngenii săi se grăbeau, în cele din urmă, a-l vizita și a-i arăta durerea ce simt că nu se poate întrema mai curând și care de care se întrecea a-i arăta simțămintele de iubire și de interes ce aveau pentru dânsul.

Pasămite, medicul, căruia i se înfundase toată procopseala după ce aduse pe pacient pe marginea mormântului, ca să nu i se dea pe față arama, spusese familiei că lipsa de sânge este așa de complectă, încât însuși Dumnezeu n-ar mai avea ce-i face. El recomandă consăngenilor să-i facă toate voile, căci peste puțin n-are să mai fie între ei și cu ei, iar el încetă de a mai veni în vizită.

Din partea lor, rudele arătau atâta prevenire pentru dorințele lui, încât căutau a i le ghici; și apucau înainte de-i împlineau toate cererile până a nu le declara el.

Aceasta era o enigmă pe care bolnavul nu o putea dezlega.

* * *

Părăsit de medic, morbosul nostru trăgâia sub sarcina unei slăbiciuni povăroase. El văzu ca medicul curant nu mai vine și se mira cum de nu-l înlocuiește cu altul familia și rudele, ce de altminterea vedea că se interesa de viața lui. În fine, de urât, începu a ieși câte puțin, când susținut de vreo rudă și când cu trăsura.

Mulți din amicii ce-i întâlnea nu-l mai cunoșteau. Povestind el unora și altora suferințele sale, cu un grai obosit, unul dintr-înșii îl învăță a mânca slănină și a bea borș.

— Nu știu, zău, zise bietul morbos, dacă astă secătură de doctorie va putea să-mi facă ceva bine. Eu am cheltuit bani, nu glumă, pe o mulțime de alte medicamente, tot d-ale scumpe și tot nu m-am folosit cu nimic. Voi face și astă încercare; și dacă nu mi-o da înde bine nici ea, apoi îmi voi recomanda sufletul

lui Dumnezeu și pace.

* * *

Trecuse câțiva ani. Morbosul nostru se făcuse bine. Medicamentul ce disprețuia, încetul cu încetul, îl puse în picioare. El, văzând că îi merge bine, urmă cura întocmai după prescripțiile ce îi dase amicul său.

Medicul curant și uitase de dânsul. După ce-și luase remunerariul și părăsise pe morbos, nici că se mai interesa despre el. După dânsul, clientul său trebuia să fie pe lumea cealaltă. Așa hotărâse Dumnealui cu indiferența și răceala ce caracterizează pe unii dintre succesorii lui Esculap, și așa ar fi voit să fie.

Într-una din zile, aflându-se fostul nostru morbos într-o casă la unul din amicii săi, dete peste dânsul medicul cu pricina și rămase ca trăsnet din senin la vederea lui. De unde îl lăsase slab și uscat ca o prună opărită, acum îl vede plin și rumen ca o cireasă. Și ca să nu se cunoască încurcătura în care se afla, se adresă la dânsul în glumă:

— Bine ai venit de pe lumea cealaltă! Ce mai veste pe-acolo? Știi că ai ce să ne spui.

— Multe, zise morbosul, încât de v-aș povesti un an, și tot n-aș termina. Aș avea ce să vă spun de pe la rai, v-aș spune ce am văzut pe la iad, căci am vizitat și iadul. Din toate însă, să vă narez binele ce am putut să fac și eu pe lumea cealaltă. Ajung la iad. Acolo tartorul dracilor se certa cu Moartea:

„Care-i cauza, zicea domnul întunericului“ către Moarte, de-mi aduci atâtea puține suflete de câțva timp?

„Nu pot să fac mai mult, răspunse îngerul morții. O spuză de medici au ieșit ca din pământ și îmi dispută victimele. Nu e bolnav lângă care să nu vină câte doi și trei, care îmi răpesc din mâini pe oricare voi să înhaț eu. Ca să ajungem la un rezultat bun, părerea mea e să curățim mai întâi pe medici și apoi cât pentru cei profani ne va fi prea ușor.“

„Așa să fie“, răspunse furios domnul satanilor.

După asta văzui că Moartea prezentă tartorului o listă de medici pe care voia să-i ridice ea dintre cei vii, listă scrisă cu roșu pe câteva coale de hârtie neagră ca

păcura. Am asistat la citirea întregii liste; când, cam către coadă, aud și numele Dumitale. Atunci n-am mai putut să opresc a nu zice și eu ceva, și m-am adresat către mai-marele satanilor cu următoarele cuvinte:

„Preaîntunecate împărat al celei mai profunde împărății din univers, nu este mult timp de când am venit de pe tărâmul uneia din milioanele de globuri ce există în spațiu. Între numele medicilor ce vi se citi, am cunoscut în persoană pe cela ce se pronunță acum. Pot să jur pe viața mea din lumea ceea și din aceasta că persoana menționată nu numai că nu vă face nici un rău, dar, din contra, ea vă face serviciile la care nici nu vă așteptați. Rău și fără cale s-a trecut între inamicii voștri. Eu vă pot asigura că el este cel mai credincios și supus slujitor al vostru.“

„De unde știi tu asta?“ mă întrebă încornoratul cu o voce care făcu să se cutremure bolțile întunecosului imperiu.

„Prezența mea aci, răspunsei, este o mărturie ce nu se poate contesta.“

Atunci tartorul își înmuie laba sa cea cu gheare de o jumătate de cot într-o căldare cu smoală în care fierbeau niște suflete, șterse numele Dumitale dintre medici și astfel și mort iată că am putut face un bine, pentru care toată lumea cred că îmi va mulțumi.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1873, p. 23–28

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 23–28.

LAS' SĂ ZICĂ, NUMAI EU SĂ NU-ȚI DAU

Argatul unui preot de sat era foarte amărât. Preotul, cam strâns, nu-i da niciodată mâncare până să se sature bine, sub cuvânt că un om nu trebuie să se închiuie burții. El zicea că omul este mai ușor când mănâncă mai puțin, este mai deștept și mai harnic la lucru; iar cel ce se îmbuiează cu mâncare multă se face greoi, leneș și lucrul nu-i sporește.

La toate astea se îndupleca bietul argat. Când venea timpul de plată, uita toate neajunsurile. El vedea că i se plătește cinstit: își primea dreptul său până într-una.

Sătenii, de câte ori îl întâlneau la cârciumă ori la horă, îl luau peste picior, zicându-i că vine acolo cu burta plină de colaci.

Într-una din zile argatul se înfățișează înaintea preotului și îi zise:

— Părinte, eu o să fiu nevoit să ies de la Sfinția ta.

— Dară de ce, băiete? Nu te mulțumești pe simbria ce-ți dau eu? Ai găsit într-altă parte simbrie mai multă?

— Ba nu, de simbrie, chip, n-aș avea ce zice. Îmi plătești destul de cinstit. Dară, uite, sătenii, de câte ori mă întâlnesc, mă iau în râs. Ei îmi zic că merg pe la dâșii tot cu burta plină de colaci, și Sfinția ta știi bine că eu le duc dorul.

— Băiete, răspunse preotul, ce-ți pasă ție de lume. Lasă să zică ei cât or vrea, numai eu să nu-ți dau.

Unii iau folosul

Ș-alții port ponosul.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare nr. 1, 1873, p. 28–29.

A două oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 28–29.

SCRIE, LOGOFETE, SCRIE!

Era un boier poznaș, căruia nu prea putea să-i intre în voie oricine. Odată, având trebuință boierul de un logofăt, dete sfoară printre logofeți despre una ca aceasta.

De îndată droaia de logofeți începu a merge la boierul, și, cu metanie plecată, cerea să fie primit în slujbă. Boierul, care știa că numai să arunce cu căciula și va veni o spuză de logofeți ca părul din cap se ținea cam greu. Și cum era și de poznaș, pe fiecare din logofeți cum venea, așa îl trimitea să se plimbe.

Un potcaș de logofăt, însă, îi veni de hac. Cum se înfățișă la boierul, nu știu ce făcu, nu știu ce drese, că boierului îi cam plăcu boiul, înfățișarea și vorbele lui, căci, ce e drept, erau hazlii și țațoșe. După ce îi arătă hârtie și condei, îi zise și lui, cum zisese și la toți ceilalți logofeți, care mai venise:

— Scribe, logofete!

— Scriu, boierule, răspunse el.

Și după ce scrise aceste vorbe, stătu. Boierul, văzând că așteaptă și nu mai scrie, îi zise iarăși:

— Scribe, logofete, scrie!

— Scriu, boierule, scriu.

Astfel merse treaba până de vreo cincisprezece, douăzeci de ori.

În cele din urmă, luă boierul să vadă ce scrisese.

— Tu ești de mine, por'-de-câine, îi zise boierul și de astăzi chiar să știi că ești în slujba mea.

— Mă cam bătea pe mine gândul despre una ca asta, boierule, răspunse el zâmbind.

Apoi, luându-și inima în dinți, întrebă și el pe boier, zicând:

— Te rog, boierule, ia spune-mi de ce nu ți-a plăcut scrisul de la nici unul din câți logofeți s-a înfățișat la D-ta?

— Să vezi, tu, mă, scrisul la mai mulți mi-a plăcut, dar ceea ce scrisese nu mi-a plăcut. Unii îmi scria Tatăl nostru, sau Crezul, parcă eu aș fi fost popă. Alții îmi scriau la jelbi cu genunchi plecate și cu lacrimi fierbinți, de cât p-aci era să mă opărească. Iară alții mângăleau hârtia cu niște zapise și cu niște fleacuri, de parcă le vândusem vreodată brânză, și d-aia le-am dat tuturor răvaș de drum. Tu însă n-ai scris așa frumos cum unii din logofeți scrisese; dar n-ai ieșit din cuvântul meu.

Și să știi, tot așa să umbli cât vei fi la mine, c-apoi te așteaptă falanga.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1873, p. 29–31.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 29-31.

BOBÂRNACUL NEAMȚULUI

Un român și un neamț se pun la vorbă. Românul cu înfățișarea lui sinceră și cu grai glumeț; neamțul cu figura serioasă, cu aerul său de a ști tot. Erau cunoscuți vechi.

Și, povestea ăluia, vorba, vorbă aduce; din una din alta, se întinseră și ajunseră la dialogul următor:

— Știi Dumneata, zise neamțul, de ce perii de pe cap albesc mai-nainte decât cei din barbă?

— De, știi și eu? răspunse românul. Dacă știi Dumneata, spune-mi și mie.

— O halbă de bere vei avea, dacă vei putea să-mi spui.

— Iaca ce cred eu în privința aceasta; dacă mă apuc să-ți spun, zise românul: omul când se naște, are peri pe cap; prin urmare, aceștia sunt cu optsprezece până la douăzeci de ani mai bătrâni decât cei din barbă; părul pe barbă cam pe la acest timp se arată și atunci abia ca niște tulei. Nu este așa, neamțule?

— Ba așa, române. Acum spune-mi dacă poți, pentru ce la unii oameni albesc perii din barbă înaintea celor de pe cap?

— Asta spune-o D-ta, zise românul neamțului, și vei avea o litră de vin vechi de Drăgășani.

— Nu știu ce să-ți spun, răspunse neamțul.

— Nici eu nu știu; dar stai, iată ce cred eu și pentru aceasta, adăugă românul: perii din barbă se albesc înaintea celor de pe cap numai la acei oameni, care în toată viața lor trăiesc în condiții de soldați. Ei, fiind siliți a purta capul tot acoperit, încât și când salută nu-și iau căciula de pe cap, barba lor îndură toate maltratările timpului și o sumă de neajunsuri. O altă seamă de bărbați, cărora le albește părul din barbă înaintea celui de pe cap, sunt aceia pe care îi cârmuiesc nevestele lor. Punga casei este pe mâinile femeilor. Ele le iau socoteala până-ntr-o para de ceea ce câștigă cu munca lor; cum le cântă ele așa joc ei. Pe acești

bărbați mai adesea îi îmbrobodesc femeile. Nu este așa, neamțule?

— Ba cam așa, răspunse neamțul, oftând.

— Stai acum să-ți dau un bobârnac, zise românul neamțului, și bea-ți berea; eu însă îmi voi bea vinișorul meu de Drăgășani, ca să nu mai stric orzul pe găște.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1873, p. 31–33.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 31–33.

GARD PESTE MORT

— Dar ce ai pățit mă, danciule, de vii așa tărbăcit? ziseră lăieșii, către unul dintr-ai lor ce se întorcea la șatră.

— Ce ați zis voi, tărbăcit? Apoi degeaba, că nu știți nimic, răspunse dănciucul. Am făcut o mare izbândă.

— Spune și nouă! Spune și nouă! Mâncăți-aș iaca ce.

— Ei bine, ascultați, dacă voiți a ști.

— Ascultăm, ascultăm, numai să ne aprindem ciubeicile, răspunseră toți deodată.

Un cerc mare și neregulat se formă împrejurul danciului, care începu să povestească cele următoare:

— Am fost, mă, la o vie din deal a românului, ca să iau struguri. După ce am intrat în vie, cam pe furiș, am început să mănânc la foi de viță cu gând ca să adaug la aceea ce aș fi voit să iau cu mine, și aceea ce aș fi putut mânca. Când, hoțul de păgubaș mă văzu. Și unde luă:

O furcă de paie

Ca să mă spaie;

iar eu o întorsei la șiretlic, și unde:

Îmi luai un arac de vie

Ca să se spaie să nu vie.

Aș! Cum de să nu vină românul dracului la munca lui. Mă ajunse, mă, și când dădu o dată mă duru de două ori. Când eu, tot el; când și eu, iarăși el, până ce mă aruncă gard peste mort.

A treia zi, unde mă deșteptai și eu din înfierbințeală, luai o piatră mare și o aruncai spre vale la ei. Îndată se tulbură apa și începu să miroase a om mort.

Văzând primejdia, o luai la sănătoasa și într-un suflet ajunsei aici.

— Bravo, danciule! strigă tot sălașul. Să ne trăiască danciul!

— Să-l mănânce mă-sa de voinic, zise o bahniță bătrână.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 1, 1873, p. 33–35.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 33–35.

SĂRACILOR MÂINI MULTE!

Isprăvnicelul unei moșii căpătase de la stăpânu-său, pentru slujbele sale credincioase, un petic de loc ca să-l lucreze pe seama sa. El, din firea lui fiind zgârcit, nu-i venea a scoate să plătească oamenilor pe care voia a-i pune să-i muncească. Ce să facă, se gândea el, ca și locșorul lui să fie muncit și bani să nu dea și nici el să nu se ostenească cu munca?

Se duse pe la săteni și le dete de știre că-n ziua de sărbătoare cea mai apropiată să știe că au să se adune să-i facă o clacă, muncindu-i cu mic cu mare locșorul lui, ceea ce se și făcu.

Se știe că la clacă, bani nu se dă, ci numai de mâncare și băutură.

Creștea inima într-însul când se uita isprăvnicelul cum mergea de repede lucrul.

Pluguri, rarițe, brăzdau pământul, parcă n-ar fi fost zdravăn. Îi râdea mustața, când vedea sumedenia de lume, ca albinele, cum mergea în sus și în jos, și se întorcea care de care să facă treabă mai bună și mai iute. Când băgă de seamă, cam pe la nămiezi, că locușorul lui este arat și aproape de a fi și semănat, sări în sus de bucurie și strigă:

— Săracilor mâini multe!

Sătenii văzând că se apropie de a sfârși munca, nu lăsară de nămiezi, ci se puseră cu inima și dară un prefai bun lucrului ce mai rămase. Astfel ei sfârșiră înainte de cum făcuseră socoteala. Ce nu se face când lucrează omul cu voie bună, cu cântece, și cu glume!

Acum trebuia să le pună la masă.

Ispravnicul tăiașe un noaten și îl pusese la foc. Ce să fie un noaten la atâta gloată de lume? Nu le ajungea nici pe o măsea să pună.

Dacă văzu isprăvnicelul puse de tăie un grăsun (porc de un an). Într-o clipă îi smulseră coama, îl pârliră, îl fripseră și-l mâncară. Le mai aduse nițică pastramă, brânză, ouă, ce se mai găsi prin bordeiul lui.

Pe când mâncau oamenii și râdeau și povesteau fel de fel de glume și ghicitori, isprăvnicelul se uita cu jind cum i se ducea atâtea lucruri de mâncare pe gâturile muncitorilor. El credea că claca este păpușă, dar văzu acum că nu încapă pe ușă. Când auzi că oamenii mai cer de mâncare, el o rupse de fugă și strigă:

— Dracu să vă ia de guri multe!

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 35–36.

MUIEREA FĂȚARNICĂ

Iencușor și Mitică erau doi copii care se iubeau ca niște frați. Vecini fiind, ei crescuseră împreună, se jucaseră, meraseră la școală. În toată copilăria lor, ei fuseseră nedespărțiți.

Pe Iancu îl trimise tată-său, după ce se mai mări, la un frate al său, negustor mare, în alt oraș depărtat. Gândul lui era de a face din Iancu un negustor de frunte și procopsit.

Iancu se supuse voinței părintești, fără să cârtească. El trăia bine la unchiu-său. Cu toate astea, Mitică era nelipsit din amintirea sa.

Mitică, rămas acasă, creșcu, învăță și el un meșteșug, se făcu flăcău, se însură, deschise prăvălie și trăia bine cu nevastica lui. Trebile îi mergeau minunat.

Trecuse vreo cincisprezece ani de când nu se mai văzuse acești prieteni.

Într-o zi, Mitică se pomenește că vine la el un flăcău cu mustața răsucită știi, colea, chipos; și se vedea el după față a fi chiabur.

— Bună ziua, frate Mitică.

— M’l’țum’ ‘tale, frate Iencușor. Dar grozav te-ai schimbat!

— Dar tu? Dacă nu mi te arăta tata, nu te-aș mai fi cunoscut.

Iancu se întorsese acasă. Cea întâi grijă a lui fuse să cerceteze de prietenul său Mitică.

Acesta nu știa ce să mai facă de bucurie că-și mai văzu prietenul. Îl pofti la prânz la dânsul.

Mai-nainte însă de a se pune la masă, îl înfățișă nevastei și îi spuse că era cel mai bun prieten al său din copilărie.

După masă se puseră la taifas. Spuse Iancu tot ce i s-a întâmplat de la plecarea

lui.

Spuse și Mitică toate necazurile cu ucenicia, cu una, cu alta, până ce se văzu cu alba în căpistere.

— Acum, zise el, Mărire ție, Doamne, trăiesc în largul meu. Meseria îmi merge bine. Am o nevastă care mă iubește de nu știe cum să-mi treacă pe dinainte. Sunt fericit. Este o evlavioasă de n-are căpătâi.

— Cum te-ai încredințat tu despre aceasta? îl întrebă Iancu.

— Cum să mă încredințez? Iacă văd că mă iubește și nu iese din porunca mea.

— Bagă de seamă, frățioare, să nu-ți pună femeia coarne.

— Ia fugi încolo, Iencușor, nu mai sta de vorbi astfel. Ca femeia mea nici la mănăstire nu găsești. Când mă culc, o las citind. Când mă scol dimineața, o găsesc iarăși citind...

— Și totuși, îl întrerupse Iancu, dă-mi voie să-ți spun în cuget curat că muierea ta nu e cinstită.

— Ce tot stai de grăiești astfel de vorbe, Iancule? Pentru asta ai venit pe la noi, să bagi zâzanie în casa noastră?

— N-am nici un interes la asta, frate Mitică. Văd că ai început să te necăjești. Liniștește-te, cugetă și fă cercare. Atâta evlavie ce arăți tu că are ea, nu e lucru curat. Ascultă ce-ți spui eu.

Pasămite Iancu, mai frecat cu lumea, mai umblat, văzuse și auzise mai multe.

Se despărțiră. Mitică rămase cu cuiul la inimă.

Chiar în seara aceea se hotărî să-și pândească nevasta. Când să se culce, el zise:

— Ia mai lasă, nevastă, pîrdalnica de carte și aide să ne culcăm, că mi-e somn.

— Dec! dar ce te găsi astăzi? răspunse ea. Culcă-mi-te, Dumneata, că iacă mai am puținel să-mi sfârșesc rugăciunea, și mă culc și eu.

Mitică se făcu că adoarme și începu a și sforăi.

Femeia lui, cum îl văzu că doarme, trânti cartea la o parte și zise:

— Dormi bumben acolo.

Aruncă o rochie pe dânsa și ieși; deschise și porțița binișor și plecă.

Mitică se scoală și el, iese după dânsa și pune cuiul la porțiță. Apoi se întoarce în casă și se culcă. Dar unde putea dormi?

Tocmai cam despre ziuă, auzi bătând încet la poartă. Pasămite femeia lui venise. Și dacă văzu poarta închisă, zise în sine: „Stăi măi, tu, bărbate, ai vrut tu să mi-o faci; dar am să ți-o fac eu ție“.

Mitică iese în ușă și întreabă:

— Cine e acolo?

— Eu, bărbățele, răspunse femeia, fă bine de deschide.

— Dar cine ești dumneata?

— Ce, nu mă cunoști? Iaca eu, Păunica, nevastica Dumitale.

— Du-te d-acolo și nu mai trăncăni; nevasta mea nu umblă noaptea la vremea asta pe drumuri.

— Deschide, zicu-ți, că mă arunc în puț. La poarta lor era un puț.

Mitică nu mai răspunse nimic.

Păunica luă un bolovan de piatră și, bâldâbâc! îl aruncă în puț.

Cum auzi Mitică asta, zise în sine: „Să vezi Dumneata că nebuna dracului s-a aruncat în puț“.

Ieși din casă cum se afla și se duse să vadă ce s-a întâmplat.

Unde? că ea, după ce a aruncat bolovanul în puț, s-a lipit cu ulucele, lângă poartă, și aștepta acolo, fără să răsufle măcar.

Cum ieși Mitică din curte, se duse drept la puț să se uite. Ea, zdup! în curte,

Încuie porțița și-l lăasă pe dinafară.

Se rugă bietul Mitică să-i deschidă. Deloc.

Îi făgădui ca să nu-i mai zică nimic despre întâmplarea din noaptea aceea.

Cine se uita la el?

O amenință că-i va face cutare și cutare lucru.

Dar ea îi răspunse, ca și cum nici usturoi nu mâncase, nici gura nu-i mirosea:

— Du-te, du-te, omule, de-acolo la bordeiul tău. Nu mai colinda noaptea prin sat, ca un bezmetic, după potcoave de cai morți. Ce umbli tu nu se mănâncă.

Dacă văzu așa, Mitică se hotărî a sta pe o laviță ce era lângă porțiță până la ziuă.

Trecând straja pe-acolo și văzându-l numai în cămașă și în izmene, nu-i mai căută de ce-i e cojocul și îl luă de-l băgă la dubeală.

Tocmai în noaptea aceea se spărsese o zarafie.

A doua zi, dregătorul, nici una, nici alta, cășună pe dânsul și-i zise:

— Tu, tâlharule, ai călcat astă-noapte zarafia. Te vezi după îmbrăcămintă că ești un haidamac.

Bietul Mitică, ce să zică? Deși se știa nevinovat, dar în halul în care se găsea n-avea cuvinte cu care să se îndrepte. Apoi, luându-și inima în dinți, răspunse:

— Adevărat, domnule dregător, eu am spart.

— Unde-ți sunt tovarășii?

— Nu știu de căpătâiul lor, căci m-au lăsat precum mă vezi, ș-au fugit. Mă leg însă că vi-i dau în mână. Pentru aceasta îmi trebuie un răgaz de câteva zile, până să-i caut.

Ceru doi slujitori de la dregător care să meargă cu dânsul să-i caute.

Îi dete.

A doua zi era o sărbătoare mare. Mitică se duse cu slujitorii stăpânirii îmbrăcați tiptil pe la mai multe biserici și băgă de seamă la toți câți veneau.

Într-una din bisericile cele mai mari văzu pe un om că intră. Unde ceilalți aducea câte o lumânărică, el aduse o făclie. Unde ceilalți făceau câte două-trei cruci și se așezau la locul lor, el făcea niște mătănii cu coadă pe la toate icoanele, de credeai că este sfântul Martin care a făcut minunea că, mâncând un coș cu melci, coșul rămase tot plin.

— Țsta este, zise slujitorilor, puneți mâna pe dânsul. Slujitorii deocamdată nu cutezară; văzând atâta evlavie la el; dar n-avură ce face, îl înhățară și-l duse la tumult.

Când îl scoase la înfățișare, îi zise dregătorul:

— Tu, împreună cu ăsta, arătând la Mitică, ați călcat zarafia cutare. Unde sunt banii? Tâlharule!

Acesta făcu niște ochi cât toate zilele de mari și o strâmbătură de mirare, de nu știa dregătorul ce înseamnă aceea. Apoi răspunse:

— Dacă este să spui adevărat, apoi eu sunt care am furat banii. Dar un lucru este de care nu mă pot dumeri.

— Care? îl întreabă dregătorul.

— De unde și până unde știe omul ăsta de călcarea ce am făcut-o eu singur?

— Apoi îți este tovarăș. Amândoi ați săvârșit tâlhăria. El a spus.

— Poate să spuie el mult și bine. Dar eu de-l voi mai vedea încă o dată, se face de două ori. Singur-singurel am fost.

— Auzi, mă? zise lui Mitică dregătorul.

— Are dreptate, răspunse Mitică.

— Cum l-ai cunoscut, dar?

— Iacă, iacă, iacă, ce mi s-a întâmplat cu nevasta, mai zise Mitică; și de la dânsa

am zis că toți cei evlavioși afară din cale nu sunt oameni cinstiți. Pe omul acesta, uite, uite, uite, ce l-am văzut făcând în biserică, și, dându-mi cu socoteala că este-un tâlhar, văd că n-am greșit.

Pe tâlhar îl trimise la ocnă, iară pe Mitică acasă la el.

Cum se văzu scăpat de nevoie, Mitică urcă Dealul Mitropoliei. Mulțumi apoi prietenului său că i-a deschis ochii.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 2, 1874, p. 3–10.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 37–44.

VORBELE BĂTRÂNEȘTI SUNT PIETRE NESTEMATE

Badea era un băiat de treabă. El își vedea de munca câmpului, își îngrijea vitele și ducea sarcina casei tătâni-său, mai bine decât mulți oameni maturi. La dânsul toate erau jucărie. Lucrurile cele mai grele pe care ceilalți le făceau cu mare anevoie, la el era floare la ureche. Era inimos și cu voie-bună, nevoie mare. Numai după umblet, îl cunoșteau sătenii. Avea un mers mândru și el totdeauna cânta. Niciodată nu-l vedeai trist. Apoi unde puneă el mâna, puneă și Dumnezeu mila. Era blând, supus la cei bătrâni și ascultător, încât tuturor le era drag să se uite la dânsul. Fetele însă se băteau după dânsul. Lui nu-i plăcea flecăriile și vorba lui era vorbă de om în toată firea.

Când trecea câte un bătrân pe dinaintea casei lor, el se scula în picioare și apuca înainte de-i da bună ziua, acesta îi răspunde: „Mulțumim Dumitale, împărate“.

De una, așa era, cum zicea moș Panciu. Lui nu numai că-i plăcea să-l vadă, dar i se scurgeau ochii după dânsul, când trecea pe acolo. Și avea la ce se uita moș Panciu: Badea umbla cu o căciuliță de hârșie bună, pusă într-o parte ca un militar d-ăia viteji, purta niște ȋtari albi, în picioare opinci cu nojițele legate de picior, de socoteai sunt turnate acolo; o cămașă pe dânsul de borangic cu mânecile largi, de s-o spargi cu limba, și pe deasupra cu ȋndra prinsă de gât cu ȋncheietori și lăsată cam pe un umăr, parc-ar fi fost un fecior de domn, nu altceva.

N-avem nevoie a mai spune că era nalt ca un brăduleț, mustăcioara trasă, știi coala, ochii lui mâncau foc și cu chica lăsată pe spate.

Ȇi plăcea lui moș Panciu să se uite la dânsul, vezi bine, căci și el fusese un pui de românaș.

Ȇn tinereȋile lui, sărbătoarea da raita prin șapte sate, și câte alea toate nu făcea el!

Cum, cum, Badea nu putea să-și dea seama de felul cum Ȇi mulțumea moș Panciu când Ȇi da bună dimineața, ori bună seara.

Trecu ce trecu și Badea se Ȇnsură. După aceasta mai trecură la mijloc vreo câteva luni și el nu mai Ȇntâlnise pe moș Panciu. Ȇn cele din urmă, aducându-și aminte de el, Badea zise în sineși: „O să-mi fac treabă să trec pe la nea Panciu, că nu l-

am văzut de mult“.

Ceea ce zise și făcu: trecu pe la casa Panciului și iacă că el tocmai sta dinaintea ogrăzii.

— Bună dimineața, nea Panciule. Ce mai faci? Ești sănătos? zise Badea.

— Mulțumim Dumitale, om în rândul oamenilor. Iacă și eu p-aci cu bătrânețile. Ce să facem?

De unde până aci îl făcuse tot împărat, acum îl face om în rândul oamenilor. La aceasta nu se aștepta Badea. Ba că o fi una, ba că o fi alta. Aș, nu putea el ghici ascunsul vorbelor bătrânului. Se mai gândi, se răzgândi. Nimic.

Îi rămase în minte aste vorbe. El însă își căută de ale lui ca și până acum. Dar fiindcă vorba ăluia: om în lume n-a stătut a fi fericit cu desăvârșire, Badea dete peste o muiere a dracului: leneșă, puturoasă și guralivă. De cum se făcea ziuă, o lua papuc la drum prin sat. Nici tu casă, nici tu masă, nici tu de unele. La ea nu se știa de nimic.

Bietul Badea la început îi spuse cu binele ce avea să facă. Aș, unde să-l asculte. Ea se lua la colț cu dânsul. Îi zise și mai cu răul. Deloc. Îi zise apoi și în adunarea bătrânilor. Ea se făcu și mai arțăgoasă. Se căia bietul Badea că-și închisese lumea cu dânsa.

Dacă văzu că nu e chip de îndreptare, urcă Dealul

Mitropoliei și se despărți de nevastă.

Ei! mult astă întâmplare, nu știu cum se făcu, nu știu cum se dresă, că Badea trecu iară pe la moș Panciu și, văzându-l, îi zise:

— Bună ziua, nea Panciule. În cât ai mai lăsat-o?

— Mulțumim dumitale, om ca neoamenii. Iacă fac și eu umbră pământului, până într-o zi...

Badea al nostru puse ochii în jos, plecă cu coada între picioare și tocmai acum începu a veni de-acasă.

Se mulțumi în cele din urmă, ferindu-se să nu încalece și pe calul altuia.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 2, 1874, p. 11–14.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 45–48.

VULPEA FIROSCOASĂ

Într-o vie paragină își făcuse culcușul o vulpe.

Acolo fătase și crescuse mai multe rânduri de pui. Stăpânul viei era un pierdevară, care aștepta să-i dea cineva mură în gură. În toate verile croia la planuri cum să-și lucreze via, dar nu punea mâna să facă nimic. Via din ce în ce se părăginea.

Cei din urmă pui ai vulpii se făcuse cățelandri. Începuseră și ei a sări din cuib. Într-una din zile, unul din puii de vulpe zise mamei lor:

— Mamă, nu e bine de noi.

— Dar de ce, mă? întrebă mumă-sa.

— Am auzit azi pe stăpânul viei, răspunse cățelandrul de vulpe, zicând: „Mă, da' ce mare au crescut bălăriile astea.

Săptămâna viitoare am să pun s-o sape.“

— Tăceți din gură și cățați-vă de treabă, le zise vulpea bătrână, cunosc eu cine este stăpânul viei.

Vara trecu și nici o postată de pământ nu fu ridicată din vie.

În vara următoare cățelandrii își făcuseră și ei fiecare câte un culcuș.

Ieșind la vânătoare, fiecare încotro putea, auziră iarăși pe stăpânul viei, care venea din când în când să-și vadă via, că are de gând să și-o sape.

— Mamă, zise unul, după ce se adunară cu toții împrejurul bătrânei vulpi, am auzit azi pe stăpânul viei că are să pună să smulgă cu mâinile buruiianul din vie și să-i dea o săpătură țepăună, căci prea s-a înțelenit pământul.

— Ia cățați-vă de treabă, vă spun eu, și n-ascultați la fleoanca lui, zise bătrâna.

Trecu și vara asta și nici un buruian nu se clinti din loc.

În cealaltă vară ce sosi, cățelandrii de vulpe se făcuse vulpi cumsecade și fiecare din ei avea cățelandri.

Într-una din zile se adunaseră toți vulpoii și vulpile cu cățelandrii lor la vulpea bătrână și-i spuseră:

— Mamă, am auzit azi pe stăpânul viei că de s-ar usca mai bine buruianul, căci are de gând să dea pârjol viei la toamnă, căci și așa nu-i aduce nici un folos, și apoi vrea să limpezească locul.

— Ei, dragii mei, acum să vă luați ale trei fuioare și să vă risipiți ca puii de potârniche care încotro va vedea cu ochii; căci nebunul este în stare să facă o așa becisnicie.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 2, 1874, p. 14–16.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 48–50.

CRIVĂȚUL ȘI PETECUL DE COJOC

Într-o iarnă, crivățul se furlandisea și, umflându-se în pene, zicea:

— Vu, vu, vu! Păziți-vă, că vă îngheț.

Un petec de cojoc, aruncat pe un gunoi, ridicând capul întrebă:

— Ce zici?! Ce zici?!

— Taci din gură acolo! Cine vorbește cu tine? îi răspunse crivățul, și-și căță de treabă.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 2, 1874, p. 16–17.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 50–51.

MINUNEA RESTEULUI

Soarele dăduse în asfințit, când un călător ajunsese într-un sat sărăcăcios; și ca să-și urmeze călătoria era peste putință, de teamă a nu înnopta pe câmp sau în vreo pădure; se hotărî dar a mînea noaptea aci și pentru aceasta trase la casa unui țăran.

— Bun găsit, vericule.

— Bun venit, jupâne.

După ce săteanul îi primi să mâie la dânsul, omul începu să se îngrijească oarecum de cină. Merindele le sfârșise după drum; prin urmare, trebui să ceară a cumpăra de la gazdă. Dar care fu mirarea lui când i se spuse că nu va putea găsi nici de unele, fiindcă erau prea săraci. S-ar fi lipsit el de cină; dar burta îi aducea aminte că de pe la nămiezi nu primise nici o hrană.

Se văzu dar nevoit a alerga la mijloace piezișe și începu:

— Ziseși, neiculiță, că n-aveți nici de unele?

— Așa, jupâne.

— Bine. Adu restel încoa, că-mi fac eu de mâncare, acum.

Țăranul, curios, voind să vadă ce mâncare are să fie aceea din restel, se grăbi a i-l aduce.

Până atunci, călătorul adunase niște rascote, surcele și aşchii de lemne ce putu afla prin bătătură și ațâțase un focșor bunicel, punând și crăcanele. Țăranul sta și se uita, și din ce în ce nerăbdarea lui creștea.

Ceru dar călătorul o căldare cu apă și sare și o atârnă de crăcane. Mai ceru și o tigăiță și o așeză și pe dânsa pe foc.

Apoi întorcându-se către țăran și țărăncă, care căscase gura la dânsul, zise:

— Ia vedeți, mă rog, vrun pumn de mălai, așa ceva, n-aveți? Că am să vă fac să vă cruciți.

Țăranca alergă, scutură desagii și aduse mălai; după ce-l puse în căldare, călătorul mai adaugă:

— Ia mai vedeți, așa mă rog, nițel unt, cam așa, știi, întorcând din mână, fie oricum va fi.

Țăranul, din ce în ce mai curios, făcu semn femeii să caute și, după ce hodorogi prin toate ulcelele, aduse și unt.

Pus și acesta în tigăiță, călătorul zise iarăși:

— Ia cătați acum doar de-ți da peste vreo două-trei cuibare de ouă, c-am să fac ceva să se ducă pomina.

Femeia sări și, scotocind prin cotețe și prin cuiburi, aduse patru ouă. Cum le văzu, călătorul zise:

— Așezați-vă acum, să vedeți minunea.

Ei zgâiră ochii mari, iară el mestecă mămliga, făcu jumări și începu să mănânce.

— Da' bine, jupâne, așa știam să facem și noi, zise țăranul, care înțelese că fu amăgit; unde e minunea resteuli?

— Uite-o, răspunse calătorul, scoțând un sfanț și puindu-i-l în mână.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 2, 1874, p. 17–19.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 51–53.

BUCATELE AFUMATE

După ce călcase focul văduviei pe un biet om, norocul îl ajută să dea peste o femeie de treabă și bună. Se căsători omul de a doua oară. El era mulțumit. De unde casa lui era risipită, văzu că începe a se aduna, belșugul intră pe ușă, iar nevoia ieși pe fereastră. Muierea îl căuta și îl îngrijea ca pe un copilăș. Vezi că îi era drag. Și el își iubea muierea, fiindcă vedea hărnicia ei. Pentru aceasta, nici el nu voia să rămână pe jos.

Cu toate astea, de câte ori ședea la masă, el nu se putea opri de a ofta. Muierea se topea de mâhnire când îl tot vedea că oftează. Ea se silea să-i facă toate bune și nici nu-i trecea pe dinainte ca să nu-l supere întru ceva. Bucatele le făcea însăși cu mâna ei și le gătea bine, numai și numai ca să-i placă. El ofta mereu. Azi așa, mâine așa, până ce într-o zi femeia, luându-și inima în dinți, îi zise:

— Bărbate, ce vierme te roade la inimă de tot oftezi? Dacă vezi ceva în casă ce nu-ți place, spune-mi. Eu mă silesc din toate puterile mele să fac cum e bine. Dacă vreun lucru nu este făcut după pofta inimii tale, învață-mă cum să fac altfel.

— Nevastă, răspunse el, n-am să mă plâng de tine nici cât negru sub unghie. Eu văd că tu te frământă cu firea și faci totul cum să fie bine. Tu deretici, scuturi și gătești bucatele cu însăși mâna ta. Toate lucrușoarele își au locul lor și fiecare este așezat așa, încât noaptea pe întuneric să poți să te duci să pui mâna pe ele. Când vin de la lucru, n-am să aștept și masa este pusă și bucatele gata. Nu știu însă cum, nu știu de ce, dar bucatele n-au gust ca cele de la nevasta dintâi. Nu te supăra pentru că ți-am spus; tu m-ai silit. Eu n-aș fi cutezat o dată cu capul să ți-o spui.

— Prea bine, bărbate, nu mă supăr deloc. Spune-mi numai, învață-mă cum făcea răposata nevastă-ta, ca să fac și eu ca dânsa.

— Nu știu, nevastă, ce să-ți spun, nu știu ce să te învăț. Atâta știu numai că gustul bucatelor ei era altfel.

Femeia, biata, se puse cu mai mare râvnă să facă bucate care să placă bărbatului.

El ofta mereu.

Când într-o zi, ea, după ce așeză bucatele la foc, se dete după alte treburi ale casei și venind să mai vadă de bucate, ele se afumase. Se căinea biata muiere și se smulgea de mâhnire de ți se rupea inima de mila ei, cum de i se afumase bucatele. Ea se gândea cât de nemulțumit are să fie bărbatul ei, când lui nu-i plac bucatele când sunt făcute după tot șartul lor, darămite acum, când sunt afumate. S-ar fi apucat biata femeie să facă alte bucate, dar n-avea timp. Era târziu. Trebui să vină de prânz bărbatul.

Puse masa și-l aștepta cu inima cât un purice, de teamă să nu-i facă imputări. Când îl văzu că vine, se făcu mititică și nu știa cum să umble mai cu binișorul pe lângă dânsul.

Bărbatul, cum veni, se puse la masă.

Femeia aștepta, când-când, să-i zică cine știe ce pentru că bucatele nu sunt bune. În loc de aceasta, bărbatul zise:

— Mulțumesc ție, Doamne, că ai luminat pe femeia mea să-mi gătească, măcar o dată bucate care să-mi placă și mie.

Pasămite, nevasta dintâi îi făcea tot bucate afumate.

— Astfel de bucate îți făcea nevasta dintâi, bărbate? îi zise femeia. Mulțumesc și eu lui Dumnezeu că m-a făcut în cele din urmă să știu ce fel de bucate ai mâncat de la nevasta dintâi.

Vezi că el se învățase cu bucate afumate și acum, bietul, el credea că așa trebuie să fie.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 2, p. 19–22.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 53–56.

DĂ-O ȘI TU, ÎNAINTE!

Răducu era om deștept și păcălici în toată puterea cuvântului. Un lucru îl cam strica. Îi plăcea pururea să-și spele gâtul. Căci, zicea el, mă tem să nu-mi prindă gâtul rugină.

Pe la lăsaturi de sec și sărbători mari, săruta mai multe pahare pline cu apă de sapă. Dacă îl ținea cineva de rău pentru aceasta, el răspundea:

— Nu e vina mea. Fiecare păhăruț plin îmi face cu ochiul și-mi trage cu mustața. Apoi eu nici în ruptul capului nu voi să le stric hatârul.

Câteodată se îmbrăca cu laibăr ovreiesc și mergea pe la prieteni pentru petrecere. Însuși cârmuitorul, cu toate că era un om posac, îi da câte un bacșiș de bun chef lui, pentru glumele Răducului cele cu șic, când i se înfățișa într-aceste haine și îi vorbea ovreiește.

Răducu de meseria lui era dogar.

Odată cârmuitorul mergea pe jos prin cetate. Așa obișnuia el să facă când mergea în revizie. Ajungând la o răspântie, vede un cerc de oameni și pe cineva la mijloc care făcea gălăgie. Era meșterul Răducu, cam candriu și scoțându-și focul nu știu pe cine.

Cârmuitorul se apropie. Cercul se sparge.

— Ce este asta, por'-de-câine, îi zise cârmuitorul cam răstit, de faci atâta zarvă în mijlocul pieței și nu lași în pace pe oameni?

— Cucoane... apoi... iacă... ei nu-mi dau pace.

— Du-te acasă de te culcă, și să nu te mai văd pe-aici. Auzitu-m-ai?

— Iaca na! Dară dacă nu mi-e somn? întrebă Răducu.

— Să-ți dau eu somn.

Și o dată cu vorba, cârmuitorul îi cârpește o palmă, de parcă era venită de la Urlați.

Meșterul Răducu, fără să-și piardă cumpătul și fără să arate vreo supărare, se întoarce repede și, zărind lângă dânsul pe un dorobanț d-al cârmuitorului, unde îi șterge și el ăluia o palmă d-alea sositele de la ciuperci. Și totodată îi zise cu sânge rece și liniștit:

— Dă-o și tu înainte, căci este venită de la cuconul cârmuitor.

Acesta se umflă de râs, îl iertă de arest, dară îl trimise acasă cu un slujitor.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 2, 1874, p. 22–24.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 56–58.

PASĂREA CU COADA LUNGĂ

A fost odată un boier. El avea, cum aveau boierii pe-atunci, și ȝigani robi, și scutelnici, și toate bunurile. Dintre toți copiii de case, copii luați pe procopseală și dintre toți ȝiganii, Dinu ȝiganul îi căzuse tronc la inimă. Și avea dreptate boierul. Dinu era un flăcăiandru isteț, deștept, înfipt și spirt, nu glumă.

Boierul de multe ori se lua după gura lui și vedea că îi iese înde bine. Dinu era nedespărțit de lângă boier. Dinu în sus, Dinu în jos, Dinu în toate părțile. Ce zicea Dinu, nimeni nu putea să dezică.

Acest boier avea obicei, când spunea câte ceva, de-și da drumul gurii, astfel încât nici el nu-și mai putea da seama de ceea ce spunea.

Și cum era și de îndrăzneț, Dinu zise odată boierului:

— Boierule, mă iartă, să nu-ți fie cu supărare, dar prea le spui și Dumneata groase. Mi-e rușine mie de rușinea Dumitale. Spune-le nițel mai cu moț, iar nu așa hodoronc–tronc, ca din topor, dacă vei să te creadă lumea.

— D-apoi nu știi tu, mă ȝigane, că cu o minciună boierească treci în țara ungurească?

— Ba știu. Dară cu una d-ale Dumitale nu mergi nici la Colintina.

— Așa să fie, Dinule? Ei bine, iaca, tu când mă vei vedea că prea mă întind, să mă tragi de mâneca giubelei.

Nu trecu mult și boierul se afla la un ziafet cu mai mulți boieri.

După ce-și stropi nițel măseaua, boierul simți că-l mănâncă limba. Apoi din vorbă în vorbă, fiindcă vorba vorbă aduce, el zise că are să spună o Istorie ce o văzuse cu însuși ochii săi.

Dinu, cum auzi, se făcu numai urechi și se hotărî ca de astă dată să nu lase pe stăpănu-său a cădea în păcat.

Boierul începu:

— Când eram treti logofăt, boieri Dumneavoastră, și mă duceam la un sat din partea câmpului, am văzut într-o pădure o pasăre așa de frumoasă cum nu mai văzusem până atunci. Eu dau cu socoteala că va fi fost pasărea care ne spunea dascălul că se numește finix. Ea era cam ca păunul nostru, și avea o coadă, minunat de frumoasă, și lungă, pe nemincinos, de trei stânjeni.

Dinu de la spate, fiindcă ȣiganul sta totdeauna la spatele boierului când ședea la masă, îl trase de mânecă.

— Adică, zise boierul, poate că nu era de trei stânjeni; dar doi stânjeni tot avea.

Dinu îl trase de mânecă iară.

— Ce zic eu doi stânjeni? Însă dau cu socoteala că era de un stângen, fără doar și poate.

De a treia oară Dinu trase pe boier de mânecă.

Boierul unde se întoarse iute către Dinu și se răsti la dânsul, supărat foc, zicându-i:

— Du-te la dracu, măi ȣigane, ce, vrei să-mi rămână pasărea fără coadă?

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 2, 1874, p. 24–27.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 58–61.

ASTRONOMUL, DOCTORUL ȘI ȚĂRANUL

Doi prieteni de copilărie mersese pe la școli în străinătate și învățase cartea până la brâu, adică se făcuse burduf de carte. După ce isprăviră de învățat, se întorceau acasă cu gând ca să procopsească pe toată lumea. Unul era cititor de stele și altul doctor. Dar fiindcă erau cam jerpeliți, sfat făcură ei și se hotărâră să nu meargă de-a dreptul în mijlocul cetății, ci să înceapă a procopsi mai întâi pe mărginași, de la care să capete câte ceva cu care să se mai întolească și ei. Așa hotărâră, așa și făcură.

Trase la casa unui mărginaș. Acolo găsiră numai pe femeia casei. Bărbatul era la câmp să adune niște coceni de porumb pentru nutrețul vitelor. Ei cerură să-i găzduiască. Între aceste, cum era și cam înde seară, iată că sosește și omul femeii de la câmp. Îi spuse șiretenia. Omul primi să-i găzduiască; și fiindcă auzise că sunt niște procopsiți, le așternu în casă tot ce avea mai bun pentru culcare; iar el se culcă pe prispă afară, înfășurat în gheba și în cojocul lui.

Până a nu se culca, femeia casei găti procopsiților niște jumări din câteva ouă, le dete nițel lapte și nițel untișor, iar pentru bărbatu-său făcu o mămăligă de-alea înfricoșatele, și i-o puse dinainte cu un ceanac de fasole, fiindcă era în postul Crăciunului. Mâncă omul cu poftă, fiindcă era flămând și trase o donicioară de apă de-i trosneau urechile.

În vremea aceasta, procopsiții ieșiră pe afară. Astronomul, uitându-se pe cer, zise:

— Ce frumoasă vreme o să avem mâine.

Doctorul îl asculta cu ochii blejdiți; apoi zise și el:

— Vezi pe omul ăsta, până mâine nu va mai fi între cei vii. Are să crape. Văzutu-l-ai tu ce a mâncat și cum a mâncat?

Apoi intrară în casă ca să se culce.

Până a nu dormi ei, intră și țăranul și zise:

— Nevastă, ia hai să adunăm ale trăncănăi de pe afară, să le dăm pe lângă casă, că mie mi se pare că la noapte a să ningă.

Procopsiții, când auziră, se înfundară de râs, însă tăcură.

Se culcară cu toții și adormiră. Peste noapte, cam pe când încep a cânta cocoșii de ziuă, țăranul intră în casă și scoală pe nevastă, să facă focul la sobă.

Doctorul zise tovarășului său:

— Acestea sunt semne că nu-i este bine. Aiurează deștept. Mai așteaptă nițel și vei vedea că are să crape.

În vremea aceasta, țăranul ieși afară și se întoarse cu o crosnă bună de lemne. Până să încarce brațul de lemne, până să vină în casă, ninsoarea îl albise, căci ninge ca în mijlocul iernii.

Când îl văzură procopsiții plin de ninsoare o mâlciră.

Țăranul făcu focul și se puse să se încălzească; femeia se sculase și luase furca. Ea lucra și el îi spunea la snoave pe lângă foc. Nici că avea gând să crape.

După ce se luminează de ziuă și văzură că afară neaua este mare și țăranul cu voie-bună, procopsiții îl întrebară:

— Cum se poate, îi zise doctorul, de n-ai nici pe dracu, după ce aseară ai mâncat un ceanac de fasole, o mămăligă întreagă și ai băut o doniță de apă?

— Iaca bine, răspunde țăranul, muncesc toată ziua, și seara când vin flămând, totdeauna mănânc așa. M-am obișnuit cu felul ăsta de mâncare și mi-e bine, sunt sănătos, mulțumesc lui Dumnezeu.

— Asta bine, îi zise astronomul; dar de unde ai știut tu că a să ningă în astă-noapte?

— Iacă, când mă întorceam de la câmp, am văzut o scroafă care aduna paie și le ducea la culcușul ei. Acesta este cel mai nemincinos semn de ninsoare.

— Aide mă, încolo, zise astronomul către doctor și atingându-l cu cotul, aici nu e treabă, că nu plătim nici o ceapă degerată unde și porcii sunt astronomi.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, nr. 2, 1874, p. 27–30.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 61–64.

DESCOPERIREA HOȚIEI CU PAIELE

În grădina boierului D... de la moșie lucrau ca la treizeci de țărani. Într-o zi cuconița boierului ieșise să se plimbe prin grădină. Dumneaei era îmbrăcată țărănește. Avea niște fote lucrate numai cu mătase și cu fluturași de argint. Iia era de borangic subțire cum este casa de păianjen, și împodobită cu mătăsură, fir și fluturași de aur; și niște conduri de părea că erau turnați pe piciorușul dumneaei. Îi ședea de minune de bine cu două cozi lăsate pe spate și cu capul înfășurat într-o maramă albă ca zăpada. La gât avea o salbă de bani vechi de aur.

Plimbându-se pe ici, pe colea, nu băgă de seamă că pierduse salba, apoi se întoarse acasă. Pasămintea salba nu era bine legată. Și Dumneaei, sărind ca o căprioară prin ale stufișuri de flori și de verdeță, îi căzuse de la gât fără să simtă. Când, bre! salba nu e. Sculă în picioare toată casa, puse pe foc toate slugile să-i scoată salba din pământ din iarbă verde, că nu e de trai. Căutară în dreapta, căutară în stânga, salba nu e!

Iar dacă veni boierul acasă și află, chemă pe toți țărani care lucrau în grădină. Îi întrebă. Dar ei luară toți pe nu știu în brațe, și căuta fiecare să se scape de năpastă.

Boierul făgădui nu știu cât celui ce-i va aduce salba, fiindcă, zicea boierul, cine a găsit-o, nu se cheamă hoție de o va înapoia. Cu una, cu alta nu o putu scoate la căpătâi. Atunci boierul hotărî să o întoarcă pe foaia cealaltă.

Chemă să vină a doua zi în casă la dânsul toți cei treizeci de țărani, chemă și pe preotul satului; până atunci luă treizeci de paie de grâu, le tăie pe toate după o măsură și le puse pe masă.

A doua zi se adunară toți cei chemați. Preotul se îmbracă în odăjdii și începu să citească rugăciunile obișnuite la asemenea întâmplări, și după ce zise și Evanghelia, căzu în genunchi și împreună cu dânsul toți cei adunați. Și, ridicând glasul, zise, cu un grai limpede, ca să fie auzit și înțeles de toți, o rugăciune, fără să știe țărani că era scrisă de boier. Acea rugăciune cam așa glăsuia:

„Doamne, tu care toate le știi și care toate le faci cu voința ta cea mare și

puternică, ascultă rugăciunea nevrednicului robului tău și fă ca paiul ce va fi la nelegiuitul acela care a furat salba să crească până mâine dimineată cel puțin de un lat de unghie. Făcând tu această minune, vor scăpa atâția oameni nevinovați de năpaste și minunea ce-i vei arăta va face până și pe cel mai nelegiuit să te slăvească în veci.“

Toți răspunseră: „Amin“.

După aceasta sculându-se boierul, de față cu toții, scrise pe fiecare pai câte ceva și împărți câte unul la fiecare țăran.

— Mâine de dimineată, zise boierul, să fiți iarăși cu toții aici, să vedeți minunea ce auzirați pe moș popa că va face Dumnezeu după rugăciunea Sfinției sale cu hoțul.

Țăranii se duseră fiecare la ale sale. Hoțul însă stătu de cugetă. Apoi, tremurând de frică, deși era lepădat de lege, și crezând că paiul o să crească, nu-l lăsă necuratul de inimă ca să dea salba, ci zise: „Popa a zis că paiul să crească cel puțin de un lat de unghie, eu o să tai din pai mai mult, doar n-o fi el al dracului să crească mai mult“.

Cum zise și făcu.

A doua zi se adunară țăranii unul câte unul și aducându-și paiul ce primiseră, îl da în mâna boierului. Boierul cum le vedea, le măsura și le puneă grămadă launloc.

Hoțul fu cel din urmă care veni. Cum îl văzu boierul, îi ieși înainte. Își dete și el paiul. Boierul măsură paiul și, fără a-l mai pune la măsură, îl apucă de mână și strigă:

— Țsta e hoțul! puneți mâna pe el!

— Crucea lui de pai al dracului! De două lățimi de unghie l-am tăiat și tot a crescut?!

Nu crescuse paiul, dar boierul băgă de seamă că era mai scurt decât celelalte, când el știa că le tăiasă pe toate deopotrivă.

Publicată pentru întâia oară în volumul: Snoave sau povești populare, nr. 2,

1874, p. 30–33.

A doua oară apare în volumul: Snoave sau povești populare, 1879, p. 64–67.

GRUIA

Într-un sat oarecare trăia un tânăr cam nătăfleț, căruia toți îi ziceau Gruia. Din Gruia nu-l mai scotea. El ajunsese de poveste din pricina stângăciei lui la vorbă și la lucru.

Într-una din zile, sfară se dete în tot satul că Gruia se însoară. Pasămite i se aprinsese și lui călcâiele de dor și se logodise cu o leică, muierușcă d-alea, care ziua fuge de bivoli, iar noaptea îi apucă de coarne.

După ce făcură o nuntă de se duse vestea în sat, începură și ei a-și face rost casei. Abia trecu trei luni de la însurătoare și bietul Gruia se pomeni că este tată.

Se gândi, se răzgândi, numără pe degete, făcu socoteala cu boabele și vedea bine că lui îi iese tocmai trei luni în cap de la însurătoare. Nu se putea însă dumiri cum de se face să aibă el un copil la trei luni de zile.

După ce-și botează odrasla și se făcu mamă-sa mai bine, el îi zise într-o zi:

— Fă nevastă, dar tu la trei luni naști copilul?

— Vezi, mă bărbate, d-aia îți zice ție lumea Gruia. Păi bine, mă, fă socoteala: trei luni sunt de când m-ai luat tu pe mine, trei de când te-am luat eu pe tine, și trei de când ne-am luat amândoi. Socotește pe degete de vezi cât fac trei și cu trei și cu trei?

— Nouă, nevastă, bine zici tu. Ti! Îți mulțumesc că m-ai scos de la bănuială, că uite, se făcea lucru dracului.

Publicată pentru întâia oară în volumul: Snoave sau povești populare, nr. 2,
1874, p. 34.

A doua oară apare în volumul: Snoave sau povești populare, 1879, p. 68–69.

PERECHEA NIMERITĂ

Doi creștini, întâlnindu-se după ce se întrebară de ale sănătății, zise unul către celălalt:

— Știi că a să avem o nuntă în satul nostru?

— Așa să trăiești! și cine se însoară?

— Iaca, se însoară Nevoie, ia pe Mânie și-i cunună Urgia lui Dumnezeu.

Publicată pentru întâia oară în volumul: Snoave sau povești populare, nr. 1,
1875, p. 35.

A doua oară apare în volumul: Snoave sau povești populare, 1879, p. 69.

BĂRBATUL OBROCIT

— Fa nevastă, cam multe picioare sunt astă-seară în patul nostru. Număr și văd că sunt șase.

— Vino-ți în fire, bărbate, ia dă-te jos și numără.

— Ai dreptate, nevastă, dar nu știu de ce când mă sui în pat găsesc șase picioare în loc de patru.

— Bărbate, tu ești obrocit. Trebuie să-ți descânt. Bărbatul priimi.

Descântecul se făcu în următorul chip: puse în capul bărbatului o căldare mare, femeia cu două verge bate în căldare și, zgomotul ce face loviturile, scapă din băgarea de seamă a bărbatului, cum învăța femeia pe ibovnic de a se scula din pat, a trece în cămara de alături, unde-i sunt hainele, și după ce se va îmbrăca să iasă prin ușa din fund, să dea prin cotitura de lângă casă și se va afla în uliță.

După ce isprăvi de descântat, bărbatul se suie în pat lângă femeia sa.

— Bine ai zis tu, nevastă, că eram obrocit. Acum număr și nu găsesc decât patru picioare.

— Nu-ți spuneam eu, bărbate?

Publicată pentru întâia oară în volumul: Snoave sau povești populare, 1879, p. 69–70.

BĂRBATUL CU IABAȘAUA

Doi prieteni se întâlnesc; după ce-și dară bună ziua:

— Ia spune-mi, nenișorule, zise unul din ei, cum o duci tu cu femeia?

— Foarte bine, răspunse el; în ziua cununiei chiar, cum am venit acasă, am luat un scaun, care mi se părea că-mi stă în cale, și l-am trântit așa de tare, încât s-a făcut țandări. Femeia mea, crezând că sunt un năbădăios, umblă pe lângă mine ca pe lângă o bubă coaptă. Eu, din parte-mi, nu i-am zis până azi nici dă-te mai încolo.

— A mea m-a prostit detot. N-am zi albă din pricina ei. O să încerc să fac și eu ca tine.

După ce ajunse acasă, se face a fi supărat, și unde pune mâna pe un scaun, care zicea că-i stă în cale și-l trânteste de nu se mai alege nimic de dânsul, apoi se răsti la femeia sa, zicându-i că nu îngrijește să fie lucrurile puse la locul lor.

— Târziu te-ai deșteptat, bărbățele; acum ești cu iabașaua de nas, îi răspunse femeia.

Publicată pentru întâia oară în volumul: Snoave sau povești populare, 1879, p.
70.

HAITA DE CÂINI

Toamna, pe o noapte cu cerul senin,

Un haitic de șarle droaie mi se țin

După o cățea,

Care, rea din fire, pe cine-ntâlnea

Ca o-nfierbântată la toți mârâia.

Locul era dosnic ș-un biet călător

C-un baston spre casă se-ntorcea de zor.

Când în față iată

Haita cea turbată.

Omu-ntoarce bățul și se pregătește

Ca să dea din față cât mai voinicește.

Fiindcă de la spate se afla ferit

De-un colț de zid.

Strigă, dă, se-ntoarce și se tot ferește,

Dar haita turbată mai rău se-ndârjește.

Din vecinătate, un zăvoi din lanț,
Mirosind a danț,
Deodată își smulge țărșul de care
Era legat bine și, în fuga mare,
Târâindu-și lanțul vine de-ntâlnește
Haita lătrătoare și se dă orbește.

Călătorul nostru, știind din renume
Groaza ce zăvoiul răspânda în lume,
Pălise de frică: credea că-i pierdut
Și-ntr-un colț, de frică, rămăsese mut;
Când, zăvoiul roată cu lanțul lovește
Pe căteaua care rău chelălăiește
Și de-un picior șchiopă, și se depărtează.
Haita o urmează.

Și, de unde omul se credea pierit,
Se văzu deodată deplin izbăvit.

Dator e oricine bine-a se lupta
Spre a înfrunta
Răul ce-ntâlnește.

Ș-apoi dacă vine

Un rău și mai mare, el să nu suspine,

Nici să nu se piarză, căci răul, care

Îi stă mai în față, e a lui scăpare.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

„Dorobanțul“, București, an I, nr. 95, 20 februarie 1878, p. 4. Nu este iscălită.

A doua oară apare în volumul: Snoave sau povești populare, 1879, p. 71–72. Are ca specificație: „Coreasă [culeasă] de G. D. Teodorescu“.

MUIEREA CE ASCULTĂ DE POVEȚELE BĂRBATULUI SĂU RĂPOSAT

Două prietene stau de vorbă la o răspântie:

— Așa este, lele, greu o duce muierea când lipsește stâlpul casei. Ce să facem, de, omenire suntem. Lasă că ți-o trimite Dumnezeu mângâiere dintr-altă parte.

— Dumnezeu poate mult, leiculiță. Dară ce mai om era răposatul! Până i-a ieșit sufletelul m-a tot povățuit ce să fac, cum să mă port. Alaltăieri i-am făcut de nouă zile, și una din povețele lui am împlinit-o tocmai pe tocmai. Am dat pentru sufletul lui o vacă și zece oi.

— Păcat că ți-a luat Dumnezeu un așa giuvaier de bărbat. Cum bag de seamă, nu era așa burdios ca alții.

— Să ferească Dumnezeu! Ce stai dumneata de vorbești? Să dai mult cu multul și nu mai găsești altul ca dânsul, zise biata văduvă, și o podidiră lăcrimile. Acum umblu să împlinesc încă una din povețele lui.

— Bine faci, lele. Și ca ce te-a mai povățuit să faci?

— Iaca, leică, m-a povățuit ca numaidecât să mă mărit, ca să scap de clevetele lumii și să nu văduvesc îndelung; pentru aceasta, din averea noastră mi-a lăsat cu limbă de moarte o altă vacă și zece oi ca zestre.

— Auzi, soro, omul lui Dumnezeu! D-apoi să-l asculți, leiculiță.

— Dar cum nu l-oi asculta, surioară, eu, care n-am ieșit din cuvîntelul lui niciodată? Și mi-a mai zis că omul pe care voi avea să-l iau de bărbat să fie ca de cincizeci de ani, căci atunci omul știe și la vale și la deal, este hârșit cu toate belele și ticnit, duce hăul casei fără să cârtească. Oi să mă silesc să-i fac și astă voie. Și dacă nu voi putea tocmai, tocmai un om de cincizeci de ani, cum a lăsat el cu sufletul, tot nu voi văduvi mai mult, ci voi lua doi câte douăzeci și cinci de ani și așa nu voi călca cuvîntul.

— Așa să faci, leică.

Publicată pentru întâia oară în:

„Dorobanțul“, București, an I, nr. 96, 21 februarie 1878, p. 4. Nu este iscălită.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 73–74.

O VORBĂ CARE DESLUȘEȘTE TOT

Un episcop odată plecase să cerceteze eparhia. Ajungând la un sat, se supără foc cum de nu-i face primirea ca la alte sate, trăgându-i din depărtare clopotele. După ce trase la gazdă, chemă pe preotul satului la dânsul.

— Părinte, îi zise episcopul cu grai cam aspru, în toate satele până aci m-a primit ca pe capul legii ce sunt. Numai satul Sfinției tale se vede că și-a cam uitat datoriile către sfânta noastră biserică; și pentru aceasta Sfinția ta trebuie să fii de vină.

— Preasfinte stăpâne, răspunse bietul preot, sunt o mie ș-o sută de cuvinte. Eu, biet, mi-am făcut datoria, mai cu prisos decât alții. Ați văzut bine că v-am ieșit înainte de v-am primit tocmai la marginea satului cu crucea, cu Evanghelia, cu steagul și îmbrăcat în santele vestminte, în loc să vă aștept la ușa bisericii. Și cu atât mai mult s-a bucurat sufletul meu când am auzit că v-a dat Dumnezeu în gând să vă mai aduceți aminte și de satul nostru, cu cât aveam mare trebuință de ființa de față a capului bisericii, spre a turna balsamul mântuirii pe rănilile noastre sufletești și a mă ajuta să dau afară din sat sărăcia ce s-a încuibat la noi.

— Din mia și din suta aia de cuvinte nu s-ar putea să-mi spui și mie câteva? mai zise episcopul cu grai mai blajin.

— Mai întâi de toate, preasfinte părinte, biserica din satul nostru n-are nici un clopot.

— Destul, destul, răspunse episcopul, ăst singur cuvânt este deajuns spre a-mi desluși totul.

În duminica următoare, sătenii cu mirare auziră două clopote care îi chemau la rugăciune din turnul bisericii. Când se adunară la biserică, preotul le citi porunca episcopului prin care îndemna pe toți poporanii să-și dea copiii la școala ce înființase Preasfinția sa cu ale sale cheltuieli.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 74–75.

PLANUL SÂNTULUI PETRU

Domnul nostru Isus Christos, în marea sa milostivire pentru neamul omenesc, merse odată în iad ca să cerceteze pe păcătoșii ce se munceau acolo, și să vadă de nu este vreunul care să-și fi ispășit păcatele și să aibă parte de îndurarea sa cea mare, ca să-l ierte de osânda de veci. Domnul Christos era cu Petru Apostolul.

După ce străbătu iadul și pieziș și curmeziș, Domnul Christos ieși afară. Petru se uitase acolo, privind la chinurile cele grozave ale păcătoșilor și nu băgă de seamă când ieși Domnul Christos.

Trezindu-se din uitucia lui, Petru se văzu singur, singurel în mijlocul a milioane de draci, care se uitau la dânsul cam chiorâș, și începură a-l lua fiori de pe la spate, și hăț în sus, hăț în jos, nu găsi ușa pe unde să iasă; căci se afla în adâncimile cele mai de jos ale iadului.

Ce să facă ca el să iasă de acolo? Să întrebe nu îi venea la socoteală, ca să nu pață vreo alagea. Să stea acolo, nu prea îi da mâna, să nu-i vină poftă diavolului să-l înhațe și pe dânsul.

Ce să facă dar? O întoarce și el la șiretlic, și deci se prefăcu că ia măsură iadului cu o ață ce se afla la dânsul din întâmplare.

Începu dară a bate la țarușe și în lung și în larg cu niște bețe ce găsi p-acolo, și se făcu că tot socotește și tot înseamnă mereu.

Tartorul dracilor văzându-l trimise un scoloian de drăcușor la dânsul ca să afle ce face. Acesta alergă într-un suflet și apropiindu-se, îl întrebă:

— Ce faci, aci, Petre?

— Ce să fac! Iacă iau măsură ca să clădesc o biserică.

— Aici biserică?!

— D-apoi, da.

Drăcușorul se repezi înapoi cu limba scoasă, de-i sfârâiau călcâiele, și, gâfâind, spuse tartorului cele ce auzise.

Acesta trimise îndată p-un alt drac mai în vârstă ca să poftească pe sfântul Petru afară. El se arătă sfântului:

— Petre, zise dracul, domnul meu te poștește să-ți iei ale trei fuioare și să te cari de-ac.

— Aceasta nu va fi, răspunse Petru, eu sunt adus aci ca să fac biserică și biserică voi face.

Auzind tartorul de unele ca acestea, făcu un semn, și toți dracii mari și mărunți, bătrâni și tineri s-adunară pe lângă dânsul.

Nu știu ce le șopti la ureche, că unde mi se repeziră necurații, frunză și iarbă, asupra sfântului Petru, îl luară cu nepusă masă, îl duseră pe sus până la poarta iadului și-l îmbrânciră afară.

Sfântul se bucură, nu se bucură, când ieși iarăși la lumină; dar dracii știu că se bucură când se văzură cortorosiți de un musafir ce le sta ca gunoiul în ochi, pentru care îl și scoaseră din iad ca pe o măsea stricată din gură.

Publicată pentru întâia oară în

„Dorobanțul“, București, an I, nr. 87, 12 februarie 1878, p. 3. Nu este semnată.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 76–78.

ALEGEREA ȚIGANULUI DE DOMN

O ceată de români venise la un țigan despre care auzise vorbindu-l de bine și îi zise:

— Știi la ce am venit la tine, danciule?

— Știu, dacă mi-oți spune, romanico, mânca-v-aș.

— Uite, mă, vodă a murit. Noi am socotit să te alegem pe tine domn.

— Ia nu mai glumiți, oameni buni, dar eu nu știu ce treabă are vodă.

— Iacă, mai nimic. El face dreptate în țară, cum fac vătașii la tine în sălaș; ia birurile; dă boierii la oameni cei ce slujesc țării cu credință și, când vrăjmașii se scoală asupra țării, merge cu oastea la război.

— D-apoi pâine?

— Ei, iaca! Va fi cine să îngrijească și de pâine. Vei pune pe un boier credincios și cu dor de inimă pentru țară să îngrijească de toate cele spre hrana și trebuința oastei, după cum îi vei porunci tu.

Și cum se face războiul? mai întrebă țiganul.

— Uite, merge toată oastea înaintea vrăjmașului, cu vodă și cu toți boierii în frunte, și unde întâlnește pe dușman, îi freacă ridichea bine, îl dă pe foi și îl bate ca pe dânsul.

— D-apoi pâine?

— Ei, da! și în urma oastei vine carele cu pâine și cu toate cele de lipsă oamenilor.

— Și eu după carele cu pâine, răspunse în cele din urmă țiganul.

Publicată pentru întâia oară în:

„Dorobanțul“, București, an I, nr. 99, 24 februarie 1878, p. 4 cu titlul: Românii
voind să aleagă domn pe un țigan. Nu este semnată.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 78–79.

MOȘ APEȘ

— Și cu norocire! Trai bun și viață lungă să vă dea Dumnezeu!

Cu aceste vorbe de heretisire întâmpină pe moș Apeș un prieten vechi al său.

— Să dea Dumnezeu la toată lumea, și mie păcătosului, răspunse moșul.

— Mi-a părut bine când am auzit că iar te-ai însurat, moș Apeș. Știu cât este de rău să fie cineva singur în casă, îi mai zise prietenul.

— Am fost nevoit, moșul tatei, să mai iau încă o dată jugul, răspunse Apeș, femeia este trebuincioasă la casa omului.

— De, asta așa este, deși însurătoarea are multe amaruri și multe găluști de înghițit. Dar de una nu mă dumeresc eu.

— De care?

— Iacă: cum D-ta, om cu destulă doxă la cap, trecut prin ciur și prin dârmon, lovit cu capul și de pragul de sus și de cel de jos, și la vârsta Dumitale, cum D-ta, zic, te-ai lăsat să te muște șarpele de inimă și să faci greșeala de-a lua de muiere o fată mare?

— Ce era să fac, moșicule, dacă n-am găsit alta mai mică! ?

Publicată pentru întâia oară în:

„Dorobanțul“, București, an I, nr. 94, 19 februarie 1878, p. 3. Nu este semnată.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 80–81.

VARZA ROȘIE

— Cine era domnul acela care ieși pe ușa din fund, nevastă, când am intrat aci? întrebă un bărbat pe femeia lui.

— Ce om? bărbate, vino-ți în fire, îi răspunse femeia.

— Bre, nevastă, eu am văzut pe cineva ieșind d-aici pe ușa de din dos, când am intrat. Să-mi spui drept cine a fost, că, uite, se face lucrul dracului.

— Taci din gură, bărbate, să nu te audă cineva și să creadă că așa este. Ce, umbli să ne faci casa de rușine? Cine dracul te-a mai obrocit până într-atât încât să visezi deștept? N-a avut să iasă nimeni de-aici; căci unde vine cineva pe la noi când lipsești tu de acasă?

Bărbatul, nemulțumit de răspunsurile femeii sale, iese pe din dos să vadă nu va putea da oare de urma celui care a fost în casa lui?

Căutând în dreapta și în stânga, se pomeni, fără să știe cum, în curtea unei precupețe ce ședea alături și cu care nevastă-sa trăia în bună vecinătate.

— Bună ziua, lele Dragomiro.

— Mulțumim Dumneavoastră, jupân Dimcio; dar ce sunteți așa supărat?

— Pentru ce îmi ziseși mulțumim Dumneavoastră, lele Dragomiro, deoarece sunt singur?

— Cum Dumnezeu? Așa să fie oare? Ei! vezi, acum nu mă mai mir de cele ce-mi spunea și bărbatu-meu, când am venit din piață. Eu am socotit că vrea să mă ia încolo, când mi-a spus că era singur. Și să vezi Dumneata, acum înțeleg eu șiretenia pricinii. Uite, jupân Dimcio, am mâncat și eu din varza cea roșie, din care ai cumpărat și Dumneata azi dimineată pentru salată; și nu știu ce naiba a avut, că, uite, cum am înghițit-o, am simțit că mi se împăienjenează ochii și mi-a tulburat văzul. Îmi pare unul tot doi. Mă uit la Dumneata și mi se pare că mai stă unul la spatele Dumitale.

— Ce spui, lele Dragomiro? apoi asta este un fel de obroceală.

— Cam așa, jupân Dimcio; pârdalnica aia de varză trebuie să fie pricina.

— Ei vezi? eram să fac un păcat. Când am venit azi acasă, după prânz, mai devreme, ce e drept, decât altă dată, și mie mi s-a părut a fi încă cineva pe lângă nevastă-mea și că a ieșit pe ușa de din dos.

— Vai de mine! Bine că te aduse Dumnezeu pe-aici, să afli de la mine istoria verzei. Și să știi că de se va întâmpla ceva în casa Dumitale, ce-mi va da vreo bănuială că jupâneasa șovăiește, ori îți calcă credința, eu voi fi cea dintâi care ți-o spune; căci mult bine văd eu din o așa casă. Dumneata ești bun; jupâneasa Dumitale milostivă; și-ar fi păcat de Dumnezeu să vi se spargă casa din pricina mea, dacă nu ți-o spune ce voi vedea.

Jupân Dimcio se liniște și se întoarce acasă cu cugetul împăcat.

Publicată pentru întâia oară în:

„Dorobanțul“, București, an. I, nr. 105, 2 martie 1878, p. 3. Nu este iscălită.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 84–86.

NEAJUNSURILE SOCOTELII CU BOBII

Preotul Mușat, dintr-un sățucean, se dusesese la o moară, cu paracliserul, ca să macine câțiva saci, cu grâu și cu porumb.

Și fiindcă nici în satul lor, nici în satele învecinate nu erau mori, preotul fusese nevoit să se ducă tocmai la al patrulea sat. Era în postul Paștelui.

Înjungă boii la car, puse grăunțele într-însul și hăis-cea, merse omul pre îndelete, și tocmai a doua zi seara ajunse la moară. Până să-i vină rândul de măcinat, mai zăbovi vreo două zile, căci era mare îmbulzeală. Când să bage în coș, auzi trăgând clopotele. Deodată îi sări inima.

Se duse iute și cercetă, apoi se întoarse repede și zise țârcovnicului:

— Aide, dascăle, mai iute, că ne-a apucat Paștele de pe urmă.

— Ce spui, părinte?

— Iată aci în sat a și sosit, și până în ziuă va ajunge și la noi; ce să ne facem?

— Să-l mai oprim nițel.

— Aș! nu se poate.

— Dar ce facem grăunțelor ce am adus să măcinăm? îl mai întrebă paracliserul.

— Că bine zici tu, dascăle. Rămâi tu dar aci, grăbește de isprăvește mai curând, și vezi de vino într-un suflet, că eu mă duc să fac Învierea.

— Dar cum se făcu pozna, părinte, de te apucă Paștele așa fără veste?

— Dracu știe, răspunse preotul. Eu atât știu că postul cel mare este de patruzeci și opt de zile. Atâtea și boabe de porumb am pus în buzunar la lăsatul de sec. În fiecare zi am scos câte unul și acum, când caut, văd că mai sunt încă multe. Pesemne că s-a izmenit lumea.

Pasămite preoteasa băgase de seamă că soțul său purta boabe de porumb în buzunar; bănuise că îi place a ronțai în post, când și când, câte o boabă la lucru, și îi mai adăugase o mână, înainte de-a pleca la moară. Sărmana, credea că făcând așa, umblă după gustul bărbatului.

Asta fusese ce zăpăcise pe bietul preot.

Ajungând acasă, supărat și abia răsuflând, începu a trage ale clopote de credeai că o să le spargă. Oamenii se mirară cum de, așa din chiar senin, îi cheamă popa la biserică. Aflară că este sfintele Paști, după ce se adunară. Săvârșind slujba Învierii, se întoarse preotul acasă cătrănit și copleșit de rușine. Aci găsi pe preoteasa supărată foc.

— Da, bine, părinte, ce mai fuse și asta? Ce fel de Paști mai făcuși și Sfinția ta, fără colaci, fără ouă roșii și fără să ne dai de veste de mai înainte, ca să știm și noi ce facem?

— Ia, fă și tu cum vei putea, răspunse preotul. Nu știu cine dracu a gonit Paștele cu câteva zile mai-nainte. Și dacă era să fie după boabele de porumb din buzunarul meu, eram s-o ducem tot într-un post. Parcă tot fătau. Noroc cu niște creștini ai lui Dumnezeu din satul unde am fost la moară și de la care am aflat că a sosit Paștele.

— Ce spui, părinte, de boabe și de fătat? Eu ți-am pus o mână, sunt acum câteva zile, socotind că îți place să le ronțai.

— Taci, preoteasă! Ptiu! Ucigă-te toaca, satano! Mă speriasem că o să rămânem fără Paște.

Publicată pentru întâia oară în:

„Dorobanțul“, București, an. I, nr. 103, 28 febru-arie 1878, p. 3. Nu este iscălită.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 86–88.

PĂCĂLICIUL PĂCĂLIT

Un moșnean chiabur, plin de bucurie că se întorsese fiu-său dinăuntru, unde fusese să învețe carte înaltă, pofti pe vecinii săi, toți moșneni ca și dânsul, într-o seară, ca să le înfățișeze copilul; iară acesta să-și arate procopseala. Ce e drept, băiatul învățase carte până din sus de brâu, și dascălii îl laudau că este ascuțit la minte.

Între cei poftiți, se afla și o rugină de moșnean, păcălici, ce voia să râdă de toată lumea cu apucături de propășire.

Pe când cei adunați ascultau cu nesaț și erau mulțumiți de vorbele tânărului, iară acesta răspunzând tuturor cu vorbe iscusite, tot din carte, păcăliciul zise:

— Domnule firoskos, cum bag de seamă, Dumneata ți-ai uitat și limba de când ai plecat din țară. Vezi ce va să zică procopseala dobândită de la străini!

— Ba nicidecum, domnule, răspunse junele. Țin la limba țării mele, cum țin la tatăl meu, care mi-a dat zile. Când eram în străinătate, o parte din zi o întrebuițam a citi și a scrie românește.

— Bine, dacă este așa, cum se zice la ceea care se află în pahar?

— Cum să se zică? Iacă apă.

— E, nu e ce-ți spun eu? Asta se cheamă udeală, băiete.

Toți cei de față se umflară de râs. Junele zâmbi și dânsul de milă.

Mai apoi, voind păcăliciul să-și aprindă ciubucul, întrebă iarăși:

— Domnișorule, dară la asta ce se pune deasupra ca să se aprinză ciubucul, cum se zice?

— Foc, cum vrei să-i zică? îi răspunse tânărul.

— Hei! Tot ce-ți spuneam eu că ai uitat românește. Asta se cheamă mângâiere.

Cum te mai mângâie el iarna, când stai în casă lângă vatră, și afară e viscol și zloată? Dar la asta care se linguşeşte și se tot freacă de piciorul meu, cum îi zice pe românește?

— Dumneata, domnule, mă întrebi niște lucruri pe care ți le-ar putea spune și copiii. Și dacă răspund la ceea ce mă întrebi, o fac numai de bună-cuviință pentru adunare și de respect pentru perii Dumitale cei albi. Asta, domnule, se cheamă pisică ori mâtă.

— Nu te supăra, domnule firoscos, de întrebările mele. Lucrul este învederat. Ai uitat limba românească și ai învățat pe cea pășărească. Iată, dobitocul ăsta își spune singur numele, pe când Dumneata vorbești alandala. El se cheamă hârâitoare, n-auzi cum face hâr! hâr!

Musafirii începură a se plictisi. Junele nu se tulbura, ci cugeta.

În cele de pe urmă, ruginitul bătrân trase pe tânăr la o parte spre fereastră și, arătându-i aria din bătătura tatălui său, îl mai întrebă:

— Ei bine, dar aia de colo cum se cheamă?

— Se cheamă arie, domnule.

— Ba nu; aia se cheamă procopseală, domnișorule, căci de n-ar fi ea n-am avea ce mânca, nici cu ce să ne ducem înăuntru, pe la șoacăți și pe la cine știe unde, ca să învățăm câte în lună și în soare, numai cum să ne procopsim nu învățăm.

Adunarea începu a se sparge. Musafirii plecară.

A doua zi, sărbătoare fiind, toți musafirii merseă să ia cafeaua, după ieșirea de la biserică, la domnul moșneanul cel ruginit, ca unul a cărui locuință era mai aproape de biserică.

Cu bătrânii, merse și tânărul.

Casa acestui moșnean avea cuprinsurile ce au toate casele de proprietari moșneni. Aria era în ogradă mai de-o parte. Pe când cei bătrâni stau la taifas, sorbind cafeaua și vorbind câte nagode toate, intră repede junele strigând:

— Săriți toți cu totul! Hârâitoarea a luat mângâierea în coadă și a dat fuga din

casă. De nu veți ajunge mai curând cu udeala, se duce dracului toată procopseala.

Ruginitul uitase de ceea ce flecărise seara trecută. Acum nu înțelegea nici el ce va să zică aceste vorbe înșirate. Dar după ce îi deschiseră capul cei adunați, pricepu primejdia ce-l amenința. Alergă îndată cu toți argații și scăpă cu fața curată.

Tânărul își izbândise pentru înfruntările ce pățise de la dânsul. Pasămite el legase un cărbune aprins de coada pisicii și-i dase drumul în arie pe lângă care erau aduse mai multe clăi de grâu.

Publicată pentru întâia oară în:

„Dorobanțul“, București, an. I, nr. 115, 12 martie 1878, p. 4. Nu este iscălită.

A doua oară apare în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 89–92.

FACEREA MUIERII

Spun, măre, că Dumnezeu, după ce a urzit pământul cu ariciul, avu poftă să facă și oameni.

El și-a împlinit pofta inimii tocmai pe tocmai.

Făcu pe om și se veseli o toană. Cățelul, cum este el lingușitor, tot fâțâia din coadă și se gudura pe lângă Dumnezeu; iară Dumnezeu îl luase în nume de bine și nu făcea un pas, fără să nu fie și cățelul cu dânsul.

Voind să facă și pe muiere, ori că uitase cum făcuse pe om, sau că de teamă că nu va mai nimeri să facă același lucru a doua oară, precum îl făcuse întâi, stătu la chibzuri.

Se socoti ce se socoti și îndată adormi pe om. Pasămite că plăsmuise el ceva nou în gând, și de unde să nu fie așa? Scoase o coastă de la om ca să facă pe muiere și o puse jos alături, până să închidă rana ce făcuse bietului om.

Cățelul sta și el acolo și se uita la stăpânul său ce face.

Pe când Dumnezeu se frământa cu firea și se muncea a vindeca rana omului, cățelul haț! ia coasta în gură și pe ici și pe acolo drumul! Vezi că pe-atunci cățelii se vede că nu erau învățați a face slujii! Când băgă de seamă Dumnezeu, coasta nu e. Se uită în sus, se uită în jos, și ce să vezi D-ta? Fugea câinele, nene, de parcă-i dase cineva sub coadă cu unt-de-neft.

Strigă Dumnezeu:

— Cuțu! Cuțu!...

Dar unde să mi-l audă câinele! Cum bag de seamă se dădulcise, necuratul, la carne de om.

Iară dacă văzu Dumnezeu că nu este chip să scoată coasta din gura câinelui altfel, se luă după dânsul. Câinele fugi, Dumnezeu după el. Și fugi, și fugi, și fugi, până ce Dumnezeu se cam supără și unde mi se opinti o dată, sări cale de

un conac, îl ajunse ca pe el, și mi-l apucă de coadă. Câinele trage, Dumnezeu ține. Nu vrea, dușmanul, să lase coasta din gură nici în ruptul capului. Și trage, și trage până ce Dumnezeu rămase cu coada lui în mână, iar el se duse ca un turbat și dus a fost până azi. Spun că de atunci a rămas turbarea la câini.

Dumnezeu, mâhnit și ostenit de atâta alergare, stătu locului și se uita când la câine, când la coada lui cu care rămăsese în mână; apoi, scârbit, trânti coada jos pe pământ și zise:

— Muiere să se facă.

Și muiere se făcu.

Noi astăzi nu mai suntem așa proști ca oamenii cei de demult să credem toate parascoveniile. Femeile noastre nu sunt din cele făcute din coada câinelui. Or fi cine or fi, numai muierile noastre nu sunt. Așa să știți D-voastră.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 92–94.

POPII DE LA RICHÎȚELE

Popii de la Richițele

Toți aveau ciubuce și lulele;

Numai biet popa Stoian

Cu luleaua de ciocan.

Când mergeau la rugăciune

Toți luau câte un tăciune;

Când era pe l-Aghios

Ieșea fumul gros;

Iară când pe l-Axion

Nu se vedea om cu om.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 94–95.

ȚIGANUL IERTAT DE DUMNEZEU DE LA ROBIE

— Părinte, zicea un țigan rob, în vârstă ca de 70 de ani, văd că nu o să mai am zile multe de trăit. Roagă și Sfinția ta pe boierul să mă ierte și să-mi dea drumul. Mă voi bucura și eu în bătrânețele mele de două, trei zile albe că mult am mai robit și multe zile negre are robia. Voi muri liniștit, știind că cu munca mea de o viață de om m-am răscumpărat.

— Astăzi, nu mai departe, Răducule, îți voi împlini dorința. Boierul, după ce ascultă rugăciunea preotului, se făgădui că-i va da drumul.

Dar până să-l facă a da făgăduiala, trecuse pe bietul preot mii de sudori. Îi torosi la ureche verzi și uscate, până să-l încredințeze că de la Răducu puțin folos va mai avea, căci era bătrân, bolnăvicios și ajuns la marginea mormântului.

Totuși dracul nu-l lăsă de inimă să dea drumul bietului rob până mai era timp.

Mai trecu ce mai trecu și boierul, chemând într-o zi pe preot la masă, îi zise:

— Părinte, azi voi să fac un chef. Te rog să-i spui lui Radu că l-am iertat și că mâine am să bag hârtiile în tribunal.

— L-a iertat Dumnezeu mai-nainte, boierule. Ieri l-am înmormântat.

Publicată pentru întâia oară în:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 95–96.

CUM POATE SĂ-ȘI CALCE ȚIGANUL JURĂMÂNTUL

— Aide, mă danciule, la muncă! zicea isprăvnicelul. Logofătul a zis că mâine avem să mergem la arătura de la marginea satului despre râu, iară azi să sfârșim pe cea din deal.

— Iaca nu merg, mă, nu merg. Astăzi nu sunt bun de doftă.

— Nu se poate să nu mergi. Tu ești cel mai dator din toți și tu ești cel ce ai lucrat mai puțin, fiindcă totdeauna te codești. Să nu te împingă care cumva păcatele să nu mergi nici azi, căci tocmai acum ți se îplinește.

— Ei, iaca nu merg, tăiat, mort. Poate, cumva bătut, să-mi calc jurământul.

— Păi bine, mă, de ce nu-mi spui așa din capul locului și mă lași să mă ciorovoiesc cu tine de trei ceasuri. Na! na! na! și mai na! Iacă, dacă te mănâncă pielea.

Țiganul merse la muncă.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 96–97.

BLAGOVATELE

— Măi, teteo, zise dănciucul, dar la Blagovate să mănâncă lapte?

— Ia, auzi, bătu-l-ar Dumnezeu și toți sfinții de măgar! Da Filifiștenii nu poți să zici, împielițatule?

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 97.

CUM NEAMȚUL N-ARE PARTE DE CUVÂNT

— Măi ciobane, zise neamțul, nu vezi cât de ostenit ți-e măgarul? După ce că tu ești călare pe dânsul, apoi ai mai pus și sedilele cu brânză.

— Doară n-o să-nalice el pe mine! răspunse ciobanul.

— Nici eu nu zic așa; însă ca să-l ușurezi, ia tu cobilița cu sedilele de-a spinare.

— Hei, știi ce, mă neamțule? îi răspunse românul. Să-ți înveți copiii să se dea pe gărlă cu tat-său cu tot.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 97–98.

MARE ZĂPĂCEALĂ

Un oarecare episcop de Buzău avea obicei de cerceta curtea pe furiș, asculta pe la ferestrele chiliilor și bănuia pe călugări de orice lucru de nimic.

Într-una din zile un lăcătuș țigan, d-alde lacăte direg, chemat fiind de către un călugăr spre a-i drege cheia de la o broască stricată, își așezase nicovala în pământ, foile lângă dânsul și acolo, cioca, boca! își făcea meșteșugul și cânta din gură ce-i venise și lui în gând. Când, iacă și episcopul că vine și începe să-i vorbească:

— Bună dimineața, meștere.

— Mulțam, D'm'tale, cinstite părinte.

— Dar ce dregi aci? Ce faci?

— Iaca o chiaia de broasca diregem.

— Dar ce mai veste pe la țară? Cum merg lucrurile prin sat pe la voi?

— Iaca-greu, cinstite părinte. Biru s-a mai urcat. Claca, dijma și câte hangarale toate pe spinarea creștinilor cade.

— Eu am auzit că s-au făcut mari ușurări acum.

— S-o fi făcut pentru bogați, dar săracii tot cu greu o duc. Răspundea și vorbea țiganul; însă își căuta de treabă, da mereu cu ciocanul pe nicovală, în cheia ce dregea și nici ochii nu-și arunca la călugăr. Vezi că nu-l cunoștea și nu știa cine este.

După ce răspunse la mai multe întrebări ce-i făcu episcopul și care acum se uita numai la cum lucrează el, prinse și țiganul a-l întreba câte ceva și zise:

— Aba, mo, cinstita părinte, voi aveți muieri?

— Vai de mine, răspunse episcopul, ce stai tu de vorbești? Noi n-avem muieri.

Ne-am închinat viața lui Dumnezeu și ne rugăm lui zi și noapte, ca să ierte păcatele tuturilor creștinilor.

— Hâm! Dar bir, plătiți voi?

— Nici bir nu plătim; pentru că noi nu facem negoț, n-avem meserii ca voi.

— Hâm! hâm! Dar dijma, claca dați voi cuiva? Faceți beilicuri?

— Despre angarale nu se pomenește pe la noi. Dijmă n-avem cui da, fiindcă noi nu luăm de la arendaș locuri de arătură; noi ne arăm locurile noastre. Claca ce facem noi sunt rugăciunile ce înălțăm zilnic la cer, pentru bunăstarea tuturilor locuitorilor țării.

— Care va să zică, nici recrut nu dați voi?

— Noi dăm țării odihna noastră a tuturilor fraților din monastire, rugându-ne pentru izbânda oștenilor țării.

Țiganul rămase uimit de mirare pentru câte auzea. Totuși el nu se sinchisea, ci-și urma lucrul, fără măcar să-și arunce ochii asupra episcopului.

— Hâm! hâm! hâm! Muieri n-aveți, bir, dijma nu dați, claca nu faceți, de recrut habar n-aveți! Mare zăpăceala pe capul vostru, cinstita părinte, zise și ciocănea mereu la cheia ce dregea, fără a se tulbura câtuși de cât.

Episcopul, care înțelese tot șartul din cuvintele țiganului, tăcu mîlcă, nu mai zise nici două, ci se sculă binișor și plecă cu coada între picioare. Când ridică capul, țiganul nu văzu înaintea lui nici călugăr, nici nimic.

Află însă că a fost vorbit cu episcopul.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 98–100.

MUIEREA VINDECATĂ DE BOALA IUBITULUI

Un drac de muier nurlie, care avea pe vino-ncoace, și-i zbura ochii din om în om ca o păsărică din pom în pom, voia să pună coarne bărbatului. Acesta, cum simți, puse în gând să o vindece de patima iubitului, însă cu un cusur subțire, așa ca să nu o dea târgului.

Voia, vezi, să-și și arate că nu e vreun vlăduță, și că nu-l poate îmbrobodi așa lesne.

El tot vedea trecând pe uliță niște oameni, care nici nu ședeau în partea locului, nici nu seamăna că au pe-acolo vreo trebuință. Treceau ia așa în hai, hui, dichisiți și pomăduiți, știi, ca lelițele. Lui nu-i bătu la ochi a bine acele sertas-fertas, de colo până colo, pe dinaintea casei lui, de către niște oameni ce tot își arunca privirile la ferestrele casei sale cu nesaț.

Se făcu că pleacă afară la țară după trebuințele negoțului lui și zise:

— Nevastă, până a nu înnopta sunt nevoit să plec la țară. Am aflat de un chilipir și mă duc numaidecât; căci nu voi să-l scap de la mână.

— Ce! așa de cu grăbire vrei să pleci? Lasă că te-i duce de dimineață.

— Peste poate. Iacă caii sunt prinși la căruță. Să ne vedem sănătoși.

Zise și plecă.

Femeia, ca să nu piardă timpul, și trimise numaidecât pe slujnică pe la toți cei ce îi tot băteau capul să le spună că barbatu-său a plecat la țară.

Unul din ei, bumbăcar fiind de meseria sa, îi trimise în dar o făclie mare și vorbă ca să-l aștepte pe după aprinsul lumânărilor.

Altul, ce era de meseria lui lipscan, îi dăruie o bucată de materie verde și vorbă ca să-l aștepte pe la miezul nopții.

Altul, porumbar din născare, îi trimise o pereche de porumbei și vorbă că va veni

pe când se îngână ziua cu noaptea.

În sfârșit, cel din urmă, cofetar prăvăliaș, îi trimise o tavă cu baclava și vorbă că are să vină să se pună pe chiolhan.

În timpul acesta bărbatul muierii cu pricina se întoarse binișor și, strecurându-se pe lângă uluci, izbutise a se furișa într-o cămăruță lipită cu casa. De pe fereastră el văzuse și auzise tot ce se petrecuse.

Iară dacă văzu că slujnica nu se mai duce nicăieri, înțelese că trebuie să se arate. Vezi că el nu voia să-și lase nevasta să cadă în păcat.

Și, pâș, pâș, ușurel ca fulgul, ieși și se duse unde-și lăsase căruța, se puse în ea și cu zgomot mare intră în curtea casei sale.

Cum se dete jos din căruță, dete fuga în casă la soțioara lui, căutând la ea cu niște ochi sperioși.

Când îl văzu, muiera înlemni și îngălbeni de frică. Apoi ținându-și firea și luându-și inima în dinți, îl întrebă:

— Da, ce ai pățit, bărbățele?

— Ce să paț, dragă nevestică? Iacă m-am întâlnit cu un șarpe grozav de mare, mare tocmai ca făclia de pe fereastră, și verde, verde, ca bucata de mătase de pe așternut. De nu zburam iute ca porumbeiăi de sub pat, mă mânca, vrăjmașul, ca pe baclavaua din dulap.

Muiera se mai spăimântă o toană când îl auzi vorbind astfel. Ea pricepu că el știe tot. Și, dându-i în genunchi, se rugă de iertare și făgădui că în viața ei nu va mai face ceea ce a făcut.

Bărbatul își iertă muiera pentru astă greșeală, dar și ea se ținu de cuvânt, căci văzu cu cine are a face.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 100–103.

IAPA ȚIGANULUI

Un țigan odată avea o iapă. Și, nemaivând ce mânca nici el, nici iapa, vru să o schimbe pe bani. Mergând la obor, întâlni un geambaș și-i zise:

— Mă nene geambaș, așa te rog, mânca-te-aș, pune și tu o vorbă bună pentru iapa mea când s-o arăta vreun mușteriu, că te cinstesc eu.

— Da de ce vrei să-ți vinzi iapa, mă țigane?

— Păi vezi că-mi trebuie parale.

— Are vreun nărav iapa ta, mă țigane?

— N-are, zău, nene geambaș, nici un nărav. mânca-ți-aș iaca ce. N-are, iaca, îți spun drept.

Ajungând la obor, țiganul își băgă și el iapa între vitele aduse spre vânzare. Nu trecu mult și mușteriu se și arătă. Atunci geambașul începu a lăuda iapa țiganului, zicând:

— Ia, măi creștine, iapa și nu te-i căi. N-are nici un nărav. La călărie merge ca un armăsar, la căruță e vrednică nevoie mare. Nu te-ar lăsa înnomolit odată cu capul. Trage iute, și mai și decât doi telegari. Dacă se întâmplă să se înțepenească căruța în vreun noroi mare, apoi atunci să vezi minunea! Trage, trage, de să-și rupă inima și acolo tot nu te lasă. Iară dacă, din păcate, s-ar întâmpla, trăgând, să se rupă șleaurile ori hulubele, se întoarce și trage și cu dinții și în noroi tot nu te lasă...

— Ia stai mă, nene geambaș, mânca-te-aș, îi tăie vorba țiganul; dacă este așa, apoi nu mai vând iapa.

Publicată pentru întâia oară în:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 110–111.

SÂRBUL NEMÂNGÂIAT DE PIERDEREA MUIERII

Sârbului îi murise muierea.

— Și-ți pierduși nevasta! îi zise un prieten ce-l întâlni, ducându-se la moș popa ca să-l cheme să-i citească stâlpii.

Bietul sârb era așa de trist încât îi pica din ochi lacrimile cât pumnul.

— Așa frate, răspunse el. Și ce mai cumasă de muiere era. Să întoarcă cineva lumea cu susul în jos și tot nu cred să găsească un astfel de drăguț de femeie. Iată-mă, nu știu unde mă aflu, nu știu ce fac, mă pomenesc vorbind singur, ca dușii de pe astă lume. N-am băgat în gura mea nimic de azi de dimineață de când a închis ochii. Nu cred să o mai duc mult nici eu. Această pierdere mi-a rupt batierile inimii.

— Ia vino-ți în fire, nenișorule, nu te lăsa să te biruie mâhnirea. Zi mai bine: „Domnul a dat, Domnul a luat; să fie numele lui binecuvântat“. Dumnezeu știe ce face. Fii bărbat, îngrijește de o înmormântează cum se cade și nu cădea în deznădăjduire. Cu plânsurile și cu întristarea n-o mai înviezi acum. Și apoi poartă Dumnezeu de grijă de toată lumea. De unde știi că nu-ți va trimite el un alt giuvaier care să te facă a uita toate necazurile? Ești încă tânăr, fă-ți curaj!

— Așa este, frate, toate le știi: dar ce fac eu diseară? răspunse sârbul.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 112–113.

TARARUA NEMȚEASCĂ

În vremea de demult, pe când și dracii umblau pe pământ și-i cunoștea lumea, căci azi nu se mai cunosc oamenii din draci, în vremea de demult, zic, s-a întâlnit odată un neamț cu un drac, și se cam luară la colț. Dracul zicea că el știe să cânte un cântec frumos și lung. Neamțul se fălea că el știe să cânte un cântec mai frumos și mai lung decât dracul. Se ciorovăiră ei ce se ciorovăiră, dar câtuși de cât nu se putură ajunge din vorbă ca să se înțeleagă.

Tocmai erau să se ciomăgească, iată că ajunge și un pui de românaș și intră și dânsul în vorbă. Din una din alta, înțelese el despre ce este gâlceava. Atunci le zise:

— Măi, vreți voi să faceți pace?

— Vrem, răspunseră ei.

— Trebuie să vreți, le mai zise românașul, că de unde nu, vă fac morișcă în păr. Iacă tu, neamțule, să porți pe dracul în cârcă, până își va sfârși cântecul. Apoi, tu, drace, să porți pe neamț în spinare, până își va cânta și dânsul cântecul. După aceasta vă veți răfui voi între voi socoteala, căci se va vedea al cui va fi cântecul mai lung.

— Primi.

— Ne învoim.

Răspunseră deodată amândoi.

Neamțul luă pe dracul în spinare și începu a-l purta, iară dracul începu să cânte. Un an de zile încheiate purtă neamțul pe drac în cârcă, în care timp dracul făcu ce făcu și isprăvi cântecul.

Românul sta deoparte, își răsucea mustața, râzând de astă bazaconie.

Acum luă și dracul pe neamț în cârcă și începu să-l poarte. Neamțul începu și el să cânte. Dracul îl purtă un an, îl purtă doi, îl purtă trei și neamțul, ca să

sfârșească, ba. Dracul tot aștepta să-i spună că a sfârșit, dar neamțul nici că avea gând.

Începu dracul a cam pierde răbdarea, dar înghiți la noduri, căci așa le fusese vorba.

Românul râse de dânșii, până ce se strâmbă de răs. Se ținea cu mâinile de pânțele și râdea.

În cele de pe urmă, către al șaptelea an, i se acrise și dracului de atâta tarara, căci neamțul tararaua mi-și cânta. Îl mai purtă ce-l mai purtă, plin de obidă și de necaz, dar neamțul ședea bine în cârca dracului și nici pomeneală nu era de isprăvit. Doisprezece ani trecu și neamțul cânta mereu și dracul îl purta mereu în cârcă. Cât p-aci era să plesnească dracul de necaz. Biruindu-l supărarea și, scos din orice răbdare, se încumetă și întrebă:

— Mai ai mult, mă neamțule, că mi-ai împuiat urechile cu tararaua ta?

— O! O! D-abia am început, răspunse neamțul.

Atunci dracul, nemaiputându-se țâne de necaz, trânti pe neamț jos, căruia îndată îi plesni pantalonii în genunchi și gherocul în coate și la subsuoare. Și de-atunci a rămas zicătoarea: Tararaua nemțească.

Iară românașul nostru leșinase de răs, de astă întâmplare, podidindu-l lacrimile.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 114–116.

INIMOȘIA ȚIGANULUI LĂCĂTUȘ

Un țigan lăcătuș plecase, cu uneltele sale, după agoniseală din sat în sat. După ce umblă cât umblă, când fu să se întoarcă la sălașul lui, îl apucă noaptea pe marginea unei păduri.

Ce să facă el? Unde să măie peste noapte? Și fiindcă pădurea nu era așa întinsă și sălașul lui nu prea departe, își luă inima în dinți și se hotărî să străbată pădurea.

Mergând el, ce-i plesni baraonului prin cap, că începu să vorbească cu uneltele lui, ca de s-ar întâmpla să se întâlnească cu cineva, să creadă că sunt mai mulți inși.

Și așa începu a zice:

„Tu baros

Să mergi pe jos,

Tu clește

Mergi bărbătește,

Iar voi foale, să stați acolo unde sunteți“.

Inimându-se astfel țiganul, se făcea că merge fără grijă;

dară inima într-însul se făcuse cât un purice.

Și merse, și merse, până ce, împiedicându-se de o buturugă, dete în nas, iară foalele pe care le ducea la spinare îi căzu pe cap. Țiganul rămase locului, ca și mort de frică și zise în sineși; „Haiti! M-a ursat ursoaica“.

Și nu mai crâcni nici pis. Stând el acolo ghemuit și crezând că l-a și înghițit vreun urs, începu peste noapte a tremura de frig. Atunci își deschise și el ochii și, căutând încoace și încolo, zărește o stea prin urloiul pe unde suflă foalele și începu a se minuna în sine, zicând: „Doamne! Doamne! Mare ți-e minunea! Și

prin bărdăhanul ursoaicei se văd stele! Ce n-aș da eu acuma să scap de aici! dar se vede că așa mi-a fost mie orânda.“

Și tremură țiganul acolo, făcut găletușe, cu foalele în cap până la ziuă.

Când începură a trece călătorii, unul dintre ei, văzând pe țigan motroșit acolo în mijlocul drumului, se duse la dânsul și, mișcându-l cu piciorul, îi zise:

— Scoal' d-acolo, măi țigane.

— Fugi, românico, să nu te ursească și pe tine ursoaica, cum m-a ursat și pe mine.

— Ce spui tu, țigane, de ursoaică? Ia-ți foalele din cap și scoal', că dă căruța peste tine.

Auzind țiganul de foale, întinse și el mâna cu sfială și simțind că foalele lui îi erau peste cap, odată sări în sus, zicând românului:

— Bogdaprosti, românico, mâncate-aș, că m-ai scăpat de la moarte.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 117–118.

BASME, SNOAVE ȘI GLUME (1883)

■

CÂTEA-N VARZĂ

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un sârb. El avea o spuză de copii și era așa de țișănos, de-și mânca de sub unghii, cum se zice.

Când se ducea și el, ca toți ai lor, prin sate să cumpere grâu sau alte boabe, ca să facă negoț, apoi nu era destul că se tocmea cu bietul român, tocmeală ca la ușa oborului, nu era destul că rădea banița cum îi plăcea lui, nu era destul că lua 21 de banițe în chilă în loc de 20, apoi se țișănea până i se ura românului, cerând să-i mai adauge pe deasupra câte o jumătate de baniță. Și românul îi da, numai să se cotorosească de atâta cerșetorie și să scape de gheonoaia cața dracului.

Încolo era om de casă, trăia bine cu sârboica lui, și coprinsul lor era coprins. Nevasta lui toată ziua muncea și astâmpăr nu mai avea. Spuza aia de copii o făcea de multe ori să nu știe unde-i stă capul de lucru. Vezi că fusese rodnică sârboica. Copiii lor, povestea cântecului:

Doi în brațe,

Doi în mațe,

Doi de poale li s-agață:

Și Marica,

Și Săftica; Dar Matei

Și Dolofei

Care sunt mai mititei...

Și așa crescură copiii, mai cu chiu, mai cu vai, până cel mare se făcu de însurat.

Umbla sârbul, umbla sârboica, ca să-și găsească noră și o și bobiră. Ei auziră de fata unui român bogat, chiabur, care era și frumoasă, și cu zestrică, și

împodobită cu toate darurile.

Se duseră în peșit. Făcură vorba și logodna fu gata. Nu trecu mult, și unde mi-ți trântiră o nuntă de mi-or pomeni-o satele din preajma lor.

Sârboaica nu mai putea de bucurie că i-a venit acum ajutor în casă. Nuroru-sa, iarăși, inimoasă cum era ea de felul ei, nu lăsa pe soacră să facă ea toată treaba: uneori îi lua mătura din mână și mătura ea; alteori alerga înaintea vitelor când veneau de la pășune, și le îngrijea; iară soacra se odihnea; ba să aducă apă proaspătă de la fântână, ba să gătească, ba una, ba alta; mă rog, ca o tânără ce era, se întorcea într-un călcâi, și nu lăsa pe alde soacra să se ostenească căci de! o și ajunsese vârsta.

Sârbul nu vrea să știe de nici unele d-alde astea. Când se pune la masă, el îmbuca iute, hap! hap! înghițea pe nemestecate și se scula.

Toți copiii se cam învățaseră cu obiceiul tatălui lor, și îmbucau care mai iute, care mai încet, cum puteau și ei.

Nurora, care nu le știa apucăturile, socotea că, odată masa pusă, să mănânce să se sature, că era destul de la mila Domnului. Și săritoare cum era, du-te încolo de adu poșidicului, ba apă, ba alte alea, ba împacă p-âl de scâncește, ba fă aia, ba fă aialaltă.

Sârboaica sta greu, și-i râdea inima că are așa nuroră vrednică, și săritoare, și îndemânatică.

Când, până să se așeze și fata la masă să mănânce, iată că sârboteiul se scoală și zice:

Mâncat, nemâncat, sculat,

Dumnezeu săturat!

Și toți se sculau, strângeau masa și-și vedeau de treabă. Fata se scula nemâncată.

Azi așa, mâine așa, până la săptămâna. Când se duseră și tinerii cu ploconul la părinții fetei să facă și ei, de! cale primară, ea se dete pe lângă mă-sa, și-i spuse că de trăit ar trăi bine cu bărbatul, dară socru-său cu apucăturile lui o lasă nemâncată. Se sfârșise biata fată, și era pocâltită de foame.

Mumă-sa spuse tatălui fetei și fratelui ei, căci fata avea și un frate, un voinic dezghețat și deștept, cum e bun românul să-l ai mână dreaptă.

Acesta cum auzi, se gândi nițel, și zise: „Lasă că dezbăr eu pe cuscru de cusurul ăsta“.

A doua zi, flăcăul se duse pe la cuscru-său, ia așa într-o doară, tocmai asupra mesei. El însă se pregătise de atâtea tivgulițe câți broscoi avea socrul soru-sei. Îl poftiră la masă, dar el spuse că de la masă s-a sculat și a venit pe la dâșii numai așa în treacăt.

Se puseră la masă. Copiii începură să ceară apă, după dânsul altul altceva, după el altul, te miră de ce, începu a scânci. Fata voi să se scoale să le facă voia. Dară frate-său îi zise: „Șezi, soru-mea, de mănâncă, că împac eu copiii“.

Puse fiecăruia câte o tivguliță cu apă dinainte, dete unuia care scâncea vreo două-trei boabe de năut prăjit, altuia câteva stafide, și toți tăcură și toți mâncară. Udrina glava nu băgă de seamă unde bate cuscru-său. N-apucară însă să se sature și sârbul sculându-se zise:

Mâncat, nemâncat, sculat,

Dumnezeu săturat!

Toți se sculară, strânseră masa și se apucară de lucru fiecare pe la trebile lor.

Fata se dete pe lângă frate-său și-i șopti:

— Bogdaproste, frate, că mâncai și eu de mă săturai.

A doua zi tatăl fetei pofti la masă la dânsul pe cuscru-său, sârbul, cu toată ceata lui, cu toată broștimea lui, și șezură și mâncară cu toată dragostea între rude, și se săturară de-și făcură burțile doldora, haa!...

Sârbul, bleotu, dă cu cotu, nici acum nu pricepu nimic. A'ma! căpățâna!

El, dacă se întoarse acasă la dânsul, făcea tot ce știa. Din ale lui nu ieșea, deloc, deloc.

Fratele fetei, dacă văzu așa, că îndreptare nu este, zise:

„Lasă, sârbule bleg, că ți-o coc eu ție, te voi face eu să cunoști cine este românul!“

Și în sărbătoarea cea mai de aproape care fu, mănă țeapăn acasă la părinți, apoi așa sătul se duse la cuscru-său, ca să-l găsească tocmai asupra mesei.

Intrând în casă, văzu că tocmai se pusese masa și zise:

— E! O mie de ani pace, cuscre!

— Și la vară băjenie, ha! ha! ha!

— Ce mai ala-bala pe aici, pe la D-voastră, cuscre?

— Ce să fie? iaca, muncim ca să trăim.

Și dându-se mai lângă sârb, fratele fetei începu să-l țină de vorbă și să nu-i dea răspas ca să mănânce.

Ba că una, cuscre, ba că alta, ba că arendașul a zis cutare, ba că stăpânirea a luat măsura cutare, și tot astfel până văzu că soră-sa, care se silea a băga pe sub nas cât mai iute, se cam îndestulase, pe când sârbul, cu vorba, n-apucase să ia nici de două ori din masă.

Atunci și fratele fetei zise:

Cine mâncat mâncat,

Cine nu, sculat, Dumnezeu săturat.

Sârbului nu-i veni la socoteală, dar n-avu ce face de rușine, și se sculă de la masă nemâncat.

Flăcăul îl luă iarăși la vorbă, ba la joc, că tocmai venise un sârbotei de-ai lor pe la dâșii care știa să zică cu gaida. Și jucară, și vorbiră, până înnoptă. Atunci flăcăul ceru să mâie la dâșii, ca să nu se mai ducă noaptea pe-întuneric acasă.

Fratele fetei, de jucat, jucase; de vorbit, vorbise; dar ochise toate lucrurile de prin preajmă și de prin tindă și de prin casă.

Știa totul ca la dânsul acasă.

Așternură și se culcară. Sârbul nu putea dormi de foame. Flăcăul nu dormea, căci pândea să vadă ce are să se întâmple. Când sârbul, crezând că toți dorm, strigă încetișor:

— Nevastă, fă nevastă, dă-mi ceva să mănânc, că nu mai pot de foame.

— Da ce, mă, nu ești zdravăn? Ce să-ți dau eu să mănânci acum la miezul nopții?

— Orice-o fi, nevastă, că nu mai pot de foame.

— Ia, du-te și tu în tindă și vezi de mănâncă nițel lapte bătut din ăl putinei.

Până să se scoale sârbul, până nu știu ce, flăcăul se scoală, și ca mîța de ușor, pâș, pâș, se strecoară în tindă și varsă putineiul cu lapte; apoi iarăși pe nesimțite se întoarce și se culcă.

Sârbul când se duce la putineiul cu lapte, sic! nu găsi nimic, și putineiul răsturnat.

Se întoarce, deci, și se culcă.

Ce-i faci tu foamei? că sârbul nu putea dormi. Se bătea ca peștele pe uscat, și nu putea să închidă nici un ochi măcar.

Începu iar să strige:

— Babo! babușcă! Scoal' de-mi dă ceva de mâncare, că mă prăpădesc și mă sfârșesc detot.

— Ce să-ți dau, mă, omule? Ce să-ți dau acum la miezul nopții?

— Scoal' și fă barem o azimioară, că iată sunt pocâltit detot.

S-ar fi sculat sârbul și ar fi pus pe foc pe toți cei din casă să-i facă de mâncare; dar îi era rușine de cuscru-său.

Se scoală sârboaica, aprinde focșorul pe vatră, se apucă pe sub scuns, să nu simță cuscrul, și face o azimioară. Și tot pe șoptite spuse unchiașului că a făcut azima și că a pus-o în spuză, apoi se culcă.

N-apucă să pună capul jos bine, și fratele fetei se sculă și zise:

— Cuscre! cuscre! Da lungă mai este noaptea asta! Mi-a amortit cărnurile pe partea pe care m-am culcat.

Ia mai scoală să stăm oleacă de vorbă colea la foc.

Ce să facă sârbul, fu nevoit să se scoale, ca să nu strice hatârul cuscrului.

Și stând acolo la foc, unde era turta în spuză, începe flăcăul a spune sârbului că arătura ce a pus de gând să facă are să o tragă așa și așa, ca să fie mai priincioasă holdelor.

Și când spunea, trăgea cu un băț ce avea în mână niște dungi adânci prin mijlocul spuței unde era turta băgată.

Apoi spuse iară că drumul de la satul lor ar fi bine să se schimbe și să fie tras ca pe ciripie drept în satul unde trăia sârbul; căci atunci le-ar veni mai aproape și ar putea să se vadă mai des.

Spunând, iarăși trăgea dungi cu bățul prin spuză și arată sârbului cât se împuținează drumul când este drept, și nu ocolit.

Și tot astfel spuse și trase mereu cu bățul până ce se făcu azima ano-cato, adică una cu cenușa, de nu se mai alese nimic de dânsa.

După aceea își luă seara bună și se duse de se culcă.

Sârbul rămase cu buzele umflate; dădu el să caute niscaiva rămășițe de azimioară; te-ași! nu mai găsi nici neam de turtă, căci cuscru-său știuse el ce făcuse.

Vru sârbul să se culce și dânsul să doarmă. Dar unde îmi fu pomana aia! Se zvârcolea bietul sârb în pat și ca să-i dea pleoapele în gene, nici cât. Dacă văzu și văzu că este peste poate să adoarmă, strigă din nou, și tot pe șoptitele:

— Nevastă, babușco! Dă-mi ceva să mănânc, că uite, mor de foame, nu mai pot să trăiesc.

— Ei, săracul de mine! Da ce să-ți dau, mă bărbate, că n-am nimic. Ia du-te și tu

în grădină și roade niței coceni de varză.

— Că bine zici, tu, nevastă.

Se scoală sârbul și se duce binișor, intră în grădina cu varză și începe a roade la coceni.

Se scoală și voinicul de cuscru, ia și el o joardă în mână, intră și el în grădină; și unde începe a face o gălăgie de să deștepte și pe morți din groapă; și dând cu joarda în bietul sârb, striga cât îi lua gura:

— Ța! drace! ța! Uite mă! a intrat bivolițele în grădina cuscrului și face mare prăpăd!

Bietul sârb, plin de rușine, ca să nu se facă și de râs, începu a zice tot pe șoptitele:

— Câtea-n varză, be! Câtea-n varză! Flăcăul da detot și striga:

— Câte, necâte, eu nu știu; atâta știu că bivolițele prăpădesc varza cuscrului!

Sârboaica îngrijată, aprinde lumânarea și iese afară, strigând și ea tot pe șoptitele, ca să nu se scoale vecinii și să rămână bietul Câtea de râsul satului:

— Stai! bre cuscre, stai! ce faci?

— Ce să fac, ia gonesc bivolițele astea care vă strică grădina cu varză...

— Lasă, bre! lasă! că e Câtea-n varză.

— Câte, necâte, eu nu știu; vezi numai că vă face stricăciune mare.

— Nu mai da! bre! nu mai da! că e bărbatu-meu...

Când auzi așa flăcăul, se opri, și văzând pe sârb că vine ologit și cotonogit, se făcu că se miră și întrebă ca ce să fie asta de umblă noaptea prin varză ca pricolicii.

Sârbu, rușine, nerușine, începu să spună toată șiritenia; cum murea de foame și cum voise să și-o mai momească până de dimineață, că nu mai putea răbda.

— Vezi, cuscre! Asta să-ți fie învățătură de minte. Tu o zi n-ai putut răbda de foame; dar soră-mea cum credeai tu că o să trăiască nemâncată?

— Aman! bre, cuscre, aman! Cine o mai face ca mine, ca mine să pață!

A doua zi, plecând fratele fetei la casa cui îl are, sârbul se uita în urma lui și zicea: „Bine a zis cine a zis că românul e cu dracul. Uite, mă, o pății!”

Lucrurile în casa sârbului se îndreptară de aici înainte, și traiul fu trai și masa fu masă.

„Povestită de fiu-meu G. Ispireseu în etate de 12 ani, elev în clasa 1 din
Gimnaziul Mihai-Bravul la 1882.

Publicată pentru prima oară în

„Columna lui Traian“, nr. 2, anul 1882.“ În revistă apare la p. 124-128 și are
mențiunea:

„Poveste culeasă de pe malurile Dunării de P. Ispirescu“.

În volum e tipărită în:

Basme, snoave și glume, 1883, p. 73–87.

AVOCATUL GONIT DIN RAI

Un avocat limbut, și unde s-a văzut avocat moale de gură?

de acei adică care în viața lor nu fac altceva decât numai încurcă lumea, ajunse la ceasul morții.

Cât trăiesc, ei nu visează decât pledoarii, cestiuni prealabile și escepțiuni; chichițe și clenciuri, paragrafe și articole combinate cu alte articole de care au la îndemână, când li se cere, cu duiumul, de pare că-i scoate din coșniță.

Când i-auzi torosind pe la tribunale câte în lună și în soare, de să-ți faci și pe dracul alb, socotești că ei sunt tari și mari în lume și că n-au să mai moară. Dar au și ei, ca toată lumea, o mână de suflet și-și leapădă și ei potcoavele, cum se zice, după ce au fript în dreapta și au pârlolit în stânga, adică când vine o sfântă de moarte și le închide gura. Iară d-alde dreptul comun, probe insuficiente, amânări, cestiuni de apreciere, contestații și câte nagode toate, plăsmuindu-se, în creierii lor, se fac una cu aburul ce iese dintr-înșii la ceasul morții, și așa amestecat se duce pe lumea cealaltă ca un fum ieșit din fel de fel de mirodenii.

Murind avocatul, sufletul lui rătăcea înapoi și încolo printre rai și iad, și se tot gândea ca ce tertipuri să mai nascocască și pe-acolo ca să trăiască bine, cum trăise pe pământ, din sudoarea altora, când ajunse la poarta raiului. Aci întâlnește pe sfântul Petru cu cheile.

— Deschide poarta, moș chelar, că voi să intru!

— Cine ești D-ta și de unde vii?

— Vin de pe cea lume; sunt jurisconsult, doctor în drept. Aproape jumătate din viața mea am învățat la carte; știu să apăr drepturile omului și am diploma de la facultatea din Târgoviște.

— De așa ceva nici că se pomenește pe-ac.

— Dar D-ta cine ești?

Sântul Petru când auzi că-l întreabă cine este, nu se putu opri de a nu zâmbi cu milă și-i răspunse:

— Precum mă vezi, eu sunt Petru cu cheile raiului; deschid la cine se cuvine.

— Bun lucru este asta, moșule. Dară cine te-a pus pe D-ta aci?

— Ce fel, cine m-a pus? Iacă Domnul nostru Isus Christos;

cine să mă pună?

— Unde ți-e decretul de numire?

— Ce este aceea decret?

— Iacă, pitacul formalitatea în puterea căreia ești pus în pâine. N-ai patalama la mână? Eu te contest.

— Ei! și ce face asta?

— Face că cel întâi venit poate să te revoace, să te suspende, să te destituie și atunci rămâi cu buzele umflate.

Unchiașul Petru, curat la inimă și tare în credință, stătu nițel de se gândi și o îndoială oarecare păru a se furișa în inima lui. Atunci prinse a întreba pe încurcă-lume:

— Și ce trebuie să fac ca să nu fiu clintit de la slujba mea?

— Iacă, răspunse avocatul, să te duci la cel ce te-a pus în slujbă, să-ți dea un decret că ești numit definitiv.

Sântul Petru păru a da crezământ ziselor avocatului, îl lăsă să intre și se duse drept la Domnul Christos.

— Doamne, zise el într-o doară, mi-ai dat cheile raiului, m-ai pus în slujbă, ca să bag de seamă să nu se strecoare în rai vreun nevrednic de a vedea fața ța; dar decret de numire nu mi-ai dat; formalitățile nu sunt îndeplinite.

— De unde-ți vine ție, Petre, astfel de gânduri străine de locul unde te afli? Au doară nu știi tu că aici unul singur este, care poruncește și că numai voia lui se

face?

— Ba știi, Doamne; dar dacă ar veni cineva să mă conteste, să mă revoace, să mă destituie, cu ce să mă împotrivesc eu care n-am carte la mână?

— Du-te, Petre, și-ți caută de treabă, și oi vorbi eu lui Dumnezeu.

Domnul Christos apucă într-o parte și Petru se duse la treaba lui.

Umblând încoace și încolo prin rai, Domnul Christos se întâlnește în piept în piept cu avocatul. Acesta cum îl văzu, prinse a-l întreba:

— Cu ce drept stai tu, Christoase, de-a dreapta lui Dumnezeu?

— Cu dreptul veșniciei, căci noi una am fost înainte mult de facerea lumii și una vom fi până și după sfârșitul veacurilor.

— Chestiune de apreciere, răspunse avocatul. Dar eu nu-ți voi recunoaște dreptul ăsta până nu voi vedea negru pe alb:

„Ai carte, ai parte“.

Domnul Christos îi întoarse spatele, îl lăsa să hondrănească, și, văzând mai cât colea pe Dumnezeu Tatăl, îi zise:

— Tatăl meu, tu știi că între noi nu s-a iscat niciodată vreo neînțelegere; voia ta a fost și voia mea, pacea și unirea au domnit până-acum în locașul acesta al fericirii. Astăzi însă o lepădătură a firii omenești s-a strecurat în rai. El bagă zăzania între cei drepti, îi îndeamnă la neascultare și nu va întârzia până a cuteza să ridice și vreo răzmeriță.

— Și cine este acel ticălos?

Dumnezeu făcu astă întrebare numa' așa doar de florile mărilor, căci el știa una ca asta până încă a nu intra acest scaiet în rai.

— Un încurcă-lume, răspunse Domnul Christos, care după ce a învrăjbit pe tată împotriva fiului, pe soră împotriva fratelui și pe vecin împotriva prietenului, a venit să caute pete în soare și raiului. Și sub cuvânt că apără drepturile aproapelui, zarva și pizma umblă înaintea lui. El caută să tulbure mințile tuturor

cu aiureli d-ale lui, de care i-a tot șoptit Satana la ureche cât a trăit în lume. Și peste toate acestea cutează să-mi făgăduiască însuși dreptul meu.

— Cu urgie să se gonească acest urmaș al vrăjmașului omenirii, căci el mâine-poimâne va îndrăzni, poate, să mă necunoască și pe mine însumi și să cerce a mă și goni din rai!

Și porunca Domnului răsună ca un tunet, de se cutremură raiul. Atunci o ceată de îngeri cu săbiile de foc luară la goană pe cel ce, și mort fiind, nu visa decât procese, probe insuficiente, amânări, drepturi nedrepte și proceduri alături cu adevărul. Și huiduindu-l, și lovindu-l, și îmbrâncindu-l, îl scoaseră îngerii din rai cu nepusă în masă, și-l aruncară în tartarul cel mai din afară unde este scrâșnirea dinților și munca de veci, acolo unde locuiește pizma, învrăjbirea și neunirea.

„Povestită de un ardelean.

Publicată pentru întâia oară în

„Familia“, nr. 2, 1883, ce apare în Oradea Mare.“

În volum e tipărită în:

Basme, snoave și glume, 1883, p. 113–119.

STATORNICIE BEȚIVEASCĂ

Ion era un om cinstit și harnic, nevoie mare. Avea la mână o adevărată brățară de aur. Meșteșugul lui îi aducea din destul. Când se punea pe lucru, el scotea într-o săptămână mai mult decât alții într-o lună. Vezi, că era meșter bun și dibaci. Unde pune el mâna pune și Dumnezeu mila. Ieșea lucrul gărlă din mâinile lui și curat ca mărgăritarul. Ba am putea zice, fără milă de păcat, că era cel mai bun meșter între megiași.

Numai, fiindcă i se cam usca gâtul, îl uda cam des, îi plăcea, biet, picușul, cum se zice. Când apuca la chef, nu era destul că bea de se turlăcea până ce se făcea turtăi apoi sătura pe toți lingăii, care se adunau primprejurul lui cu gloata. Cum am zice, mai mult risipea decât se îndestula pe sine.

Din pricina asta ajunsese hainele pe dânsul de se hărtănise cu desăvârșire, ba încă îi ieșise și părul prin căciulă.

Nevastă-sa și copilașii se țineau după dânsul, goi și rupți, ca vai de ei. Iar el căuta să-și înece amarul și necazurile în clondirile cârciumarului.

Într-o zi, când era în toane bune și treaz, nevastă-sa îi zise:

— Ioane! Ce sunt astea, Ioane? Am ajuns de răs între megiași. Nu mai avem casă, nu mai avem masă. N-avem după ce bea apa. Sărăcia a dejugat la culcușul nostru. Copiii, abia se mai țin zdrențele pe dânsii, sunt jigăriți și sfârșiți de foame. Până când ai s-o duci în nemernicia asta ce a dat peste tine? Lasă-te, Ioane, de beție, că ne prăpădim.

— Ai dreptate, nevastă. Văd și eu că am apucat drumuri rele. Am să mă pui pe muncă, și în două, trei săptămâni, o scot eu la căpătâi. Iacă, mă jur că n-am să mai intru în cârciumă. Vei vedea tu cum o să dăm înainte, că nu doară de florile mărului sunt cel mai bun meșteșugar în cetate.

Ion era treaz când vorbi muierii sale unele ca aceste. Și, ce e drept, era om de ispravă când era în toanele lui cele bune. De cum însă apuca de bea numai un ciocan de rachiu, își pierdea mințile, nu mai era al lui.

Patru săptămâni nu ieși din casă. În acest timp câștigă atâta de-și plăti datoriile și-i mai rămase cu ce să se înțolească el, nevasta și copiii lui.

Într-o luni de dimineată plecară în târg ca să-și cumpere cele trebuincioase, de care aveau o lipsă mare. Mergând ei pe drum și apropiindu-se de cârciumă unde-și cheltuia Ion paralele, acesta deodată stătu în loc și-și zise:

„Ioane! te-ai jurat să nu mai intri în cârciumă. Fii voinic, ține-te, și nu-ți călca jurământul.“ Apoi porniră iarăși.

Pârdalnica de cârciumă îi sta în cale. De câte ori pleca și bietul Ion de-acasă după trebuințele lui, se împiedica de dânsa și atâta îi era.

În ziua aceea, când mergea cu nevasta în târg să târguiască, cum se apropie de cârciumă, începu să închidă ochii, ori să se facă că se uită într-altă parte, și cu toată virtutea lui se ținu a nu se abate.

După ce trecu de cârciumă, iarăși se opri, și zise:

— Ioane, bravo! te-ai purtat bine de astă dată. Ești bun de laudă. Aide să ne cinstim barem cu un ciocan de rachiu.

„Publicată pentru întâia oară în

„Foaia copiilor“, foaie de ocazie tipărită în folosul incendiaților de peste
Milcov.“

În volum e tipărită în:

Basme, snoave și glume, 1883, p. 120–123.

MULTE MEȘTEȘUGURI NU FOLOSESC TOTDEAUNA

Prin niște hățișuri, într-o poiană, omul pusese mai multe curse pentru fiare sălbatice. Un biet cocor, nu știu cum se rătăci de stolul lui, că-l apucase seara pe drum. Lăsându-se jos, ce făcu el, ce dresă, că numai clapc! dete într-o cursă de-ale omului. Vru el să scape; și zbate-te în sus, zbate-te în jos, nimic! Și mai săltând, și mai zmucind, aș! unde să scape? că lațul îl apucase bine. Semne de scăpare nu era. Rămase dar locului până dimineața.

Peste noapte o vulpe dete și ea în o altă cursă. Pasămite, mirosise ea ceva, așa cam a carne, socotea că a dat de vreun chilipir, și venea să-și cerce măselele și ghearele în el; dar o păți și rămase și ea acolo.

Cocorului îi tâcâia inima de frică; iară vulpea își lungea mustățile privind la cocor, după ce se luminează de ziuă, și prinse a zice:

— Vezi ce pății, cumetre cocor? Eu, auzind aseară că ai dat în laț, veneam să mă cerc de cumva aș putea să-ți dau vreun ajutor și iată că dădui și eu în altul.

— Văd, cumătră vulpe. După cum bag seamă, nu cred că veneai tu cu vreun cuget curat.

— Ba să mă ierți! Veneam cu un cuget destul de curat, și încă prea curat, că-mi era burta goală; nu mâncasem de două zile. E, ce ne facem noi acum?

— Ce să ne facem? Iacă fiecare cum vom putea.

— Eu am o sută de meșteșuguri. Ce dracu! doară voi putea scăpa eu cu vreunul din ele. N-o fi omul, atât de al naibii, să le priceapă pe toate! Dar tu câte meșteșuguri ai?

— Eu am numai unul, și ăla nu știu de mi-o ajuta la ceva.

Încă vorbind, iată că omul venea să-și cerceteze cursele și nimeri drept la cocor. Bucuria lui, când văzu cursa prinsă cu ceva.

Cocorul, cum simți că se apropie omul, se făcu mort. Nici nu sufla.

Omul dacă ajunsese, puse mâna și scoase pe cocor din cursă. Și, văzând că era mort, îl întoarse și pe-o parte și pe alta; apoi începu a-l căina:

— Thiu! păcat mare! Muri cocorul. Și uite că e cald încă. E mort de curând. Mai bine nu da în laț!

Și, aruncându-l mai cât colea, se ducea să vadă și de celelalte curse. Când, n-apucă să facă câțiva pași, și numai auzi în urma lui: fâl! fâl! fâl!

Se întoarse numaidecât. Și ce să-i vază ochii? Cocorul își făcea vânt să zboare. Se ia după el; dar în deșert! Cocorul își luase vânt, și se înălța ca un turbat.

— Uite, mă! Scăpă cocorul. Crucea lui de cocor al dracului, prefăcut! Nu mi-o mai cădea el în mână? Lasă că i-oi face-o eu.

Plin de necaz și supărat, se duse și la cursa vulpii. Aceasta, cum văzu pe om, se făcu și ea moartă. Și venind omul, și văzând-o trântită ca fără suflare, zise:

— Aș, fie că tu nu-mi scapi din mână. Te știu eu cât ești de vicleană. Nu mai e pomana ce fu cu cocorul.

Și, luând un par, îi cără vreo câteva d-alea țepenele în cap până ce o omorî cum se omoară fiarele sălbatice. Apoi o scoase din cursă.

Și de unde cocorul numai cu un meșteșug scăpă de moarte, vulpea, cu o sută, o păți.

Vezi că omul cu multe meșteșuguri adesea moare de foame.

„Povestită de Dem. Mirescu, profesor.

“ Publicată pentru întâia oară în volumul:

Basme, snoave și glume, p. 124–128.

POVEȘTI MORALE (1886)

■

ISPRAVNICUL POCĂIT

Spun, măre, să fi fost în Țara Românească un domn oarecând, om drept, temător de Dumnezeu și nepărtinitor.

Când ieșea la judecată, și ieșea cam des, apoi judecata lui era judecată, nu glumă. Toată lumea rămânea mulțumită de găsirile lui cu cale. Dreptatea o da celui ce o avea. La el hatâr nu încăpea. El asculta cu blândețe păsurile oricui. El îmbuna pe toți. Ce să vă mai spun? El era adevărat părinte al celor buni.

Dară să ferească Dumnezeu să fi prins el pe cineva cu rața în traistă, că era aspru foarte. Se făcea leu-paraleu când se ivea nedreptatea și asuprirea înaintea lui. Mândrului și celui nesocotit, ca și mâncătorilor, nu le căuta de ce le e cojocul.

Ți-i trimitea la închisoare, de ar fi fost de șapte palme în frunte, când se dovedea vinovăția lor.

Din pricina aceasta ajunsese vodă să nu mai aibă ce judeca, căci unde se pomenea prin țară vreun om rău, nedreptățitor sau asupritor, și dacă se afla câte vreunul.

Totuși vodă ieșea la judecată la soroacele hotărâte și asculta jeluirile poporului, când avea ce jelui, și asculta pe toți, cu răbdare și cu îngăduință.

Într-una din zile se înfățișă înaintea-i o jupâneasă și-i zise:

— Măria ta, am un fecior, care mă căuta când era acasă la mine sub ascultarea mea; dar acum, de când este sub ascultarea Măriei tale, nu mai vrea să știe de mine.

— Cum se poate asta? răspunse vodă, posomorându-se. Și cum nu vrea să știe de tine?

— Apoi iacă, Măria ta, răposatul bărbatul meu, Dumnezeu să-l odihnească în corturile dreptilor, când a părăsit lumea asta păcătoasă, ne-a lăsat o saca cu calul ei, adică meșteșugul cu care ne hrănea pe mine și pe singurul fiu ce aveam. Acesta, băiețandru, după moartea tată-său, umbla el cu sacaua, în locul

răposatului, și cu agoniseala lui puteam trăi amândoi fără să simțim lipsa și neaverea.

După ce s-a mai mărit, nu știu ce i-a trăsnet prin cap, că s-a dus de s-a scris în oastea Măriei tale.

Este multă vreme de atunci și până la un timp mai aflam câte ceva de dânsul; dar de când cu războiul din urmă, ce ai avut cu păgânul, n-am mai aflat nimic de dânsul, până mai acum un an. Îl socoteam pierdut în război, sau rătăcit, te miră pe unde, că îl plângeam pe toate cărările ca pe un pierit.

Auzind din zvon că el s-ar afla bine din mila Măriei tale, că l-ai fi pus într-o slujbă mare, ca să-l răsplătești pentru vrednicia și vitejia ce a arătat în acel război, am vândut și saca și cal, și m-am dus tocmai acolo unde era el în slujbă, cu gând că, fiind el acum tare și mare, să pot mânca și eu o pâinișoară în curtea lui la vremea bătrânețelor mele.

Dar ce să vezi, Măria ta? Nici n-a voit să se uite la mine. A trimis pe un slujitor de m-a gonit de la poarta lui, sub cuvânt că nu mă cunoaște. Și așa cu plângere vin a te ruga să-mi dai copilul ce mi-ai luat.

— Cine este copilul tău, jupâneasă?

— Ispravnicul din cutare județ, Măria ta.

— Du-te, jupâneasă, la vătaful de curte, să te găzduiască la curtea mea, până va veni fiul tău.

Și dând porunci grabnice ca să cheme pe jupânul ispravnic la curte, vodă își căută de alte trebi ale țării.

Ispravnicul nu mai putu de bucurie când primi porunca domnească. El socotea că cine știe ce bunătate îl așteaptă, și se grăbi să vină numaidecât.

Pesemne că nu i se bătuse ochiul stâng, nici nu-i țiuiuse urechea.

Înfățișându-se înaintea lui vodă, acesta porunci să vină și jupâneasa.

Când se văzu ispravnicul de față cu mumă-sa, o sfecli detot.

— Cunoști tu, ispravnice, pe femeia aceasta? Întrebă vodă cu grai apăsător.

Ispravnicul, care se făcuse roșu ca un rac fiert, lăsă nasul în jos și cu ochii în pământ, răspunse:

— Da, Măria ta.

— Cine este?

— Este mumă-mea.

— Păi bine, ispravnice, nu ți-a fost frică de Dumnezeu și rușine de oameni să o gonești de la curtea ta? Au doară te rușinezi de teapa din care ai ieșit? Au doară vei fi zicând că acum ești boier mare și te josorești să-ți hrănești pe muma care te-a născut și te-a crescut până te-a făcut mare, pentru că e o mojiță?

Și întorcându-se către jupâneasa, muma ispravnicului, care sta smerită și cu mâinile la piept, o întrebă:

— Ce osândă socotești D-ta, jupâneasă, că i se cade acestui fiu nerecunoscător?

— Mila Măriei tale, doamne; eu nu cer osândă; eu doresc să fiu pe lângă fiul meu, în curtea căruia să mănânc și eu o bucată de pâine la bătrânețele mele și să aibă cine-mi închide ochii la ceasul meu cel din urmă.

— Eu găsesc cu cale să-l dau jos la scară, doi slujitori să-l ție și tu, jupâneasă, să-l bășici cu nuielușa, cum făceai când era el la casa ta și sub ascultarea ta, apoi să umble cu sacaua, cum făcea odinioară, ca să te hrănească.

— Cât a fost sub ascultarea mea, Mărite doamne, eu am știut să-l mustrez și să-l fac să meargă pe calea cea bună. De când însă a ieșit de sub aripile mele și a intrat sub ocrotirea Măriei tale, nu mai este copil, să fie muștrat ca copiii. Mai bine să mi se usuce mâinile decât să le ridic asupra lui astăzi când este bărbat și cruce de voinic.

Mai bine să muncesc eu pe la unii și pe la alții, decât să mai umble el cu sacaua să mă hrănească. Nu m-o lăsa pe mine Dumnezeu. El să se veselească în bunurile cu care l-ai cinstit Măria ta după vrednicia lui, eu îmi voi târâga zilele ce mi-a mai rămas cum voi putea și fie mila Domnului și a Măriei tale peste noi amândoi!

Se înduioși vodă până într-atâta încât se zăriră în ochii lui două lăcrămioare, pe care vodă le ținea, ca să nu piștească afară.

Atunci ispravnicul cel vinovat, îngenunche dinaintea lui vodă și zise:

— Greșit am fost, doamne, înaintea Măriei tale și înaintea mumei mele. Iertați-mă, vă rog, cu lacrimi fierbinți! N-am știut să prețuiesc ce fel de mumă am avut. Acum văd și eu ce mumă dornică și cuminte am, mumă ce ar fi vrednică să aibă fiu pe un boier mare, iară nu pe un nemernic ca mine. Mă făgăduiesc, Măria ta, să iau pe mumă-mea lângă mine și să o țin numai în palme și în leagăn de mătase, cum se zice, câte zile va avea ea și cât mila Măriei tale le va revărsa asupra-ne. Să o cinstesc ca pe o mumă bună și să nu ies din cuvântul ei.

Măria sa vodă nu-și mai putu ține lacrimile și ștergându-se la ochi cu o năframă mai albă decât fulgul, zise:

— Așa să fie cum ai zis tu, ispravnice. Sărută mâna mume-tei și să-ți ții cuvântul, precum ți-a fost vrednicia în oștire și atunci nu te voi scăpa din vedere cât voi fi eu domn.

Și așa se făcu, căci porunca lui vodă era pravilă pe vremea aceea.

Darămite azi, câți nemernici nu s-or fi găsinđ, care, după ce că părinții lor se sting cheltuindu-se, și îngrijesc de dânșii ca să-i procopsească, apoi, când ajung și ei ceva, le întorc spatele, îi părăsesc și-i lasă pieritori de foame, tocmai când sunt copleșiți de povara bătrinețelor. Câți, zic, nu s-or găsi și astăzi de aceia, care ar fi mai vrednici să umble cu sacaua de apă, decât să stea cocoțați cine știe unde și îmbăierați de fumulie fuduliei celei necuviincioase.

„Povestită de dl. P. Jeorjan, locuitor în București.“

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Povești morale, 1886, p. 3–9.

COPILUL CEL ISTET

Un om odată văduvise. El nu avea pe lume nici al nouălea neam. Își jeli nevasta ce-și jeli, dar văzu că nu folosește nimic cu jelirea. Începu a-și căuta de trebi. Ajuns însă la căruntețe, nu se putea împăca el cu singurătatea. Pasămite omul trăise bine cu răposata, se îngăduiseră și le mersese treaba înainte; trăiseră, cum am zice, cu pace și cu mulțumire.

Copii nu le dăduse Dumnezeu nici unul. Vedeți Dumneavoastră, n-avea omul cu ce să se mângâie. Era singur cuc.

Îl băteau gândurile câteodată să se însoare a doua oară. Nu-i venea însă bietului om să-și uite nevasta dintâi; ș-apoi nu știa peste ce pământ va da. Sta în cumpene.

Să zică da, îi era frică să nu dea tocmai acum spre bătrânețe peste vreo muierușcă care să-l joace giurgina. Să zică ba, urâtul singurătății îi da ghes și nu-l lăsa în pace. Așa e omul când este învățat cu dichisul lui, cu rostul casei sale. Și apoi vedea și el că începuse a i se cam risipi casa; deoarece nu mai era într-însa un al doilea sufletel de om măcar.

Ce să facă? După ce se mai gândi și se mai răzgândi, ce-i vine lui? Numai iacă își ia inima în dinți, calcă în gura lăcomiei și hotărăște să-și ia un copil de suflet.

El socoti cu mintea lui că așa ar fi mai bine. Nici pe răposata nevastă-sa, adică, să n-o pună la uitare, nici el să nu rămână singur.

Acum altă nevoie. Cum să facă el să-și aleagă un copil de suflet, și pe cine să ia pe lângă dânsul, el, care n-avea rude nici cât ai îmbruca o dată.

Stătu la chibzuri.

Și punând degetul pe frunte, plănuî cât plănuî, apoi zise:

„Mă voi scula mâine de dimineață, voi umbla prin cetate, și Dumnezeu să-mi scoată înainte ființa pe care s-o iau de suflet“.

Planul fu bun. Dar ziua în care ieși omul să-și găsească copil de suflet se brodi să fie vineri.

Ieșind omul din casa lui dis-de-dimineață, a doua zi cutreieră cetatea și parcă toți copiii intrară în pământ, că nu întâlneau nici unul. Totuși, îndoiala nu i se strecură în inimă, căci, voind cu tot dinadinsul să aibă cu dânsul măcar un sufletel, se încumetase de ieși afară din cetate și mergea iaca așa pe drumul cel mare, fără să știe nici el unde se ducea. Se vede că-l trăgea așa la orânda lui.

N-apucă să mai facă vreo doi-trei pași, și dete peste un șarpe. Omul zise:

— Vrei tu, șarpe, să fii copilul meu de suflet? Am de toate, și bani, să-i mănânci cu lingura.

— Mai e vorbă? Cum să nu voi, răspunse șarpele. Numai să ne învoim.

— Da' cum păcatele să nu ne învoim? Eu am fost însurat și m-am învoit cu nevasta ca și cu un frate.

— Bine. Eu nu cer mai mult, fără decât să mă porți în cârcă.

— Atât numai? Întrebă biet omul. Dacă este așa, tu ești fiul meu de suflet.

Se învoiră, și omul luă pe șarpe în cârcă. Șarpele i se încolăci împrejurul gâtului și se așeză acolo ca într-un culcuș.

Omul umbla cu gâtul îmbrobodit și nu făcea nimic fără să știe și șarpele. Mâncarea unuia era și mâncarea celuilalt. Ceea ce bea unul bea și celălalt. Nimic nu făcea unul fără altul.

Trecu multă vreme la mijloc. Înțelegerea dintre dâșii nu se strică niciodată. Vezi că omul, îngăduitor precum firea îl lăsase pe dânsul, nu cârnisise nimic.

Dară, pârdașnicele de bătrânețe, când vin, aduc cu dâșele fel de fel de metehne.

Omul, îmbătrânind, începuse, deh! a-i tremura picioarele, umbla de parcă era pus în papainoage, ba încă și spinarea începuse a i se aduce. Ce să mai ocolim? Să spunem drept pe șleau: iacă se cocoșase de bătrân, mai ales că purta în spinare o sarcină pe care n-o mai putea duce, căci șarpele crescuse; se făcuse măgădău mare.

Omul, biet, începuse a tânji. Într-una din zile, cuteză a zice:

— Măi șarpe, fătul meu, fie-ți milă de crescătorul tău și mai dă-te și tu pe jos, că, iată, m-a poticălit Dumnezeu cu bătrânețele și nu te mai pot duce.

— Ba să-ți muți gândul, tată. Așa ne-a fost învoiala și așa are să fie până vei intra în pământ.

Știa omul că așa era, dar credea că va găsi la șarpe milă de copil.

Mila de la copilul de suflet, ca umbra de mărăcini, povestea ăluia.

Bietul om răbdă în piele și mai purtă în cârcă pe șarpe ce-l mai purtă, și, văzând că atâta sarcină îl dăhulase de-tot, mai rugă pe șarpe să aibă milă de tată-său și să se mai dea pe jos.

Aș! pe dracul să rogi? Șarpele nu voi să asculte nici rugăciune, nici nimic, și nici că avu gând să se clinească din loc.

Unii, alții, văzând trudele omului, îl povățuiră să meargă la judecată. Omul ascultă și trase pe șarpe la judecată. Când se înfățișară, omul își spuse păsul. Judecătorii întrebară pe șarpe; cum de nu face ceea ce este cu dreptul, și să mai slăbească pe bietul unchiaș, să se mai odihnească și el.

— Cu dreptul, cu nedreptul, nu știu eu; așa ne-a fost învoiala, răspunse șarpele.

— Așa este, bătrânule? întrebară judecătorii.

— De, asta așa este, răspunse unchiașul, dar atunci când am făcut învoiala eram mai tânăr și puteam să duc sarcina. Eu acum nu cer să stricăm învoiala, ci să aibă milă de neputințele mele, căci mi-e fiu de suflet, și după moartea mea tot al meu lui are să-i rămână.

Milă la noi nu scrie, zise și șarpele. Eu știu că așa ne-a fost învoiala, și apoi, și așa, și altminteri, tot eu am să-i fiu clironom, ca un fiu de suflet ce-i sunt.

— Dacă așa v-a fost învoiala, bătrânicule, răspunseră judecătorii, și dacă fiul tău de suflet nu voiește să aibă milă de tine, n-avem ce-ți face. Trebuie să te ții de învoială.

Bietul om ieși de la Judecătorie cu lacrimile în ochi și fără de nici o ușurare la greutatea sarcinii ce ducea.

Și așa, cu sufletul plin de obidă, abia târâindu-și trupul, mergea pe gânduri și cugeta că aceasta are să-l răpună și că nu va putea să trăiască zilele câte i-au fost date de la Dumnezeu.

Când, trecând pe la un maidan unde era o mulțime de copii, îi auzi că se jucau de-a împărații. Ridică capul, se uită și văzu pe copilul pe care ceilalți copii îl aleseră împărat, văzu, zic, pe împăratul copiilor că ieșise la judecată.

Împăratul ședea pe un buștean mare, sfetnicii lui, toți cu toiege în mâini, împrejurul lui. Dinainte-i doi vinovați, legați cobză cu mâinile la spate, erau înconjuțați de ostășimea copilărească, toți cu ciomege în mâini.

Ce-i dete omului în gând, că numai se apropie și el de împăratul copiilor și zice:

— Împărate, am venit și eu să-mi faci o judecată.

— Spune, tătișorule, ce păs ai?

— Să vezi dumneata, împărate: rămânând văduv, mi se urâse cu singurătatea, și am găsit cu cale să-mi iau un copil de suflet, căruia să-i rămână tot avutul meu după moartea mea. Și neavând nici neam de rudă, am ieșit să caut pe cineva, pe care mi l-ar scoate Dumnezeu în cale, ca să-l fac copil de suflet. Am găsit pe acest șarpe, cu care m-am învoit să-l port în cârcă. Eram mai tânăr atunci; acum el a mai crescut și greutatea lui m-a gârbovit până într-atât, încât abia îmi mai târăsc pe pământ ale păcate. Eu îl rog să se mai dea jos, să mai am nițel răgaz, să mai răsuflu și eu, iar el nu vrea.

Șarpele voi să răspundă și el, dar împăratul îi tăie pofta de vorbă. El zise:

— Este o necuviință de cele mai mari ca să răspunzi înaintea judecătoriei de acolo de sus, de unde te afli. Nu știi tu, șarpe, că împricinații, când se înfățișează înaintea împăratului la judecată, trebuie să stea jos la pământ?

Șarpele văzu el că n-are încotro. Se descolăci de pe lângă gâtul omului, se dete jos la pământ și de acolo răspunse:

— Împărate, omul acesta, adevărat așa este, că m-a luat copil de suflet. Dar

învoiala ne-a fost să mă poarte în cârcă. Ori m-oi da jos din cârca lui, ori nu, tot eu am să fiu clironomul lui. Eu mă țin de învoială. Așa este cu dreptul.

Învoiala este sfântă.

— Copilul care n-are milă de părinții lui nu este vrednic să vadă lumina soarelui, zise împăratul. Pe el, băieți, de mi-l faceți harta-partă!

Atâta trebui. Porunca împăratului se și puse în lucrare. Și unde mi se repezică ostașii și dregătorii cei mici, toți cu totul, la șarpe, și unde mi-i deteră la bâte și la toiege d-alea țepenele, de mi-i strivi capul, numai cât ai zice mei.

Și de unde bătrânul se întorcea cu lacrimile în ochi de la judecata maturilor, acum se întorcea vesel la casa lui, că scăpase de nevoia ce căzuse pe dânsul. Judecata unui copil îl mântuise.

„Povestită de profesorul Vițu.

Publicată pentru întâia oară în:

„Educatorul“, nr. 6 din 1883.“

Publicată în volumul:

Basme, snoave și glume, 1883 p. 88–97, cu indicația de mai sus.

A doua oară apare în volumul:

Povești morale, 1886, p. 12–17, cu indicația „Povestită de dl. Vițu, profesor la

Universitatea din București“.

ARICIUL ȘI VULPEA

Un biet iepure odată, împușcat de vânător și nefiind atins de alice, ca să cadă mort îndată, se târî el cum putu și se ascunse într-un hățiș de tufe. El socotea să scape cu viață; dar aci îl ajunse ceasul lui cel din urmă și muri.

Ariciul, sfredeluș cum l-a lăsat pe el Dumnezeu, dete peste acest iepure mort. Ariciul mic, iepurele mare, nu putea, vedeți D-voastră, să înceapă dintr-un tot întreg, să mănânce; dete el târcoale iepurelui, și de unde voia să apuce, îi scăpa. Își linge buzele, bietul arici, se uita cu jind, și ca să îmbuce și el măcar o dată, era peste poate.

Ariciul se mulțumea cu puțin, ca să se sature, dar trebuia altul să înceapă. Ce să facă? Se gândi el, se mai răzgândi, și iată că o luă papuc la drum, să caute, doar de ar găsi pe cineva, cu care să-și împartă norocul.

Și mergând ce merse, întâlni o vulpe. Ariciul prinse a zice:

— Bine te-am găsit, cumătră vulpe, am dat de-un chilipir, și aș vrea să-l împart cu un creștin al lui Dumnezeu. Mie îmi ajunge te miră ce. Numai să fie cineva care să-l fărâmițeze.

— Bună să-ți fie inima, cumetre arici. Mulțumesc Domnului că mi te scoase în cale. E, ce mai ala-bala? Pare-mi-se că vorbeai de-un chilipir. Bine ai făcut că te-ai gândit la mine. Aidem mai curând, și voi face împărțeala dreaptă.

Ariciul mirosi că n-o să iasă bine la vopsea, după graiul și foamea ce vedea el că arăta vulpea. Dar vulpea știu să-l încredințeze, și el, înduplecându-se, o luă, tipa-tipa, înainte, și vulpea după dânsul.

Ajungând la locul cu pricina, ariciul arătă vulpii chilipirul peste care dase el, și o rugă să-l împărțească precum îi fusese vorba.

Vulpea, cum văzu iepurele, se repezi ca un găman, începu a sfâșia dintr-însul și a înghiți haltacele pre nemestecate. Își uitase de împărțeală.

Ariciul se întorcea pe lângă vulpe și voia să se apropie, să apuce și el o dată

măcar; vulpea îi arăta colții și se întorcea cu coada spre dânsul.

— Așa ne fu vorba, cumătră vulpe? Asta ți-e dreptatea?

Dar vulpea n-avea timp de vorbă. Rupea și înghițea ca de frica morții.

După ce isprăvi, începu a-și linge mustățile, și întorcându-se către arici, îi zise:

— Ce ziseși, ce ziseși, cumetre, că nu auzii bine?

— Așa dreptate făcuși?

— Eu am făcut dreptatea burții. Așa se cuvenea.

— Dar dreptatea cerească, care s-a pogorât din cer pe pământ, așa zice?

— Eu nu cunosc altă dreptate decât dreptatea pântecelui.

— Eu cunosc și o dreptate a dreptății, răspunse ariciul; și dacă vrei să te cred că ai urmat, după cum mi-ai făgăduit, să mergi să pui laba pe dânsa și să juri. Altfel nu te cred.

Vulpea, care nu știa altă dreptate decât ceea ce o spusese dânsa, și voind să fie crezută de arici că spusele ei erau curatul adevăr, primi să meargă cu dânsul să jure. Ea habar n-avea de cele ce umbla să facă ariciul; știindu-l și puțințel la trup, și fără putere, nu se îngriji de nimic, și merse după dânsul.

Ajunseră. Ariciul, arătând tulpina unui copac, zise:

— Aci la rădăcina ăstui copac este culcușul sfintei dreptăți. Tu pune laba aci și jură pe pielea ta de vulpe că tot ce ai făcut, cu dreptul fu să faci așa.

Vulpea rânji de prostia ariciului, cum de să nu știe el că dreptatea este cu cel mai mare și mai tare, și ca să-i arate că așa a fost cu dreptul să facă, și fără a bănuși ceva, puse laba acolo.

Ea, vezi, nu credea în altă dreptate: dreptatea istețimii. Ariciul, cum văzu, sări și el pe laba vulpii și zise:

— Apasă bine și jură.

N-apucă să isprăvească vorba, și clapc! vulpea se simți apucată de labă.

Ce era? Iacă o cursă. Ariciul ochise cum în revărsatul zorilor un vânător așezase cursa la rădăcina acelu copac mare, cum o acoperise cu frunzet, și acolo duse pe vulpe.

Ea începu a se zvârcoli, a chelălăi de durere și se rugă de arici să o scape din mâna dreptății.

Ariciul acum se făcea și dânsul că n-aude, nu vede. În cele din urmă zise:

— Așa cere dreptatea.

Vulpea începu să o croiască la șiretlicuri, și se rugă de arici să facă ce o face, să-i dea drumul, să-și facă neputințele trupești, căci nu voiește să întineze locul unde se află sfânta dreptate și că apoi va veni să se supună orândeii ei. Înțelesese și vulpea acum ce era acea sfântă dreptate; dar fu prea târziu.

Ariciul îi răspunse:

— Tu vezi acum de te căiește de faptele ce ai făcut în lume, și lasă șiretlicul: iată, vine duhovnicul să te spovedească.

Pasămite văzuse pe vânător că se apropia, ca să-și cerceteze cursa. Iară el, ariciul, se duse pe-acii încolo.

Publicată pentru întâia oară în:

„Educatorul“, București, an I, nr. 12, martie

1883, p. 91–92. Este iscălită P. Ispirescu.

A doua oară apare în volumul:

Povești morale, 1886, p. 18–22.

ȚAPUL ȘI ȘARPELE

Un țap, voind să treacă într-o livede, fu silit să dea printr-o apă ce curgea între el și acea livede. Și fiindcă n-avea încotro, se lăsă în gărlă și începu să înoate.

Când era pe la jumătatea gărlei, se pomenește pe lângă dânsul cu un șarpe că-i zice:

— Măi, țapule, ia-mă și pe mine să mă treci la uscat.

Țapul, temător, îi răspunse:

— Tu vezi bine că abia pot să-mi duc părul de pe mine, și tu mai ceri să te iau și pe tine?

— Așa o fi; dar iată că umblu să mă înece, și atâta prietenie nu pot găsi la tine?

Țapul îl lăsă să se urce pe dânsul, și-și puse toate puterile ca să înoate spre a ieși cu bine dincolo.

Șarpele, dacă se văzu călare pe țap, începu a se încolăci împrejurul gâtului și a-l strânge ca să-l sugrume.

— Dă' ce faci, prietene? că, uite, nu mai pot răsufla și o să ne îneacă amândoi.

— Vezi că mie mi-e foame; acum ești în mâna mea și aș vrea să mi-o potolesc cu tine.

— Foame, foame; prieten, prieten; dar cu o mortăciune socotești tu să te îndeustulezi? Așteaptă nițel până să ieșim la margine, și acolo să-ți arăți prietenia. Acum mai slăbește-mă din dragoste, ca să pot înota.

Șarpelui îi plăcu vorbele ce auzi și, mai slăbind pe țap din chingi, acesta își puse toate puterile, mai înotă ce înotă și ajunse la uscat cu șarpe cu tot.

Pe când încă înota, se gândea la prietenia șarpelui și începu a născoci la mijloace de a-și mântui viața.

După ce ieșiră la uscat, șaful prinse a zice:

— Șarpe, tu mi-ai cerut prietenia, eu ți-am dat-o. M-am luptat cu primejdia și am ieșit la uscat cu bine. Fă-mi și tu hatârul acum și dă-te jos, ca să ne măsurăm, cine este mai lung? Apoi mă vei mânca în bunăvoie.

— Ei, haide, de, să nu zici că nu ți-am fost prieten! Și dându-se jos de pe grumajii șafului, aștepta să se măsoare cu dânsul.

Șaful asta și voia. Cum îl văzu jos, se repezi cu coarnele de sfărâmă capul șarpelui și-l strivi călcându-l cu copitele lui cele tari.

După ce îl văzu pus bine, întinzându-l cât era de lung, zise:

— Vezi așa; mie îmi place prietenia, dar să fie dreaptă. Ce erau încolăciturile alea împrejurul meu? Piei acum cu prietenia ta cu tot, să-ți auz de nume și să te văz când mi-oi vedea ceafa!

„Povestită de dr. Z. Petrescu.“

Publicată pentru întâia oară în:

„Familia“, Oradea, an XIX, nr. 36, 1883, p. 434.

A doua oară apare în volumul:

Povești morale, 1886, p. 23–25.

GAZDA NOROCULUI

În vremurile cele vechi, pe când blagoslovenia Domnului era pe pământ, trăia un boier mare. În casa acestui boier desjugase norocul și-și făcuse culcușul aci.

Din pricina aceasta, orice făcea boierul îi ieșea înde bine; oriunde puneă el mâna, puneă și Dumnezeu mila.

Și era bine văzut la curtea lui vodă. Nu că doară era vreo mană mare de dânsul. Era și el, om ca toți oamenii; ci ia așa pentru că avea noroc.

De se auzea că vrăjmașul a dat năvală în țară, vodă chema îndată pe acest boier, îl trimitea asupra vrăjmașului, și el, te miră cu ce tertipuri, puneă vrăjmașul pe goană și mântuia țara de nevoi.

De se ivea vreo foamete, ori vreo molimă, vodă porunca boierului să se ducă să vadă și să facă ce o ști el, numai să potolească mânia lui Dumnezeu. Și el, boierul, cum se ducea, nu știu ce făcea el, nu știu ce dregea, că numai ce auzeai că foametea, că molima s-a ostiat, și iară se întorcea binele.

Avuțiile îi curgeau ca ploaia. Holdele de pe moșiile lui burdușeau pământul. Vitele i se înmulțeau ca spuza și ca iarba.

Sta și se mira și dânsul de atâta noroc ce căzuse pe capul lui. Din pricina aceasta începuse a se îngrijora. Simțea el că n-are să țină mult așa.

Nevasta și copiii îl mângâiau și voiau să-l scoată din această părere; el însă tăcea și își căuta de treabă.

Într-o zi se duse să se scalde. El se uitase cu un inel de mare preț în deget, și nu știu cum făcu, că îi scăpă inelul în apă. În loc să cadă la fund, inelul plutea pe deasupra apei. El se cruci de această minune, se dete după dânsul, îl apucă și îl băgă în deget.

Atâta noroc nu se mai văzuse. El zise: „Aceasta este culmea norocului. De aci încolo n-are să fie bine de mine.“ Și așa fu. Pasămite norocul își luase ale trei fuioare de la casa lui, și pe-aci ți-e drumul.

Întorcându-se acasă, spuse nevastei și copiilor ce i se întâmplase la gărlă, apoi le zise:

— Țineți-vă bine, dragilor mei, că atâta noroc n-are să țină mult. El trebuie să-și întoarcă cojocul.

N-apucă să-și isprăvească cuvântul și deodată se pomeni cu niște slujitori domnești, cari intrară la dânsul, și îi spuseră că este osândit la temniță, și că toată averea lui este luată pe seama domniei.

Vru el să se ducă la vodă, să se înțeleagă la cuvinte. Dar cine îi mai dete pas! Puseră mâna pe dânsul slujitorii, îl legară cobză, și îl duseră la pușcărie.

El, de nevoie, se înarmă cu răbdarea și suferi toate asprimile tristei.

Nevasta și copiii îi rămaseră pe drumuri.

Legat și ferecat în închisoarea lui, bietul boier nu mai știa nimic de ai săi. De mâncare îi aducea păzitorul, numai pâine uscată și apă.

Aștepta el să fie scos la judecată, ca să se dezvinovățească, fiindcă se știa curat la inimă. Dar fu uitat acolo nu știu cât timp. El trăia acum nici cu viii, nici cu morții. Aștepta din minut în minut să fie dus la moarte.

În loc de nevăstă și copii, împrejurul lui acum avea păianjenii închisorii și șoarecii, care îi luau din mână și chiar bucățica de pâine uscată ce-i aducea. Părul, barba și unghiile îi crescuseră ca la un om sălbatic. Se jigărise bietul om, de nu-l mai cunoșteai.

De unde îi venise lui această urgie domnească?

Pizmașii îl pârâseră la domnie că voise să-și vândă pe domnul său, și câte și mai câte. Vodă crezu, ca un Vlăduță ce era el, și fără a-l mai cerceta, porunci de-l aruncă la închisoare și nu-și mai aduse aminte de el.

Trecuse multă vreme și boierul nu mai avea nădejde de scăpare.

Nevasta boierului, în timpul acesta, umblase și cruciș și curmeziș, se rugă și de bun și de rău, și de mare și de mic, și abia, abia, izbuti să dea ochii cu vodă.

Ea îi spuse neajunsurile în care se află ea și copiii ei, îi înșira cu de-amănuntul slujbele făcute de bărbatul său țării, îl făcu să înțeleagă necazurile bietului om acolo în temniță, uitat de stăpânire, uitat de oameni și de Dumnezeu, și îi ceru voie ca măcar să o lase să se ducă să-l vadă.

Voia o dobândi.

Și într-un suflet se duse la închisoarea bărbatului său. Acolo dacă ajunse, arătă pitacul lui vodă și porțile temniței i se deschiseră.

Intrând, nu-și mai cunoscă bărbatul: părul crescut și nepieptănat se împâslise pe capul lui. Barba îi ajunsese până aproape de brâu, mustățile îi sta la gura lui ca un stuf; hainele de pe dânsul putreziseră; sub dânsul o mână de paie și alea umede, îi strujise trupul, de nu mai avea hal.

Boierul cum o văzu, o îmbrățișă și îi spuse să aibă răbdare, că Dumnezeu cearcă pe om, dar nu-l pedepsește așa îndelung. El o rugă să facă ce-o face, să-i aducă nițică varză acră, căci i se lihnise inima detot.

Nevastă-sa se duse iute pe la prieteni, pe la cunoscuți, să ceară o varză, căci nici atât nu mai avea cu cât să o cumpere, și, dobândind o varză acră, o puse într-o oală și i-o duse bărbatului său. Stând ei de vorbă și mai îmbărbătându-se unul pe altul, pusese oala cu varză alături cu el.

După ce vorbiră ce vorbiră, vru să mănânce și el nițică varză. Când colo, ce să vadă? Un șoricel dăduse în varză, și nici de dânsa nu avu parte.

Atunci începu să zâmbească și zise neveste-sei să-i aducă un bărbier, ca să-l radă și să-l tundă, căci acum s-au sfârșit toate necazurile și nevoile lor.

Încă vorbind, iată că vine temnicerul și îi spune că din mila domnească i se dă drumul de la închisoare.

Pasămite vodă, după rugăciunea muierii boierului, își aduse aminte de dânsul, oarecând harnic și credincios, luă în cercetare cu de-amăruntul toate învinovățirile ce i se aduseseră, se încredință că pe nedrept a fost osândit, și porunci de-l scoase din temniță, îi dete averile înapoi și îl puse iarăși în cinstea din care îl dase jos.

Când binele ajunge la culme, să te aștepți la rău; când răul trece peste măsura

firii, să te aștepți la bine.

„Povestită de dr. Gaster.“

Publicată pentru întâia oară în:

„Familia“, Oradea Mare, an. XXI, nr. 15, 1885, p. 171.

A doua oară apare în volumul:

Povești morale, 1886, p. 26–31.

CÂINELE LENEȘ

Iarna sosise și zloata, gerul, viscoarele, ninsoarea, bruma, ceața, chiciura și câte nagode toate nu lipsiră.

Grivei, într-una din acele zile în care seninul lasă să se vadă fața sfântului soare, după ce se jucase cu câțiva tovarăși ce-i întâlneau pe uliță, după ce alergase în sus și în jos, după ce sărise de atâtea ori pe stăpânu-său, de câte ori îl văzuse pe afară, spre a se linguși să-l lase în casă și după ce lătrase de atâtea ori de câte ori văzuse vreun călător, spre a se arăta credincios stăpânului, ostenit, se culcase la ușa bordeiului. Aci tremura ca varga de frig, fiindcă în zilele geroase cu cât soarele pare a dezmoști trupul înghețat, cu atâta vântul este mai cumplit de rece și pătrunzător. Degeaba se colăcise el de se făcuse cârlig, degeaba băgase nasul sub coadă, degeaba se culcase pe un cocean de mătură, el tremura cum se tremură. Suferința sa se adaugă fiindcă nu putea să adoarmă de frig.

Atunci, uitându-se asupra lui și măsurându-se cu ochii, zise: „Uite-mă ce mic sunt; nu mi-ar trebui mult ca să-mi fac un bordeiaș. Acum, pământul este înghețat și toate cele trebuincioase spre aceasta sunt acoperite de zăpadă. Cele dintâi zile frumoase, după ridicarea ninsorii, am să le întrebuițez spre a-mi face colibă. Nu e treabă, tremur de mă ia dracu; ș-apoi stăpânu-meu când apuc și eu câteodată de intru în bordeiul lui, mă dă afară ca pe-un câine, zice că i se murdărește locuința.“

Primăvara nu întârzie și ea a sosit; cu dânsa și verdeța, dragostele, adierea vântului, florile, seninul limpede și veselie. Grivei al nostru, cum se văzu scăpat de iarnă, uită necazurile ce suferise, ca tot necazul ce odată este trecut.

Nu se putea opri să nu ia și el parte la bucuria tuturilor vietăților. Când nu sta lungit la soare, se înhăita cu mai mulți tovarăși și hoinărea împins de focul dragostei, din care pricină de multe ori se întorcea învrăjbit pe câte unul sau doi din foștii săi prieteni. De bordei nici pomeneală nu era. Nu se simțea trebuință.

Trecu și primăvara. Vara îi luă locul. Să fi văzut pe Grivei al nostru cum căuta umbra deasă ca să scape de arșița soarelui și de muște.

Într-una din zile, după ce se umflase de somn și fiindu-i greu a se scula, se puse să cugete:

„Ce bine ar fi fost, zise el, dacă Dumnezeu ar fi făcut vara pe jumătate mai călduroasă și iarna pe jumătate mai friguroasă. N-ar fi fost cineva nevoit să mai sufere nici vara, nici iarna. Știu că pusesem de gând să-mi fac bordei în vara asta; dar este cu putință să iasă cineva la lucru pe o astfel de arșiță?”

Apoi întinzându-se și uitându-se asupra-i cât e de lung:

„Aoleu! zise, socoteam să-mi iau măsură ca să-mi croiesc un bordei; dar lung mai sunt! Până când dracu să lucrez eu ca să-mi fac o așa namilă de bordei ca să mă încapă? Nici într-un an nu-l isprăvesc și iarna tot o să mă apuce fără bordei.”

Se întoarse dar pe cealaltă parte și-i trase la niște somnuri d-alea cu sforăitele.

Ca tot lucru ce trece în lume, trecu și toamna.

Iarna găsi pe Grivei iară fără colibă. Tremurând la ușa locuinței stăpânului său, pisica, cum îl zări, pândi până să se deschidă ușa și printre crăpătură îi zise:

— Ce bine ar fi fost dacă Dumnezeu ar fi făcut vara pe jumătate mai călduroasă și iarna pe jumătate mai friguroasă, căci atunci n-am mai fi avut trebuință de bordei, și zbughio! înapoi lângă sobă.

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Snoave sau povești populare, 1879, p. 6–8.

A doua oară apare în volumul:

Povești morale, 1886, p. 32–35.

BOGĂȚIA ȘI VESELIA

Peste drum de palatul unui om bogat era odată bordeiul unui muncitor de pământ. Cu cât casa bogatului scliffea de avuție, cu atât bordeiul muncitorului scliffea de sărăcie.

Stăpânul bordeiului avea șapte copii. Cinci băieți și două fete. Toți mari, toți ajunși de însurat și de măritat. Bogatul avea doi copilași. Copiii muncitorului rumeni și sănătoși, copiii bogatului gălbejiți și bolnăvicioși.

Când se lumina de ziuă, omul ieșea din bordei, și după dânsul toți flăcăii lui, unul după altul, mergeau la lucrul câmpului. Muierile acasă își vedeau de rostul mâncării și de al îmbrăcăminte. Când mâncarea era gata pentru de nămiezi, toate mergeau cu merindea la câmp și întindeau o masă, cât pe colo, pe iarbă de-ți venea să te așezi și tu lângă dânșii, când îi vedeai.

Seara, când se întorceau de la munca câmpului, după ce cinau, bătrânul lua fluierul, căci știa să zică din fluier, și mi-ți trăgea niște doine de te adormea; apoi, întorcând-o pe foaia cealaltă trăgea niște cântece de dans, câte vreo bătută, câte vreo oltenească sau câte altceva și băieții cu fetele jucau și tropăiau, de parcă numai ei singuri erau pe lume.

În casa bogatului era muțenie; nu se auzea nici țipenia. Se ducea și bogatul de acasă în trebile sale, și după ce se întorcea seara, se închidea în câte vreo cămară și acolo scria tot ce făcuse ziua, socotea și iar socotea, până târziu noaptea.

Și era o tăcere de parcă nu locuia nimeni; încolo toate cămările erau luminate, dar atâta tot.

De multe ori bogații din casele cele mari nu se puteau odihni de chilomanele din bordeiul de peste drum.

Nevasta bogatului pizmuia fericirea săracului. Într-o zi ea zise bărbatului său:

— Frate, ce va să zică atâta posomorâre, atâta grijă și atâtea socoteli în care te cufunzi toată noaptea? Nu e zi lăsată de la Dumnezeu în care să te văd și eu o dată vesel și cu chef. Până când să tot fii posac? O să te prăpădești. Uite peste

drum în bordeiul săracului cum domnește veselie.

— Ei, nevastă, Dumnezeu nu poate da toate omului, căci s—ar prăpădi, n-ar mai avea ce aștepta. Nouă ne-a dat bogăție și așteptăm veselie; celor de peste drum le-a dat veselie și așteaptă bogăție. Tot ce dorește omul nu poate dobândi deodată. Pentru aceasta o să-ți dau o probă.

A doua zi se scoală de dimineață omul cel bogat și iese din casă. El pândește în drum pe stăpânul bordeiului, și când se apropie de el, îi zise:

— Vecine, ai cunoscut pe răposatul tată-meu?

— Da, Măria ta, l-am cunoscut.

— Ieri, căutând printre hârtiile lui, am dat peste una în care era scris: „Să se dea vecinului de peste drum o mie de galbeni, că este om harnic și cinstit, fără dobândă, fără nimic; să fie dator numai să-i înapoieze când o putea și câte cât se va înlesni.“ Astăzi împlinesc dorința tatălui meu.

Și, punându-i în mână o pungă cu o mie de galbeni, se duse pe ici încolo.

Muncitorul cum se văzu cu banii în mână se întoarse acasă, adună pe lângă dânsul pe toți copiii săi și începu să se laude că ce fel de om și cum a fost el în tinerețile lui.

„Dovadă despre aceasta, zise el, este că vecinul cel bătrân, bogatul de peste drum, a lăsat cu sufletul ca moștenitorii lui să-mi dea o mie de galbeni. Iată-i.“

Și îi numără și îi socotiră și nu lipsea nici unul. Era o mie în cap.

Acum se puseră la sfat ce să facă cu banii. Unul zise una; altul zise alta. Lor nu li se părură bune sfaturile. Unul mai zise ca să ia o moșie cu arendă.

— Aș! răspunse altul. Ca să fii arendaș trebuie să știi carte, să faci la socoteli, să stai cu boierii și cu zapciul la taifas. Nu face pentru noi.

— Ba să mergem la oraș să deschidem o boltă.

— Ba să ne facem zarafi.

Din una din alta se apucară la ceartă.

De unde până aci era veselie mare în bordeiul lor, de când intrase mia de galbeni în casa lor, parcă intrase dracul neunirii și al zarvei. Nici tu cântare, nici tu jocuri, nici tu nimic.

Femeia muncitorului se luă pe gânduri. Ea zise:

— Bărbate, de când a intrat diavolul ăsta de aur în casa noastră, pace nu mai este.

Și luând punga cu totul, o aruncă într-un râu ce curgea p—aproape de coliba lor.

Copiii, cum văzură una ca asta, săriră cu toții, intrară în gărlă și începură a căuta punga cu galbenii, să se înece oamenii și mai multe nu; și de lăsat nu se lăsară până ce nu găsiră punga și o scoaseră afară.

Și întorcându-se cu dânsa acasă, bătrânul muncitor zise:

— Știți ce? ca să fie pace, eu voi lua jumătate din bani și jumătate să-i împărțiți între voi. Așa mi se pare a fi cu dreptul.

Când auziră copiii una ca aceasta, toți săriră cu zurbaua, că de ce bătrânul să ia mai mult?

Ce să tot lungim vorba? Două, trei zile cât trecură, până să-și facă ei planurile și să se învoiască ce negoț să facă bordeiul lor era ca și pustiu. Nu se auzea nici cântări, nici chilomane de răs, nici jocuri! Stau toți cu totul și chibzuiau și puneau la cale lucruri ce au rămas baltă.

Bogatul își chemă nevasta în seara dintâi și îi zise să asculte la veselia oamenilor din bordei. Ea nu auzi nimic.

A doua seară și a treia tot așa. Se mira și ea; când a patra zi dimineața, văzu pe vecinul lor cel sărac că vine la dânsii.

Bogatul ieși afară să vadă ce pofteste. Vecinul începu a zice:

— Boierule, fă-ți pomană cu noi și primește-ți darul înapoi. De când acest diavol a intrat în bordeiul meu, pacea n-am mai văzut-o cu ochii. Ia-ți banii și fii

sănătos. D-ta cu bogăția D-tale, eu cu sărăcia mea; D-ta cu posăcia D-tale, eu cu veselia ce am învățat.

Și întorcându-se la casa lui, el cu ai lui începură a urma, ca și mai-nainte, să cânte și să joace. Bogăția ieșise pe fereastră. Veselia intrase pe ușă.

„Povestită de dl. I. Caragiani, profesor la Universitatea din Iași, 1886.“

Publicată pentru întâia oară în volumul:

Povești morale, 1886, p. 36–41.

JUDECATA VULPII

Un om, odată, mergea la treaba lui prin niște munți. Alături de drumului aude un glas milogindu-se și grăind:

— Fă-ți milă și pomană, creștine, și mă scapă de la pieire.

— Cine ești tu, și unde te afli?

— Ia, aici, aici, în văgăuna asta. Fă bine, așa să trăiești, și dă la o parte piatra de deasupra.

Omul caută în dreapta, caută în stânga și dă de văgăună, deasupra căreia era un pietroi mare.

Ce să vezi D-ta? Acolo era culcușul unui balaur. Pe când se afla încolăcit și dormea, iată că un colț de piatră, groaznic de mare, se desface din munte și, prăvălindu-se la vale, cade drept peste văgăuna balaurului și-l închide acolo. Șarpele, svâc! în sus svâc! în jos, ca să iasă. Aș! unde era pomana aia? Piatra mare astupa intrarea văgăunii de nu rămăsese loc deschis nici cât să bagi degetul. Se zvârcolea balaurul în gheara morții de foame, de sete și de osteneală, și ca să scape de-acolo era peste poate.

Rugăciunile șarpelui înmuie inima omului și acesta, înduioșat de nenorocirea bietului șarpe, se pune de caută o pârghie, se luptă cu bolovanul de piatră și, încet, încet, îl dete nițel la o parte de d-asupra văgăunii, atât cât putu șarpele să iasă.

— Bogdaproste! că mai văzui o dată lumina soarelui, mai pot să răsufli și eu în voie, zise balaurul. Gătește-te acum, omule, că am să te mănânc. Nu mai pot, uite, de foame, sunt lihnit de la inimă.

— Ce stai tu de vorbești, balaure? D-apoi eu ți-am făcut bine. Asta să-mi fie oare răsplata?

— Bine, nebine, nu voi să știu. Răsplătire la noi nu scrie.

Și deodată se încovrigă împrejurul omului și-l cuprinse, de acesta nu se mai putea mișca din loc.

— Stăi, frate, mai zise omul; astfel ți-e dreptatea? Eu nu mă cunosc vinovat cu nimic. Să mergem la judecată.

— Să mergem, dacă vrei judecată. Dar eu îți spui că o să pierzi. Totuși, ca să nu poți a te plânge că te-am mâncat pe nedrept, haidem și la judecată. Numai grăbește pașii, că mi-e foame detot.

Și mai slăbind pe om din chingi, acesta apucă pe câmp cu pași grăbiți și tremurând de frică. În calea lor întâlnesc un bou pascănd și se îndreptară către dânsul.

— Boule, prinse omul a zice: iacă, iacă, iacă, din ce am scăpat pe șarpele ăsta, și iacă, iacă, iacă, ce umblă el să-mi facă. Cu dreptul e?

— Da! prea cu dreptul, răspunse boul. Ascultă: eu slujesc pe om de când eram vițel. Nu fu destul că îmi lua laptele, când eram mic, de răbdam de foame, căci n-aveam ce suga; nu e destul că, după ce m-am mărit, trăiam mai mult cu zilele, fără să-mi dea nutreț de-ajuns; iară eu trăgeam la plug, la car și la toate poverile la care mă puneă el, fără să cârtesc; acum cică am îmbătrânit, mă lasă pe câmp să mă hrănesc, ca să mă mai îngraș nițel, și apoi să mă vândă la măcelar. Așa este dreptatea omului.

— Auzi, omule? întrebă, balaurul.

— Aud, răspunse omul. Dar să știi că eu nu sunt mulțumit de judecata boului. Să mergem și la altul.

— Poți tu să mergi la câți vei pofti. Eu una știu, că mi-e foame. Însă, ca să nu mai aibi cuvânt de pricinuire, aide, fie, să-mi fac pomană cu tine să mergem și la alt judecător.

Omul, cu inima cât un purice de frică, o ia înainte pe drum și, întâlnind un cal într-o livadă, îi zise și lui:

— Calule, iată ce am făcut balaurului acestuia, și iată cum vrea să-mi răsplătească. Cu dreptul e?

— Da, da, cu tot dreptul, răspunse calul. Dar tu, omule, cum faci dreptate pe pământ? Nu care cumva oare te socotești a fi mai breaz? Noi slujim la stăpânul nostru din tată în fiu. Când eram mic, copiii lui se jucau cu mine și îi purtam în spinare. După ce m-am mărit, din câte primejdii nu l-am scăpat! și cât am muncit, amărâtul de mine! mai de multe ori flămând decât sătul, ajunseseam într-un rând să zac pe coaste de foame și de neîngrijire. Acum mă găsește că prea sunt bătrân. Mi-a dat drumul să pasc în voie până să-și găsească timp, să-mi dea cu parul în cap, să mă omoare, ca să-mi ia pielea. Astfel este răsplata omenească pe pământ.

— Auzi, tu, omule? zise balaurul.

— Aud, răspunse omul. Și cu toate astea eu nu sunt mulțumit de judecată. Să mergem și la al treilea să ne judecăm. Ascultă-mi și astă rugăciune, să te țină Dumnezeu.

— Ei, apoi te-ai prea trecut! Multe ai voi D-ta. Și deși-mi vine leșin de foame, iată mă înduplec și de astă dată, numai și numai să nu-ți mai rămână nici un cuvânt de bârfeală, și să-ți tacă fleoanca. Aidem și la al treilea judecător.

Mai mergând ei ce mai merse, întâlniră o vulpe.

— Vulpe, începe omul a zice, iată ce bine am făcut eu balaurului acestuia, și iată ce rău va să-mi facă el mie. Cu dreptul e? Judecă tu!

— Ce ai zis, ce ai zis? întrebă vulpea.

Omul îi mai spuse încă o dată focul ce-l ardea.

— Ca să judec, trebuie să merg la fața locului, să văd eu cu ochii mei și să aud cu urechile mele. Altfel nu știu să judec.

Se învoiră și plecară câteșitrei la fața locului. Și, ajungând aici, începu omul să spună șiretenia pricinii:

— Iacă, ici în văgăuna asta ședea balaurul încolăcit, și pietroiul ăsta năpraznicul, căzând din munte, îi astupă ieșirea. Trecând pe-aici, șarpele se rugă să-l scap de pieire. Eu, prostul, vrui să-i fac bine, mă luptai, dădui bolovanul nițel la o parte și-i făcui loc să iasă. El, dacă ieși, mă cuprinse, cum îl vezi, încolăcindu-se peste mădularele mele și voiește să mă mănânce.

— Așa este, balaure?

— Așa da! Fiindcă astfel cere dreptatea. Vulpea se gândi nițel și răspunse:

— Măi, frate, deslușiți-mă bine, că eu nu pricep așa avocățeste. Spune, omule, șiretenia din capul locului și arată-mi și cu mâna.

Omul începu din nou să spună și cu gura, să arate și cu mâna.

— Iată, în văgăuna asta de ici, pe care o vezi cu ochii, sta șarpele încolăcit și astupat acolo de pietroiul ăla maa...

— În văgăuna asta, ziseși, întrerupse vulpea. Ce smintit ești, mă! Nu se poate una ca asta, spune drept, omule.

— Drept spui.

— Așa este, balaure?

— Tocmai precum spune omul.

— Fie, că mie nu-mi vine să cred că poate să încapă o așa namilă de trup într-o văgăună atât de micuță. Trebuie să văd cu ochii mei, ca să cred.

Șarpele vru să încredințeze pe vulpe. Se descovrigă de pe om, se târăște, se strecoară în văgăună, încet, încet, încolăcindu-se ca să încapă. În vremea asta vulpea face un semn cu ochiul omului. Acesta o pricepe. Și tocmai când balaurul zicea vulpii:

— Acum vezi?

— Văd.

— Ei, crezi?

— Cred.

— Judecă după dreptate.

— După dreptate judec.

Omul puse umărul, se opinti cu deznădăjduire, dete piatra la loc, și clapc!
acoperi văgăuna din nou.

Vulpea zice:

— Așa cere dreptatea.

„Povestită de profesorul D. Mirescu“.

„Publicată pentru întâia oară în

„Columna lui Traian“, din 1882, fascicula X.“

A doua oară apare în volumul:

Basme, snoave și glume, 1883, p. 98–106.

A treia oară apare în volumul:

Povești morale, 1886, p. 42–48.

DIN PERIODICE

■

NEGUȚĂTORUL ȘI CHIRIGIUL

A fost odată un negustor. Pe ce punea mâna îi ieșea înde bine. Era drept, cinstit și nu se bucura la simbria slugilor. El plătea tuturor până într-una. Negoțul lui creștea și el din zi în zi se făcea mai de omenie. Unde se pomenea la dânsul judecată! El mai bine vindea mai ieftin și pe bani gata, decât scump și pe datorie.

Cu toate că umbla cu dreptatea în sân, în cele din urmă într-o zi, o păți și el. Ca să desfacă marfa mai repede spre a-și aduce alta nouă și să prefire prin prăvălie mai multă marfă, el mergea la toate bâlciurile.

Odată, vrând să meargă la un bâlci mai depărtat în țară vecină, închirie un car pe seama sa. Îl încărcă cu marfă din obicei și plecă.

Pe drum, află neguțatorul de la chirigiu că puțin mai-nainte este o pădure, care cade pe hotar, fără seamăn de mare: copaci mari și nalți până la nori, crâng, hățiș, de toate se află acolo. De aceea și este vestită de mulțimea tâlharilor.

— Nu e pui de om, zicea chirigiul, care să scape din mâna astor tâlhari. Așa de răi și meșteri sunt!

— Eu n-am auzit vorbindu-se d-alde astea până acum despre această pădure, răspunse neguțatorul chirigiului; ce tot floncănești tu?

— Aoleo, jupâne! Care va să zică n-ai auzit nimic până acum? Dacă este așa, să-ți înșir eu vreo câteva întâmplări. Mai anțărț în pădurea asta au fript tâlharii un neguțator de viu, punându-l în frigare. Și pentru ce? Pentru că n-a vrut să li dea banii ce-i avea la dânsul într-un chimir, după ce-i luase toată marfa. Acum un an au căznit un boier până i-a ieșit sufletul, pârându-l cu fiarele roșii ca focul pe piept și pe spinare, ca să dea bani. Și când l-au căutat, după ce a murit, clei de tufă! N-au găsit la dânsul nici o lăascaie, măcar să orbească un șoarece. Estimp, nu mai departe, estimp au bătut și chinuit pe un biet neguțatoraș, de abia a scăpat cu sufletul și când colo, ce să vezi? Douăzeci și cinci de lei avea în pungă. I-au luat tâlharii și tot nu credea până nu i-au întors buzunarele pe dos și nu l-au purecat prin toate colțurile hainelor. Cu pătura l-a adus acasă, bietul neguțator! Ți-era mai mare jalea să te uiți la el.

— Cele ce spui tu, mă, nea chirigiu, mă înspăimântă de mă ia fiori de groază. Mai îmi vine să mă întorc îndărăt.

— Ia fugi de-acolo, jupâne, nu mai fi copil. Păi nu știi că ești cu mine? Lasă că te duc eu de nici capul să te doară, ba nici un firicel de păr să nu se clinească.

— Lesne e a zice, anevoie a face.

— Dacă e așa, stăi, dă-mi hainele Dumitale să mă îmbrac cu dânsule și Dumneata ia pe-ale mele, să te faci chirigiu și eu neguțător, până vom trece pădurea.

Neguțătorul văzând că chirigiul atâta îl încredințează că vor trece pădurea fără să li pese nimic, se învoi a schimba hainele. Așa făcură, și trecură pădurea fără să întâlnească nici umbră de om. După ce se văzură la capătul codrului, neguțătorul mulțumi lui Dumnezeu c-a scăpat cu fața curată, apoi zise:

— Dă-mi hainele, chirigiu, și na-ți pe-ale tale.

— Ce să mai stăm acum să ne dezbrăcăm, răspunse chirigiul, vremea e târzie și să nu ne apuce noaptea pe drum.

Aidem până la hanul ce se vede; acolo o să și rămânem astă-seară.

De cum ajunseră la han, chirigiul se dete jos din car și, uitându-se la neguțător, prefăcându-se cam îngrijat, zise:

— Chirigiu, să îngrijești bine de marfă. Uite, am să zic cârciumarului să-ți dea o oacă de vin și, de-mi vei fi credincios și fără să mă superi, ca până aci, lasă că te mai mulțumesc eu peste chirie.

Apoi, intrând în cămara cea mai curată, porunci să gătească cina.

Bietul neguțător când auzi așa, bleoșdi ochii la dânsul și înmărmuri. El nici că visase că o să-i facă vreun reghii. Se uită la dânsul, cum intra în cârciumă fudul și-l măsură cu ochii de sus până jos.

— Ce sunt fleacurile astea pe tine? Dă-mi hainele și du-te de-ți vezi de cai. Te-ai trecut cu gluma. În haine am hârtii trebuincioase și banii de cheltuială.

— Ce neam ești, tu, mă? îi răspunse chirigiul. Eu te-am tocmit să-mi duci marfa până la bâlci; dacă ți-a abătut pârtagul, descarcă marfa și du-te cu Dumnezeu; eu îmi găsesc alt chirigiu. Atâta pagubă, cât și dobândă! Lac să fie, mă, broaște multe. Nu care cumva socoteai că o să mă închin eu la tine când îți vine ție pandaliele?

Și prefăcându-se a-i fi milă de dânsul, spunea hangiului că-i pare rău de el, că vede semne de nebunie la bietul chirigiu său. Îl lăuda că altminteri a fost până aci un om prea de ispravă și că nu-l supărase până în ceasul acesta nici cât negru sub unghie.

Neguțătorul, neavând încotro, se socoti că ar fi mai cuminte să tacă și să-l ducă până la orașul vecin și acolo să-l tragă la judecată. Se duse deci la grajd de îngriji de cai, cum făcea chirigiul, apoi se culcă în car spre a vedea de marfă.

A doua zi, prefăcutul neguțător se sculă dis-de-dimineată; porunci să prindă caii la ham, ca să ajungă în oraș mai de timpuriu.

Bietul neguțător cel adevărat se supuse fără a zice nici cârc.

Plătiră la han și plecară. După ce ajunse în oraș, cea dintâi treabă ce făcu adevăratul neguțător fu de a se duce la judecătorie și a trage în judecată pe chirigiu.

Numaidecât, fiind chemați înaintea judecătorilor, bietul negustor spuse șiritenia pricinii, cum se întâmplase să treacă, prin pădure, cum îl înșelase chirigiul de-i luase hainele, și cum acum nu mai voiește a le da, sub cuvânt că el este neguțătorul.

Atunci și adevăratul chirigiu răspunse:

— Boieri Dumneavoastră, nu știu ce să zic de omul acesta. A înnebunit, ori e luat de iele! Eu l-am tocmit să-mi ducă marfa până la bâlci. M-a dus o bucată de drum ca un om în toată firea. Când mă pomenesc deodată că-mi vorbește de haine, de bani, de hârtii, de marfă. Eu l-am lăsat să hondrănească și mi-am căutat de treabă. Iar dacă am văzut că se îngroașă gluma, i-am zis să mă aducă până în acest oraș, să-i dau ce o fi cu dreptul și să mă lase în pace. Aci mă văd tras la judecată. Este de crezut ce aiurează el? Nu vedeți Dumneavoastră din spusele lui că trebuie să-i lipsească vreo doagă?

În zadar bietul neguțator cel adevărat mărturisea în cuget curat cum se întâmplase lucrurile, că rău și fără cale protivnicul său îl face nebun, luat de iele, că-i lipsește vreo doagă, sau că aiurează; în zadar spuse că l-a ferit sfântul până acum de unele ca acestea și se ruga de judecători să-i facă dreptate și să nu mai dea voie protivnicului său să-l mai și ocărăscă după celelalte toate.

Judecătorii, dacă văzură că n-au de unde să apuce pe vinovat, le spuse să vină a doua zi. După ce plecară, judecătorii se sfătuiră cum să facă să prindă pe vinovat. Ei văzură limbuția și sumeția unuia, precum și liniștea cu care vorbea celălalt. Ei mirosiră în care parte este dreptul, dar nu puteau să pună mâna pe viclean. Știa, hoțul, cum să se păzească ca să nu-l prindă în vorbă! În cele mai de pe urmă, unul din judecători zise să-l lase pe mâna lui să mai facă o încercare. Și așa se învoiră.

A doua zi, când veniră la judecată, mai spuse unul, mai spuse și cellalt șiritenia pricinei, și nu merse mai departe ca în ziua trecută. Nici o domirire. Judecătorii se traseră la chibzuire și când veniră iară, dete hotărârea. Judecătorul care se însărcinase zise:

— Pricina Dumneavoastră s-a judecat. Apoi, uitându-se către jeluitor, adaugă:

— Deoarece, dragul meu, nu poți dovedi nici într-un chip dreptățile Dumitale, vezi-ți de căruță și de cai, că alt n-avem ce-ți face; iar Dumneata, zise către cellalt, țintindu-l drept în ochi și văzându-l că-i zâmbește mustața, fii liniștit, și stăpânește-ți marfa și averea în pace. Acum duceți-vă cu Dumnezeu.

Dar pe când se găteau a pleca, unul cu bucurie și altul cu mâhnire în suflet și tocmai când deschise ușa și amândoi erau pe prag voind a ieși, judecătorul strigă repede:

— Chirigiu! Chirigiu!

— Aud! răspunse adevăratul chirigiu, urechea lui fiind dedată din copilărie a auzi chemându-l astfel.

— Știam eu că tu ești cel cu musca pe căciulă, zise judecătorul și dete hotărârea ca adevăratul neguțator să-și ia averea în stăpânire, iar pe chirigiu îl băgă la dubeală.

Așa judecători! Odată dreptate!

Încălecai pe-o șa și v-o spusei așa.

Publicată în

„Columna lui Traian“, București, an. III, nr. 27, 17 noiembrie 1872, p. 213–214.

Are ca mențiune:

„Din colecțiunea inedită a lui P. Ispirescu“ și „Anecdota poporană“.

POPA, CĂLUGĂRUL ȘI TURCUL

Un popă, un turc și un călugăr se aflau în călătorie. Fiecare dintr-înșii își luase merinde de drum. Din întâmplare, întâlnindu-se la un loc, și făcând cunoștință, se vorbiră să meargă împreună, fiindcă făceau același drum.

Plecară ei câteșitrei și o duseră bine pe drum; vezi că se învoiau între dânșii; și așa, ajunseră cu bine la popas.

Și punând masa să se ospăteze, călugărul își scoase merindea și o puse la mijloc. Mâncară cu toții și se săturară. Călugărului nu-i mai rămase nimic din merindea lui. El avusese un crap umplut. Se mângâia în gândul lui însă că pe deseară, unde vor mânea, își va potoli și el foamea din merindea tovarășilor; că așa le fusese vorba.

După masă se odihniră oleacă, apoi se sculară și o luară la drum. Întinseră pasul și merșeră tot povestind când din cărți, când din întâmplările lumii. Și așa, nici nu prinseră de veste când ajunseră seara la un loc unde se vorbiră ei să rămână peste noapte.

Adunară rascote de frățior, ațâțară focșorul, se puseră pe lângă dânșii și întinseră masa. Turcul scoate un mieluleț fript, știi coala, numai bun să mănânce, să mi se sature toți trei.

Călugărul se trase de la masă, ronțăi câțiva codricei de pâine ce-i rămăsese de la prânz; că pe dânșii, vezi, nu-l lasă legea să mănânce carne.

Popa și turcul mâncară de-și făcură burta toabă.

Se culcară și dormiră, după ce mai povestiră, te miră ce, din cele auzite de dânșii.

A doua zi sculându-se, se spălară pe ochi, își făcu rugăciunea fiecăru după canonul său și plecară iarăși la drum.

Merșeră, merșeră, merșeră și din ce în ce se apropiau de locul unde voiau să ajungă. Dacă văzură că mai e încă departe, se vorbiră să mai facă un conac; și

deci se așezară la umbra unui copac mare și puseră masa, ca să îmbuce câte ceva.

Acum popa scoate și el merindele sale și le puse la mijloc. E! ce gândiți că era? Un purcel fript, și fript așa încât pielea purcelului să ronțăiască în gură când o mânca-o.

Călugărul și turcul se traseră de la masă scuturându-și hainele, ca de altă aia.

Popa începu a mânca de ar fi făcut poftă și celui mai sătul om, necum unora obosiți de drum și flămânzi.

Nu doară că popa de florile mărilor îi poftea la masă; dar că așa le fusese învoiala, să mănânce cu toții launloc, și la fiecare mâncare să se pună la mijloc merindea câte unuia.

Nu e vorba; popa râdea pe sub mustăți, văzându-și tovarășii păcăliți, dar nu se arăta aieveja că râde de dânșii.

Cum, necum, popa mânca cu poftă și înghițea dumicații, de parcă nu mai fuseseră de când lumea.

Călugărul și turcul înghițeau și ei în sec, nghiorț!

Apoi apucară fiecare din ei ce bruma codricei le mai rămăsese din ziua trecută și se sileau să-și potolească pârdașnica de foame.

Și uitându-se la popă cu ce poftă mânca, le lăsa gura apă și răbdau în piele, că n-aveau încotro; vezi că pe turc nu-l lasă legea să mănânce carne de porc; iară pe călugăr, după cum mai zisei, nu-l lasă legea să mănânce nici un fel de cărnuri.

La urma urmelor, turcul, uitându-se galeș la popă, prinse a zice:

Hai! hai, Popă Mihai; Bună lege ai, Pește ai păpat,

Mielu tu mâncat,

Și singur acuma

Mânci purcel, nu glumă, haoa!

„Povestită de P. Jeorjan, tipograf.“

Publicată în:

„Columna lui Trăian“, București, an IV, iulie-octombrie 1883, p. 290–292.

BAN LA BAN TRAGE

Un țigan, auzind că ban la ban trage, ce se gândi el, ce plănuî, că numai iacă își dezleagă chimirul. Și, scoțând o para, o legă cu o ațîșoară și se duse la vistierie.

Râzând, țiganul zicea: „Dacă o fi adevărată zicătura, apoi are să mi se umple chimirul de bani“.

Atunci își aruncă paraua pe fereastră în vistierie și tot o sălta, trăgând de ațîșoară cu o mână, iară cu cealaltă își ținea chimirul și se aținea ca orice va cădea din vistierie să cadă în chimir. Din gură nu înceta a zice:

— Ban la ban trage.

Trăgând mereu de ață și slăbind-o ca să se lase banul în vistierie, osteni. Și fără a băga de seamă că ața se rosesce, trage mai cu mînie de vreo două, trei ori. Când odată se văzu că rămase cu un crâmpei de ață în mână. Ce era? Iaca se rupsesse ața și paraua căzuse în vistierie.

Atunci țiganul stătu și cugetă: „Adevărat, banul la ban trage; adică cei mai puțini la cei mai mulți; vezi asta nu mi-a venit în gând, până n-am văzut-o cu ochii“.

Publicată în:

„Educatorul“, București, an I, nr. 37, noiembrie 1883, p. 295–296.

Are ca mențiune:

„Snoavă“ și e iscălită de P. Ispirescu.

TIFLA SUB GIUBEA

Pe vremile acelea Vilara era tare și mare. De boier, boier; de învățat, învățat; dar se pricepea la multe drăcii. Om bogat, el luase în oțcup ocnele și vămile țării (așa se zicea pe atunci arendășia astor venituri ale țării). El pune în pâine pe slujbașii de la aceste două așezămături, el îi scotea. Și apoi avea darul de a ști să-și aleagă oamenii, știi colea, pe sprânceană.

Nu putea sta înaintea lui nici cel mai meșter găsilaci, nici măcar cei ce ar fi luat oul de sub coțofană, fără să simtă ea, căci Vilara îl mirosea cât de colo și știa el cum să mi-l dea pe brazdă a fi om de omenie. Pasămite era vulpe bătrână, cum se zice.

La ușa acestui boier în toate zilele era gloată mare de boiernași și de slujbași, care așteptau poruncile cuconului arendaș.

Într-una din zile prin gloata aceasta de oameni era și unul din acei ce trăiau cu chiverniseala din mila boierului. Acesta nu știa ce aflase despre dânsul că îl chemase.

Intrând la boier în casă cu giubeaua strânsă la piept de sta să-i plesnească, Vilara unde mi-și bolovăni niște ochi cercetători asupra lui de să-i vadă până și măruntaiele dintrînsul, de să-i ghicească toate gândurile și îi dădu un zabrac de-l trecuse nădușelile pe bietul om.

O mie de ani se păru bietului slujbaș cât ținu dojana aia părintească. Când ieși afară și se văzu că nu-l scosese din slujbă, răsuflă și dânsul, și o răsuflare adâncă, că scăpase cu fața curată.

— Dar ce fu asta pe tine, nenișorule? prinse a-l întreba unul din cei ce fusese de față.

— Ce să fie, frate? Nu văzuși că mă făcu ca pe o albie de porci, ia așa pentru o bănuială? Dar fie că mi-am scos și eu din capete.

— Și cum ți-ai scos din capete? întreabă un altul.

— Iacă bine. De câte ori mă ocăra cu vreo vorbă înjositoare, eu îi dam cu tifla.

— Cum îi dădeai cu tifla? Și te vedea el?

— Aș! Ce stai D-ta de vorbești? Iacă, deschideam pulpana giubelei și acolo, înfundat, îi dam cu tifla mereu, ascultînd nesăbuitele lui înjurături.

„Povestită de dl. Pache Protopopescu.“

Publicată în:

„Educatorul“, București, an. I, nr. 40, decembrie 1883, p. 320.

Are ca mențiune:

„Snoavă“ și e iscălită P. Ispirescu.

CUM CUGETĂ SASUL

Hanț, nume ce va să zică Ion, era un săsăloi voinic și muncitor cât nu se poate spune. El se pomenise în curtea unui boier mare de-ai lor, căruia pe limba neamțului îi zice baron. Moșu-său, tată-său îmbătrânise slujind la curtea acestui baron. El însuși, după ce se mări, ajunsese a fi rândașul curții. Boierul îl lăuda la toți prietenii lui că Hanț este o slugă harnică și de treabă. Pentru aceasta toți cu totul îl luau în nume de bine.

Într-o zi, Hanț rămânând acasă să păzească curtea, fiindcă boierul cu ai săi se dusesse la plimbare, iată că vine popa al lor, ia așa numai să vadă ce mai face boierul.

— Ce face boierul, Hanț?

— Ce să facă, cinstite părinte, iacă s-a dus la plimbare.

— Așa! dar tu, Hanț, cum te mai lauzi? Cum o duci cu curtea boierului?

— Cum s-o duc, domnule părinte?! Iacă, muncesc cât e ziua de mare și pare că treaba izvorăște din pământ: nu se mai sfârșește. Grea viață mai ducem și noi ăștia, muncitorii, pe lumea asta albă! Dar de! ce să zici? pesemne că așa a orânduit Dumnezeu pe sărac ca să fie.

— Lasă, Hanț, nu te întrista, că are Dumnezeu grijă de tot omul. Ai muncit pe lumea asta? pe cealaltă ai să te odihnești.

— Așa o fi, taică părinte, dar mie mi se pare că și acolo greul tot noi, săracii, avem să-l ducem! Iacă de-o pildă când ți-o fi și ție lumea mai dragă, să te odihnești oleacă, te-i pomeni cu Dumnezeu că-ți zice:

„Hanț! ia du-te de ia a lună și-o atârână pe cer ca să lumineze oamenilor“, și tu trebuie să te scoli și să ascuți porunca. Ori i-o veni pofta să-ți zică: „Hanț, ia să mai iei ale stele să le mai ștergi nițel, să le mai freci ca să strălucească mai bine“, și-atunci, poți să nu faci, cât de ostenit ai fi? Sau, cine mai știe? Poate să-ți zică: „Hanț, ia ciurul și mai cerne nițică ploaie oamenilor“, ori: „Ia lopata și mai împrăștie nițel a zăpadă, ca să ningă pe pământ“; poate-se cineva împotrivi la

toate poruncile astea?

Popa tăcu, râse pe sub mustață, cum se zice, și plecă la treaba lui.

Pasămite Hanț, știind rugăciunea Domnului, unde zice:

„cum în cer și pe pământ“, el cu mintea lui a socotit că tot una este dacă ar întoarce vorba și ar zice: „precum este pe pământ așa va fi și în cer“ și fiindcă el nu știa pe pământ a face altceva decât a ciurui orzul cailor, a răni curtea, a duce felinarul seara la grajd și a curăța almmurile de la hamuri, tot cam astfel de treabă credea el că are să facă și în rai.

„Povestită de dl. I. Manliu, profesor.“

Publicată în:

„Familia“, Oradea, an XIX, 1883, nr. 13, p. 25.

FINUL POPII

Preotul unui sat avea un fin țigan. Dorind preotul ca finul să fie un bun creștin, îl luase pe lângă dânsul și cu mare chin îl învăță să se închine și să zică pe dinafară două, trei rugăciuni mici, precum și Tatăl nostru.

Nu se poate spune câtă bucurie avu preotul când văzu că finul său știe acum rugăciunile cele mai trebuincioase unui creștin.

Țiganul se face mare, se însoară, are copii. El, ca toți țiganii de teapa lui, lăcătuși din fire, se apucase de fierărie și treaba-i mergea bine.

Din când în când țiganul se ducea pe la nașul și totdeauna, știi, nu cu mâna goală: când aducea nașului ba câteva oușoare, ba câte-o găinușă, ba câte altceva, de! plocon, mă rog, ce să zici, cum merge finul la naș, și nu că-i era degeaba: nașul nu-l lăsa să se ducă niciodată deșert.

Într-o zi, ce-i veni în gând țiganului să ducă plocon nașului un sac cu cărbuni. El știa, vezi, că fără cărbuni la cușnița lui era ca vânătorul cu pușca goală la vânat; fără cărbuni nu putea face nimic. Socoti dar el cu mintea lui, că la orice casă cărbunii să fie de folos precum îi erau lui.

Se duse deci în pădure cu fiu-său, scoase câteva buturugi, se apucă de le făcu cărbuni și umplu un sac bun. Și fiindcă cam de mult nu fusese pe la nașul, când intră, lăsa pe fiul său la poartă cu sacul ca să vină când l-o chema dânsul.

Intrând la nașul, cum îl văzu acesta, prinse a-l întreba:

— Ei, fine, dar rugăciunile le mai știi?

— Aoleo! taică nașule, da cum să nu le știu?

— Ei bine, ia zi și începe cu: „În numele Tatălui“.

Țiganul tuși de vreo două, trei ori, își dres glasul și răspunse:

— „În numele Tatălui și-al sfântului duh, amin!“

— Dar pe fiul unde îl lăsași, fine?

— Aoleo! taică părinte, iaca la poartă, mâncate-aș, cu sacul cu cărbuni în spinare.

„Povestită de dl. Frățilă.“

Publicată în: „Familia“, Oradea, an XIX, 1883, nr. 6, p. 61.

MIERLOIUL ȘI SCATIUL

Un cizmar odată, mergând să se radă la un bărbier, rămase cu gura căscată și uimit de plăcere, auzind o mulțime de păsărele ce cântau de te credeai în rai. Din fiecare colivie, și era cam încărcată prăvălia bărbierului de colivii cu păsărele, din fiecare colivie, zisei, ieșea câte o cântare păsărească ce nu se asemana una cu alta. Bag seamă că erau mai multe feluri de păsărele.

„De ce numai bărbierul să trăiască ca în rai? își zise cizmarul; capitalul meu este de zece, de douăzeci de ori mai mare decât al unui bărbier, sunt mai avut decât dânsul și aş putea mai lesne să mă proslăvesc în asemenea frumuseți gădelătoare urechilor.“

Și chiar de a doua zi se duse în târg și-și cumpără deocamdată un mierloi și un scatiu.

Pentru fiecare din aceste păsărele cumpără și câte o colivie. A mierloiului mai mare, iară a scatiului mai mică.

Amândouă aceste colivii fură puse în câte un cui și împodobeau prăvălia jupânului cizmar.

Se bucura cât un lucru mare acesta când văzu că prăvălia lui se află acum în desfătare. De unde până aci era numai muțenie într-însa, acum viersul scatiului, care părea că vrea să spargă ferestrele ca să se audă cine știe până unde, răsuna dulce de mângâia inimile tuturor. Mierloiul fluiera și dânsul de-l asurzea.

Femeia și copilașii cizmarului se adunau împregiurul bedreagului, unde lucra meșterul cu calfele și cu ucenicii, de ascultau la frumusețile cu care le veselea auzul scatiul lor. Vezi că era prin mai. Și ar fi voit cu dinadinsul să tacă cu totul mierloiul, care nu-i mai scotea din fluierături, numai și numai să asculte la scatiu.

Mierloiul mai avea un obicei. Lui părea că-i spunea cineva la ureche că cizmarul cu ai săi se adunau ca să-i asculte. Astfel fiind, tocmai când erau cu toții strânși și nici nu suflau de plăcere ascultând, tocmai atunci și el, adică mierloiul, după ce le trăgea și dânsul câteva fluierături d-alea de să le spargă urechile, încât

oamenii ar fi dat multul cu mult să nu le mai fi auzit, apoi, apuca cu ciocul său jghebulețul în care i se da de mâncare și-l scutura vârtos.

Acum altă nevoie. Zgomotul ce făcea mierloiul trăgând jghebulețul prin colivie, hodorogind, de colo până dincolo, supăra pe stăpânul cizmar până într-atât, încât punea numaidecât pe câte vreun ucenic să-i caute jghebulețul și să-i pună de mâncare, dacă nu avea.

Atunci dacă își aduceau aminte și de scatiu că poate să-i fie jghebulețul gol, i-l umplea și pe al lui. Vezi că scatiul, biet, știa numai să cânte și adesea, din pricina asta, întindea urechile de foame.

Azi așa, mâine așa, până ce într-o zi găsiră pe bietul scatiu mort de foame, pentru că toți cu totul uitaseră să-i dea de mâncare.

Nu e vorbă, de iubit toți iubeau pe scatiu, dar nimeni nu se gândea a-i da de mâncare. Toți îl ascultau cu drag; dar de mâncat și de băut i da numai când mierloiul făcea zgomot și nu puteau asculta ciripirile cele drăgălașe ale scatiului.

În ziua trecută ucenicii cizmarului dăduse de mâncare numai mierloiului de teamă să nu-i certe stăpânul când va auzi hodorogiturile ce le face mierloiul scuturându-și jghebulețul prin colivie, gol de mâncare.

Când văzură că a murit scatiul, căutară să se încredințeze din ce pricină a murit. Și ce mi-ți aflară? Că de două sau de trei zile nimeni nu-i cercetase jghebulețul cu mâncare, nici borcânelul cu apă. Dar în aceste zile toate urechile se desfătaseră de cântecele cele frumoase ale scatiului.

Cătară și la mierloi; dar el n-avea lipsă de nimic.

Ei, apoi nu e sfântă zicătura românului care glăsuiește:

„Obraznicul mănâncă praznicul“?

Ba așa.

Dar în lumea noastră aceasta bălțată credeți a fi mai altfel? Fugiți de-acolo, nu mai visați!

În ziua de azi, ca să trăiești în lume, trebuie să fii îndrăzneț. Ba mai mult: trebuie

să fii cutezător. Și mai mult: trebuie să fii botos. Ba încă și mai mult: trebuie să fii obraznic. Căci de vei fi smerit, ori sfiicios, ori cu bunăcuviință, apoi pățești ca scatiul.

Publicată în:

„Familia“, Oradea, an. XIX, 1883, nr. 22, p. 259.

Are ea mențiune:

„După fabulele lui Florian“ și e iscălită P. Ispirescu.

MUMĂ CU DE-A SILA

Un sălaș de țigani se luase odată la ceartă. Și fiindcă obiceiul lor este de a vorbi toți deodată, mai cu seamă când se ceartă, de nu se mai pot înțelege, a rămas și la români vorba de când văd câte vreo ceartă ori gâlceavă printre ai lor zic că era o pălălaie țigănească.

Astfel fiind, luându-se la ceartă un sălaș de țigani odată, strigau și răcneau, de nu-i mai puteai înțelege ce vor.

Pe lângă câte un zbierat ieșit din gura vreunui gașper bătrân, auzeai și câte vreo pițigăitură de strigăt a câte vreunui cioroi băiețandru și printre răcnetele arapinelor se auzea și câte vreun glas ascuțit al câte vreunei pocite bătrâne și uscate.

Așa răcnind și amenințându-se unii pe alții, ocărându-se și înjurându-se de trebuia să-ți pui mâinile la urechi, nu știu cum se făcu că baba cloanța vrăjitoarea, o drăcoaică sfrijită și numai cu un dinte în gură, se pomeni ca din senin cu o scatoalcă și cu câteva calcavuri.

Pasămite un țigănoi voinic și viu, cum sunt unii din ei, îi scăpă mâna și o lovise, cam într-adins, cam pe nebăgate de seamă, căci îl asurzise, se vede, cu ocările.

Bahnița bătrână țipa, nu țipa mai-nainte cu glasul său cel ascuțit și asurzitor, dar acum începu a răcni din băierile inimii de socoteai că se va sparge, mai cu seamă că simțise dincotro-i veniră loviturile.

Se trânti pe jos cloanța, se zvârcoli, răcni că moare și văzând că nu-i vine nimeni în ajutor, odată se sculă repede, o rupse de-a fuga și se opri tocmai dinaintea ușii zapciului și aci începe a răcni din nou și a se tăvăli de credeai că a lovit-o năbădăile.

O întrebă zapciul, o întrebă zapciereasa: „Ce are, ce i s-a întâmplat?”

Ea nu răspundea, dar țipa înfricoșat.

Zapciul, se vede că știa patarama țiganilor, dacă văzu că nu răspunde cioroaica,

porunci să aducă gârbaciul.

Când auzi bahnița de gârbaci, odată se sculă drept în sus și prinse a zice:

— Măria ta, cucoane zapciu, mânca-ți-aș iacă ce și iacă ce; apoi să vezi, Dumnia ta, fiu-meu m-a bătut, bate-l-ar Dumnezeu, de m-a schilodit. Uite, o să mor, nu mai poci de snopită ce sunt de bătaie.

— Și care este fiul tău, cioară, că m-ai asurzit cu țipe-tele tale?

— D-apoi stăpâne, să trăiești și să trăiască cuconița, să-mi dai un vătășel ca să-l aducă.

Stăpânul făcu semn unui vătășel și acesta porni cu gașperița către sălaș. Dacă ajunsese, ea arătă pe flăcăul care o lovise și zise:

— Uite, hăla de colo este.

Și măcar că nu era fiul său cel ce o persicase, dar zgripțuroaica, bala dracului, zisese numai așa, ca să întărească și mai cu asupra pe zapciu.

Vătășelul puse mâna pe flăcău și-l aduse, techer-mecher, înaintea zapciului, numai cât te-ai șterge la ochi.

— Cum te-a lăsat inima, fiară spurcată, să bați pe mumă-ta, până s-o sluțești? Nu ți-a fost frică, haramina dracului, că te-o trăsni din cer?

Zise zapciul și porunci la doi slujitori să-l pună jos. Unul îl apucă de păr, altul de picioare, și-l pironi la pământ cu fața în jos.

Atunci porunci ceaușului să-i dea de-ale bune. Ceaușul știa el de alte dăți asemenea marafeturi și unde mi se puse cu gârbaciul și unde îmi croi pe țigan de sus de la gât până la pulpele picioarelor, de mi-l făcu numai vânătăi.

Striga țiganul ca din gura șarpelui. Și se văita. Spunea el, sărac, că nu e mă-sa, că din greșeală o lovise, dar cine sta să-l asculte?!

După ce îl făcură numai vergi și sculându-se în sus, zapciul zise bătutului:

— Acum îți poruncesc să iei pe mă-ta în spinare și să o duci acasă.

— D-apoi să trăiești cuconașule, mânca-te-aș, dar asta nu e mama.

— Auzi, auzi, tâlharul, mai are nas să-și tăgăduiască și pe mă-sa? Slujitori! puneți mâna pe dânsul, să-i arăt eu ce va să zică să se lepede de părinți.

Bietul bătut, dacă auzi unele ca astea, nu mai zise nici bleau, înhăța pe strigoaica de harapină în spinare și pe ici ți-e drumul, na, na, na, către șatră.

Întâlnindu-se cu prieteni de-ai lui, aceștia începură a-l lua în râs. Unii-i ziseră:

— Da ce faci, mă danciule, de te lupți cu hârca aia spurcată să o duci în spinare?

— E mama, vezi.

— Ce fel de mă-ta?

— Așa zice cuconul zapciu.

Alții iară-i da ghes să o arunce jos.

Bietul țigan silea să ajungă mai iute la șatră și arătând înapoi cu degetul cel mare, răspundea:

— D-apoi cum nu? Ia spuneți coconului zapciu, să vedem tot așa zice și el?

Și de unde bietul țigănoi suferi o bătaie soră cu moartea, cam pe nedrept, apoi se alese și cu mumă, o strigoaică de bătrână răutăcioasă și cârtitoare și cicălitoare, pe care mai bine ar fi dat-o dracului de pomană, decât să o poarte în spinare.

Publicată în:

„Familia“, Oradea, an XX, 1884, nr. 29, p. 343.

ÎN MOLDOVA ȘI LA DUMNEZEU TOATE SUNT CU PUTINȚĂ

Spun să fi fost un boier mare moldovean, de pe timpul binișliilor și al gugiumaniiilor, care să fi avut o nepoată. Cam trăinicică era făta: dar era nepoata boierului. Când trecea pe podul domnesc, alături de unchiului, tinerii boiernași își dădeau coate.

Boierul ajunsese la căruntețe și ar fi dorit, vedeți D—voastră, să-și mărite nepoata. Ea însă tot alegea și nu mai nimerea, încât era mai-mai să îndeplinească coșta albă. Tinerii fugeau de casa boierului ca dracul de tămâie. Nu știu ce să fi fost mai-nainte; dar acum așa era.

Într-o vară ducându-se boierul la băi în Ardeal, nici nu mai încapă vorbă, că și nepoata era cu Dumnealui.

Cum ajunsese, se dete zvon printre musafirii băilor, că a sosit un boier mare, bogătaș, din Moldova. Și toți cu totul începură a da târcoale casei boierului.

Casa boierului ajunsese să fie o sbornă. Unii veneau, alții se duceau. Toți cu totul voiau să cerceteze pe boier.

Între cei ce treceau mai des pragul boierului era și un neamț, poreclit inginerul.

Acesta, tânăr, vorbăreț, cam papă-lapte, dar curățel și rumen. Era însă golănel. El plăcu oarecum boierului, pentru care se și pripășise el pe-acolo prin casă. Pasămite el avu pe spiriduș, că intră pe sub pielea boierului, și acesta se hotărî să-l ginerească și să-l procopsească.

Nemțoiul nu mai putea de bucurie, că o să scape de sărăcie și o să ajungă și el om în rândul oamenilor.

Întorcându-se în Moldova, boierul puse de făcu o nuntă nepoatei și nemțoiului, de se duse vestea. Mai mijloci boierul și făcu pe ginere-său inginer de căpetenie al țării cu leafă bună.

Când se văzu golănel cum nici nu visase el, om cu casă, cu masă, om cu vază în

lume, cu dichisul lui, cu rostul lui, grăi: „În Moldova și la Dumnezeu toate sunt cu puțință“.

Sub nume de inginer de căpetenie, neamțul într-o plimbare o ducea. Măsura ale poduri toată ziua, și-i mergea numele de baron Flaimuc. Vedea el că e bine așa și ar fi voit ca și în casa lui lucrurile și oamenii să meargă după capul lui, cum învățase el, adică în nemția lui.

Într-o zi la o adunare el zise în limba lui hodorogită, adică moldovenească stricată: „Măi, dară mari capsomani mai trebuie să fie moldovenii ăștia; de atâta mare de timp sunt cu dânșii, și nici unul, barimi, nu învață nemțește“. Toți cei de față pufniră de râs.

Vedeți Dumneavoastră. Lasă că ingineria nu știa de unde s-o apuce, și-i purta ponosul ia așa numai pentru că voise boierul; lasă că acum și-avea și el căpătâiul, cum se zice, numai pentru că așa voise nepoata boierului: ar fi voit D-lui în cele din urmă ca toți să-și nemțească limba, iară nu el să și-o românească pe-a lui. Cap de un șvab.

Trecu ce trecu, și pesemne că i se urâse cu binele; căci începu a cârți și a-și muștra nevasta. Ba că la țara dânșului muierea merge în bucătărie și face cutare și cutare lucru; ba că cercetările pe la rude se fac mai rar; ba că una, ba că alta, până ce începu femeii a-i se acri cu atâta cicălitură.

Ea știa cum merge rostul în țară; nu învățase nimic din apucăturile lui și nu-i venea neted, vezi, să-și lase ea obiceiurile și datinile țării. Se ținea de dânsule ca de cine ce lucru mare, și mai multe nu. Ea știa să dea poruncă dimineața de ceea ce trebuia să se facă peste zi, și slugile făceau întocmai după poruncă. Așa erau învățate. Apoi cucoana se gătea și pleca în cercetarea prietenelor, rudelor și celorlalte cucoane de teapa ei.

Mă rog, nu era ea nepoată de boier mare, bogătaş, puternic, și soția inginerului de căpetenie al țării?

Baron Flaimuc ar fi voit să o vadă cu șorțul de brâu, cu cheile într-o mână și în rând cu slugile, pare că n-ar fi avut și bucătăreasă, și chelari, și vâtaf de curte.

Într-o zi, după ce se cam cârâi nițel, ea zise baronului Flaimuc: „Bărbate, mai moaie-ți nițel gura, că apoi desfacem ceea ce am făcut. Nu mă duce până acolo, că apoi ne despărțim“.

Neamțului nu-i venea lui a crede, și nu se putea el dumiri cum să se poată ei despărți, după ce se cununase cu dânsa după lege și cu tot șaltul.

Pasămite pe acolo pe la ei nu era despărțenie. Și după ce își leagă capul cu vreun tutuit, ori cu vreo stahie, apoi trebuie să trăiască în casă cu urâtul, să înghită la necazuri și să se pârjolească ea în focul iadului, cu traiul cel rău în toată viața.

Baronul Flaimuc nu înceta cu muștrările, și ajunse să fie nesuferit. Nepoata boierului spuse unchiului năzbâtiile neamțului și amarul ce suferea de la dânsul, cu cârtelele și muștrările lui.

Boierul își iubea nepoata. Se duse numaidecât la mitropolitul și-i scoase o carte de despărțenie.

Nepoata boierului, vezi, nu se prea îndura să facă răvaș de drum baronului Flaimuc. Mă rog, nu-i era bărbat? și ținu cartea pitită.

Neamțul se făcea din ce în ce mai dârz, și-și tot certa nevasta, până ce într-o zi trecu peste răzroale și începu să-i dea gură, cum nu se pomenise până atunci prin casa boierului și plecă.

Când se întoarse seara acasă, găsi porțile închise tun. Bătu la poartă până zise că nu e el, și abia, abia se îndura un rândaș să vină să-i deschiză.

Se mira neamțul de aceasta și-i trecu un fier ars prin inimă. Suie scara și vrea să deschiză ușa. Aș! unde? că parcă era închisă ca de frica zaverii.

Bate, bate, până ce se auzi un glas de femeie. Era nepoata boierului care zise:

— Cine e acolo?

— Iacă eu, bărbatul tău, deschide!

— Nu mai am bărbat; ne-am despărțit.

— Cum se poate una ca aceasta? deschide, să ne înțelegem la cuvinte!

Cucoana, nepoata boierului, puse pe o slujnică de deschise, iară ea, cum intră, îi băga anafora mitropoliei în ochi, zicându-i: „carte de despărțenie“.

Baron Flaimuc vedea cu ochii toate, și tot nu-i venea să creadă, până ce fosta nevastă-sa îl pofti să-i deșerte casa de dânsul.

Mai stăruia neamțul, se mai codea a părăsi casa unde domnise ca un stăpân, dar fu nevoit în cele din urmă să se ducă de unde a venit, după ce i se spuse că va fi măturat afară și dat pe bete, dacă s-o mai împotrivi.

Coborând scara, se întâlnește cu un aprod domnesc care-i dă un pitac. În acest pitac spunea neamțului că este scos din pâine. Tot boierul mijlocise să fie dat afară din slujbă.

Atunci baron Flaimuc cu nasul lăsat, ca un căzut din cer, cu inima înfrântă, mergea agale și se gândea: „Cum merge treaba asta? Pe mine nimeni nu m-a întrebat dacă știu ingineria, și m-a pus în slujbă; nimeni nu m-a judecat, dacă voi să trăiesc cu nevasta, cu care m-am cununat după lege, și-mi spune că ne-am despărțit, printr-o hârtie a mitropolitului. Nimeni nu mă învinovățește că mi-am călcat datoriile slujbei și mă scoate din slujbă!“

Și oftând cu amar, că se vedea pe drumuri, spunea tuturor că: „Numai în Moldova și la Dumnezeu sunt toate cu puțință“.

„Povestită de un ardelean.“

Publicată în

„Familia“, Oradea-Mare, an XX, nr. 39, 23 septembrie / 5 octombrie 1884, p. 461–462, semnat P. Ispirescu, culegător-tipograf și cu subtitlul: Snoavă.

COPILUL ȘI ȘARPELE

Un om avea odată un copil.

Acesta ieșea adesea dimineața cu strachina cu lapte afară și mânca.

Lângă curtea acestui om era o grădină mare plină de hălăciugă și nelucrată. În această grădină se pripășise un șarpe.

Într-una din zile șarpele se luă după mirosul laptelui și veni până lângă copil. Copilul era încă micșor și nu-și putea da seamă de primejdia șarpelui. Acesta se târî binișor până lângă străchioară și începu a mânca și el din lapte.

Băiatul lua cu lingura, șarpele suga mereu. Dacă văzu copilul că i se împuținează laptele și el n-are să se sature, dete șarpelui în cap cu lingura. Lovitura, pasămite, fu ușoară, căci șarpele se trase deocamdată, apoi se întinse și începu iarăși a suga.

Băiatul începu a râde și tăcu. El făcea haz cum vine șarpele și mănâncă. A doua zi așa, a treia zi și următoarele tot așa. Se deprinsese ei acum și gustarea de dimineață o făceau împreună.

Cum se sfârșea laptele din strachină, șarpele pleca la treaba lui.

Într-una din zile, nu știu cum făcu băiatul că, întorcându-se, călcă șarpele pe coadă. Acesta se întoarse, mușcă pe băiat, și peste câteva zile și muri.

Nu mai putea tatăl băiatului de dor și de părere de rău. Mă rog, unul era la părinți și tat-său se uita la dânsul ca la soare.

Mâhnirea omului fu și mai mare, pentru că el știa că vine șarpele și mănâncă cu fiu-său; dar pentru dragostea lui, că-i făcea haz, nu zise nimic, și-l lăsa să mănânce cu dânsul. Ba încă, le mai adăuga măsura de lapte, ca să le ajungă la amândoi.

Se apucă omul acum și-și îngropă copilul, ia cât arunci cu piatra de aproape, ca să-l aibă dinaintea ochilor.

Și pândind odată pe șarpe când ieșise și sta cu burta la soare culcat pe un pietroi, ce era acolo în grădină, aruncă cu un topor ce avea la dânsul în șarpe. De lovit nu l-a lovit, dar toporul aruncat cu repeziciune lovi piatra și făcu acolo un semn bun.

Șarpele fugi în grabă și se ascunse.

Mai pândi el și altă dată, dar pândi în sec; căci șarpele se feri, și nu mai ieși la lumină.

E! trecuse vreme multă la mijloc de la această întâmplare, se cam uitase de dânsa, și omul nu mai dete ochi cu șarpele. Când într-o zi se întâlniră față în față.

Atunci omul zise:

— Șarpe, ce-a fost a trecut. Nu te mai teme, că de atunci până acum mi-a trecut necazul. Ce s-a făcut, nu se mai poate desface. Acum să fim prieteni!

Așa zise cu gură, dar altfel gândea.

— Omule, răspunse șarpele. Mă căiesc de ce am făcut. Aș vrea să-mi îndrept greșeala, însă, cum ziseși: ce s-a făcut, acum nu se mai poate desface. Dar până va fi mormântul copilului tău dinaintea ochilor tăi și până va sta semnul toporului tău în piatră, unde l-ai aruncat după mine, adevărată prietenie nu mai poate fi între noi.

„Povestită de dl. P. Jeorjan.“

Publicată în:

„Familia“, Oradea, an XXI, nr. 33, 1985, p. 270.

[TREI SNOAVE]

I

Un flăcăiaș odată, întârziind prin sat, cătă să se adăpostească undeva, dar parcă era un făcut: unde năzuia, ori că găsea pițigoiul la ușă, ori că ușa era închisă tun; se fereau oamenii de dânsul ca de holeră ori ca de ciumă.

Pasămite era îmbrăcat cu haine de slujitor de la Domnie.

Și se știe ce pacoste cade pe satul acela în care se ivește câte un slujitor domnesc.

Și măcar că el nu era în slujba domnească, ba nici zapcirească, dar la arătare părea a fi, d-aia fugeau oamenii de dânsul.

Umblă în sus, umblă în jos și ca să găsească vreun locșor de adăpost, ba.

În cele din urmă, tocmai he! de marginea satului găsi și el o ușă deschisă. Acolo ședea o mătușă bătrână cu nepoată-sa, fată mare.

— Bun găsit, mătușică, zise tânărul.

— Mulțam'tale, dragul mătușichii.

Flăcăiașul deschise vorba, cerând să-l adăpostească până mâine dimineață.

Baba cam cârmia, ba că n-are de unele, ba că n-are de altele, cum sunt babele, când nu prea vor să primească străini.

Flăcăiașul atunci schimbă vorba și începu a spune ce mai era prin țara lui vodă, ce mai porunci domnești se dăduse.

Baba uitase de cererea flăcăiașului de adineauri, și acum începuse a-l descoase și ea cu întrebările, ba despre una, ba despre alta, ca una ce toate voia să le știe.

Când fu în cele de pe urmă, flăcăiandru adăugă:

— Știi, mătușică, porunca cea nouă ce a ieșit de la domnie?

— N-a auzit mătușica până acum.

— Cică fiecare muiere bătrână să-și ia bărbat câte un tânăr și fetele câte un bătrân.

Fata asculta și ea ce vorbeau ei și, când auzi despre porunca ce zicea flăcăul că a ieșit de la domnie acum în urmă, scăpă din gură un „deh!“

— Nici un deh! fata mea, răspunse bătrâna,

La domnie ce vrea-ți face,

Nu te-ntreabă de-ți mai place.

II

Într-un sat din țara lui vodă, trăia odată o pereche de oameni, cam trai, cu vătrai, cum se zice. Pentru că muierea era cam oteotoe, știi colea, cum este omul când crede toate secăturile ce aude vorbindu-se și pe lângă acestea, era și cam cicălitoare.

Ce nu-i făcuse bărbatu-său ca s-o dezbare de aceste apucături rele; dar îi fu în deșert toată osteneala.

Pe dracul să-l faci om?

Dacă văzu așa, se înarmă și el cu răbdare și se făcu că nu bagă de seamă cicăliturile ei.

Nici așa n-avea pace: ba că pe ici, ba că pe dincolo, ba că una, ba că alta. Nu-i tăcea gura toată ziua. Nu e vorbă, îi făcea el, bărbatu-său, pe la soroace câte o vijelie prin ăl păr, ia așa, numai cum curge din dragoste.

Dar rămânea cu atât.

El, chip, era om ticnit, dar îl scotea nevasta afară din pepeni cu cicăliturile ei. Și apoi de ar fi fost vreo deșteaptă, calea, valea, dar era, după cum zisei, cam prostănacă și asta adăuga supărarea. El avea obicei să se ducă în târg pentru trebuincioase de-ale casei, la trei și patru săptămâni o dată.

De câte ori se întorcea de la târg ea ar fi voit ca bărbatu-său să-i tot spună și să nu mai sfârșească la istorii și la nagode întâmplare prin târg.

El spunea ce spunea și-și căuta de trebi. Ea începea cu gura pe el:

— Că tu așa ești, nu vrei să-mi spui și mie ce ai văzut, ce ai auzit prin ăl târg mare. Mut te duci, mut te întorci. Alți bărbați găsesc ce să spună muierilor lor. Tu nu găsești.

De rândul ăsta, ce-i vine omului în gând, că vru să-și cerce nevasta, să vadă în ce apă s-adapă. Întorcându-se de la oraș, iată că veni nevastă-sa și-l întrebă:

— Ce mai vestea pe la târg, bărbate?

— Ce veste să fie, nevastă? Ia vești rele: cică a ieșit o poruncă de la domnie ca toți bărbații să-și ia câte două muieri. Ai mai auzit tu până acum râsul dracului ca ăsta?

— D-apoi cum! Auzi, auzi, ce poruncă să dea! Pare că domnia asta nu este în toată firea ei. Unde s-a mai auzit niște astfel de porunci? O! facu-i și dregu-i, iaca ce și iaca ce.

Și începând a-și înfoia catrința cu amândouă mâinile de amândouă părțile și depărtându-și coatele de trup începu a umbla prin casă și pe lângă vatră, zicând:

— Na, uită-te și tu, bărbate, nu e loc destul pentru noi amândoi, darămite încă pentru una. Abia încăpem noi la vatră, abia ne putem învârti amândoi prin casă, unde dracu să se mai vâre și a treia.

Bărbatul tăcea și asculta.

După alte patru săptămâni se duce iarăși la târg. În acest timp, ea îl albise cu întrebările, ce și cum? ce are să se aleagă de porunca domnească, pe care i-o adusesse el peșcheș și aștepta acum să se întoarcă bărbatul să-i mai spună la ce hal are să ajungă niște astfel de porunci domnești, nesăbuite.

Abia zări pe bărbat că se întorcea de la târg și nevasta ieși în prag, puse mâinile în șolduri, umplând ușa cu trupul ei și așteptă. Cea dintâi vorbă a sa când bărbatu-său se apropie fu a-l întreba:

— Ei! Ce s-a ales, bărbate, de poruncile alea poznașe?

— E! e! nevastă, acum s-a schimbat marafeturile. Acum a ieșit poruncă de la domnie că toată muierea să țină câte doi bărbați. Mai auzit-ai tu așa bătaie de joc?

— Apoi de, bărbate, dacă-s poruncile domnești atât de năzdrăvane.

Și apăsând cu amândouă mâinile catrința pe lângă dânsa și lăsând brațele în jos, ca să arate mai șuie, zise:

— De, bărbate, l-om pune și pe dânsul între noi coala la vatră, că pac-ar fi loc

încă pentru unul.

Proastă, proastă, cicălitoare și limbută cât poftești, judecata cam seacă în capul ei, dar la drăcii și când îi vine ei bine, cum o taie capul!

S-a mai cercat bărbatu-său să vadă n-o putea scoate ceva bun din ea? Atunci! Ea rămase tot ea și el tot el; dacă văzu și văzu, o lăsă și el în plata Domnului să-și sfârșească zilele, precum a început, până adică să vină sfânta de moarte să-i astupe gura cu o mână de pământ.

III

După ce a făcut Dumnezeu cerul și pământul și toate lighioanele, vru să se odihnească nițel de atâta muncă și câtă asupra cerului și pământului, vesel că a scos la iveală lucruri ce până atunci nu-și aveau ființa.

Când colo, ce să-i văză ochii? pământul era mai mare decât cerul și acesta nu-l putea acoperi.

Stătu de se miră de cum a ieșit lucrul așa de nepotrivit. Acum se puse pe chibzuiri cum ar face să micșoreze pământul că să-l poată cuprinde cerul. Toate planurile pe care le făcea după ce le cercetă bine, vedea că n-o să-i iasă la vopsea. Se mai cârni, se mai suci, mai născoci el fel de fel de închipuiri, dar nici una nu i se potrivea.

Se frământa cu firea și nu se pricepea deloc, deloc, cum să facă și lucrul acesta.

Ariciul, văzând că Dumnezeu nu se domerise la aceasta, râdea înfundat.

Dumnezeu, carele simți cele ce face ariciul, se cam atinse, dar nu se supără, mă rog, Dumnezeu era el; cum s-ar fi putut una ca asta, ca să se supere?! El este îndelung răbdător și iertător, așa spune la carte.

Deși nu se supără Dumnezeu de râsul ariciului, nu-i venea însă îndemână să-l întrebe de ce râde.

Dar ca să afle ce gândește ariciul, trimise pe albină ca să-l ispitească și să afle cugetul lui.

Albina, ascultătoare cum este ea din fire, zbârni!! se duse într-o cirtă devreme pe lângă cuibul ariciului și acolo se ascunse într-o floare.

Venind la cuibu-și ariciul, începe a râde cu hohot.

Puii, dacă văzu că râde cu așa poftă, îl întrebară de ce râde?

El răspunse:

— Și cum n-aș râde, când Dumnezeu care este atât de puternic, după ce a greșit planul de a făcut pământul mai mare decât cerul, nu se domirește cum să-l mai micșoreze ca să poată să-l acopere cerul.

— Așa zău, și cum l-ar putea micșora, așa să trăiești?!

Întrebară puii ariciului.

— Iaca, făcând dealuri și văi, munți și prăpăstii, se va micșora.

— Că bine zici, răspunseră puii.

Albina, care auzise tot, zbârn!! din fundul floarei unde era ascunsă și pe-aci ți-e drumul, către Dumnezeu, ca să-i spună ce gândea ariciul.

El, simțind că a fost iscodit, se uită după albină cum zbura și zise:

— O! mâncar-ar ce faci tu ăl de te-a trimis!

În același minut Dumnezeu blagoslovi pe albină ca să facă miere, căci până atunci nu făcea.

Dacă ajunse albina la Dumnezeu și îi spuse cugetul ariciului, văzu că are dreptate. Strânse dar pământul de amândouă părțile atât până se micșoră cât și cerul.

Și de atunci, mare, albina face miere și pământul este plin de munți și prăpăstii, de dealuri și de văi, căci i s-a încrețit fața.

Publicate în:

„Analele literare“, București, an I, 1886, nr. 2, p. 99–103 și sunt iscălite: „P. Ispirescu, culegător tipograf“.

Primele două snoave au indicația:

„Povestite de dl. Panaitescu – student din Râmnicu-Sărat“, a treia: „Povestită de
dl. Ilie Nisipeanu din Vâlcea“.

LIPITURA CASEI

Un sătean, fiind de n-avea după ce bea apă, își luă toporul pe mână odată și plecă la oraș, ca să vadă de n-o putea găsi ceva de lucru, la tăiatul lemnului, ori la altceva.

Trecând pe lângă un heleşteu, văzu o mulțime de rațe sălbatice. El se știa bun aruncător. Voi dar să cerce nu care cumva ar putea să lovească vreo rață, ca să aibă în acea zi ce mânca, și sfâr! aruncă cu toporul în ele. Rațele, fâl! fâl! fâl! zburară în stol și se duseră. Nu lovise nici una. Toporul căzu la fund.

Ce să facă el? Acum era și fără rață, și fără topor. Se dezbracă și se duse să-și caute toporul, punându-și hainele pe mal.

Pe când se ducea cu ochii țintă la locul unde credea el că îi căzuse toporul, trece un om pe acolo, îi ia hainele frumușel, fără ca să simtă stăpânul lor, și pe-aici ție drumul!

Ieșind el din heleşteu, ia hainele de unde nu e! Ba caută în sus, ba în jos, hainele nu sunt. Acum rămase și fără topor, căci nu-l putuse găsi, și fără rață, și fără haine.

Ce să facă?

Puse în gând să rămână pe-acolo prin pălăciuga de pe lângă mal sau prin crânguri până seara. Și așa făcu.

Cum se înseră, plecă cam pitiș, așa despuțat, către satul cel mai de aproape, ca să vadă nu s-o putea aciua pe la vreun bordei, ori să-și găsească vreun căpătâi? Și ajungând, stete de marginea satului.

După ce se culcară toți sătenii și stinseră lumânările, ce să zici? ca la țară, unde se culcă oamenii odată cu găinile, el pâș! pâș! prin sat, ca o stafie; se uita când la o casă, când la alta, și la nici una nu-i prindea ochiul ca să se abată. Când, văzu o lumină la o curte, departe de-aci cât ai arunca cu o zburătură. Drept acolo se duse să vadă, nu e vreun rost?

Și tot pe lângă garduri, ca miazănoapte, ca să nu-l simtă nici câinii, aide, aide, până ajunse. Când colo, ce să-i vază ochii? Gazda, o femeie tinerică și nu tocmai de lepădat, făcuse focul pe vatră afară, dinaintea casei, cum e la țară, încălzise țeștul și băgase o plăcintă să se coacă; iară la jăriticul ce-l trăsese pe vatră frigea o frigare de pui. Ușa casei era deschisă, câinele legat.

Văzând despuiatul toate astea, el bănuie ceva—și de unde să nu fie așa?—intră pe furiș în casă și se ascunse sub pat.

Ce era? Adică D-voastră nu bănuieți nimic? Vorbă să fie! Iaca bărbatul muierii se dusesse de-acasă cu vorbă că vine a doua zi. Muieră făcuse pregătirile ce arătai, așteptând să-i vină ibovnicul, că se iubea cu logofătul satului. Asta era, și nimic mai mult.

Logofătul, căruia îi trimisese vorbă că bărbatul nu e acasă, se găti cu hainele ce avea mai bune și nu întârzie a veni. Ei începură să se zbenguiască până să pună masa. Și tot jucându-se prin ogradă iată că aude venind bărbatul.

E, ce să facă? Ea se sperie, nu se sperie, dar el știe că s-a speriat grozav. Ea dă din colț în colț cum să facă și unde să ascundă pe logofătul satului?

Și fiindcă bărbatul îi apucase de la poartă, n-avu încotro, ci îi șopti să se ascundă sub pat; el o ascultă și făcu așa, nevăzut fiind din pricina întunericului nopții.

Intrând sub pat, dădu peste despuiat.

— Da tu, mă?

— Iacă-mă și eu.

Cum s-o fi deslușit ei acolo nu vă pot spune, decât știu atât că logofătului îi intrase rața în traistă, când auzi pe bărbat că zice:

— Da ce sunt astea, nevastă? Pare că avem musafiri.

— Dară tu nu ești musafirul meu, îi zise ea, luându-l de după gât și sărutându-l. Iaca mi-a spus alde neica ăsta, trecând pe-aici, că ți-ai sfârșit treaba la târg mai curând decât socoteai și că te întorci chiar astă-seară. Auzind așa, m-am apucat și eu de am făcut colo ce vezi, ca să te uimesc când vei veni.

— Da poznașă ai mai fost!

Minciuna fu lesne cârpită.

Bărbatul crezu și se puse la masă. Aci s-a adeverit cuvântul: „Nu e pentru cine se gătește, ci pentru cine se nimerește“.

Despuiatul de sub pat zise logofătului:

— Lasă-mă să stau eu mai în față; căci dacă m-or vedea, o să-mi dea o bătaie și scap. Tu, în dârdora bății, te strecoari și scapi și tu cu fața curată.

Logofătul crezu și se dete în fundul subpatului.

Bărbatul, punându-se cu femeia lui la masă, aceasta își alese loc la marginea patului. Bărbatul, după ce bău din sticla cu rachiu ce bău, începu să mănânce. Femeia luă sticla de rachiu și o puse lângă ea. Despuiatul, văzând așa lucru, îi veni poftă să bea, întinse mâna, luă sticla și îi răsuflă în fund; asemenea făcu muieră și cu pâinea și cu bucatele, cu gând să le ia logofătul. Despuiatul, de câte ori femeia punea lângă dânsa bucate, ori pâine, sau plăcintă, întindea mâna, lua și mânca de parcă se băteau doi lupi la gura lui. Când veni rândul ploștii, apoi trase dintr-însa de-i trosniră urechile, începu să aibă chef de vorbă. Se dete pe lângă logofăt și îi zise pe șoptitele:

— Mă, verișcane, mie îmi vine să cânt.

— Taci dracului, mă, că ne bate pe amândoi pe datorie.

— Ce-mi dai să tac?

— Na ceasornicul meu.

Despuiatul luă ceasornicul. Acum îi trebuia și haina. Mai apucă plosca o dată, căci femeia, de câte ori bea bărbatul său, de atâtea ori o ridica și ea la gură de se făcea că bea, apoi o punea alături, de unde o lua despuiatul și, înghițind bine, zise logofătului iarăși:

— Mă, cântă tu și eu să joc, căci am poftă de joc.

— Du-te dracului, mă, cu joc cu tot, că ne aude bărbatul și ne deznoadă în băți.

— Ce-mi dai?

— Ce-o să-ți dau?

— Dă-mi hainele de pe tine, că altfel dau chiot.

Logofătul dacă văzu cu cine are a face îi dete și haine și tot, numai să nu-l dea de gol. El era prieten bun cu bărbatul și nu vrea să dea de rușine cu dânsul.

Pe când se certau ei sub pat, bărbatul cu femeia se sculase de la masă și omul ei ieși la boi afară, să le dea paie. Atunci femeia se repede la pat, apucă pe despuat de mână, acum îmbrăcat cu hainele logofătului și îi făcu vânt pe ușă afară. Ea credea că este logofătul ei.

Despuatul, cum se văzu scăpat, prinse a fugi. Dar luânduși seama, se întoarse înapoi și bătu la geam, parcă nu fu el acela ce scăpase de aci.

— Cine este acolo? strigă femeia.

— Oameni buni, răspunse el.

Și numaidecât i se deschise ușa.

— Bună vreme.

— Țum' matale.

— Faceți bine, oameni ai lui Dumnezeu, să vă fie morților, părinților, de mă primiți în gazdă astă-seară.

— De ce nu? îi răspunse stăpânii casei.

Îi puse masa și mai mănca o dată, căci era destul de la mila Domnului, apoi după ce se deteră în vorbă despre una și despre alta, despuatul începu să spună că el este ghicitor.

Femeia îl rugă să le ghicească și lor. El nu așteptă să-i zică de două ori și, după ce se uită și la unul și la altul cu băgare de seamă, începu să le zică:

— Dragii mei, D-voastră sunteți tineri, după cum vă văd, luați de curând și copii nu aveți. Dar nu vă merge bine pentru că aveți o lipitură pe lângă casă și nu vă

poate desface nimeni făcutul, afară de mine.

Bărbatul femeii îl întrebă cât cere ca să-i mântuiască de lipitură.

— Atât.

— Ba atât.

— E! Adu mâna.

Se învoiră. Atunci despuiatul poruncește să pună o căldare cu apă la foc. Și când fierbea în clocote ceru să i-o aducă în mijlocul casei. Puse pe bărbat și pe femeie la ușă, unul de-o parte și altul de altă parte, și ridicând scoarța din marginea, patului el, cu o bărdacă în mână, începu a arunca apă fiartă sub pat, zicând:

Fugi lipitură

Că te arz cu stropitură.

Și așa făcu de mai multe ori. După ce răzbi pe bietul logofăt și nemaiputând suferi opăriturile, odată ieși de sub pat, și năvală la ușă, răsturnând pe bărbat și pe femeie, ca să iasă. Ieșind, unde mi-o tuli la fugă, și fugi, și fugi, până ce ajunse la el acasă.

Bărbatul și femeia, văzându-se căzuți, se sculară îndată și începură a se închina, a scuipa și a zice:

— Ptiu, ptiu, ucigă-te crucea, drace!

După ce se mai dezmeticiră din spaimă, bărbatul prinse a zice:

— Văzuși tu, nevastă, că lipitura aia, de ne-o scoase creștinul ăsta din casă, cum semăna cu logofătul satului nostru?

— Că bine zici, bărbate. O, lovi-l-ar ciurma să-l lovească! Din acel ceas lipitura nu se mai apropia de casa oamenilor; iară despuiatul își luă banii cu cât se tocmise și plecă cu pace de unde a venit.

Și astfel despuiatul fu de folos și casei unde se aciuse la nevoie, și lui însuși.

Publicată în:

„Revista nouă“, București, an I, nr. 3, 1888, p. 99–102.

DOI NECUNOSCUȚI

Înainte vreme, așa ne spun bătrânii, umbla prin lume și prin țară o pereche de oameni.

Unul era bătrân, cu barba albă, dar drept și în putere. Avea niște ochi ageri și o fația blândă, din care puteai citi că acest om a suferit multe, dar că suferințele nu l-au putut și nu-l pot înfrânge.

Cel tânăr era un voinic mândru și atât de frumos cum om mai mândru și mai frumos n-a văzut lumea niciodată.

Bătrânul era scump la vorbă. El răspundea la toți cei ce-l întrebau, dar răspundea scurt și numai o dată. Acest unic răspuns nu plăcea nimănui, pentru că nu era niciodată înflorat, ci un răspuns oblu, un răspuns fără ocol, în care cel ce întreba se vedea pe sine în adevărata sa fația și dacă ar fi voit să-l cumpănească, ar fi aflat multe și ar fi putut să le știe pe toate. Așa odată l-a întrebat un om sărac ce să facă ca să se norocească și el în lume. La aceasta bătrânul răspunse: „Să te lași de lene și să te pui pe lucru.“ Altul se plângea că dânsul este dușmănit de oameni și ce să facă să nu fie dușmănit? Acestuia bătrânul îi răspunse „Nu dușmăni tu pe alții, că nici alții nu te vor dușmăni pe tine“. Altuia, care zicea despre sine că este cel mai mare binefăcătoriu al lumii, dar lumea nu numai că nu-l bagă în seamă, ci din contra-l disprețuiește, îi răspunse: „Binefacerile nu trebuie buciurnate prin vorbe, ci trebuie făcute ca lumea să le vadă“.

Tânărul era și mai minunat decât bătrânul. El vorbea cu bătrânul numai prin semne, dar cu alți oameni din lume n-a vorbit niciodată nici un cuvânt. Multă vreme l-a ținut lumea că este mut și că nu poate să vorbească. Dacă-l întreba cineva câte ceva, dânsul surâdea numai și arătând spre bătrânul făcea semn celor ce-l întrebau ca să vorbească cu acesta și pe acesta să-l asculte și urmeze, că atunci îi va merge bine.

Acești doi oameni nu s-au despărțit niciodată unul de altul. Nimenea nu i-a văzut niciodată pe câte unul singur.

Ei umblau prin orașe și prin sate și în tot locul se mira lumea de ei. Nimenea nu

știa nici cine sunt, nici de unde sunt, nici ce voiesc, nici pentru ce trăiesc ei în această lume.

Chiar pentru aceasta umbla lumea ca nebună după ei, ca să-i vadă și să-i cunoască. Și lumea tocmai pentru că nu-i cunoștea vorbea foarte multe despre dânșii. Toată lumea afla să zică câte o vorbă despre dânșii, deși nimenea nu știa nimic despre ei.

Pentru lume era o taină și o minune acești doi oameni nedespărțiți unul de altul.

Toată lumea se gândea și se necăjea să afle această taină și să înțeleagă această minune. Dar nimenea nu putea afla nimic. Și cu cât se vorbea mai mult, cu atât se știa mai puțin.

Dar multe sunt meșteșugurile lumii când omul voiește să afle o taină și să înțeleagă câte o minune.

Pe când adică se vorbea mai multe despre această pereche de oameni, pe atunci deodată se lățește vestea că în peștera unui munte trăiește o vrăjitoare care știe și cunoaște toate tainele și despre care se zicea că pentru aceea este atât de pricepută, pentru că se hrănește cu capete de șarpe și bea must de mătrăgună.

La această vrăjitoare a alergat țara întreagă ca să o întrebe și să afle: cine sunt cei doi necunoscuți?

Vrăjitoarea, prinzând de veste ca ce are să se întâmple, s-a îmbrăcat cu toate podoabele pentru ca să-și ascundă facia ei plină de venin. Și ieșind în gura peșterii, zise celor ce veniseră să o întrebe următoarele:

„Omul care este om ca oamenii n-ascultă de sfatul și de omul de care nu-i place; și dacă de sfaturile bătrânului nu vă place, nu-l mai băgați în seamă; tânărul pentru aceea surâde pentru că nu știe să vă spună nimic; iar la omul nepriceput nimenea nu aleargă după sfat.“

Cu aceasta vrăjitoarea s-a întors în peșteră, iar oamenii au plecat acasă și mai nedumeriți decât mai-nainte.

Dar acum după ce le-a vorbit vrăjitoarea, oamenii care mai-nainte trăiau într-un gând și într-o simțire s-au sfâșiat în două părți. Unii adică și-au luat seama și nevoind să creadă în vrăji și în vrăjitoare ascultau de bătrânul, iar alții ascultau

de vrăjitoare. Și nu este de lipsă, ce să mai spun eu, că la cari le mergea bine.

Destul că lucrul cu bătrânul și cu tânărul din poveste a rămas multă vreme o taină neînțeleasă, poate că neînțeleasă ar fi și astăzi dacă n-ar fi trăit în lume moș Stan pățitul, care aflând această taină, a lăsat scris în pățaniile lui că:

„Adevărul vorbește scurt, dar numai o dată, nu place oamenilor, dar omului care-și calcă pe inimă și-l ascultă, aceuia-i surâde viitorul, care veșnic rămâne tânăr. Cine n–ascultă de adevăr, ci se lasă ademenit de minciună, care totdeauna-și ascunde facia cu podoabe, acela vede el odată că la ce sfârșit l-au adus sfaturile vrăjitoare, dar este târziu și omul pierdut rămâne în toată viața.

Viitorul surâde numai omului care ascultă glasul adevărului.“

Publicată în:

„Biserica și școala“, Arad, an XIII, nr. 31, 30 iulie / 11 august 1889, p. 246–247.

Deși are ca subtitlu: Din poveștile unchiașului sfătos, am găsit de cuviință că în această secțiune a ediției noastre își are locul.

DIN PERIODICE ȘI POSTUME – POVESTIRI DESPRE ȘTEFAN CEL MARE

■

POVESTEA LUI ȘTEFAN-VODĂ ȘI A CREDINCIOSULUI SĂU NOURAȘ

Ștefan-vodă era evlavios, nevoie mare. Dar nu avea evlavie de aceea mincinoasă și înșelătoare; ci era insuflat de adevărata iubire către cele sfinte și drepte. Căci cine ca dânsul toată isprava lucrurilor lui Dumnezeu o da? Cine mai mult asuda ca să nu lase nimic dintr-acele ce omeneasca silință ar putea face? Când era trebuință de sfat bun, gata era pe al tuturor a-l asculta. Când era de folos graba, somnul nu-l ținea, odihna nu-l încâlcea, zbura ca o pasăre. Iară la îndrăzneală de ajutor, viața nu-și cruța; cu sabia în mână pe însăși moartea înfrunta. Așadară cu picioarele de-a pururea pe piatra ajutorului de sus, măselele vrăjmașilor zdrobea.

Pentru aceea la fiecare izbândă ce făcea, ridica în lauda Domnului câte o biserică sau mănăstire. Iară din toate mănăstirile, aceea care îi plăcea lui mai mult era mănăstirea Putna. Acolo puse el de ridică niște palate frumoase și când, în timp de pace, trebile domniei îi da câte puțin repaus, acolo se ducea de-și mai îndulcea amarul acestei lumi mincinoase.

Aici, în fața lui Dumnezeu și în liniștea sufletului, cugeta și născocea la planuri pentru fericirea dragei sale Moldove. Și totuși nici aici nu scăpă de ispite, căci iată ce i se întâmplă într-una din zile, pe când se afla în răgaz într-această mănăstire:

Ștefan-vodă avea pe vremea aceea, în casa sa, pe lângă alți curteni, și pe un tânăr, anume Nouraș. Acesta era foarte frumos la față și voinic de vorbea o lume de dânsul. În luptă era totdeauna alături cu domnul său și nu voia niciodată să se lase mai prejos decât dânsul în vitejie. Era vioi, știi, numai spirit, grăia minunat și știa să-și dobândească dragostea tuturor. Pe lângă acestea mai avea și un viers îngeresc. Pentru care Ștefan-vodă îl iubea cât un lucru mare și adesea îl puneă să-i cânte. Se culca într-o cameră cu dânsul și, ori încotro se ducea, era nedezlipit de el.

Curtenii ceilalți, cum sunt curtenii, îl pizmuiau și-i purtau sâmbetele ca să mi-l răpună. Gurile bârfitoare ziceau că este fiu din flori al lui Ștefan-vodă.

Și fiindcă pizmașii lui Nouraș nu știau cum să-l ponegrească înaintea lui vodă, ei

scorniră că ar fi îndrăgostit de doamna ce-și luase vodă, și cătau vreme cu prilej să mi-l prăpădească. Când, într-una din zile, vine un pizmătăreț și spune lui Ștefan-vodă că Nouraș moare de dragoste după doamna, și că dovada pentru această nelegiuire a lui o poartă în sân, unde o va găsi, de va voi să-l caute. Pasămite Nouraș găsisese chiar în acea dimineață prin grădină o năframă pe care doamna o pierduse, și n-apucase încă să i-o dea. Ștefan-vodă, când auzi de unele ca aceste, se făcu foc și pară de mânie, și se tulbură în suflet ca o fiară săgetată la inimă. Se pogoară în grădină, întâlnește pe Nouraș, care tocmai umbla să urce treptele palatului, și îl întrebă ce are în sân. Acesta, fără să se teamă de ceva, scoate năframa doamnei din sân și i-o arată.

Ștefan nu zise nici un cuvânt, însă îi înfipse deodată hangerul în piept.

Nouraș abia mai putu îngâna:

— Mor, doamne, dar mor nevinovat. Pe cinstita față a Maicii Domnului că spun adevărul!

Și căzu, gâlgâind sângele dintr-însul ca dintr-o vacă. Doamna, văzând pe vodă întorcându-se din grădină, galben ca turta de ceară și cătrănit de supărare cum nu-l mai văzuse ea, îi trecu un fier rece prin inimă, de frică, și temându-se a-l întreba ce are, se coborî repede în grădină pe o scară de din dos, unde nădăjduia să afle de ce este domnul său așa de mânios.

Acolo găsi pe Nouraș dându-și sufletul, cu hangerul înfipt în piept și cu năframa ei în mână. Se duse lângă dânsul, îl cercetă, socotind deocamdată că vreun vrăjmaș să-l fi ucis. Când, uitându-se la hanger, îl cunoscu. Atunci înțelese totul. Nouraș nu putuse a-i răspunde nici un cuvânt.

Se vede că simțea ea în inima ei ceva pentru Nouraș, dar el nu știa nimic, și o cinstea ca pe doamna sa. Văzând însă acel trupșor gingaș, scăldat în sânge și zbătându-se în ghearele morții, se umplu de o jale nepovestită. Pe lângă aceasta, tremurând și de asprimea domnului său cu gând că nu vor fi crezute răspunsurile la întrebările ce-i va face vodă, tulburându-i-se mintea, trase hangerul din inima lui Nouraș și-l înfipse sieși și căzu grămadă peste dânsul. Ștefan-vodă, pătruns până la ficați de mâhnire, când îi văzu morți, porunci de-i îngropă chiar în locul unde își deteră sufletul; iară pe pâraș porunci de-l spânzură în poarta mănăstirii.

În loc de cruce, călugării le puse un mesteacăn care îndată și prinse rădăcină.

La o sută de ani, un alt mestecăn se puse în locul aceluia pe care putregaiul începuse a-l roade. Și din veac în veac se schimbă mestecănul până în ziua de astăzi. Și aceasta se face pentru pomenirea sufletelor lor, ca să nu se uite nevinovăția lor, și să nu rămână cu țărână în gură.

Iată o pildă pe care toți oamenii ar trebui să nu o treacă cu vederea, dacă vor ca pacea și liniștea să desjuge la casa lor. Zavistei trebuie să i se strivească capul ca la un șarpe veninos, de cum începe a și-l ridica. Zavistnicul și pizmătărețul trebuiesc șterși de pe fața pământului, ca nici de nume să nu li se mai pomenească. Cetăți tari, seminții numeroase și cugete fără prihană, au fost zdrobite de zavistie și de pizmă și așa va fi până în veac. De aceea bine a făcut Ștefan-vodă de a poruncit să se spânzure pârâșul.

POVESTEA LUI TOLPA ȚIGANUL ȘI ȘTEFAN-VODĂ CEL BUN ȘI MARE

Spun, măre, că Ștefan domnul să fi fost om dezghețat și verde ca busuiocul. Toți oamenii de pe lângă dânsul erau aleși pe sprânceană; deștepți, ugurlii, veseli și numai spirt, știi colea, cum sunt buni să mi-ți facă ispravă bună.

Ștefan domnul era așa de bun când vedea dreptatea înaintea lui, încât să mi-l pui la rană și să se vindece; dar era așa de aspru când da peste câte o nedreptate, încât nu căta nimănui de ce îi e cojocul, ci mi ți-l pune la pedeapsă, măcar de-ar fi fost de șapte palme în frunte.

La curtea lui se afla un țigan cam vorbareț, anume Tolpa. El aflase har înaintea lui vodă pentru glumele lui cele nevinovate și cam înghimpătoare pentru unii din boieri.

Într-una din zile, văzu el venind la vodă o seamă de țărani români. El le ieși înainte.

— Ce căutați voi, bre, oameni buni?

Țăranii, socotind că este vreun boier de-al curții, își luară căciulele în mână și, într-o glăsuire, toți ziseră:

— Apoi ce să căutăm, cuconașule. Iată, am venit și noi, păcatele noastre, să ne jăluim lui vodă pentru pacostea ista de pârcălab, care ni s-a pus ca scaiul în cap.

— A cam aflat vodă câte ceva despre pârcălabul vostru, bre, oameni buni. Spuneți-mi și voi tot ce știți și lăsați-l pe mâna mea, c-oi ști eu cum să-l încondei, la Măria sa și vi se va face dreptate.

Atunci țăranii îi spuseră cum îi nedreptățește pârcălabul, cum îi asuprește și jupuiește, cum le ia biruri afară din cale, cum îi globește peste măsură pentru lucru de nimica și, pe lângă aceste, cum îi chinuiește, bătându-i până îi deznoadă, ia, pentru așa, de florile mărilor.

— Duceți-vă acasă, dragii mei, le mai zise Tolpa, și vă odihniți, că am eu ac de

cojocul lui. Să nu vă temeți de nimic, de acum înainte nici capul n-are să vă mai doară.

— Dumnezeu să-ți dea noroc și să-ți lungească zilele, cuconașule, să ai parte, de ce t-ei ruga lui Dumnezeu și să fii sănătos și rumen ca un bujor.

Apoi plecară țăranii cu inima ușurată.

Tolpa, nici una, nici două, el voia să facă dreptate țăranilor. Se vede că el cam știa patarania despre ceea ce pățea țăranii de pe la pârcălabi. Ce să facă, cum să dreagă ca să se ție de cuvântul ce dase țăranilor. Se gândi, se răzgândi și, deodată, lovindu-se ușor cu palma pe frunte, zise:

— Stăi, că ți-am făcut-o, pârcălabe.

El căta acum vreme cu prilej să poată intra la vodă când o fi în toane bune. Nu trecu mult și într-una din zile văzu pe vodă cu voie bună, intrând în Divan. Pasămite, vodă aflase că oastea lui înfrânsese o samă bună de vrăjmași ce încălcase țara. Dar era prea devreme. Nu venise nici un boier la Divan. Vodă era singur.

Atunci odată intră repede în Divan, ținându-se cu mâna de falcă și văitându-se.

— Dar tu, măi Tolpo, ce ai? De ce plângi? Îl întrebă vodă, cam râzând.

— Ce să am? Iaca mi-a tras popa o palmă, de mi-a ieșit stele verzi din ochi.

— Da' de ce, mă? Îl mai întrebă vodă, înseninându-i-se fruntea și făcând haz.

— Ei, iaca pentru că n-am știut Tatăl nostru.

— Bine ți-a făcut. Două trebuia să-ți dea, mă păcătosule. Trei trebuia să-ți dea. Păi bine, mă, păgân de-ai fi fost și tot trebuia să știi Tatăl nostru! Dar tu, ce pârdașnicul de liftă spurcată ai fi fiind de să nu știi tu rugăciunea Domnului și Dumnezeului nostru?

— Ba îl știu, Măria tă; dar într-un loc îl greșesc.

— Ei bine, ia zi, să vedem unde nu știi, și să te silești să-l înveți, că-ți dau și boierie.

— „Tatăl nostru, carele ești în ceruri, sfințească-se numele tău, vie împărăția ta...”

— Mai încolo?

— Aici o cam scrintesc, Măria ta.

— „Fie voia ta.”

— Fie.

— „Fie voia ta...”, prostule! Zi de la început și bagă de seamă; ține minte: „fie voia ta”.

— „Tatăl nostru... carele ești în ceruri... sfințească-se numele tău... vie împărăția ta... fie...”

— „Fie voia ta”, mă, zise vodă cam răstit. Iată, îți spun drept, și mie îmi vine să-ți trag o palmă. Cum de să uiți tu de la mână până la gură?! Nu te credeam eu odată cu capul să fii tu așa de nătărău. Atâta lucru să nu ții tu minte! Iată: „fie voia ta”. Zi de mai multe ori.

— Fie voia mea... fie voia mea... fie vo...

— Nu așa, sgripsore bătrân! „Fie voia ta”, mă, adică să se facă pe pământ voia lui Dumnezeu, precum se face și în ceruri. Aici nu e vorba de voia mea sau a ta, becisnicule!

— D-apoi... fie și a lui. Dar dacă uit...

— Doară nu-ți lipsește vreo doagă. Ține bine minte.

— Nu că-mi e voia să uit, Măria ta. Dar ca să-mi aduc aminte mai lesne, scriemi, Măria ta, rogu-te, vorbele aceste, și te iscălește, că doar știind că vine de la Măria ta voi avea grijă ca de poruncile ce-mi dai.

Ștefan-vodă, bun precum îl lăsase pe el Dumnezeu, și care nu știa ce este vicleșugul la inima lui, luă o coală de hârtie și scrise cu niște slove mari: „fie voia ta”. Apoi o dete în mâna lui Tolpa, după ce se iscăli.

Tolpa, când văzu cartea domnească în mâinile lui, de bucurie i se păru că

apucase pe Dumnezeu de un picior. Ieși din Divan și porni într-un suflet la satul de unde veniseră țăranii să se jeluiască lui vodă.

Cum ajunse acolo, dete în știre la toată lumea că a venit cu o poruncă domnească.

Când auziră țăranii de una ca aceasta, se adunară cu cățel, cu purcel, să afle ce zice porunca.

Tolpa trimise de chemă și pe pârcălăb.

Acesta se grăbi a veni și dânsul să ia cunoștință de cele ce porunceă vodă. Oamenii se făcuse roată împrejurul lui Tolpa și-l îmbulzeau. Iară el, ridicând glasul, zise cu grai lămurit:

— Oameni buni, faceți roata mai mare și lăsați-ne în mijloc mai mult loc de joc.

Și îndată mijlocul roții se deșertă și rămase o lumină cât fața ariei.

Apoi, chemând înainte pe pârcălăb, îi arătă cartea domnească și-l întrebă:

— Cunoști această iscălitură?

— Da' cum să n-o cunosc? răspunse pârcălăbul. Este a Măriei sale.

— Dacă o cunoști, spune-mi ce zice Măria sa aici?

— Ce să zică? Iaca, „fie voia ta“.

— Ai înțeles acum?

— Ba n-am înțeles nimic.

— Ei, las', că te-oi face eu să înțelegi acum.

Și întorcându-și privirile către țărani, le opri asupra a doi flăcăi nalți ca niște brazi, legați și vârtoși.

Apoi făcându-le cu mâna, îi chemă și le zise cu grai poruncitor:

— Porunca Măriei sale lui vodă grăiește ca să-mi luați pe D-nealui, jupânul pârcălab, să mi-i dați cincizeci de toiege de cele beșicate.

Toți tăcură molcum când auziră de o așa grea poruncă.

Însuși pârcălabului i se încleștă gura. El știa ca și toată lumea că împotriva poruncii lui vodă nu era chip de a sta. Bieții flăcăi se cam codeau. Văzând Tolpa sfiala flăcăilor, adaugă:

— Porunca Măriei sale lui vodă mai zice că cine se va împotrivi celor glăsuite într-această carte domnească să mănânce la spete o sută de toiege tot de cele sărate, pietroase și îndesate.

Flăcăii, care nu prea aveau poftă de așa mâncare, puseră mâna pe jupânul pârcălab, îl întinseră la pământ și-i deteră cincizeci de bețe bune.

Pârcălabul suferi și nu zise cârc. Vezi bine că n-avea ce zice, dacă o dată vodă poruncise.

Apoi Tolpa îi zise:

— Aceasta este, jupâne pârcălabe, ca să te înveți minte altădată a mai asupri pe acești sărmani și nemernici; vodă nu poate suferi să se facă nedreptate în țara lui și să se schingiuiască bunii locuitori ai acestei țări.

Totuși, pârcălabul nu se putea dumeri cum de să cadă asupra lui o așa de aspră urgie domnească, el știindu-se credincios și supus domniei.

Nu mai cuteza multă vreme să vină la curtea domnească, temându-se de a da ochi cu figura cea cruntă a lui Ștefan–vodă când era amărât pe cineva.

Trecu ce trecu și trebile îl siliră, în cele din urmă, să se înfățișeze domnului său. Veni deci cu frica în sân la curte și se arătă lui vodă.

Acesta, cum îl văzu, îi zise zâmbind și cu față senină:

— Bine ai venit, pârcălabe, ce mai veste prin țară? De mult e de când n-am mai dat cu ochii de tine. Au doară te-ai mândrit?

— Umilita slugă a Măriei tale a fost totdeauna supus poruncilor. Și nu cred să te

fi îndoit de credința ce totdeauna ți-am arătat, răspunse pârălăbul.

— De unde îți vin ție, pârălabe, așa gânduri străine cugetului meu? Eu totdeauna te-am cinstit, și dreptul lui Dumnezeu, n-am avut să mă căiesc de aceasta niciodată.

Auzind viersul cel dulce al graiului domnesc, pârălăbul mai prinse puțină inimă și se încumetase a zice:

— Păcat de Dumnezeu, Măria ta, să-ți arunci urgia cea aspră asupra unui slujitor credincios, să faci să se necinstească căruntețea unui slujitor supus, fără să-l fi judecat mai întâi, știindu-te totdeauna drept.

— Ce sunt acestea care le spui tu, pârălabe? îi zise vodă plin de mirare și pierindu-i seninătatea de pe față.

Pârălăbul înțelese că trebuie să se fi jucat vreo drăcie în istoria aceasta și răspunse:

— Iată, iată, Măria ta, cum am suferit o pedeapsă pe nedrept.

Și spuse tot ce i se întâmplase cu Tolpa.

Când auzi vodă de una ca aceasta, mânia i se urcă pe față. Ochii îi scăpărau de supărare. El zise:

— Mișelul! Va să zică el m-a amăgit când mi-a cerut iscălitura sub acele cuvinte „fie voia ta“, prefăcându-se a nu ști Tatăl nostru! Nemernicul! Nu mai este vrednic a vedea fața mea! Să se spânzure!

Bietul Tolpa, de cum văzuse pe pârălăbul că venise la curte, se ținea după urma lui să vadă ce are să se întâmple. Când pârălăbul intrase la vodă, Tolpa se tupilase la ușă și asculta. Iară când auzi groaznicele cuvinte ale lui vodă, se făcu nevăzut.

Îl căutară slujbașii să pună mâna pe dânsul, dar el parcă intrase în bortă de șarpe. Tolpa nu e nicăieri. Se trimise numaidecât oameni în urma dositului de Tolpa.

El, bietul, la cine să năzuiască, unde să-și caute adăpost, unde să se ascundă de mânia lui vodă? Într-o clipă mii de gânduri îi trecură prin cap. În cele din urmă,

se socoti că scăpare nu e decât în grădina lui vodă.

Acolo știa el niște culcușuri unde nu l-ar fi putut găsi ziua în amiaza mare, dar încămite noaptea. Se strecură fără a fi văzut de cineva și se piti într-una din acele ascunzători.

Inima lui Ștefan iară se deschise, seninătatea iară se urcă pe fața lui. Vezi că Ștefan-vodă avea mai multe ceasuri bune decât rele. A doua zi, către seară, ieșind să se mai răcorească de zăduful zilei, intră în grădină singur-singurel, cum avea el obicei când avea de citit cărți de pe la împărați și crai.

Tolpa, văzându-l că are să treacă tocmai pe unde se afla el, se urcă ca o mătă într-un măr, legă brâul cu un capăt de o ramură a pomului, iară cu celălalt capăt se legă de subsuori și se lăsă a-i bălălăi picioarele în vânt. Astfel era atârnat printre frunzișul pomului.

Trecând vodă pe potică și aruncându-și ochii asupra pomului, văzu pe Tolpa spânzurat. Inima Măriei sale se înduioșă, și părându-i rău de porunca ce dase în ziua trecută, zise:

— Sărmanul Tolpa, mare trebuie să-i fi fost groaza când a auzit porunca ce am dat să-l spânzure. El n-a mai așteptat până să mai vină gâdea a-l mai da și pe dânsul de osteneală, ci și-a făcut samă singur. Îmi pare rău de el. De ar mai trăi încă, l-aș ierta de moarte.

N-apucă să mai facă trei pași, și Tolpa țup! în urma lui vodă. Cum îi auzi vorbele cele milostive, el se dezlegă iute și sări jos din pom.

Ștefan, întorcându-se, îl văzu cu capul la pământ. Iară Tolpa strigă:

— „Fie voia ta!”

— Bine că barem de frica spânzurătorii ai învățat Tatăl nostru. Atunci m-ai prins cu iscălitura, acum cu cuvântul. Dar să nu cutezi a mai face vreo blăstămăție, că nu vei scăpa cu voia sau fără voia nu știu cui.

Era glumeț Ștefan cel Mare câteodată și-i plăcea a asculta și glumele altora; dar glumele nesărate și nesămuite erau oropsite; și cei de primprejurul lui nu prea se jucau cu focul fără să se pârlească.

Povestea lui Ștefan-vodă și a credinciosului său Nourăș și Povestea lui Tolpa țiganul și Ștefan-vodă cel Bun și Mare sunt publicate pentru întâia oară în:

„Convorbiri literare“, Iași, an. XIII, nr. 6, 1878, p. 214–216; 216–220, sub un titlu comun: Alte povestiri despre Ștefan cel Mare.

DOAMNA LUI NEAGOE-VODĂ

Neagoe-vodă era un domn bun, temător de Dumnezeu și evlavios, nevoie mare. Vrând să facă o biserică, care să rămână de pomenire, puse să se clădească mănăstirea de la Curtea de Argeș și hotărî ca să fie astfel de frumoasă, încât seamăn pe lume să nu mai aibă. Pentru aceasta cheltui el atâta sumedenie de bani încât vistieria lui se golise de nu mai rămase nici cu ce să-și țină curtea.

Și credeți că ajunse să o dea de cheie? Aș! ferească Dumnezeu! Mai era mult până să o gătească detot.

Dar fie ca în cele din urmă tot făcu el ceva care a rămas de pomenire. Chiar azi mănăstirea de la Curtea de Argeș este fala țării.

Nu e om, nu e femeie, ba nici un copilăș nu e în țara noastră care să nu știe cât de frumoasă este acea biserică, cât de meșteșugit este lucrată, și cât de măreț este zugrăvită pe dinăuntru. Încotro te uiți, sclipește aurul pe dânsa. Streinii de prin alte țări vin cu duiumul, numai ca s-o vadă.

Văzând Neagoe-vodă biserica neisprăvită și vistieria lui ajungând pe fund, i se aprinse inima de o râvnă către Dumnezeu de nu se poate spune. Se frământa cu firea, cât un lucru mare, își bătea capul fel și chipuri, cum ar face, cum ar drege, ca să ajungă la capăt, dar nu găsea nici un mijloc.

Mâhnirea îi cuprinsese sufletul și căzuse într-o întristare de se îngrijorase curtenii și cei de pe lângă dânsul.

Ajunsesse să nu se mai poată apropia nimeni de dânsul. Nici boierii cei mai mari nu mai cuteza a da ochi cu dânsul, căci nimeni nu-i mai intra în voie.

Dacă văzură așa, boierii se adunară odată cu mari, cu mici în Divan și se vorbiră ce să facă spre a mai înveseli inima lui vodă cea atât de închisă.

Intrând și vodă în Divan, posomorât, cum ajunsesse să fie el, boierii îl întâmpinară și-i ziseră:

— Luminată fie fața Măriei tale, doamne! Sfatul cel mare de 12 boieri a găsit cu

cale ca să se mai mărească birurile. Adunându-se mai mulți bani din țară, Măria ta vei putea să-ți împlinești dorul inimii spre lauda Domnului și spre mărirea domniei Măriei tale.

— Așa să fie, răspunse vodă. Numele Domnului fie lăudat. Fața lui vodă se luminează oarecum, inima i se deschise gândindu-se că acum se va găsi mijlocul spre a se putea isprăvi un lucru așa de minunat ca biserica pe care o începuse el.

Doamna lui Neagoe, blândă și milostivă, cum era din fire, vine repede și intră în Divan. Neobișnuită a sta la sfaturile boierilor, ea se pierde de rușine. Cum să grăiască ea împotriva boierilor cu barbele albe și încărunțiți în slujbele țării?

Dar știind că acolo se plăsmuiește ceva pe spinarea bietului popor, care și așa era destul de încărcat de podvezi, se încumetă și zice:

— Doamne și soțul meu Neagoe! Nu te lăsa să te înduplece căpeteniile poporului a-l împovăra, pentru ca să-ți placă ție.

Știu că dorești să faci o zidire care să n-aibă seamăn pe lume, în care să se aducă jertfa cea pașnică a legii celei sfinte a noastră spre lauda celui Preaînalt. Ai adus-o până aci fără să te atingi măcar de un căpătâi de ață din al altuia. Averea toată ți-ai cheltuit-o pentru acest lucru plăcut Domnului. Crezi tu că vei avea liniște și pace când vei ști că biserica ta este isprăvită cu sudoarea atâtor oameni, care în loc să te laude, te vor blestema? Nu este destul jugul ce apasă pe cerbicele bieților muncitori? Când vei merge la biserică să te închini, cu ce evlavie ai să-ți faci tu rugăciunea, când ochii tăi se vor izbi de lacrimile atâtor femei ce se vor vărsa tăgăduind milostivirea ta, pentru că le-ai sărăcit părinții, bărbații și copiii, luându-le pâinea de la gură, ca să-ți mulțumești deșertăciunea? Ai uitat un lucru, dragul meu domn și stăpân. Ai uitat că soția ta are niște giuvaericele cu care se gătește la zilele de praznice. Până când voi ști poporul împilat pentru săvârșirea bisericii tale, eu nu voi mai putea pune pe mine aceste podoabe, vrednice numai de păgâni. Ia-le, prefă-le în bani și împlinește-ți făgăduiala ce ai dat lui Dumnezeu.

În același timp ea deschide capacul unui sipețel, ce adusese cu sine, și lăasă să strălucească la ochii boierilor diamanticelele doamnei ce erau în acel sipețel.

Și, podidind-o lacrimile de bucurie că făcuse o jertfă ce nu se mai auzise până atunci și de rușine că vorbise atât în sfatul boierilor, ieși numaidecât afară.

Toți rămaseră înmărmuriți când văzură pe doamna lor săvârșind o faptă atât de frumoasă și de lepădare de sine. Neagoe-vodă se bucură că are o doamnă cu care se lovește la cugete. Iar un ostaș bătrân, bătrân detot, care apucase a intra și el în Divan și sta smerit într-un unghi, își ridică mâinile sale tremurânde către cer și zise:

— Mulțumescu-ți ție, Doamne, că m-ai învrednicit a trăi să aud lucruri nemaipomenite până acum. Țara care scoate asemenea femei nu va pieri. Maica Domnului va fi apărătoarea ei pentru de-a pururea. Acum poți merge, suflete al meu în lumea dreptilor, că văzură ochii mei mântuirea ce Domnul a gătit țărișoarei noastre.

Astfel a cuvântat bătrânul și a avut dreptate. Bine a zis, cine a zis, că femeia domnește rugând. Ceea ce voiește ea să iasă, copii, aceea iese. Uitați-vă împrejur și vă încredințați de acest adevăr.

Publicată în:

„Educatorul“, București, an I, 1883, nr. 3, p. 22–23, având mențiunea: „Poveste“.

CETATEA POENARI

Fratele lui Vlad-vodă Țepeș îndrăgise o fată de boier. Aceasta fiind foarte înțeleaptă se făcea că nu bagă de seamă ceea ce voiește fratele Măriei sale. El îi tot bătea capul și nu-i da pace. Fata-l spune tătâne-său, iară acesta-l dete târgului, făcându-l de răs și de ocară. Târgoveți-l huiduiră ca pe o lichea de om ce era.

Vodă se scârbi foarte mult de această faptă a târgoveților și hotărî să-și izbândească asupra lor.

Era în ziua de Paște. Ce frumoase erau vremurile acele bătrâne în care boierul și salahorul aveau aceleași datini, aceleași sărbători, aceleași petreceri. Erau toți o apă. La biserică mergeau cu toți. La veselie iarăși cu toți launloc. În ziua de Paște, după ce ascultau slujba sfintei Învieri, se întorceau acasă și se puneau la masă. Apoi mergeau unii la alții și-și urau la mulți ani. După-amiază se căruțeau la dulap. Acolo mergeau mare și mic, tânăr și bătrân, boier și salahor.

Aceste adunări de veselie pentru sfintele sărbători se făceau în niște livezi întinse. De o parte era dulapul, de alta leagănul și mai cât colo călușarul. Fiecare din acestea-și avea oamenii săi ce slujeau și mulțumea pofta fiecăruia pe un lucru de nimic.

Vedeai cete, cete de oameni așezați pe iarba verde, cu mâncărică adusă de acasă. Boierii trimiteau înainte pe feciorii de acasă cu velința și cele spre mâncare. Ei așezau totul; iară boierii, cu jupânesele și copiii, băieți și fete, veneau de-a gata și se puneau la masă. Fiecare ceată de boier și câte-un tacâm de lăutari, ce trăgea de foc.

După ce chefuiau și boierii ajungeau a fi cam candrii, două sau mai multe cete de boieri se întrolocau și făceau petrecerea și mai veselitoare.

Negustorii, cu femeile și copiii, mergeau deodată cu ucenicii de prin prăvăliile lor, care duceau bucate; ori mezele, ori miel fript, în șervete curate sau în coșnițe. Ajunși în fața locului și-alegeau loc ori sub câte un copac mare sau la câte un colț mai adăpostit de ceva crângulețe de trandafiri sau liliac. Atunci negustoreasa porunca ucenicilor cum să așeze velința pe iarbă, să reguleze masa și să dea

bucatele. Cei mai chiaburi puneau și ei lăutari și făceau ca și boierii.

Poporimea se aduna și ea: fiecare bărbat cu muieră și copiii, ducând fiecare câte o legăturică, care cu ouă roșii, care cu colaci ori pâine, care cu pastramă ori mușchi, sau cu ceva legumă; și dacă ajungeau se puneau de-a dreptul pe iarbă verde și acolo, după ce trăgeau câteva olcele cu vin, își uitau de nevoile și grijile vieții.

Vinul îl vindea stăpânul dulapului.

Cei ce nu-și aduceau de acasă de mâncărică găseau acolo ouă roșii ori albe, cârnați și friptură de miel.

Pe lângă dulap se afla de vânzare: roșcove, alune, năut, stafide și șerbet dulce pentru copii și pentru tinerime.

Fiecare vârstă, fiecare tagmă-și găsea petrecerea ce se cuvenea. Copiii, după ce se zbenguiau, alergând de nu-i încăpea grădina, apoi veneau și se dau în călușar. Tinerimea, după ce râdea și-și spunea fel de fel de glume, se puneă în dulap; iar cei mai în vârstă se dădeau în leagăn.

Către seară se întindea câte o horă mare unde se prindeau toți. Boieri, neguțători breslași și muncitori se luau de mână și jucau cu voie bună și se veseleau până în amurgit.

Cei mai dibaci trăgeau câte o chindie, câte un brâu, ori câte o bătută.

La aprinsul lumânărilor, cârduri, cârduri se înturnau acasă. Vodă-și găsisese ziua de pedeapsă. Slujitori de ai domniei cuprinsesă toate dulapurile, căci pe vremea aceea, în Târgoviște, erau mai multe asemenea grădini, puseseră mâna pe toți cetățenii și-i legaseră cobză.

Poftise Măria sa vodă Țepeș să aibă o cetate pe culmea unui munte. Aceasta se făcu și i se dete numele de Poenari. În ziua când se începu clădirea, slujitorii domnești aduceau cârduri, cârduri pe toți oamenii prinși la dulapuri în ziua de Paște; și-i întrebuintară ca salahori la zidărie.

Toți erau îmbrăcați cu haine noi și curate, ca la Paște. Vedeai alături cu un bătrân o fată și lângă o mătușă câte un băiețandru; bărbații cu muierile și copiii cărând la cărămidă, ori la pietroaie.

Slujitorii nu se uitau la dâșii și nu le cătau de ce le era cojocul. Pe toți ‘i silea la lucru; pe toți ‘i gâdila cu varga.

Mâncare le da cu ce abia să-și țină sufletul în oase. Nimeni nu scăpă de acolo până ce nu se isprăvi cetatea.

Nimeni asemenea nu se primenise. Când le dete drumul, ți—era mai mare jalea să te uiți la dâșii. Li se hărtănise hainele, și toți se întoarseră pe acasă desvănuiți și jerpeliți ca vai de capul lor: jumătate îmbrăcați, jumătate goi.

Vlad-vodă își sărase inima. Să mai poftească și altă dată, dacă le dă mâna, să mai huiduiască un frate de domn.

Publicată în:

„Educatorul“, București, an. I, 1883, nr. 16, p. 123–124

DREPTATEA LUI VLAD ȚEPEȘ

Vlad-vodă Țepeș aflase că un călugăr grec umblă prin țară în prostit, că e limbut și cârtitor. Și dorind ca să-l cunoască, merse într-o duminică la biserică. Acolo obișnuia și călugărul a merge.

Acesta, văzând pe vodă, vru să-și arate procopseala. Se urcă în anvon și începu să învețe pe poporeni cu cuvinte din Evanghelie că nu este bine să hrăpească ceea ce este al altuia; că nu este bine să se bucure cineva la averea aproapelui.

Vodă, care auzise din zvon, ce poamă de om este, cum că unele zice și altele face, îl pofti la masă la dânsul.

Nu este hârtie și cerneală ca să se scrie bucuria ce avu călugărul. Socotea că a apucat pe Dumnezeu de un picior și se îngâmfa; căci socotea că procopseala lui l-a făcut să dobândească un asemenea har.

Vodă se așeză alături cu dânsul. Îl întrebă fel de fel de lucruri din Scriptură. Pe când însă vorbea călugărul, vodă făcea mereu la dumicați și și-i pune dinainte.

Călugărul, cu umilința lui cea prefăcută, se silea să răspundă la întrebările lui vodă, cum să-i placă, cu gând ca doar de va putea apuca și de la dânsul ceva. Nu băga însă de seamă ce face vodă.

Începând să mănânce, îl împinse păcatele de luă un dumaticat de al lui vodă și-l băgă în gură.

N-apucă să-l mestece bine și vodă îl apucă de mână, zicându-i răstit:

— Tâlharule, te-am prins! În biserică povățuiești pe poporeni să nu se bucure la averea altuia, să nu apuce lucrul străin și tu faci mai rău decât un lotru. Tu-mi iei de dinainte, la masa mea chiar, dumicații făcuți de mine; nu ești vrednic să trăiești în țara mea.

Și, uitându-se crunt la slujitori, adăugă:

— Să se dea pierzării această vită îmbăierată!

Se rugă bietul călugăr de iertare, dete în genunchi, dar unde fură urechi ca să-l audă, sau ochi ca să-l vază! Toate fură în deșert, rugăciunile lui nu se ascultară.

Doi slujitori îl înhățară și-l ridicară de la masa domnească. Peste o jumătate de ceas bănănăia în vârful unei țepe.

Publicată în:

„Educatorul“, București, an I, 1883, nr. 16, p. 124.

DIN POVESTIRILE UNCHIAȘULUI SFĂTOS – DIN VOLUME BASME
PĂGÂNEȘTI (1879)

■

MĂRUL DISCORDIEI

Acum a venit și rândul meu.

De atâtea ori am ascultat basmele și ghicitorile ce ați tot spus la întrolocările fărtaților și suratelor voastre în adunări, și n-am zis nici un cuvântel.

Știți însă, dragii moșului, nepoți și nepoate, că m-ați tot rugat să vă spun și eu câte vreun basm, ori câte vreo poveste, și, ca cioarele, parcă era un făcut de n-am putut să vă împlinesc cererea. Se vede că diavolul se pune de-a curmezișul în drumul meu.

Acum, iaca, cu grai hotărât vă spun că o să vin aici în toate duminicile, după toacă, să vă povestesc câte un basm. Să vă adunați dar cât s-ar putea de mai mulți la rădăcina ăstui nuc mare și umbros.

Să mai știți iarăși că basmele ce am să vă povestesc sunt numai pentru băieți și codane, pentru flăcăiandri și fetișcane. Copiii mai pot juca încă la arșice. Le va veni însă și lor vremea să le asculte.

Povestindu-vă tot ce mai țin minte din câte am citit și eu, ciat, pat, până am cărunțit, să nu luați în nume de rău când mă veți auzi zicându-vă, dragii moșului, nepoți și nepoate, căci de! așa vine vorba. Și dacă voi vedea că vă plac poveștile mele, am să vă spun tot ce știu la sufletul meu, căci, văd eu, că mi se apropie și mie să-mi lepăd potcoavele.

Dați-vă mai încoace, ca să ne înțelegem mai bine la cuvinte. Așa. Să începem azi cu povestea despre mărul discordiei.

Veți fi auzind prin lumea procopsită, sau veți fi citit prin cărți ori prin gazete zicându-se mărul discordiei. Eu mă prind că nici nu visați ce bâzdâganie mai este și aia. Căci noi, în legea noastră românească, și pe limba strămoșilor noștri, când este vorba de vrajmă, noi zicem: și-a vârât coada între dâșii diavolul învrăjbirii, ori: a intrat vrajma într-înșii; iară lucrului pentru care se învrăjbesc oamenii, noi îi zicem: sămânță de gâlceavă.

Dar, vedeți voi, dragii moșului, nepoți și nepoțele, cărturarii totdeauna au căutat

să se deosebească de prostime. Ei scriu așa cum să se înțeleagă ei între sine. Poate că așa trebuie. Or fi știind ei ceva; căci nu doară de florile mărilor se îndoapă cu învățătură câte douăzeci și treizeci de ani.

Eu, biet, nici cărturar nu sunt, nici scriitor. Trăiesc, iaca, și eu de azi până mâine, cu lucrul mâinilor mele. Dar voi ca, până mai fac umbră pământului, să știți și voi de tineri atâtea câte am aflat eu dibuind și am văzut până în vârsta în care mă vedeți, cu un picior în groapă și altul afară. Poate că vă va prinde bine la ceva. Acum ascultați:

Spune la cărți că în vremea cea veche, veche detot, oamenii se închinau la idoli; erau păgâni; vezi că până atunci nu răsărise soarele dreptății, Christos, ca să cheme lumea la cunoștința adevărului. Pe acei idoli oamenii îi numeau zei și zeițe ori zâne; căci fiecare din zeii lor își avea zâna lui de soție; ba încă unii aveau și câte mai multe. Erau zei ai cerului, zei ai pământului, ai mării, ai iadului, ai soarelui, ai lunii, ai frumuseții, ai dragostelor, ai războiului, ai hoțiilor, ai nenorocirilor. Cu un cuvânt tot felul de lucru își avea câte un zeu pe seama lui. Așa credeau oamenii pe vremea aceea, vechii locuitori din țara grecească, ce se numeau eleni, precum și romanii din care ne tragem noi. Unii din zei erau mai mari, alții mai mici, iară alții erau și jumătate de zei. Erau zei buni și zei răi. Spun că ei trăiau și se adunau la sfat într-un munte, ce, și până în ziua de azi, se numește Olimp, pe acolo adică pe unde în vremea noastră își pasc turmele de oi și mielusei o parte din românii macedoneni, cărora noi le zicem cuțovlahi.

Și cum vă spusei, într-una din zile, pe vremile acelea, toți zeii, aceștia mari și mici, buni și răi, fură poftiți la nunta unui zeu mai mic, pe nume Peleu, ce lua de soție o zână după mutra lui, ce se chema Tetide; fiindcă la elenii aceia, zeii cei buni, ca și cei nebuni, cei răi ca și cei nerăi, toți fierbeau într-o oală, cum se zice.

Numai zeița învrăjbirii, nu știu cum se făcu, nu știui cum se dresă, că rămase nepoftită. Bag de seamă că o uitaseră.

Pe când stau și se chefuliau zeii ăștia la nunta aceea de! ce să zici, ca la nuntă; zeița vrajmei, turba de necaz pe-afară. Umbla d-a-ncătelea de colo până dincolo și astâmpăr nu-și mai găsea. Era, măi frate, cu părul vulvoi și alcătuit numai din șerpi veninoși, așa spune la cărțile lor, cu gura sângerată de răutate, cu ochii învinețiți, duși în fundul capului și roșcați, cu mâini ca rășchitoarele, cu chipul sfrijit ca o iasmă, scrâșnind din niște dinți negri și scoțând din gură, când tot trăncănea, niște stropi cu rea duhoare; iară hainele de pe dânsa erau sfâșiate și

deșirate.

Când, ce să vedeți Dumneavoastră? Într-o cirtă de vreme nu știu unde se duse, căci numai ce iată că se întoarse cu un merișor rumeor și aurit în mână, se apropie de adunarea nuntașilor tocmai când era în toiul chefului și aruncând mărul în mijlocul lor zise: „Acest măr se cuvine celei mai frumoase zeițe dintre voi“. Atâta zise și se dete mai cât colo, uitându-se la meseni și rânjind. Se vede că știa ea ce știa. Spun că acest măr să fi fost cules din grădina Esperidelor. (Altă dată vă voi spune și ce era acea grădină a Esperidelor.)

Trei din zeițele cele mai de frunte, și anume: Junona, soția domnului zeilor și mumă a celorlalți zei; Minerva, căreia grecii îi ziceau și Palas Atena, zeița înțelepciunii, și Vinerea sau Afrodita, zeița dragostelor, înfumurate, de! ce să zici, cum sunt cei mari, se ținea fiecare a fi cea mai frumoasă și se uitau una la alta ca și câinele la pisică.

Cum văzură mărul, tustrele tartorițele de zeițe se repeziră la el, care de care să-l apuce mai curând; dar fiindcă ajunseră cu toatele la măr într-o aceeași clipeală de ochi, se opriră de a pune mâna pe dânsul, de teamă ca să nu se încaiere acolo la nuntă și să-și facă zeițele de râs.

Vezi că era pe-acolo și tartorul zeilor, pe nume Joe. Și aducându-și aminte de povestea țiganului, că

Nu e cu lopata

Ci cu judecata,

câteșitrele zeițele cerură de la zeul fulgerului și al trăsnetului, tata Joe, ca să le facă judecată dreaptă.

Nunta se sparse și îndată frunțașii zeilor se adunară la sfat pe muntele Ida, de lângă cetatea Troia, acolo adică unde se făcuse și nunta. Și dacă văzură că nici ei nu se înțeleg între dânsii, se temură să se dea cu judecata în partea uneia sau a celorlalte din zâne.

Pasămite nici ei, cu toată zeirea lor, nu se puteau cortorosi de balele vrajbei.

Ceilalți zei țineau întruna, ba că uneia, ba că celeilalte se cuvine mărul; și din toată nunta nu se alese decât o zarvă și o ceartă, de nu le mai da nici dracul de

căpătâi.

Zâna învrăjbirii rânjea, sălta și bătea în palme de bucurie că-și izbândise asupra celor ce o nesocotise.

Văzând zeii că nu se pot înțelege, și ca să nu ajungă treaba până la păruială, și apoi ca să împace și pe cele trei zâne țănoșe, sfatul zeilor găsi cu cale să trimită pe Mercur, alergătorul lor, să le caute un om pe care îl va socoti el că este mai cu mintea întreagă, și pe acela să-l pună a face această judecată și să hotărască el cu sufletul lui.

Nu-i trebui lui Mercur să alerge mult, căci nu doară de florile mărului era el zeu-alergător; un oarecare păstor de oi, pe nume Paris, care de altminterea se trăgea și el din viță de împărat, își păștea turmele chiar pe acel munte Ida, fără să aibă habar de ceea ce se întâmplase la acea nuntă zeiască. Acesta fu poftit să-și dea cu socoteala care ar fi din zeițe cea mai destoinică care să primească mărul. Mercur îl găsisese a fi om de ispravă și drept. Și nici că putea fi altfel, deoarece zeul cel mai de omenie zicea așa. Mocofanul de cioban rămase uimit când totdeodată i se înfățișară zeițele, voind fiecare cât mai curând să-și vadă visul cu ochii.

Mai întâi veni Junona, zeița zeițelor, și începu să-și laude mândrețele cu niște vorbe ce ar fi întrecut pe cea mai meșteră pețitoare din lume. Apoi Minerva, zeița înțelepciunii, vorbi și ea despre a ei falnică înfățișare, cu niște graiuri ce ar fi lăsat la degetul cel mic pe cea mai limbută teleloaică ce-a fost vreodată pe lume, ori va fi. Vinerea însă, zeița dragostelor, când se înfățișă și ea, începu să vorbească cam alene, cu niște cuvinte mieroase și ademenitoare de ar fi planisit nu numai pe oameni, dar și înseși pietrele. Vicleana mai umbla și cu marghiolii, căci făgădui lui Paris că de o va alege pe dânsa de cea mai frumoasă dintre muierile fără moarte, să știe cu hotărâre că-i va da de soție pe cea mai frumoasă femeie de-ale oamenilor. Pe când încă vorbea, ea se făcea că se joacă cu copca de la umăr, ce-i ținea rochia închisă, și tot jucându-se păru că din întâmplare se descheie și se prefăcu că o scapă din mână. Odată căzu haina de pe dânsa și rămase goală până la brâu, și chiar în aceeași clipă ochii muritorului se izbi de sânul său cel fraged și ceresc. Și mai desfăcându-i-se haina, oleacă, lăsa să i se vadă și nurii picioarelor. Zeița însă, ca și când s-ar fi rușinat, iute, iute puse mâna de-și ridică haina pe dânsa; dar prefăcându-se a-și ascunde goliciunea, ea lăsa de i se văzu toate frumusețile. Să fie cu iertăciune, căci eu abia cutezai să spun, ceea ce zeița, păgâna! nu s-a sfiit a face.

În fața atâtor lipiciuri și a drăgălașelor sale forme, ceea ce mocârțanul nu mai văzuse de când îl făcuse mă-sa, Paris nu se mai putu opri de a striga, căzând în genunchi și căutând a săruta piciorușele zeiței cele albe, ca o coală de hârtie sclivisită, grăsulii și pline de tinerețe: „Nimeni în cer și pe pământ nu este destoinică a primi mărul, fără decât numai zeița Vinerea, adică Afrodita“.

Aoleo! unde era muma dracului să vadă supărarea și tulburarea celorlalte zeițe când auziră alegerea lui Paris? Amândouă se repeziră la bietul tânăr ca să-l ia în unghii și mai multe nu.

Abia, abia, le astâmpărară ceilalți zei. Zeița Vinerea însă se ținu de cuvânt, căci înlesni pe Paris a răpi pe o anume

Elena, femeia lui Menelau craiul, căreia îi mergea numele că este cea mai frumoasă făptură omenească de sub soare.

Celelalte zeițe băgară zâzanie printre toți craii elenilor; și unii săriră ca să ajute pe bărbatul cu muierea răpită, iar alții pe Paris ca să-și țină prada.

Și unde mi se încinse o bătălie între acești crai de ținut zece ani de zile.

Aceasta este istoria mărului învrăjbirii, căruia astăzi îi zic mărul discordiei, și din care se nascu vestitul război de la Troia.

GRĂDINA ESPERIDELOR

Pleiadele

Iacă și istoria grădinii Esperidelor: spune la cărțile păgânești, dragii moșului, nepoți și nepoate, că la nunta lui Joe cu Junona fu mare tãmbãlãu, în ostrovul Creta, din țara elinească sau grecească, unde se cununară ei. Toți zeii fură martori la însoțirea lor.

Mai spune iarăși că Joe lua de nevastă pe Junona fără voia părinților ei. Poate că unde erau frați, și încă frați gemeni.

Cum cam se vede treaba, nici ea nu-l prea vrea, căci Joe numai prin viclenie o putu îndupleca, și iată cum:

De multă vreme Joe umblă după Junona, bătându-i capul și spunându-i că moare de dragoste pentru dânsa. Ea nu-l făcea haz, și totdeauna îl lăsa cu buzele umflate. De ce Joe se aprindea mai mult de dragoste pentru dânsa, de-aia Junona nu-l băga în seamă și fugea de el.

Nu mai știa ce să facă teșmenitul de Joe, ca să moaie inima tiranei de Junona.

Într-o zi el o zări cum se plimba cam razna de curtencele sale, și cum, ostenindu-se, se puse jos ca să se odihnească. Atunci el trimise asupra locului o vijelie și o ploaie de turna cu ciutura. Pe când încă ploua, Joe se făcu un cuc și căzu la picioarele Junonei, ud leoarcă și tremurând de frig, ca și când vijelia l-ar fi luat și l-ar fi aruncat acolo.

Junonei i se făcu milă de biata păsărică; vezi că ea, mare, nu cunoștea viclenia lui Joe. Se îndura, deci, o lua de jos și o băga în sân.

Atâta îi trebui și lui Joe, căci făcându-se la loc zeu cum era el, după ce se dezmierdase în sânul cel fără de moarte al zeiței, se bucura și de îmbrățișările ei. Ea, văzându-se amăgită, n-avu încotro, îi făgădui că îl va lua de bărbat, și prin urmare nunta se făcu după legea zeilor celor mari, față fiind toată leota lor zeiască.

Între alte lucruri bune ce Junona aduse de zestre bărbatului său, fură și niște

pomi ce făceau mere de aur, și pe care și ea le dobândise în dar de la mumă-sa. Joe, ca să-i fie pomii la bună păstrare și să nu se atingă nici pui de pasăre de dâșii, îi răsădi într-o grădină ce era tocmai la marginea lumii, despre apus, sub muntele Atlante, de unde iese noaptea.

Grădina era a unor fete ce se numeau Esperide, după numele tatălui lor, Esperu. Ele erau mai multe la număr tot una și una de frumoase, harnice și deștepte. Aceste fete așa de bine îngrijeau de grădina lor, încât să fi dat mult cu multul nu găseai prin ea nici firicel de pălămidă ori de pir, sau altă buruiană urâcioasă.

Ți-era dragă lumea să privești la o grădină așa de cu amăruntul căutată. Se dusesse vestea în lume despre dânsa, și toți cu totul ziceau că nu este alta ca grădina Esperidelor de frumoasă. Tocmai de aceea și Joe alese această grădină în care își răsădi el pomii lui, ce făceau mere de aur și îi dete sub îngrijirea acestor fete.

Și ca să fie și mai bine păziți de vreo răpire, dete fetelor pentru grădină un paznic neadormit. Acest paznic era un balaur cu o sută de capete de care nu se atingea somnul. Și ce e dreptul că bine le păzi, până ce Ercule îi veni și lui de hac.

Mai târziu, pentru slujbele lor cele credincioase, Joe așeză pe aceste fete în cer, printre stele, drept răsplătire și le dete numele de pleiade, adică, cum le zicem noi pe limba și în legea noastră cea românească: Cloșca cu pui. Și fiindcă ele toate launloc alcătuiesc o adunare de stele frumos așezate pe cer, învățații de azi dau numirea de pleiadă la o mână de oameni aleși care se deosebesc prin faptele sau prin scrierile lor cele frumoase, zicând: pleiada poeților, pleiada erudiților; sau cum le-am zice noi pe limba noastră: înfrățirea launloc a celor mai aleși făcători de versuri sau de învățați.

ERCULE

Amfitrion. Calea înfurcită. Pigmeii. Cornul abundenței. Cămașa lui Nesu.

Astăzi, dragii moșului, nepoței și nepoțele, am să vă spun basmul cu Ercule sau Iraclie, despre care am pomenit în basmul cu grădina Esperidelor. E cam lungă povestea; dar fie că și multe vitejii a mai săvârșit acest viteaz. El a rămas de pomenire. Până și în ziua de azi procopsiții din toate țările, în cărți și în gazete, când vor să ne arate pe câte cineva că e vârtos și biruiește pe toți, zic că are putere erculeană; când vor să arate că cineva este viteaz zic că este un Ercule. Numele acestui voinic a rămas și în cântecele noastre cele bătrâne, căci unul din ele se numește Erculean. În basmele noastre însă, și pe limba noastră a poporului, noi, când voim să arătăm vitejia cuiva, zicem: s-a luptat cum știe el în legea lui și numim pe viteazul care face multe izbânzi: Făt-Frumos, ori Pui de românaș sau voinic, nu glumă.

Povestea aceasta a lui Ercule este scoasă, și ea, de prin cărțile unde spune despre zeii păgânești; iată cum cuvântează ele:

A fost odată un împărat pe nume Amfitrion; el avea o împărăteasă de soție, mai frumoasă decât o zână, și se numea Alcmena. Pleșcanul de Joe, zeul zeilor păgânești, o îndrăgise grozav; dar ea, voind să rămână credincioasă bărbatului, nici că se uita la dânsul care îi tot bătea capul, arătându-i-se ei sub deosebite chipuri.

Împăratul fiind la război, proclatul de unchiaș se înfățișă într-o seară Alcmenei în chipul bărbatului ei Amfitrion, îi spuse că a concenit pe vrăjmaș și că se întoarce biruitor.

Împărăteasa rămase încremenită când își văzu soțiorul; vezi că ea nu se aștepta că o să facă el o așa repede izbândă; și nici că putea bănuși că aci la mijloc se joacă vreo drăcovenie, deoarece își vedea bărbatul în carne și oase. Îl primi dar cu bucurie, șezură de mâncară și se culcară ca nevasta cu bărbatul.

Necumpătatul de zeu, făcu noaptea aceasta să fie de trei ori mai mare decât celelalte nopți. După ce se drăgostiră toată noptica asta lungă, zeul trufaș își arată nelegiuirea, iară Alcmena să se dea de ceasul morții cum de să rămână ea spurcată și înșelată.

Când se întoarse de la oaste împăratul Amfitrion, își găsi nevasta însărcinată. Umbla el să facă gălăgie, să se arate că este bărbat, nu bătaie de joc, dar fu silit să înghită gălușca, aflând că zeul zeilor îi luase porumbul de pe foc, jucându-i renghiul.

În zilele noastre procopsiții și oamenii cei învățați, nu știu de ce, poreclesc cu numele de Amfitrion pe cei ce dau la mese și la ospete cunoscuților și prietenilor lor. Poate că unde acest împărat tăcu din gură și primi să poarte ponosul. Dar ce era să facă, bietul, dacă aveau ei un astfel de Dumnezeu nelegiuit, fără de rușine și viclean? Se vede că de-aia și tăcu, temându-se ca, după altele toate, să nu-i ia și părul foc. Joe nu veni în casa lui ca oaspe, ci cu gândul dracului, în lipsa lui și într-un chip amăgitor, și de-aia, socotesc eu în prostia mea, rău fac domnii procopsiți de ponosluiesc cu nume de Amfitrion pe oamenii cei avuți din ziua de azi, ce primesc cu voie bună oaspeții cei de omenie. Cum, cum, așa au găsit procopsiții cu cale și așa are să fie. Noi însă, pe limba noastră cea strămoșească, zicem unor asemenea oameni: primitori de străini, sau: omul cu casa deschisă și cu largă mână.

Să lăsăm însă astea și să ne întoarcem la povestea noastră. Așa fiind cum vă spusei, Junona, zeița zeițelor, și soția lui Joe, simți de necredința bărbatului său, și ca să-și izbândească, puse gând rău pruncului ce era să se nască, ca să-și scoată necazul pe dânsul. Văz, Doamne! în pofida căpșunelor, mănâncă frunzele.

Pe vremea aceea era însărcinată și o rudă a Alcmenei, femeie a unuia Stenelu, care și el, ca și Alcmena, se trăgea dintr-un străbun pe nume Perseu.

Și, deschizându-se odată vorba în adunarea zeilor despre acești prunci ce încă erau în pântecele mamelor lor, Joe spuse că acela ce din acești doi copii se va naște mai întâi, acela are să fie împărat la țara Micena. Și-și întări vorbele chiar cu jurământ. Vezi că știa, necuratul, că Alcmena rămăsese grea mai-nainte decât ruda ei.

Junona, care pe nedrept era supărată pe Alcmena, grăbi ceasul nașterii fiului lui Stenelu, a căruia femeie îi făcu o miarță de copil până nu era încă de șapte luni,

și îi puse numele Euristeu; iară pe al Alcmenei îl întârzie; și în adevăr că acest Euristeu, ca unul ce fu născut mai întâi, ajunsese împărat.

Când veni și ceasul Alcmenei, unde mi-ți născu un dolofan de copil, vârtos și zdravăn, știi colea, cum nu se mai văzuse până atunci, și-i puse și lui numele Ercule, adică pe grecește Iraclie.

Junona, stăpânită de patima temutului, trimise doi șerpi la Ercule, care, prunc și în leagăn fiind, cum veniră șerpilor la dânsul, îi apucă de gât, pe unul cu mâna dreaptă și pe celălalt cu mâna stângă, și îi strânse atât de tare, încât îi sugrumă pe amândoi. Se înduioși Junona când văzu la prunc așa rară vitejie, îl răpi în cer la dânsa ca să-l mângâie; iară Minerva o rugă să-l pună la sân să sugă, ceea ce se înduplecă Junona și făcu. Ercule supse așa de tare, încât îi veni prea mult lapte în gură și lăsă sfârcul țatei. Din țâșnitura ce făcu laptele din țată, când lăsă Ercule sfârcul, spun păgânii să se fi alcătuit pe cer calea laptelui, sau cum îi zicem noi pe românește Drumul robilor, ori Calea lui Traian. Apoi coborându-l, îl puse iarăși în leagăn. Se căi mai apoi de ceea ce făcu Junona, căci prin această faptă Ercule ajunsese și el să fie fără-de-moarte, ca zeii, și prinse și mai multă pică pe dânsul, prigonindu-l până în pânzele albe.

Împăratul Amfitrion dacă văzu pe Ercule că încă de prunc crește și se face isteț și viteaz și-l făcu copil de suflet, și-l dete la tot felul de învățături pe la dascălii cei mai fruntași din lume, ca să ajungă iscusit cum altul pe lume ca dânsul să nu mai fie.

Și așa trimise pe Ercule la cei mai vestiți meșteri de pe vremile acelea în a trage cu arcul și nu puțină le fu mirarea lor când văzură că în scurt timp copilul nu numai învăță meșteșugul săgetării, dar încă mi-i și întrecu.

Mai învăță Ercule de la un alt dascăl acum să se lupte cu tot felul de arme; de la altul, citirea pe stele și meșteșugul leacurilor; de la un cântăreț vestit învăță a cânta; și astfel, tânăr fiind, copilul de suflet al lui Amfitrion știa cât un om mare; ba încă și mai mult și mai bine.

Nu mai putea de bucurie tatăl său Amfitrion, văzând pe Ercule că nu numai învățat este, dar încă și viteaz.

Și, ca să-l deprindă în ale bătăliilor, îl lua totdeauna cu dânsul, când mergea cu oastea; și spun că acest Amfitrion într-o bătălie o duse cât trăi.

Într-una din aceste bătălii, căzu tatăl lui Ercule, și acesta rămase, împreună cu mumă-sa, sub ascultarea lui Eristeu, care se urcase în scaunul împărăției.

Spun, măre, că odată Ercule, încă copilându fiind, ieși afară la câmp și acolo, singuratic, se puse pe gânduri și cugeta la această ticăită de lume și la ce are să ajungă el, fără tată și fără povătuitor. Vezi că el nu făcu ca acei tineri rămași de capul lor, care se aruncă în valurile lumii, așa orbește; ci se socoti cum ar face el să apuce o cale bună, căci nu degeaba era el corcitură de zeu.

Și cum sta el acolo, dus pe gânduri, deodată i se arătară două femei, pe care nici el nu le văzuse de unde ieșiră.

Amândouă aceste muieri, de boiul lor nalte, veneau către dânsul; una dintr-însele părea a fi mai de neam, căci umbla cu buna-cuviință și era împodobită de o firească curățenie, cu ochii aplecați de parcă se rușina de ceva, cu înfățișarea smerită, cu hainele albe și sfiicioasă ca o fată mare; cealaltă muiere era grasă și moleșită, sulemenită și spoită, voind să se arate mai albă și mai rumenă de cum era aievea, călca înțepată și cu trupul țeapăn, ca să arate a fi mai dreaptă de cum firea o lăsase; ochii ei sticleau și era pieptănată și pomăduită de-i sta părul lins; se tot uita asupra ei mereu, trăgea cu coada ochiului spre a vedea dacă o bagă în seamă cei de primprejur și adesea întorcându-se ca să-și vadă umbra, întocmai cum fac lelițele ce umblă să momească pe tineri.

Sosind ele mai aproape de Ercule, pe când cea dintâi își căta de treabă, cea de a doua, dând pricină de vorbă băiețandrului, alergă către dânsul și-i zice: „Ercule, Erculaș, te văd că stai încă la chibzuri, neștiind ce cale să apuci în lume; dacă vei să-ți fii prietenă, eu te voi călăuzi pe cărarea cea mai plăcută și cea mai lesnicioasă, în care vei gusta toate mulțumirile vieții, trăind fără a munci. Și să nu te socotești că ai să te îndeletnicești cu războiul sau cu alte trebi; nu, crede-mă; și totuși vei avea să-ți alegi bucatele și băuturile ce-ți vor plăcea mai mult, lucrurile de care să se veselească ochii și urechile tale și de care mirosul și pipăitul tău să se mulțumească; drăgălășiile ce vor avea mai mulți nuri pentru tine te vor mângâia și vei avea să dormi cu poftă și în cea mai mare moliciune; pe lângă acestea o să aibi la îndemână toate bucuriile, fără să te ostenești ca să umbli după dânsule. Iară dacă vreodată ar da ispită peste tine să te faci să simți că are să-ți lipsească ceva ca să nu-ți poți face viața și mai drăgăstoasă, să nu te temi că te voi pune să-ți obosești trupul și mintea spre a le dobândi, ferească zeii! Voi face eu cum să te folosești de munca altora și să nu aștepți în deșert câștiguri de acolo chiar de unde n-ai alergat; căci eu dau celor ce vin după mine darul de a

fi pretutindeni în largul lor.“

Ercule, după ce o ascultă, zise: „Muiere, cum te cheamă pe tine?“ „Prietenii mei, răspunse ea, îmi zic Fericirea, iară vrăjmașii îmi zic Desfrânarea.“

Atunci cealaltă femeie înaintând, zise și dânsa: „Și eu viu către tine, Ercule; cunosc pe născătorii tăi și am pătruns în ființa ta încă de copil. Eu așa cred că de vei apuca poteca care duce spre mine, vei ajunge odată, odată să strălucești prin fapte mărețe și frumoase și atunci eu însămi voi fi mai omenită și mai băgată în seamă de către oamenii cei buni. Eu nu te voi mâglesi deloc cu făgăduieli că o să dai numai și numai peste plăceri, nu, eu te voi împinge tot spre adevăr, așa precum este lăsat el de la Dumnezeu. Și trebuie să știi că orice este în adevăr cinstit și frumos, Dumnezeu nu dă oamenilor fără muncă și trudă. Dacă dar voiești ca Dumnezeu să-ți fie de ajutor, trebuie să te închini lui; dacă voiești ca prietenii să te iubească, trebuie să le faci numai și numai bine; dacă dorești ca vreo țară să te cinstească, trebuie să o slujești; dacă voiești ca pământul întreg să-ți dea roade din belșug, trebuie să muncești la arătura câmpului; dacă îți alegi mai bine să te înavuțești având turme, trebuie să îngrijești de ele; dacă cugeți să ajungi mare prin războaie, dacă vei să-ți scapi prietenii din robia celor răi și să-ți izbândești asupra vrăjmașilor, trebuie să înveți meșteșugul războiului de la cei ce îl știu mai bine și să te îndeletnicești mereu a te folosi de învățăturile lor; dacă vei să dobândești putere în trup, trebuie să-l deprinzi a se supune minții și a-i da mereu de lucru ca să se hârsească cu munca și cu sudoarea.“

Desfrânarea ar fi adaos atunci: „Înțelegi tu acum, Ercule, Erculaș, cât de obositoare și lungă este calea fericirilor ce-ți arată această femeie? Eu însă am să te duc la fericire printr-o cale mult mai scurtă și mai lesnicioasă.“ Iară cealaltă femeie care era însăși curățenia de suflet sau cum i-am zice noi, Virtutea sufletească, se răsti către Desfrânare, zicându-i:

„Nemernico ce ești, ce bunătați ai tu în stăpânire? Și ce plăceri poți cunoaște tu oare, dacă nu voiești să faci nimic pentru a ți le agonisi? căci nedând pas dorințelor nici să se ivească măcar, ești sațiată mai-nainte de-a avea vreun gust; mănânci până a nu fi flămânzit; bei până a nu fi însetoșat. Spre a mânca cu poftă, tu te ții după cei mai buni bucătari; spre a bea cu sete, cumperi vinurile cele mai scumpe, și vara alergi în toate părțile ca să găsești gheață; spre a trage câte un pui de somn, tu îți iei nu numai plăpume călduroase, dar încă și saltele de puf. Pe tine nu osteneala, ci trândăvia te face să cauți somnul. Prin purtările tale cele netrebnice, tu dai ghes trebuinței să se ivească până a nu o simți. Astfel îți înveți

tu prietenii: noaptea îi feșteleşti; iar ziua îi ții amorțiți de somn în minutele cele mai scumpe, când omul trebuie să meargă la muncă. Deși ești fără-de-moarte, Dumnezeu însă te-a gonit din ceruri, și oamenii, cei de treabă, te disprețuiesc. Sunetul cel mai măgulitor din toate, acela adică al vreunei laude, n-a ajuns niciodată până la urechile tale, și n-ai stat câtuși de cât față la vreo priveliște din cele ce farmecă pe om, pentru că niciodată n-ai făcut vreo faptă bună. Cine să mai voiască oare a crede cuvintelor tale? Cine să te scoată din nevoi? Care om de treabă ar mai cuteza să se amestece printre dezvălăștii ce te urmează? Cei ce te însoțesc, dacă sunt tineri au trupuri neputincioase; dacă sunt bătrâni au suflete prostite; îngreunați în tinerețile lor cu o grăsime venită din trândăvie, ajung slăbănogiți la niște bătrânețe necăjite, fiindu-le rușine de ceea ce au făcut, ei se gârbovesc de aceea ce au să facă; ca unii ce au gustat din toate plăcerile la începutul vieții, și au păstrat numai și numai trude pentru anii lor cei din urmă. Eu, dimpotrivă, sunt de la Dumnezeu; sunt cu oamenii cei de treabă; nici o faptă bună nu se face fără de mine, nici în cer nici pe pământ; mai mult decât orișicine, eu primesc de la oameni cuvenitele laude, ca una ce însoțesc cu iubire pe meșteșugar la lucrarea mâinilor sale, și ca una ce sunt păzitoarea credincioasă a casei stăpânului; ocrotitoarea cu voie bună a slujitorului; soția drăgăstoasă în ale păcii; surata statornică în ostenelile războiului; mijlocitoarea supusă a prieteniei. Cunoscătorii mei se bucură în plăcere de hrană și de băutură, fiindcă nu și le pregătesc de mai-nainte, ci așteptând ca trebuința să-i îndemne și apoi să mănânce și să bea. Somnul lor este mai dulce decât al leneșilor, și sunt buni bucuroși a și-l întrerupe, ca să nu-și piardă treburile. Cei tineri sunt fericiți, pentru că îi laudă bătrânii, și cei bătrâni primesc cu mulțumire arătările de supunere ce le aduc cei tineri; acelor le place să-și amintească de faptele lor din trecut, și găsesc o mare mulțumire întru a îndeplini pe cele de azi; prin mine Dumnezeu îi iubește, prietenii îi doresc și țara îi omenește. După moarte, pomenirea lor nu se uită, ci rămâne lăudată în veci de veci. Iată cum, Ercule, fiu al unor părinți buni la suflet, ai putea, prin muncă, să dobândești cea mai de căpetenie fericire!“

Ercule, după ce se întoarse acasă, prinse a cugeta asupra vorbelor celor două muieri, și punându-le în cumpănă, i se păru că atârnă mai mult vorbele femeii celei îmbrăcate în alb. Se dote dar în partea ei cu hotărâre statornică de a merge pe calea cea spinoasă și ostenitoare, numai să fie lăudat și după moartea lui, că a lucrat împotriva apăsării, a nedreptății și a lăcomiei.

Și de-atunci a rămas de zic cărturarii, când vorbesc despre cineva care se află între două nevoi, și stă la chibzuri în care parte să se dea, că are dinaintea sa

calea cea înfurcită a lui Ercule.

Rămânând sub ascultarea mâne-sa, Ercule, când ajunse în vârstă, crescuse și se făcu un om gras și voinic, spătos și vânjos, cum nu era altul. Era oacheș și înalt ca de opt palme și jumătate; iară trunchiul trupului lui îi era otova. Perii capului nu-i erau creți; dar stăteau țurlu, burlu, cum se zice. Nasul îi era cam adus, ca de vultur, și ochii albaștri. Era muncitor, nevoie mare, și dacă la muncă nu-l întrecea altul, apoi nici la mâncare, nici la băutură nu se lăsa el mai prejos.

Euristeu, îndemnat de neîmpăcata zeiță a zeitelor, puse pe bietul Ercule la niște trebi așa de grele și de grozave, încât, nu știu cine de ar fi fost, n-ar fi putut să le isprăvească. Vezi că nu voia să mi-l crească, ci să mi-l prăpădească.

Ercule se cam codi deocamdată și nu prea avea poftă să se supună așa de bună-voie la jug. Atunci Junona porunci unei zâne năbădăioase să tulbure mințile bietului Ercule, ceea ce și făcu. Iară dacă fură întrebați, cititorii de stele ai păgânilor, care, ziceau ei, că știe să spună oamenilor voințele zeilor, primi răspunsul că numai supunându-se tuturor poruncilor lui Euristeu va avea tămăduire Ercule.

Auzind așa, viteazul se duse singur de voia lui și se supuse ca un mieluşel.

Douăsprezece fură la număr trebile cu care îl însărcină Euristeu pe Ercule, și pe toate le scoase la căpătâi.

Acum fiți numai urechi, dragii moşului, nepoței și nepoțele, ca să ascultați toate izbânzile ce făcu acest Ercule.

Și ca să nu pierdeți șirul, luați în mână câte un răboj, și să tăiați de câte ori vă voi zice eu, până s-o împlini numărul.

Împăratul știa că pe lângă țara numită Nemeea se pripășise un leu așa de groaznic și așa de mare, cum nu se mai văzuse până atunci; și era așa de stricătoare bala de fiară, încât turmele de oi nu se mai stăveau prin preajmă de răul lui.

Într-o zi chemă pe Ercule și-i zise:

„Ercule, să te duci în Nemeea să răpui leul ce zic oamenii că ar fi căzut acolo din lună, căci face mari stricăciuni“.

Plecă viteazul, fără să zică nici un cuvîntel măcar. Își luă însă toroipanul, pe care și-l cioplise el dintr-un lemn nodoros de măslin sălbatic, și-l ferecase cu fier, arcul, tolba cu săgețile, și ajungând acolo, unde mi-și auzi un trosnet și un pocnet prin pădure, de ți se face părul măciucă în cap. Ce vă socotiți că era? O namilă de leu cât toate zilele de mare, de băgase pe toți în grozile morții. Spun, mare, că pielea lui nu se putea pătrunde cu săgețile, ori cu sulile, atât de tare era. El își avea vizuina într-o văgăună de munte cu două guri.

Ercule nu-și pierdu cumpătul, ci trase într-însul cu o săgeată, trase cu două, trase cu toate săgețile ce le avea el în tolba; dar, aș! unde să se lipească săgețile de pielea lui! Când ajungeau și-l atingeau, nu-i făceau nici atîta stricăciune cât o pișcătură de purice. Leul se întărase, nevoie mare. Acum nu mai era chip să-l lase în pace. Trebuia să pice unul din doi. Atunci Ercule astupă o gură de-a vizuinii, intră la leu pe cealaltă gură, se repezi cu toroipanul lui, și până să nu prindă de veste leul că se apropie de el, îi dete vreo două, trei lovituri în cap, de se făcu toroipanul numai țandări. Simți lovituri; dar nu-i făcu vreun rău mare. Răcni leul, nenișorule, de se cutremurară toate prejmete, de înghețară de frică toate fiarele în culcușurile lor, și de se auzi cale de nu știu câte zile. Apoi începu a veni asupra voinicului, aruncând înainte-i din gură văpăi de foc și fum ca să-l orbească. Dar Ercule, țănoș, cum îl lăsase pe el Dumnezeu, sări pe leu mai iute decât ați gândi, și, apucându-l cu mîna stîngă de falca de sus, iară cu dreapta de cea de jos, trase cu atîta putere, încât îi despică gura drept în două. Leul se zvârcolea de durere, se învârtea în loc și răcnea, de credeai că se luptă cu toate lighioanele pădurilor. Ercule îi mai dete vreo câțiva pumni în cap, chilomi de-ăia d-ai lui, îndesați, și numai ce, ia cătă că leul începe a șovăi, și, o dată, buf! căzu cu gaibele în sus.

Ercule n-așteaptă să moară bine, ci-l jupui de piele și o luă cu sine. Cu această piele de leu se îmbracă el, căci era mare foarte, și o purta în toată viața lui, slujindu-i drept scut, adecă pavăză, fiindcă nu răzbea printr-însa nici un fel de armă, și din capul leului făcu o glugă în chip de coif.

Pe atunci Ercule era burlac; văzînd împăratul locului aceluia pe nume Tespiu, așa vitejie de flăcău, ce-i plesni lui prin cap, să poftască pe Ercule acasă la dînsul. După ce îl lăudă pentru vrednicia și voinicia lui, îi dete un ospăț de să se ducă pomina. Și cum era de ostenit Ercule de la luptă, mîncă cât cincisprezece și bău cât douăzeci și cinci. Avea însă și ce mîncă și ce bea; căci împăratul Tespiu pusese la masă mîncărurile cele mai bune și cele mai scumpe din lume, și niște vin mai bătrîn și decât dînsul. Ercule își încălzi maseaua și se cam turlăci, și așa

cum era, îl puse împăratul într-o cămară unde să se odihnească singur, singurel. Acest împărat avea cincizeci de fete, și în noaptea aceea pe toate le trimise la Ercule, câte una, una. voinicul, dârz cum era el de băătură, cu toate se iubi. Aceasta era și voia împăratului, ca să aibă, adică, de nepoți niște oameni tot unul și unul, sămânță de voinic nu glumă.

Apoi întorcându-se Ercule la împăratul Euristeu, ruda sa, cu ispravă făcută, îi spuse toată șiretenia; iară împăratul se luă pe gânduri, auzind de atâta vitejie.

Aceasta este treaba săvârșită cu leul de la Nemeea. Una la mână. Tăiați, copii, la răboj, spre știință.

Lui Euristeu, vezi, îi băgase în cap Junona, că Ercule odată, odată, are să-l dea jos de pe scaunul împărăției, ca să se pună el. Pentru aceasta tartorița îl tot îndemna să trimită pe Ercule să facă și alte trebi anevoioase și primejdioase, ca doar, doar, s-o cortorosi de el.

Astfel fiind, împăratul chemă iar pe Ercule și-i zise: „Să mi te duci, Ercule, să omori balaurul acela ce bântuie cuprinsurile de la Lerna.“

Bietul Ercule nu mai zise nici pâs! Știa, vezi, că astfel era orânda lui, și o porni, luând cu sine pe un flăcăiandru, nepot al său, cu care se avea bine ca frații.

Ajungând la Lerna, cercetă despre balaur, și iată ce află: că era o idră, adică o scorpie grozavă, care locuiește în smârcurile de pe-acolo, de unde iese și nimic nu scapă zdravăn din ce întâlnește în calea ei; că este rea, nevoie mare, că are aripi și nouă capete, toate fără-de-moarte; cel din mijloc însă este mai mare decât toate. Când este necăjită varsă din ea venin și fiere otrăvicioasă, și tot ce atinge usucă până în măduva oaselor, arde și pârjolește.

Auzind așa Ercule, merse înaintea ei. Nepotu-său venea după dânsul cu armele, și gata a da lui Ercule pe aceea ce o va cere voinicul, când se va lupta cu Scorpia. Și punându-se la pândă, trase o săgeată, trase două; când fu la a treia, unde ieși, mare, Scorpia din smârc, și năvală la Ercule ca să-l umple de balele sale cele veninoase și să-l prăpădească pe el. Băiatul sta aproape de Ercule și-i da când câte o săgeată, când sulița și când paloșul. Dar balaurul nici habar n-avea: nu-i păsa lui de nici una din armele lui Ercule. Și venind mai aproape dihania de balaur, unde mi se repezi la dânsul Ercule, și luându-se la luptă dreaptă, mi-l strânse în brațe așa de tare, încât îi ieșise ochii din cap cât pumnul. Atunci ceru Ercule paloșul, și, hârșt! îi tăie un cap; și mai hârșt! îi mai tăie unul. Dar se

minuna ca de alta aia, când văzu că în locul capetelor tăiate, cresc altele la loc, îndoite.

Atunci el zise nepotului său să dea pârjol unei păduri ce era pe-acolo p-aproape. Iară, până să facă el aceasta, Ercule nu slăbi pe Idra de la Lerna nici cât ai da în cremene, ci o ținea strâns în brațele sale cele vânoase și legate, de s-o rupă în două și să-i plesnească ochii.

Într-acestea Junona, văzând că Ercule are să biruiască, trimise în ajutorul Idrei, adică a balaurului, un stacoj (rac de mare) năprasnic cât o dihanie spurcată. Acesta cum veni, se dete la Ercule să-l apuce de picior și mai multe nu. Se apără voinicul, vârtos; dar stacojul se dete pe furiș și-l răni oarecum la călcâiul piciorului. Atunci Ercule, strângând în brațe groaznic pe Idră, odată se întoarse și strivi stacojul cu piciorul.

Apoi începu iarăși lupta cu balaurul cel spurcat sau cu Idra de la Lerna; și cum îi tăia câte un cap, îndată și pârlea locul de unde tăiase capul cu tăciunii ce-i aducea nepotu-său din pădurea cea pârjolită, și tot așa, făcu până ce îi tăie toate capetele, și până și pe cel din mijloc mai marele.

După ce o răpuse ca pe ea, Ercule avu grijă de a-și înmuia vârful săgeților sale în sângele capetelor celor veninoase și în fierea jigăniei, de și le otrăvi astfel încât rănilile ce făceau ele nu se mai tămăduiau. Apoi îi îngropă trupul și capetele, și puse deasupra un pietroi mare cât un munte. Și, întorcându-se acasă, merse de se închină împăratului cu isprava ce făcuse.

Două la mână. Crestați pe răboj, copii!

Împăratul Euristeu mai porunci lui Ercule să-i aducă din Arcadia, vie, viuliță, cerboaica cea cu coarnele de aur și cu picioarele de aramă, pe care nici un vânător nu o putuse săgeta.

Această cerboaică era una din cele cinci ciute cu coarnele de aur și cu picioarele de aramă, ce pășteau pe niște țarmuri. Văzându-le Diana, una din zeițele cele de frunte ale păgânilor eleni și romani, se luă după dânselle și prinse patru din ele, pe care le înjugă la carul său; cea de a cincea însă, mai sprintenă de picior, scăpă și fugi până ajunse în țara Arcadia. Vedeți că Junona voise să scape. Totuși și astă cerboaică Dianei fu închinată.

Tocmai aici trebui să vină bietul Ercule după dânsa, și o fugări, și o urmări un an

de zile încheiate, prin pădurea de la Menale. Văzând că nu o poate prinde, fiindcă fugea ca fulgerul de iute, Ercule o săgetă la un picior, o ajunse, o înhăță de-a umerele, și veni cu dânsa la împăratul lui.

În cale întâlnindu-se cu Diana care era supărată foc pe dânsul pentru că-i rănisese dobitocul ce-i era ei închinat, Ercule știe cum să facă să împace pe zeiță, și aduse cerboaica la Micena vie nevătămată.

Trei la mână. Tăiați la răboj, pentru ținere de minte.

Împăratul Euristeu, ca să amărască și mai mult pe Ercule, începu să scoată vorbă că a prinde o ciută nu este vreo treabă mare. Îi porunci deci să meargă în țara Erimate ca să o scape de un îndrăcit de mistreț ce o bântuia.

Ercule plecă capul, nu zise nici bleau și luă drumul spre acea țară.

În cale dete peste un Centaur, care îl primi în gazdă. Acești centauri erau niște jivine, oameni până la brâu și de la brâu în jos cai. Ei erau răutăcioși și bețivi, nevoie mare, și nu da pace vecinilor, deloc, deloc. Numai câțiva dintre dâșii fură oameni de treabă. Căla ce găzdui pe Ercule îl ospătă și-l omeni ca pe nu știe cine. De bucurie că avea un oaspe așa ca Ercule, el dete cep la o butie cu vin foarte vechi, ce i-o dăruise Bachus, zeul vinului și-al beției.

Obștea centaurilor mirosind vinul se adunară cu mic, cu mare, la poarta centaurului ce primise pe Ercule în gazdă, și cerură cu amenințări să le dea și lor din acel vin. Ei nu veniră cu mâinile goale. În loc de arme ei întrebuițau copaci scoși din rădăcină, bolovani de piatră, tăciuni aprinși și țepușe. Neascultând de vorbă, Ercule îi puse pe goană și omorî o mare parte dintr-înșii. Apoi plecă în treaba lui.

Ajungând în Erimate, găsi vreme cu prilej ca să vadă fiara cea sălbatică și grozavă. După ce o zări, puse în gând ca să prindă dobitocul viu-viuieț, și așa să-l aducă la împăratul. Așa vru el, numai și numai ca să arate că isprava fu și mai și.

Pândi, deci, câteva zile ca să vadă ce apucături are acest îndrăcit de mistreț; și ce credeți că mi-ți văzu? Aoleo! numai gândindu-se cineva, îl apucă răcorile morții. Era, neicuță, dihania de gadină făcută otova cu cap, cu trup, cu tot. Când alerga după vreun vânat, sufla pe nări un duh rău de usca iarba unde mergea; colții lui erau ca secerile, și doboră în drumu-i copăcei de trei ani, pe care îi atingeau cu

colții; avea niște ochi zgâiți de lovea pe om fulgerătura când se uita asupra-i și un râț făcut ca din topor, și cocârjat.

Ercule făcu un laț cu meșteșug, îl întinse pe unde știa el că are să treacă fiara sălbatică, și se pitulă cât coala într-un tufiș.

Nu zăbovi mult, și numai ce iacătă că vine mistrețul, grohăind din râț și duduind pământul; iară cum dete în laț rămase locului. Se smâci, fiara sălbatică, se zbătu; dar toate opintelile îi fură deșarte.

După ce-l lăsa să se mai domolească o toană, frământându-se ca să scape din laț, unde mi se apropie și Ercule de el, puse mână pe râțul lui și, luându-l de-a umeri, plecă cu el. Unde mi-ți începui, nenișorule, să mi-ți guițe ăl mistreț, de se auzea cale de nu știu câte conace. Altul în locul lui Ercule de ar fi fost, nesmintit că ar fi asurzit.

Când văzu împăratul Euristeu această nemetenie de dobitoc, până într-atâta se sperie, încât o rupse de-a fuga și se ascunse într-un chiup de aramă.

Patru la mână, băeți. Tăieți, tăieți cu toții la răboj.

Râse Ercule până se strâmbă de moliciunea lui Euristeu; dar se alese cu atât.

„Stăi măi că ți-o fac eu, cugetă Euristeu, ai răs tu de mine, am să te fac și eu pe tine de răsul lumii.“

Și chemă pe Ercule și-i zise:

„Voinicule, eu îți poruncesc să mi te duci să cureți gunoiul vitelor lui Augia împărat.“

Se mârni în sufletul său Ercule când auzi că-l trimite să facă lucrări de argat, el, care se bizuia a se lupta cu zeii. Însă era supus și trebuia să asculte de poruncă. Dar, ca și treaba aceasta să fie vrednică de dânsul el se socoti să o facă astfel, cum alți oameni să n-o poată săvârși nici în douăzeci de ani.

Augia acesta, împărat la Elida, era foarte avut în vite. Avea turme nenumărate de tot soiul, așa încât nici nu le mai da de căpătâi, și nici numărul văcarilor, al hergheliilor și al ciobanilor ce le pășteau nu-l mai cunoștea. Și fiindcă n-avea destule grajduri, staule și coșare unde să-și adăpostească atâta sumedenie de vite,

le lăsa a mânea noaptea pe câmpie, sub acoperământul cerului. După o vreme îndelungată, câmpiile din țara Elida, atât se încârcase de gunoi și de băligar, încât nici iarba nu mai creștea. Ercule se înfățișă înaintea lui Augia și se legă că el poate să-i curețe câmpiile numai într-o zi.

Auzind așa împăratul îi făgădui să-i dea zeciuială din toate felurile de vite, numai să-i facă astă treabă.

Ercule se puse de abătu din matca lor două râuri prin acele câmpii pline de băligar, și de-abia, câine-câinește, putu să urnească din loc acea murdărie, cu ajutorul undelor celor repezi ale acelor râuri.

Când își văzu a doua zi împăratul Augia câmpiile curate și iarba încolțind din nou, se sperie și el; și fiind din firea lui om zgârcit, își luă vorba înapoi și nu mai voi să dea nimic lui Ercule, zicând că el a trebuit să facă treaba aceasta, deoarece îi poruncise împăratul Euristeu. Mai târziu își scoase Ercule din capete și asupra lui Augia, căci merse asupra lui cu război, îl bătu și puse în locu-i pe fiul acelui împărat, carele era om drept și curat la inimă.

Ercule se întoarse și spuse împăratului Euristeu ce ispravă făcuse.

Cinci la mână, copii. Tăiați vârtos la răboj, ca să trecem la alta.

Euristeu se bătea cu gândurile, cum de nu se prăpădește Ercule; și nu știa ce treabă grea să-i mai dea, numai și numai să-i răpună capul și să scape de dânsul.

Auzind de niște păsări grozave ce bântuia țara Stimfale, trimise pe Ercule să le nimicească.

Acestea erau niște păsări cu capul, cu ciocul și cu aripile de fier; ghearele lor erau încârligate și mai ascuțite decât ale pisicilor. Zeul războiului le învățase cum să se ia la bătaie cu oștile, când le aducea asupra lor cineva. Ele își scoteau câte o pană și dau vârtos cu dânsule, ca și cu niște sulite. Erau așa de multe și de mari aceste păsări, încât opreau razele soarelui, când se ridicau ele în zbor, de se făcea întuneric pe pământ. Trăiau în smârcurile Stimfale, hrăneau la vite și la oameni, cu care se hrăneau; iară când vedeau că vreo oștire umblă să le răzbească, ele zburau într-o pădure deasă și înaltă, de unde nici dracul nu le mai putea scoate.

Ercule, ducându-se să se bată cu ele, întâlni în cale-i pe Minerva, zeița înțelepciunii, care îi dădu un fel de tobă de aramă, cam ca daierea, și îi prinse

mult bine.

Ajungând la smârcurile unde trăiau acele păsări, cum văzură ele pe Ercule, fugiră în pădure. Viteazul ocoli pădurea întreagă bătând din daierea. Păsările se speriară și ieșiră la luminiș. Atunci voinicul de Ercule mi se puse pe ele cu arcul său, și le săgetă una câte una, până ce le răpuse pe toate; și scăpă țara de o așa pacoste. Șase la mână.

Tăiați, tăiați mai iute la răboj ca să nu se uite.

N-apucă voinicul nici să mi se odihnească bine de ostenele drumului și ale luptelor, și numai iacătă că Euristeu îl trimise să-i aducă taurul din Creta.

Știți ce era acel taur?

Spun să fi fost un împărat pe nume Minos, foarte fălos și mândru, ca toți grecii, de! ce să zici. El se lăuda a fi mlădiță de zeu, și că toate poftele i le împlinește acel zeu. Și după cum se vede treaba cam așa și era. Într-o zi el rugă pe Neptun, zeul mărilor, să-i trimită din mare vreo jiganie, și se făgădui că i-o va aduce jertfă. Zeul îi împlini rugăciunea trimițându-i un taur grozav. Acest taur era alb ca zăpada și frumos, cum nu se mai văzuse până atunci pe lume. Lui Minos împărat îi fu milă să răpună o așa frumusețe de vită. O trimise deci la turmele sale și aduse jertfă zeului un alt taur de-ai săi.

Zeul se supără foc. Și de ce atâta inimă albastră? Au doară nu cunoștea zeul ce poamă de oameni sunt elenii, că nu se țin de vorbă? Sălbătici și înrăutăți pe taurul ieșit din mare până într-atât, încât nu se mai putea apropia nimeni de dânsul. Nu numai atât, dar turbarea acestui taur merse până acolo de bântuia și Creta și țările de prin preajmă, și nimic nu scăpa teafăr dinaintea acestui dobitoc grozav.

Ercule, dacă ajunse, aruncă arcanul, îl apucă de coarne, încălecă pe dânsul și nu-l slăbi până ce nu mi-l domestici. Se smâci taurul, o rupse de-a fuga prin crânguri și prin smârcuri, se scutură, azvârli din picioare, dar toate opintelile lui cele năbădăioase rămaseră deșarte; căci Ercule odată pe dânsul, nu-l mai putea clinti din loc, de-ar fi făcut el nu știu ce.

Și astfel aduse împăratului Euristeu pe acest taur îmblânzit ca un miel, pe care îl trimise în staulul său.

Aceasta fu a șaptea treabă isprăvită de Ercule după porunca împăratului Euristeu. Șapte dar la mână. Tăieți, tăieți la răboj.

Cu toate necazurile ce întâmpina Ercule în aceste grele lucrări cu care era însărcinat, el nu-și uita nici de zei, ci înființa niște sărbători în lauda lor. De aceea și zeii îi făcură niște daruri, numai bune pentru vitejia sa, pe care am socotit că nu e bine să le lăsăm, fără a pomeni ceva de ele. Așa, Minerva, zeița înțelepciunii, îi dăte un ștergar bun de leac. Vulcan, făurarul zeilor, îl dăruie cu un toroipan și cu o platoșă sau pieptar de fier nerăzbătut; Neptun, zeul mărilor, îi dăte un armăsar sireap de sărea șapte hotare; Mercur, alergătorul zeilor, îi dăte o pală, de să pui firul de păr pe tăișul ei și suflând să se reteze; Apollon, zeul soarelui, îi dăte un arc mai săgetător decât razele soarelui. Ceilalți zei îl dăruiră fiecare cu ce avea mai bun. Pentru aceasta Ercule nu voi a rămâne mai prejos decât dânșii, ci-și arată recunoștința sa când fu de se sculară uriașii sau novacii cu răzmeriță asupra zeilor. Atunci el mi se puse pe dânșii, omorî o mare mulțime și scăpă pe zei de rușinea ce erau să pață.

Cu toate acestea, când se întâmpla să facă cuiva zeii vreo nedreptate, el nu se sfia a le o spune verde în ochi, și se silea să îndrepte lucrul. Astfel s-a întâmplat cu Prometeu pe care cu nedrept îl osândise Joe ca să-l chinuiască un vultur rozându-i răunchii.

Altă dată vă voi povesti mai pe larg și basmul lui Prometeu. Deocamdată să știți numai că Ercule, cum zări pasărea rupând cu lăcomie ficații bietului Prometeu, încordă arcul, și săgeata ce zbură dintr-însul se opri drept în trupul vulturului carele muri într-o clipeală de ochi. Atunci dezlegă pe Prometeu și-i dăte drumul. Vru Joe să mai facă nițică gălăgie; dar își cătă de treabă, vezi că nu vru să strice hatârul lui Ercule.

Împăratul Euristeu nu știa ce treabă anevoioasă să mai găsească a da lui Ercule. Aflând însă că un împărat anume Diomede, care domnea în Tracia, avea niște iepe așa de rele, încât le hrănea cu carne de om, trimise pe Ercule să facă ce-o ști el, numai să-i aducă acele iepe. Își frecă mâinile de bucurie împăratul Euristeu, socotind că de astă-dată are să i se înfunde lui Ercule.

Viteazul nu zise nici cârc. Plecă capul înaintea lui Euristeu ca un supus și porni ca să-i împlinească pofta inimii.

Când ajunse acolo, ce să-i vază ochii? Patru iepe, sirepe și năbădăioase, legate cu

căpestre de fier la niște iesle cu totul și cu totul de aramă. Prokletul de Diomede le da nutreț numai carne de oameni. Iepele se sălbătăciseră și se făcuseră rele, nevoie de cap; vezi că se spurcaseră la sânge de om, și asta fu de-ajuns ca să le facă a nu se mai putea apropia nimeni de ele.

O așa neomenie Ercule nu o putu lăsa nepedepsită. Chemă pe Diomede la luptă, îl răpuse pe el și îl dete iepelor de-l mâncară ca pe dânsul. Cu această faptă Ercule le îmblânzi, puse mâna pe ele și le aduse la împăratul Euristeu. Acesta le închină zeiței Junona, dându-le drumul într-un munte.

Opt la mână. Tăiați numaidecât la răboj, copii.

Pe vremea aceea întrolocându-se o seamă de viteji, porecliți argonauți, spre a merge să aducă berbecele cel cu lâna de aur pe care îl furase un oarecare elen, veniră și la Ercule de-l rugară să meargă și el cu dâșii. Voinicul nu așteptă să-i zică de două ori; ci se sculă, se duse cu dâșii și se întoarseră izbânditori, după ce Ercule făcu cele mai mari isprăvi de vitejie.

Altă dată vă voi spune, dragii moșului, de voi mai avea zile, și basmul acesta cu berbecele cu lâna de aur și cu argonauții.

Fata împăratului Euristeu auzise că împărăteasa Amazoanelor avea o cingătoare cum nu se afla alta pe lume. Vezi că-i era dăruită de către zeul războiului, pe nume Marte, pentru că se deosebise în bătălii, ca o vitează a vitejilor, și pentru vrednicia ei de împărăteasă. Îmi poftise fata împăratului ca să aibă ea acea cingătoare; și d-ar fi fost barem ceva de dânsa, nu ți-ar fi necaz. Îmi poftise Dumneaei, zic, ca să o aibă, fiindcă știa că la curtea tătâne-său se afla un om verde și harnic, care face pe dracul în patru și nu se întoarce buzat de la slujba cu care îl însărcina cineva.

Se rugă deci de tatăl său ca să poruncească lui Ercule să i-o aducă. Atâta aștepta și Euristeu; căci el nu mai știa unde-se poate să fie vreo primejdie mare, ca să trimită pe voinic acolo.

Amazoanele acestea erau niște muieri viteze, care nu vroiau să știe de nimeni. Ele locuiau singure. Bărbații lor trăiau despărțiți de dânsule într-o cetate. O dată pe an aveau și ei voie să vină la dânsule. Ele se luptau cu oricine se scula asupra țării lor, și mai adeseori ele biruiau. Erau niște muieruște cu care nu se putea juca cineva, că-i lua părul foc, de ar fi fost, el acolo, de șapte palme în frunte.

Ercule se întovărăși, deci, cu câțiva prieteni de-ai lui, cu care se avea ca niște frați, și cu o seamă de oaste, se puseră în niște corăbii, și plecară pe mare, tala, tala, până ce se pomeniră la țara Amazoanelor. Aci dacă ajunseră, Ercule nu vru deocamdată să-și pună mintea cu niște muieri, ci trimise soli la Ipolita, împărăteasa acelor Armazoane, să-i spună pentru ce venise.

Ipolita, ca o femeie înțeleaptă ce era, și aflând de Ercule cel vestit în războaie și voinic fără seamăn, îi ieși întru întâmpinare cu gând ca să-i facă pe voie.

Coropeșnița de Junona, însă, își vârî coada și aci. Vezi că ea purta sâmbetele lui Ercule, și ar fi voit să-l facă și de rușine, și să piară de pe fața pământului. Luă deci chip de Amazoană, se amestecă printre dânsule și începu a striga cât îi lua gura, cutreierând ținutul lor: „Săriți, surioarelor, toate cu toatele, că iată niște străini venit-au și ne răpiră pe împărăteasa“.

Când auziră muiereturile despre una ca asta se adunară numai într-o clipeală, ca frunza și ca iarba, alergând pe capete, care de care să ajungă la mare mai curând, și să dea năvală asupra corăbiilor. Unele alergară călări, altele pe jos, unele cu părul vulvoi, căci n-avuseseră vreme nici cozile să și le lege; iar altele numai cu câte o țoală aruncată pe dânsule, așa de-a-n fuga.

Cum ajunseră la țarm, unde mi-ți începură a arunca în corăbii, care cu pietre, care cu bulgări, care cu zburături de lemne, care cu săgeți și care cu ce găsi la îndemână, de să chisăgească pe Ercule și pe ai săi, și să le răstoarne corăbiile ca să se înece în mare, și mai multe nu.

Ercule văzu că nu e glumă; și de-ar fi crezut-o la început că e glumă, dar se încredință că nu e bună. Ieși deci la țarm cu ai săi, și unde mi se încocleți o luptă de-alea de credeai că n-are să se mai aleagă nici praful de ei și de ele. Adică să te ferească Dumnezeu de bătaia muierescă, când se-ndârjesc ele. Da, nene, muierile, orbiș, de zvânta. Nici că se mai uita unde da. Dădeau cu caii peste oamenii lui Ercule și îi călcau în picioare ca pe niște omizi.

Dar dădeau și oamenii lui Ercule de răpăia. Se bătură în sulii, dar ele se făcură țândări. Scoaseră apoi paloșele și se loviră cu nemilostivire. Scoaseră și muierile securile lor cele cu două ascuțișuri și nu se lăsau mai prejos decât bărbații. Să nu te ducă Dumnezeu vreodată să mai vezi asemenea bătălie.

Și așa se luptară zi de vară până-n seară. Iară Ercule se întorcea într-un călcâi, și sta față totdeauna unde era primejdia mai mare și războiul mai înverșunat. Unde

da el, pălea!

Când fu înspre seară, răzbi Ercule cu ai săi pe muieri și le luară în goană. Acuma măcelărire! Nici una din muierile ce căzură în mâinile voinicilor nu mai scăpă cu viață. Unii le târau de cozi ca pe niște otrepe. Alții mi țî le snopeau și mi țî le striveau sub genunchi ca pe niște alte alea; iară pe altele, pe unde mi le ajungea, pe-acolo le lua Avram sporul.

Ipolita, împărăteasa Amazoanelor, cea care ar fi voit să-și dea cingătoarea (brâul) din capul locului, fără să se mai facă atâta vărsare de sânge, căzu roabă în mâinile lui Ercule cu brâu cu tot.

Nouă la mână. Iute, iute, tăiați la răboj, precum ca să se știe.

Împlinind și a noua poruncă a împăratului Euristeu, Ercule se întorcea acasă agale, cu corăbiile; pe drum însă se abătu și pe la Troia cetate. Când acolo, peste ce socotiți că dete? Dete peste fata împăratului din acea cetate, pe nume Esiona, legată cu lanțuri la țarm, care plângea și se tânguia de-ți rupea inima.

Iară dacă o întreba Ercule de ce plânge, și se încerca să o împace, mângâind-o, ea îi spuse că tată-său o pusese acolo că să vină o iasmă din mare și s-o mănânce; fiindcă așa ziseseră popii lor, că printr-aceasta adică, se va coborî îndurarea zeilor peste țara lor, și va ostia ciurma ce bântuia biata poporime. Lui Ercule i se făcu milă de dânsa, o dezlegă din lanțuri, și așteptă acolo până ce ieși jivina cea spurcată din mare. Cum o văzu, Ercule se năpusti asupra ei cu toroipanul, îi luă mirul din frunte și o dete cu gaibaracele în sus.

Plecând și de aci, Ercule ajunse la țara unor frați pre nume Poligon și Telegon, stăpânitorii acelei țări. Acești nelegiuiți, de cum vedea că vreun străin a sosit în țara lor, îl silea să se ia la trântă cu dâșii. Și fiindcă ei erau foarte dibaci în meșteșugul de a se lupta, trânteau pe toți, și apoi îi chinuiau grozav până mureau.

Chemând și pe Ercule la luptă, acesta numai cu o mână îi răsuci, îi răbufni la pământ, ba încă scăpă omenirea de niște astfel de împărați bățăuși, ce tot căutau oamenilor ceartă cu lumânarea, trimițându-le sufletele să se plimbe în bezna tartarului. După care Ercule se întoarse la Micena.

Mai aflând Euristeu că un uriaș anume Gerion avea niște vaci năzdrăvane, cum nu se mai găseau altele pe lume așa de frumoase, chemă pe Ercule și-i porunci să i le aducă din pământ, din iarbă verde.

Ercule se supuse ca un miel. Vezi că n-avea încotro. Cercetă el despre acest Gerion, și află că șade într-o țară spre soare-apune, adică pe unde este astăzi țara spaniolilor, că este un novac năprasnic, care are trei trupuri, că are păzitor la cireadă un câine cu două capete, ieșit din întunecimea iadului, și un balaur cu șapte capete. Aceste iezme așa de bine păzeau cirezile, încât nici vânturile nu se puteau apropia de ele.

Și deschizându-și ochii în patru, își dădu cu socoteală că pentru această treabă are să verse multe nădușeli. Luă deci cu dânsul o ceată de ostași, tot unul și unul, intră în corăbii și o porni către apus; și merse, și merse, până ce ajunse. În drumul său curăți mai multe țări de toate gadinile și jivinile sălbatice, astfel încât pe-acolo, până și în ziua de azi nu se mai află nici urs, nici lup, nici altfel de jigăanii de soiul acestora. Venind la un loc unde niște munți despărțea marea de ocean, Ercule puse umărul și împinse munții în dreapta și în stânga de făcu loc apelor să se împreune. El făcu această treabă ca să rămână de pomenire că a trecut și el pe acolo; și de atunci munții aceștia și până acum de-amândouă părțile apei, se numără stâlpii lui Ercule; iară azi, acelui loc i se zice strâmtoarea de la Gibraltar.

Iară dacă ajunse la țara uriașului cu vacile, se luă la luptă cu câinele cel cu două capete, și luptase, și luptase, până ce abia, abia Ercule dovedi pe acel dulău și-l omorî ca pe el. Apoi se apucă și cu balaurul. Se mai luptase Ercule cu balauri, dar ca acesta nu-i mai dăduse de ochi. Totuși el nu se lăsă până nu mi-l făcu și pe acesta mici fărâme.

Atunci luă cireada și o băgă în corăbii. Avu și pentru ce se lupta. Căci, dreptul lui Dumnezeu, așa vaci, nici el nu mai văzuse.

Când, unde-mi venea, nene, uriașul de Gerion, cel cu trei trupuri, cu o falcă în cer și cu alta în pământ ca să-și ia cireada înapoi. Făcea niște sărituri ca de trei conace. Ercule nu-l mai păsuî, ci întinzând arcul, mi-l ochi tocmai în piept, unde pasă voinicului mai mult, și trase cu săgeata. Atâta fu de-ajuns, căci mi-l pironi locului, gâlgâind sângele dintr-însul ca dintr-o altă aia.

Plecând de acolo cu vacile, străbătu nouă țări și nouă mări, și prin tot locul lăsă câte un semn de vitejia sa, curățând țările de tâlhari și de haidamaci, și înființând orașe și cetăți frumoase. Și ajungând la țara uriașilor, se luă cu dânsii la luptă. Săgetă pe unii, tăie pe alții, toroipăni pe cei mai mulți și mi-i cărăbăni ca pe ei. Cei ce mai rămaseră se îmblânziră ca niște miei, și-i cerură iertare. Ercule îi lăsă

în mila Domnului.

De aci, tot întorcându-se, se coborî la uscat într-o țară pe marginea mării ca să se mai odihnească oleacă, după atâta muncă. Și cum sta el într-o rână și începuse a aromi, numai iacătă că-mi vine și spune lui bietul Ercule că unul din taurii cirezii s-a răznit de turmă și și-a luat lumea în cap, punânduși coada pe spinare.

Viteazul se sculă numaidecât, se luă după dânsul, și cată-l în sus, cată-l în jos, până ce-l găsi închis într-unul din staulele lui Erice, stăpânitorul unei țărișoare mici. Pasămite îi plăcu și lui un așa dobitoc, și prinsese milă de dânsul; d-aia poate mi-l și închisese. Mai cu seamă că era și de pripas.

Ercule i-l ceru. Erice nu se împotrivi. Îi zise numai să se ia cu dânsul la luptă de-a pumnii, și cine va birui, al lui să fie dobitocul. Ercule nici că mai încape vorba că priimi. Și-și și găsisse Erice cu cine să se puie. Începură deci a se pumnui și a se ghionti, de le scăpărau măselele. Și cât ținu lupta, nu știu, zău, dacă apucă și Erice să dea vreodată. Dară Ercule știu că mi-i căra mereu la chilomi de-ăia de-ai lui, până ce mi-l răbufni și mi-l culcă binișor la pământ de nu mai văzu soarele cu ochii cât cucu.

Și luându-și taurul, se întoarse la cireada lui. Plecând și de acolo, se tot apropia de casă. Când fu la poalele unor munți, unde se pusese să mai facă un popas, pizmătăreața de Junona, care se tot ținea de căra bietului Ercule, trimise asupra cirezii lui o streche d-alea năbădăioase, și-i risipi cireada de vaci.

Voinicul simți de unde îi vine pocinogul ăsta; se sculă, deci, și dânsul, fără măcar să crântească, sui munții, coborî văile, răzbi șesurile, și-și adună cireada la loc. Câteva din vaci ce se rătăciseră prin prăpăstii mai rămaseră pe-acolo. Ercule le lăsă pe acestea; iară ele se sălbăticită cu totul.

Și astfel, nel câtinel, ajunse acasă. Împăratul Euristeu, cum văzu vacile, nu mai putu de bucurie și se apucă de le închină Junonei.

Zece la mână, copiii moșului. Tăiați vârtos la răboj.

N-apucă să răsufle bine bietul Ercule, și iată că iarăși îl chema împăratul și-i dete porunca ca, mort, copt, să facă ce-o ști el și să-i aducă mere de aur din grădina Esperidelor.

Basmul despre această grădină vi l-am povestit altă dată și țineți minte că Joe, luând de zestre niște mere de aur când se căsători cu Junona, le răsădisse în

grădina unor fete foarte frumoase ce aveau darul de a cânta prea mângâios, și le dase în păstrarea lor. Grădina astor fete era la poalele unor munți despre soare-apune, deasupra căror munți ședea unchiașul Atlas sau Atlante. Acesta cu umerii lui sprijinea toată bolta cerului din ceea parte de lume. Și, ca să nu poată lua cineva cu japca din aceste merișoare, zeul cel puternic dete fetelor un balaur grozav, spaima lumii, ca să fie paznicul grădinii.

Plecând Ercule să caute grădina Esperidelor, întrebă și în dreapta și în stânga despre locul unde s-ar afla ea; și întâlnind pe un fiu de-ai lui Marte, zeul războiului, îl întrebă și pe dânsul; acesta în loc să-i spună despre ceea ce îl întreba, îl chemă la luptă. Vezi că nu-l cunoștea că el este Ercule viteazul. Ercule nu se codi, dar Marte, care știa ce poate osul lui Ercule, temându-se să nu mi-i omoare copilul, se amestecă și el în luptă. Atunci Joe aruncă cu trăsnetele, și căzând fulgerul între dâșii, îi despărți.

După ce află drumul către grădina Esperidelor, Ercule dete peste țara unui uriaș pe nume Anteu. Acest novac avea putere, nevoie mare. Nu putea nici un călător să treacă prin țara lui; căci, de cum simțea novacul, silea pe bietul călător să se lupte cu dânsul. Lui îi venea neted, vezi bine, să se lupte, coșcogeamite namilă de om, cu oamenii de boiul nostru, căci pe toți îi omora. Cu capetele de la oamenii pe care îi omora uriașul făcuse o capiște tatălui său Neptun și îi mai lipsea vârful; îi mai trebuia, adică, un cap de om.

Cum văzu pe Ercule, îi zâmbi mustața, gândindu-se că acum o să-și sfârșească detot capiștea cu capul lui Ercule; dar o păți meșterul nostru, căci lupta cu Ercule îi fu de capul lui.

Ercule, dacă îl chemă la luptă Anteu, nu se dete înapoi, ci se încleștară amândoi, și începură a se duce unul pe altul. Când Anteu pe Ercule, când Ercule pe Anteu. Și se luptară, și se luptară, până ce lui Anteu, slăbindu-i puterile, buf! căzu la pământ. Dar odată sări drept în sus, odihnit și întărit în putere, de parcă nu se luptase de când lumea. Vezi că țărâna era muma lui; și el avea darul că de câte ori va osteni și-l va trânti cineva, de atâtea ori muma lui să-i dea puteri noi. Ercule nu știa de una ca asta. De trei ori trânti Ercule pe Anteu, și de trei ori Anteu se sculă împluternicit din nou. Însă, după ce simți Ercule ce dar are Anteu, îl apucă odată bine în brațe, îl ridică în sus de n-atingea cu picioarele de pământ, îl strânse țeapăn, și-l ținu așa, până ce îi frânse mijlocul, îl năbuși cu strânsoarea, și-l făcu să-și dea sufletul în mâinile satanei.

Atunci Ercule trecu înainte, și, ostenit fiind de drum și de luptă, se puse pe o pajiște frumoasă și adormi. Pasămite el trecuse peste alte hotare, fără să știe. Locul unde adormi Ercule era pe moșia unor oameni pitici, ce se numeau pigmei. Acești oameni erau ca de o șchioapă de-nalți, își aveau și ei împăratul lor, oastea lor, adică, cum i-am zice noi, ceata lui Baboi, și adesea se luptau cu cocori care veneau și le stricau holdele. Muierile acestor pigmei, când erau de trei ani, nășteau copii; când erau de opt ani, îmbătrâneau. Cetățile și colibele lor erau făcute din coji de ouă. Ei erau zăcași la inimă și aveau pizmă, cât nu se poate spune, pe oamenii ceilalți care sunt lăsați de la Dumnezeu precum firea i-a făcut.

Cum văzură pe Ercule dormind, tăbărâra pe dânsul și mi-l legară pe de toate părțile cu frânghii de ale lor, astfel încât cuprinseseră pe Ercule ca într-o vâșe. Ercule nici nu simțea ce făptuiau acești pigmei, fiind el în somn. Când începură însă să-l lovească în cap, parcă-l pișcau puricii, și se deșteptă. Deschizând ochii, se văzu legat cobză, și pe acei pigmei, ca frunza și ca iarba primprejurul lui. Râse viteazul când se simți așa legat și ferecat. Dar odată, smucind, se sculă drept în sus, legăturile pârlău, parcă n-ar fi fost zdravene, și căzură jos de pe dânsul. Atunci voinicul de Ercule îi culese de pe jos ca pe ciuperci, îi îndesă în pielea lui cea de leu, de care nu se despărțea nici cât ai da în cremene, îi luă de-a spinare și plecă cu dânsii în treaba lui.

Procopsiții din ziua de azi, când vor să arate că bucherul ce se potrivește unor oameni învățați și îi clevește, ori nemernicul ce se potrivește oamenilor cu vază, cari au făcut fapte mari, și îi ponosluiește; când vor să arate, zic, că aceștia sunt oameni de nimic, le zic pigmei. Noi însă, pe limba poporului nostru, la niște astfel de oameni, le zicem mișei, ori mici la suflet, sau neghina omenirii.

Și așa cum vă spusei, după mari osteneli și anevoioase trepădări, ajunse Ercule în cele din urmă la acea grădină a Esperidelor, ca să ia mere; și cum dete de balaur, păzitorul grădinii, se luă la luptă cu el, îl birui, îl făcu bucățele, bucățele cu paloșul și puse mâna pe mere.

Pe când se brodiseră a fi Ercule în partea locului, un împărat din preajmă care auzise pe aceste fete, numite Esperide, cântând, îi rămase inima la ele și i se scurgeau ochii după dânsule. Puse o seamă de slujitori de-ai lui ca să le pândească și să le răpească.

Odată, fețele ieșind să se joace prin livezi, răpitorii, cum le văzură afară din

grădină, deteră năvală asupra lor, le înhățară și fugi cu dânselle la țărmul mării, acolo unde îi aștepta corăbiile cu care veniseră și le închiseră bine. Apoi ei, veseli că și-au împlinit slujba, se puseră pe țărm să-i tragă o sfântă de mâncare și apoi să plece.

Abia istovise Ercule pe balaur, și numai iacătă că se pomeni cu unchiul fetelor că vine și-i spuse cele ce s-au întâmplat cu dânselle. Ercule nu pierdu nici o cirtă de timp ci, ducându-se la fața locului, dădu peste hrăpitori încă la masă stând. Cum mi-i văzu viteazul, unde mi se apuca și mi le dete o snopeală până ziseră că nu sunt ei, și nu-i putu scoate din mâna lui cu viață nici Aghiuță. Scăpă dar fetele de la robie, și le lăsă pașnică stăpânire asupra grădinii; iar el se întoarse cu merele la împăratul lui teafăr și nebiruit, precum îl făcuse mă-sa.

Unsprezece la mână. Tăiați copii la răboj, precum ca să se știe.

În cele mai de pe urmă i se înfundase și împăratului Euristeu. Nici el nu mai știa ce poruncă să-i mai dea. Ce-i trăsni lui prin cap însă; mai trimise pe Ercule să-i aducă din iad sau din Tartar pe câinele cel cu trei capete, cu măsele de fier și cu dinții de oțel, cu gând că acum i se va împlini și lui Ercule și îi va rămâne oasele pe-acolo. Spun la cărțile păgânilor că acel câine ce se numea Cerber, speria cu lătrătura sa cea grozavă nu numai pe oameni, ci și sufletele morților care erau în iad. Hăuia Tartarul când lătra el și răsuna de se auzea până în înfundăturile cele mai de jos ale împărăției lui Pluton.

Viteazul nu se spăimântă deloc nici de această poruncă, precum nu se spăimântase nici de celelalte ce le împlinise până acum, el începu să se gătească vârtos; căci știa el cu ce gând i se dau niște asemenea porunci.

După ce cercetă și află de câte se știau despre locuința sufletelor celor morți, Ercule porni, și ajungând la poarta iadului, intră înăuntru. Coborându-se, umbrele fugeau de dânsul, ca de altă aia, și se ascundeau; numai umbra unui viteaz, pe nume Meleagru, fost oarecând tovarăș de-al lui în luptele ce avusese să înfrunte, îi stătu în cale și-l rugă ca, după ce se va întoarce pe pământ între cei vii, să ia el de nevastă pe sora sa Deianira, ce rămăsese în casa tatâne-său. Ercule îi făgădui. Mergând mai-nainte, Ercule văzu pe Teseu, un voinic foarte vestit, ca și dânsul, legat și ferecat în lanțuri. Acesta își întinse mâinile către Ercule, ca la un viteaz ce era, și-l rugă să-l scape de acolo. Ercule nu întârzie, ci îi rupse lanțurile și-i dete drumul de la o așa grea osândă ca a Tartarului.

Și mergând mai-nainte, dete peste Alcesta. Aceasta era o femeie, care până într-atât își iubise bărbatul, încât se dete morții de bunăvoia ei pentru dânsul.

Admete, soțul ei, dobândise de la zei darul de a nu muri, dacă în ceasul când i se vor sfârși zilele, ar găsi pe cineva care să voiască să moară în locul lui. Ceasul lui din urmă sosi. Dar nimeni n-avu poftă să-și închidă lumea cu iadul. Atunci Alcesta, soția lui, pentru dragostea ce avea către dânsul, se înfățișă înaintea morții și o rugă ca mai bine s-o ia pe dânsa, numai să lase pe bărbatul ei să trăiască. Ercule o scoase și pe aceasta din iad și o dete bărbatului și copiilor ei înapoi.

Și, văzând pe Cerber, câinele cel îngrozitor de mare și rău cum nu s-a mai pomenit câine să fie, se luă la luptă și cu dânsul. Acum altă nevoie: trebuia să umble cu băgare de seamă, ca să nu-l omoare. Se luptă ce se luptă, și venindu-i bine lui Ercule, îl apucă de după ceafă, îl supuse și-l legă bine. Proserpina, soția lui Pluton, zeul iadului, văzându-i voinicia, îl primi ca pe un frate. Însuși Pluton îl lăsă să iasă la lume cu Teseu, cu Alcesta și cu dulăul de Cerber, pe care îl ținea de zgardă. Și nici că se putea altfel; căci Ercule nu s-ar fi lăsat fără aceasta, odată cu capul.

După ce arătă lui Euristeu pe Cerber, Ercule îl aduse înapoi, și-l lăsă să-și păzească iadul lui precum fusese el orânduit.

Douăsprezece la mână. Aceasta este cea din urmă treabă ce săvârși Ercule din porunca lui Euristeu. Tăiați-o și pe asta la răboj și mai numărați o dată.

Așa este, dragii moșului, că sunt douăsprezece în cap? Săvârșind aceste mari și nemaiauzite fapte, douăsprezece la număr, afară de alte nenumărate vitejii mai mărunte, Ercule căta acum să se însoare de a doua oară, căci nevasta lui cea dintâi murise. Până una, alta însă mai făcu niște isprăvi, între care și pe aceea că pedepsi pe un împărat anume Buziris pentru cruzimile lui. Acest împărat domnea peste oamenii cei negri la piele și se dusesse vestea de răutatea lui. O lume se plângea de nedreptățile ce făcea. Pe lângă acestea, el jertfea pe toți străinii pe cari îi prindea pe moșia lui. Rugul ce ridicase el întru cinstea zeilor lui pentru aceasta adesea fumega. Ercule puse mâna pe el, și-l junghie și pe dânsul deasupra chiar a jertfelnicului nelegiuirilor sale.

Pe atunci împăratul Euritu dase sfară în țară că cine va putea să-l biruiască pe dânsul și pe fiii lui la întrecere cu arcul, după acela își va da pe fii-sa Iola. Aflând despre aceasta, Ercule se duse drept la acel împărat și îi spuse că el a

venit în peștit. Și luându-se la întrecere, Ercule îi rămase pe toți.

Dar împăratul Euritu, tot trăgăna cu azi, cu mâine, până ce Ercule, dacă văzu care încotro merge treaba, își cam mută gândul și plecă în ale sale. Tocmai pe atunci un oarecare tâlhar furând împăratului niște iepe, acesta cu fiii lui bănuia că Ercule i-a făcut bosmoaoa. Unul din fiii împăratului se luă după dânsul și ajungându-l, merseă împreună să caute iepele. Sosind la o cetate și urcându-se într-un turn, Ercule arătă fiului împăratului iepele cum pășteau pe câmp, și îi zise să se ducă să și le ia. Fiul împăratului se prefăcu că nu le vede, și-i tot răspundea cam în doi peri. Vezi, Doamne, ca și când Ercule le-ar fi furat. Lui nu-i ieșise din cap, adică gândurile ce le avusese de la început cu tată-său împreună. Doară că nu zicea. Ar fi poftit Dumnealui ca tot Ercule să meargă să i le dea în mână, cum am zice mură în gură. Ercule nu putu să sufere rușinea ca să fie el bănuit de hoț, dete brânci fiului acestui împărat din vârful turnului, și nici praful nu se alese de el până jos.

Din ciuda acestui omor Ercule se îmbolnăvi. Și neștiind ce leacuri să ia pentru boala ce avea el, merse la capiștea lui Apollon, și popii îi spuse că nu va avea tămăduire, fără numai dacă se va vinde pe el și va robi măcar un an de zile; iară banii ce-i va prinde din vânzarea lui, să-i dea împăratului, tatăl omorâtului, drept răscumpărare pentru sângele fiului ce a pierdut.

Ercule se supuse, se lăsă a fi vândut, făcând precum îi ziseră popii. Fu cumpărat însă de o împărăteasă pe nume Omfala. Drăgălășiile împărătesei făcu pe Ercule să se piardă de iubire pentru dânsa, uitând făgăduiala ce făcuse când era copilandru; și ca să poată ajunge mai cu înlesnire aproape de împărăteasă, ceru a fi îmbrăcat muiereste ca roabele; se legă cu maramă la cap, și cu furca în brâu, se nevoia a toarce.

Învățând a răsuci fusul, Ercule ședea toată ziua pe un scăunaș la picioarele împărătesei Omfala, scurgându-i-se ochii după dânsa, și mi-ți torcea, nene, de nici una din roabe nu-l putea ajunge. Tortul lui Ercule era și mai subțire și mai frumos, și mai mult decât al tuturor roabelor. Își uitase viteazul de voiniciile lui de mai-nainte și se dase trândăviei pentru un cap de muier. Nu se putea rușine mai mare pentru un viteaz ca dânsul să lânzezească ca un trântor.

Văzându-l împărăteasa ajuns în astfel de hal, și mândră că a înjugat pe leu, supunându-l și îmblânzindu-l ca pe un mieluşel, numai cu farmecul nurilor ei, îl îndrăgi și ar fi voit să stea lângă dânsa cât va trăi și ea.

Aceasta însă nu putu să țină mult. Căci voinicul, dezmeticindu-se din ameteala dragostei, nu se mai putu suferi a fi îmbrobodit, ci rușinându-se de fapta lui, ca să ajungă el așa de muieresc, se smulse din legăturile în care îl ținea farmecul Omfalei și, lepădând de la sine prilestirea în care căzuse, fugi de acolo, ca și când ar fi scăpat din pușcă, măcar că împărăteasa Omfala ar fi voit să-l țină cine știe cât.

După ce scăpă de robie bun zdravăn însănătoșit, și mai făcu câteva isprăvi, acest viteaz își aduse aminte de făgăduiala ce dase fârtatului său Meleagru, când fusese în împărăția morților, că va lua pe sora sa de soție, și se duse la curtea împăratului Ineu pentru acest sfârșit.

Acest împărat, tatăl lui Meleagru, avea o fată pe nume Deianira, frumoasă de pica, și tânără și fragedă ca un boboc de trandafir. Ercule ajunse tocmai când erau adunați mai mulți flăcăi ca să se ia la luptă, și care din toți va birui, acela să ia de nevastă pe Deianira. Între alții era și un anume Achelo, stăpânitorul unui râu făcător-de-rele, carele avea putere, nevoie mare. Celorlalți flăcăi, dacă văzură pe acești doi viteji, le pieri pofta de luptă și se cărară de pe acolo. Rămânând numai ei doi, Ercule se încleștă la luptă cu Achelo, și lupte-se, și lupte-se, până ce Ercule dovedi pe Achelo. Atunci acesta se făcu un balaur mare și începu lupta din nou. După ce se mai luptară, ce se mai luptară, Ercule dovedi și pe balaur. Achelo nu se lăsă, ci se făcu un taur și astfel iarăși începu să se lupte. Văzând așa Ercule, unde mi-și puse toate puterile, și apucând pe taur de coarne, mi-l răsturnă în râul ce stăpânea el, și care se numea ca și dânsul, ba încă îl lăsă ciont și de un corn; iară Achelo, de rușine, se dete afund, și mi-și petrecu veacul cu amar și cu ocară acolo, înstrunat și înjghebat în albia apelor sale. Zânele însă de pe țărmuri umplură acest corn cu roade și cu flori de care începură a crește cu spor și îmbelșugare, după ce Ercule priponi pe acest înrăutățit Achelo; și de atunci, toată lumea privește acel corn ca un semn fericit de rodire și de belșug, și de-aceea când auziți de Cornul abundenței pe procopsiții din ziua de astăzi, să știți că acolo se duc ei cu gândul, când vor să arate belșugul prin alte însemnări.

Ercule luă de soție pe Deianira și plecă. Pe unde ajungea, curăța țările de jăpcani și de oameni răi, învăța poporimea cum să-și muncească câmpurile mai cu folos, și ajuta pe toți apăsății ce-i cereau ajutor.

Ajungând cu soția sa pe marginea unei gârle ce venise mare, dete cu ochii de centaurul Nesu. Știți de altă dată ce este centaur. Totuși este mai bine de două ori

decât niciodată. Centaur era om până în brâu și de la brâu în jos cal, adică o jiganie cu patru picioare, cu șale de cal și cu trunchiul de om.

Acest centaur, ce vă spusei că se chema Nesu, trecea gârla pe oameni în cârcă, te miră pe ce lucru de nimic. Văzând și pe Ercule cu nevasta, el fu gata a-i trece soția dincolo peste gâră. Ercule apucă înainte și se mira că n-aude pe centaur venind după dânsul. Se întoarse să se uite. Când, ce să-i vadă ochii? Nemernicul de centaur o luase la sănătoasa cu Deianira în cârcă. Pasămite îi plăcu și lui o așa bucatăică, și voi să o ia cu japca ca să se drăgostească cu dânsa. Ercule nu-l lăsa să se sfințească, el care curăța de pe fața pământului pe toți jăpcanii, ci unde mi-ți întinse arcul, puse o săgeată întrînsul, d-alea înveninate cu sânge de-al Idrei, îi dete drumul și mi-l plesni așa de bine încât acolo rămase, și începu să gâlgâie sângele dintr-însul gâră.

Dar și diavolul de centaur i-o făcu. Căci având cu dânsul o cămașă nouă, o înmuie în sângele lui ce se otrăvise din veninul săgeței, și i-o dete Deianirei zicându-i:

„Ține această cămașă și o păstrează bine. Când vei vedea că soțul tău îți este necredincios și-i alunecă ochii după alte muieri, dă-i-o să se îmbrace cu dânsa, și se va aprinde de dragoste pentru tine, încât nu va ști ce să mai facă și cum să te giugiulească“. Proasta de muieră crezu. Luă cămașa și o ascunse de ochii lui Ercule.

Nu mult după această întâmplare veni la Ercule niște oameni și-l rugară să le dea o mână de ajutor împotriva unui împărat, care le tot căta vrajmă și se sculase pe nedrept asupra lor. Ercule, săritor precum firea îl lăsase pe el când auzea de nedreptăți, n-așteptă să i se zică de două ori; atât de bucuros mergea el să stârpească asupririle; se puse în capul asupriților, și biruința fu a lui. Iară, dacă văzu că este aproape de împărăția lui Eurite, cel care v-am spus mai sus că era tat-al Iolei, și aducându-și aminte Ercule că nu-și ținuse cuvântul, se hotărî a-l pedepsi. Se știe cum Ercule întrecuse pe Eurite și pe fiii săi în a trage cu arcul, și cum apoi împăratul se codi a-i da fata de nevastă. Acum merse asupra lui, și chemându-l la război, omorî și pe Eurite, și pe ai săi fii, iară pe Iola o luă roabă și porni cu dânsa întru ale sale. În drumul său ajunse pe un piept de pământ ce se întinde în mare, și dând peste o capiște a lui Joe, voi să aducă jertfă tatălui său.

Pentru aceasta trimise un om de-ai săi, Lichas, ca să ceară de la nevastă-sa o cămașă curată, Deianira află de la acest trimis că Iola este roabă la Ercule. Ea

știa că Ercule fusese în pețit la Iola înainte de a o lua pe dânsa de nevastă, și cum auzi acum că Iola căzuse roabă la bărbatu-său, fu cuprinsă de patima temutului. Își aduse aminte Deianira de vorbele ce-i zisese centaurul Nesu, și de cămașa ce-i dase el, și se bucură în sufletul ei că are să facă pe Ercule să se uite numai la dânsa. Muierea tot muiere este. Și, frecându-și mâinile de bucurie, scoase cămașa cea muiată în sângele centaurului cel blestemat și o dete trimisului ca să o ducă la stăpânul său. Acesta își împlini slujba. Ercule luând cămașa o îmbrăcă și porni la capiște că să-și aducă jertfa. Băgă de seamă însă că afurisita de cămașă se lipi de pielea lui și începu a-l frige. Dete să se dezbrace de dânsa, dar ea atât se lipise încât se făcu una cu pielea lui și-l pârjolea de parcă era pus pe jărat. Simțind Ercule niște astfel de usturimi prăpăditoare, până într-atât se supără, încât apucă pe Lichas de-un picior și îl azvârli drept în mare ca pe-o altă aia; iară el, voind cu dinadinsul a-și smulge de pe trup blestemata de cămașă, ea se sfâșia cu carne cu tot din trupul lui în mâinile sale.

Când auzi Deianira de una ca aceasta, se mâhni până în adâncul sufletului; și după ce văzu că nu mai este mântuire pentru bărbatul său, se duse și ea și-și făcu seama singură.

Vezi că tocmai atunci înțelese și ea că fu amăgită, și cât rău făcuse soțului său.

Ercule, nemaiputând de durerea focului celui mistuitor ce-l pătrunsese până la ficat, porunci oamenilor săi să ducă pe un vârf de munte lemnele trebuincioase spre a face un rug. Când fu gata rugul, el se sui deasupra și rugă pe toți oamenii săi ca să-i pună foc, spre a scăpa de muncile cele groaznice ale usturimii ce-l chinuiau. Toți se codeau și nu cutezau să facă o astfel de faptă. Numai un voinic anume Filoctet, fiind de firea lui mai milos, se înduioși de suferințele lui Ercule, se apropie de rug și îi dete foc. Pentru această faptă Ercule îi dăruie săgețile sale cele purtătoare de moarte.

Flăcările cuprinzând rugul, un râuleț vecin ieși din matca lui spre a aduce oarecare ușurare lui Ercule cu apele sale, dar găsi rugul înconjurat de nori, și tunete și trăsnete grozave ieșind din acei nori.

Și de-atunci a rămas de zic și astăzi oamenii cei procopsiți, când vor să arate că și-a luat cineva capului vreo belea, de care nu poate scăpa, fără numai odată cu viața, d-atunci a rămas, precum vă spui, de zic: A dat peste cămașa ori tunica lui Nesu. Noi însă, pe limba noastră cea necioplită, zicem, când dă omul peste o astfel de nevoie: sapa și lopata are să-l scape.

Păgânii spun că în acei nori ce se coborâse peste rugul lui Ercule, era Joe, zeul zeilor lor, ce venise a ridica pe Ercule în ceruri. Când sosiră prietenii lui Ercule și voiră să-i ia cenușa de acolo, nu mai găsiră din trupul lui nici prăfuleț.

Joe, după ce-și urcă copilul în ceruri, stăruie de Junona să se împace cu Ercule și să-l primească ca pe un copil de suflet. Junona se înduplecă, și după ce îl cunoscă de copil de suflet, îi dăde de soție o zeiță. Cum bag seamă i-a fost teamă Junonei ca să nu se apuce fiul său de suflet de berbantlâc prin cerul lor, și d-aia căută să-l însoare cât mai curând. Iară Joe puse pe Ercule în rândul zeilor celor mari.

ERCULAN

(Cântec din Mehadia, unde erau băile cele vechi închinat zeului Ercule)

Plecat-au în zori

Trei surori la flori,

Sora cea mai mare

S-a dus înspre mare,

Sora cea mezină

Pe mal, în grădină,

Sora cea mai mică

Și mai sălbatică

S-a dus, mări, dus

Pe Cerna în sus.

Iar în urma lor

Mulți voinici cu dor

S-au luat cântând

Ș-au venit plângând.

Iată-un căpitan

Căpitan râmlean

Că mi se ivește

Pe mal se oprește,
Cu Cerna grăiește;
„Neră limpezie,
Stai de-mi spune mie,
Despre trei surori
Plecate din zori.“
„Sora cea mai mare
S-a dus către mare
Pe Dunărea-n jos
La un plai frumos;
Sora cea, mezină
S-a dus din grădină.
Peste nouă munți,
În codrii cărunți.
Sora cea mai mică
Și mai sălbătică
Plânge colo-n stâncă
La umbră adâncă.
“Ercul, Erculean,
Căpitan râmlean,
Își repede calul

De răsună malul,
Ș-ajunge-ntr-un zbor
La stânca cu dor.
„Ieși, fată, din piatră
Să te văd odată!“
„Cum să ies din piatră
Că sunt goală toată
Și mă tem de soare...
Nu m-o soarbe oare?“
„Să n-ai nici o frică,
Fată sălbătică,
Că te-oi lua în brață
Să mai prind la viață,
Și te-oi coperi,
Și mi te-oi feri
De vânt și de soare,
De-a lor sărutare.“
„Bădiță, bădiță,
De-ți sunt drăguliță,
Soție de vrei,
De vrei să mă iei,

Mă scoate din stâncă,
Din umbra adâncă,
Să-ți ies la lumină
Cu inima plină.
“ Ercul, Erculean,
Căpitan râmlean
Calcă peste piatră
Și iată că-ndată
Lumii se arată
O dalbă de fată
Albă, goală toată,
Vie și frumoasă,
Dulce, răcoroasă,
Cu păr aurit,
Pe umeri leit.
Cât o și zărește,
Soarele s-oprește
Și fața-i s-aprinde,
Și raza-i se-ntinde
Ca un sărutat
Lung și înfocat,

Iar cel Erculean,
Căpitan râmlean,
Mi-o apucă-n brață,
De prinde la viață,
Mi-o strânge la piept
Ș-o legănă-ncet,
Și-i face-n răcoare.
Departe de soare
Cuib de floricele Ivite la stele.

(V. Alecsandri).

Acest cântec se cântă pe la Mehadia și peste Olt. Locuitorii îi zic cântecul lui Elcovan sau Ercovan.

Ce se dovedește prin aceasta?

Că romanii din care ne tragem noi, când au venit în părțile acestea și s-au statornicit aci, au dat peste apele cele mântuitoare de la Mehadia. Că ei au închinat aceste ape lui Ercule, ca niște păgâni ce erau ei, pentru că aveau, după credința lor, atâta virtute, ca și Ercule, de se luptau cu boalele și le învingeau. Pentru aceasta cei mai procopsiți dintre dâșii, i-au scos și cântec, care a rămas de pomenire și până în zilele noastre.

PROMETEU

Ecatombă. Focul sacru. Cutia Pandorei.

Spune la cărțile păgânești că la începutul începutului lumii erau numai zei și zeițe. Pe-atunci, mai-marele zeilor se numea Saturn, ori Cronos, ceea ce pe limba noastră se tâlcuiește Timpul sau Vremea. Acest zeu, de teamă să nu-și piardă scaunul domniei sale zeiești, își înghițea copiii; de cum îi năștea nevastă-sa. Aceasta nu mai putea de dor să aibă și ea un copil; și astfel o întoarse și dânsa la șiretlic. Odată, când născu gemeni o pereche de pui de zei, pe Joe și pe Junona, în loc să-i dea soțului ei să-i mănânce, îi ascunse; iară lui Saturn ori Cronos îi dete doi bolovani de piatră, înfășați în scutece, de-i înghiți. Nătărăul de domn al zeilor nu simți. Ar fi putut să-i dea și altceva, că el tot ar fi înghițit! atât era de nătâng.

Joe, după ce se făcu măgădău mare, răsturnă pe tat-său din scaunul domniei, se puse el în locu-i, apucă trăsnetele și fulgerele în mână, și apoi, să te ții pânză să nu te rupi! căci pe oricine cuteza să se scoale asupra lui, îl rostogolea din înaltul cerului, trăsnet și fulgerat.

Uriășul Prometeu, văr bun cu Joe, și din firea lui blajin, drept și ocrotitor al asupriților, adesea muștra pe Joe pentru nelegiuirea ce săvârșise, dând pe tat-său jos de pe scaun.

Din pricina aceasta mai-marele zeilor se uita la dânsul tot chiondorâș și îi vorbea cu gura altuia, cum se zice. Prometeu, dacă văzu așa, trăia mai deoparte de adunarea zeilor, cu frate-său Epimeteu, și se puse pe fel și fel de născociri.

Mai întâi, ce-i veni lui în minte, se apucă de făcu din humă niște oameni, după chipul și asemănarea zeilor. Apoi le dete suflet din însăși viața lui de zeu.

Nemaiputând de bucurie că izbutise a-și face soți cu care să-și petreacă urâtul în singurătatea lui, departe de adunarea zeilor, începu să se joace cu dânsii, ca niște copilandri nevinovați ce erau ei cu toții.

Auzind Joe chicotele lor de râs și zgomotul ce făceau ei zbenguindu-se și jucându-se, când de-a Baba-oarba, când de-a Leapșa ori d-a Fețele, se duse să se

uite ce putea să fie asta. Gând văzu el oamenii asemenea loruși, încruntă sprinceană și se oțărî de supărare. Pasămite Joe crăpa de necaz cum de să nu-i trăsnească lui prin cap, ca el să fi făcut această minune. Vedeți Dumneavoastră, hem (sic!) el nepriceput, hem (sic!) el cu pizmă, că de ce altul să facă ceea ce el nici cu gândul nu gândise, necum să se fi apucat să facă, netrebnicul!

Tăcu, deci, că n-avea încotro. Prometeu însă, care n-avea la inima lui nici un vicleșug, își învăță pe soții săi, cum să fie ascultători, cum să fie de treabă și cum să se teamă de zei. Ba încă îi îndemna să le aducă și jertfe.

Văzând așa Joe, de ce mergea, d-aia se întindea ca pecingenea: ba, lasă-mă în casă; ba, lasă-mă sub pat; ba, lasă-mă și în pat, povestea ăluia. Nu se mulțumi el să-i aducă jertfă oamenii câte o vită; ceru să-i aducă câte zece deodată, ba câte cincizeci, ba câte o sută.

Bieții oameni făcură cum li se ceru, numai să se arate că sunt supuși. Lui kir Zevs, adică jupânul Joe, îi râdea mustața când vedea atâta hoit: lua tot, și oamenilor nu le lăsa nici măcar cât să pună pe-o măsea. Vedeți lăcomie de zeu!

Asemenea jertfe de câte o sută de vite deodată se numiră ecatombe.

De-acolo au luat cărturarii vorba de zic, când se face vreo măcelărire de oameni care se țin tare de vreo cugetare, ori se jertfesc dorințele mai multora pentru gustul unuia singur, d-acolo, zic, s-a luat cuvântul de scrie în cărți: că în cutare, ori în cutare pricină s-a săvârșit una sau mai multe ecatombe. Noi, pe limba noastră groasă, dar sănătoasă, zicem: la cutare, ori cutare lucrare s-a făcut mare prăpăd de oameni. S-a făcut pe gustul cutăruia, dar s-a făcut mare jertfă de popor.

Se mârni până în suflet Prometeu când văzu până unde merge calicia zeului zeilor. Nu vedea el oare că Joe se pusese cu dinadinsul să amărăscă și să necăjească ființele făptuite de dânsul?

Astfel fiind, pizmașul de Joe începu a trimite oamenilor pe pământ fel de fel de trude, de necazuri și de nevoi. Prometeu, cum simțea de unele ca acestea, numaidecât puneă mâna pe aceste răutăți și le închidea într-un tronișor ce și-l făcuse într-adins pentru aceasta.

Joe să se dea de ceasul morții, când vedea făpturile lui Prometeu tot vesele, tot fără-de-griji. Vezi că știa, tartorul, ce poame le trimitea el peșcheș; nu știa însă ce

făptuia Prometeu, până când făcu ce făcu și află.

Cu cât Prometeu se puneă și cruciș și curmeziș, ca să-și ocrotească făpturile, cu atâta cererile calicului de Joe se încordau și poftea la jertfe.

Atunci Prometeu se duse drept la dânsul și-i zise că e păcat de Dumnezeu să ia omului și cenușa din vatră; căci de va merge tot așa, bieții oameni ai lui au să ajungă în sapă de lemn, să rămână fără vite, fără nimic, ca niște muritori de foame. Îl rugă dar să se îndure ca să le lase și lor măcar jumătate din jertfele ce i le vor aduce. Joe se înduplecă și primi ca, odată pentru totdeauna, acum la început să-și aleagă partea ce-i va plăcea din jertfe, ca astfel cealaltă parte să rămână oamenilor pentru chiverniselile lor.

Prometeu, după ce se învoi cu Joe, vru să cerce până unde merge priceperea și istețimea lui Joe ca un mai-marele zeilor. Pentru aceasta porunci de tăie un bou, și alese toate cărnurile launloc, peste care puse pielea și pe deasupra burta și măruntaiele; iară la altă parte puse toate oasele curățate de carne, peste care întinse grăsimea.

După ce așeză jertfele astfel, chemă pe Joe să-și aleagă partea. Acesta, cum veni și văzu grăsimea lucind deasupra, până într-atâta îl orbi lăcomia, încât odată puse mâna pe dânsa și zise: „Aceasta să fie partea mea“.

Râse Prometeu înfundat de prostia lui Joe, dar nu-i arătă aievea.

Când văzu Joe însă că sub grăsime erau numai oase, se rușină; voi să-și ia vorba înapoi, dar nu putu, căci erau mai mulți martori de față când făgăduise că se va mulțumi cu partea ce-și va alege; și așa rămase păcălit.

Înghiți Joe gălușca, dar numaidecât își dete arama pe față căci prinse a mai prigoni lumea o toană. Pe lângă altele, nu mai voi să dea oamenilor foc. Pasămite aceștia nu știau pe-atunci cum să-și ațâțe focul, nefiind născocit meșteșugul de a scăpăra.

Bietele făpturi ale lui Prometeu nu mai avură lumină noaptea și petrecură o bună bucată de vreme în bungetul întunericii. Cât fuse vară o duseră ei cum o duseră; dar veni iarna; acum tremurau de frig de le clănțăneau dinții în gură și făceau la piroane și la cuie. Se stârciseră de se făcură covrig de ger. Ce să facă ei fără foc? Prometeu se gândi, se răzgândi, ca ce ar face el să vină și aci în ajutorul ființelor înfăptuite de dânsul. Și după ce-și mai frământă creierii o toană, se sui

binișor în cer, și, pe când toți zeii dormeau bumbeni, el, binișor, în vârful degetelor, se apropie de locul unde ținea Joe focul, fură nițel dintr-însul, îl ascunse într-o trestie și îl aduse oamenilor pe pământ de-și aprinseră și ei câte un focșor ca să se mai dezmoștească. Mai apoi îi învătă și cum să și-l păstreze învelindu-l cu spuză, și mai târziu îi învătă să și scape.

Când văzu Joie a doua zi de dimineață la oameni atâtea focuri câte și colibe erau, se mânie până într-atâta, încât nu se mai putu stăpâni și trimise pe Mercur, alergătorul zeilor, ca să pună mâna pe tâlharul de Prometeu, să-l lege cot la cot cu lanțuri și să-l încătușeze pe muntele Caucaz. Mercur îndeplini porunca, tocmai pe tocmai, ca o slugă credincioasă. Mai porunci Joe unui vultur ca să sfâșie pieptul lui Prometeu și în fiecare zi să-i roadă din ficiți. Făcu așa cum noaptea să crească la loc atât cât va roade vulturul ziua, ca să aibă a doua zi ce roade iarăși.

Astfel chinui Joe pe bietul Prometeu pentru deșteptăciunea și ascuțimea lui de minte, până ce veni Hercule cel viteaz de-l scăpă de la muncă, precum auzirăți în povestea aceluia voinic.

Tot pe Mercur trimise Joe de fură tronișorul în care închidea Prometeu relele ce trimitea Joe oamenilor din când în când, și puse pe făurarul său de făcu altul mai frumos și mai dichisit, în care băgă el aceste rele.

Pricopsiții și cărturarii din ziua de astăzi când vor să arate că cineva este un născocitor dibaci, carele scoate din creierii lui lucruri folositoare omenirii și care, n-au avut până atunci ființă pe lume, îi zic că este un Prometeu, și că a furat focul sacru din cer, ca să lumineze și să încălzească pe muritori. Noi însă, pe limba noastră aceea strămoșească zicem unui astfel de om că este român dezghețat care scoate lapte dulce din piatră seacă.

Spun, măre, că tot acest Prometeu să fi născocit și meșteșugul scrierii, pe acela de a face corăbii, de a socoti, de a clădi, de a ghici precum și meșteșugul leacurilor.

Ascultați acum, dragii moșului, cum și-a izbândit Joe și asupra omenirii cele nevinovate.

Când luă Mercur pe Prometeu să-l ducă a-l fereca pe muntele Caucaz, acesta se întoarse către fratele său Epimeteu și-i zise:

„Frate, rămâi în locul meu și aibi milă de biata omenire; căci ea este făptura mâinilor noastre. Ocrotește-o împotriva zeilor celor lacomi. Pe lângă aceasta nu uita un lucru: să nu care cumva să primești vreun dar de la Joe, că nu va fi bine de voi. Darul vrăjmașului este păgubitor, căci este făcut cu vicleșug.“

Atâta zise.

Lui parcă-i spunea inima, vedeți D-voastră, că Joe are să joace vreun renghi bieților codănei plăsmuiți de dânsul din humă.

Aceste povețe ale lui Prometeu intrară lui Epimeteu pe o ureche și îi ieșiră pe cealaltă. Căci Epimeteu era un flușturistic și ușurel de minte de-ăi mari, cum adică am zice noi un fleac de om sau o lichea.

El se dase după joc cu ceilalți flăcăi și habar nu mai avea de nimic.

Tartorul de Joe nu fu mulțumit numai cu osânda ce dădă lui Prometeu; el pizmuia acum și traiul tihnit și fără de grijă al oamenilor. Voia să facă și acestora ceva ca să-i necăjească și mai mult.

Pentru aceasta porunci lui Vulcan, un alt zeu, care era și mare meșter făurar, ca să-i facă o fată așa de frumoasă, încât, de s-ar putea, să fie și mai și decât o zână.

Făpturile plăsmuite de Prometeu erau numai băieți.

Și unde mi se puse nebunul de Vulcan de mi-ți făuri, din pământ amestecat cu lacrimi, o fetișcană, atât de frumoasă și de drăgălașă, încât să mi-o sorbi într-un pahar cu apă. Minerva, cum o văzu, îi dădă un zovon (văl), o împodobi cu flori peste care îi puse o cunună de aur; apoi îi dădă o haină albă de strălucea ca soarele. Astfel gătită, Vulcan o aduse în adunarea zeilor. Aceștia când o văzură le lăsa gura apă după dânsa. Ei se minunară de o așa rară gingășie.

Vicleanul de Joe porunci tuturor zeilor să-i facă câte un dar, ca să fie și mai ademenitoare. Astfel:

Minerva o învăță toate meșteșugurile muieresti și între altele și pe acela de a țese pânză.

Vinerea sau Afrodita o împresură de nuri și de vino-ncoace, și o învăță cum să facă pe oameni să moară după dânsa.

Mercur îi dădă darul de a-i fi vorba cu lipici și o învăță meșteșugul de a cuvânta astfel încât să-nmoaie inimile oamenilor de ar fi ele de piatră chiar.

În cele de pe urmă, zăcașul de Joe îi făgădui că o să-i dea o cutie frumoasă, cum nu mai văzuse ea. Acesta era tronișorul cu pricina. Joe nu i-l arătă; dar ea îl zărise într-un colț.

Pe această codănică de fată o numiră Pandora, adică împodobită cu toate darurile.

Joe chemă pe Epimeteu și-i zise:

„Verișorule, am socotit cu gândul meu de mai-marele zeilor că vouă trebuie să vi se fi urât tot jucându-vă cu alde-ai voștri numai de-a Baba-oarba, de-a Fețele, de-a Leapșa, și am plăsmuit și eu o ființă care să vă facă să uitați urâtul ce v-a cuprins. Ea are să vă învețe cum să vă jucați de-a Porumbeii, de-a Ascunselea, și cum veselia voastră să n-aibă sfârșit.“

Zicând acestea, vicleanul de zeu desfăcu ramurile a doi pomi pe care le împreunase el cu meșteșug, și după care era ascunsă Pandora, și i-o arătă.

Apoi luând-o de mână, o aduse dinaintea lui Epimeteu și-i zise:

„Aceasta să fie soția ta.“

Nătăfletele de Epimeteu când se văzu dinaintea unei ființe atât de fragedă și de plăpândă, se pierdu cu totul.

Darămite când se apropie Pandora de dânsul și începu să-l mângâie cu mânușițele ei cele grăsulii și netede ca marmura cea bine lustruită, când își deschise gura spre a-i cuvânta niște vorbe ce nu mai auzise el până atunci, și când viersul ei cel dulce ajunsese la urechile lui, până într-atâta se zăpăci, încât nu mai știu ce face, nu mai văzu alt decât pe Pandora, nu mai auzi decât pe Pandora.

Ea îl luă de mână și-i zise:

„Epimeteu, aidem acasă.“

Uluitul de Epimeteu odată răsări. Și nemaiputând să-și miște nici limba din gură, căci era amorțită cu totul, se lăsă să-l tragă Pandora de mână și se luă după

dânsa.

Mult se bucură Joe de una ca aceasta; căci acum era încredințat că-și va săra inima cu ăneî fericirea omenirii.

Dar mai-nainte de a chema pe Epimeteu, Mercur îi duse, din porunca lui Joe, tronișorul sau cutia cu pricina, îl rugă să i-l țină la dânsul până s-o întoarcă să și-l ia, și îi dete grijă ca nu care cumva să umble într-însul.

Când intră Pandora în coliba lui Epimeteu, ochii ei se împiedică mai întâi și întâi de acest tronișor sau cutie. Cum trecu pragul ușii ea, nici una, nici alta, zise:

„Epimeteu, ce ai tu în tronișorul ăsta?”

Ea, vezi, îl semui cu acela ce îi spusese Joe că o să i-l dea ei.

„Habar n-am, răspunse el, dând din umeri. Tronul ăsta nu este al meu. Mi-a venit aci, iaca așa, urdu-belea. L-a lăsat un călător cu vorba să i-l păstrez până s-o întoarcă ca să și-l ia, și ai face bine să nu mă mai întrebi de dânsul, că nu știu ce să-ți spun.”

„Ca ce să fie într-însul?”

„Nici că mi-am bătut capul să aflu.”

„Dar cel ce ți l-a adus, de unde venea și unde se ducea?”

„Nici că m-am gândit să-l întreb.”

„Ce prost lucru! strigă Pandora, scârbită și strâmbându-se. Mult mai bine era de nu vedeam un așa poznaș de tron.”

„Ei, iacă! Nu te mai uita la dânsul, și pace, îi răspunse

Epimeteu. Haide mai bine, pe-afară să ne jucăm cu flăcăii.”

Ea se luă după dânsul; dar gândul îi era pironit tot la procopsitul de tron. Până atunci nici una din făpturi nu fusese stăpânită de patima de a destăinui cutare ori cutare lucru. Pandora fu cea dintâi ce vru să știe lucruri ce cătau să rămână ascunse. Tot frământându-se cu firea ca să afle cam ce ar putea să fie în

nevoiașul acela de tron, își amăra viața și își urâse și traiul.

La început fu cum fu: dar de ce mergea d-aia o întetea urâtul până ce ajunse să i se pară că stă să cadă coliba pe ei.

„De unde naiba poate să fi venit tronul ăsta aci, își zicea în sineși Pandora, ori către Epimeteu, și ca ce poate să fie întrînsul?”

„Ce tot ai, frățioare, de tot vorbești de tronișor? parcă-ți stă în gât, răspundea Epimeteu, care vedea că prea trece peste răscoale Pandora cu atâtea întrebări. Mi-ar părea mai bine, dragă Pandoră, să te aud vorbind despre alte alea. Haidem să culegem smochine coapte, cu care să ne facem cina sub copacul din vale. Acolo eu știu o viță care face niște struguri gustoși și dulci cum n-ai mai mâncat de când ești.”

„Tot smochine și struguri!” zise Pandora, amărâtă și scârbită.

„Dacă este așa, îi mai zise Epimeteu, care era boul lui

Dumnezeu, haidem neiculiță, să dăm fuga și să ne jucăm.”

„Mi s-a urât tot alergând, și nu mai am poftă de joc, zise Pandora îngrețoșată. Și apoi, nu mai pot să fiu veselă, fiindcă ticălosul ăla de tron nu-mi iese câtuși de cât din gând. Ce s-o întâmpla, întâmplă-se, numai tu trebuie să-mi spui ce este în el.”

„Aida, de! Dar nu ți-am spus de o sută de ori, frate dragă, că nici eu nu știu ce este într-însul? răspunse Epimeteu cam cu supărare; cum vrei D-ta oare să-ți spun lucruri pe care nici eu nu le știu?”

„Cine te oprește ca să-l deschizi, mai zise Pandora, uitându-se la dânsul cam pe sub sprâncene și cu coada ochiului. Deschizându-l vom putea vedea...”

„La ce cugeți tu oare, Pandora?” strigă el când auzi că ea vrea să-l bage în ispită.

Și numai gândindu-se ca să deschidă tronul ce-i fusese lăsat în păstrare și rugat cu insistență ca să nu se atingă de dânsul, se îngrozea și se înfricoșa.

Văzând Pandora că până acolo ajunge treaba, crezu că este bine să nu mai stăruiască de dânsul în cirta aceea de timp.

Epimeteu se depărtă de locul ispitei cu teamă; iară Pandora, uitându-se după dânsul, zise:

„Ce prost ai mai fost și tu, găgăuță! și cât aș fi dorit de mult să fii mai dezghețat!“

Pentru întâia dată, de la venirea Pandorei, ieși Epimeteu fără soața sa ca să meargă să se joace. Vezi că i se urâse și lui și-i venise acru, tot auzind-o de dimineață până seara, tronișorul și iară tronișorul, pare că era un lucru făcut, de tot de dânsul se împiedica, ca și când le-ar fi umplut coliba, fără să aibă încotro se întoarce de dânsul.

Plecând Epimeteu, Pandora rămase ținută în loc dinaintea tronișorului, adică a cutiei, la care, cu ochi cercetători, se uita cu mare luare-aminte.

Și ce e drept că avea și la ce se uita. Capacul era făcut dintr-un lemn neted și lustruit de-și vedea chipul într-însul Pandora, și tronul cu totul măiestrit lucrat.

De câteva ori voi să se smulgă de la dânsul; dar pare că așa o trăgea mai aproape și rămase neclintită din loc.

Apoi, dorința de a ști ce e înlăuntru îi tot da ghies să se uite cu jind la dânsul; și tot uitându-se, băgă de seamă că nu era încuiat cu vreo încuietoare meșteșugită; nu, ci era legat cu o frânghiuță de fir de cel bun.

Atunci se aplecă să vadă cum era legat nodul. Acum altă belea, măiestria cu care era făcut acel nod o ispiti să se cerce, nu care cumva ar putea să descopere cum era făcut.

Și tot cercându-se, învârtea printre degete frânghioara, și când prinse de veste, numai iacătă că legătura se desfășură în mâinile sale.

Pandora răsări. Ea ar fi vrut și n-ar fi vrut să dezlege nodul, și se sperie când văzu că așa de lesne și cam fără voia ei se deznodă. Răsărind, lovi tronișorul cu genunchiul și se cam zdruncină, și odată auzi un vuvuit ca de un roi de albine.

Ea sta în cumpănă acum. Să nu deschidă cutia, îi era că Epimeteu n-o s-o creadă că n-a umblat acolo, și de va vedea și frânghiuța dezlegată; să deschidă cutia, se temea să nu o certe.

Într-acestea, iaca se întorcea și Epimeteu. El culese flori și venea încet, pâș! pâș! ca s-o împodobească pe nesimțite pe de la spate. Și în adevăr că Pandora nu băgă de seamă; atât era de dusă cu gândurile la ceea ce trebuia să facă.

Văzând-o astfel Epimeteu, parcă-i dete și lui brânci inima să știe ce este în acel păcătos de tronișor.

Dacă ar fi zis ceva, poate că Pandora s-ar fi sfiit să-l deschidă; dar el tăcu.

Pandora în aceeași clipeală mai auzi zuzuitul din tronișor, și de astă dată nu se mai putu stăpâni. Se vede că păcatele îi da ghies mereu și n-o lăsa în pace.

„Că doar nu s-o face gaură în cer“ își zise ea în sineși; „că doar n-o pica sânge, îi șopti diavolul la ureche, de vei vedea ce este înăuntru“.

Și îndemnată de patima nerăbdării și de a ști ceea ce nu-i era dat să știe, ea puse amândouă mâinile și ridică capacul o țărișoară ca să se uite în tronișor.

Dar n-apucă să-și plece capul bine și să pătrundă căutătura-i până în tron, și odată se umplu casa cu niște jivine înaripate. Un zgomot ca de tunet se făcu când izbucniră din tron afară aceste lighioane spurcate. Ce socotiți că mi-ți era? O mulțime de jigăanii mici și urâte la vedere, ce aveau niște aripi ca de liliac, pornite spre năvălire, de să ferească Dumnezeu, și având niște ghimpi sau ace de te îngrozeau numai văzându-le. Ele începură a zâzâi într-un chip scârbos, așa cum face o mare mulțime de muscoi, de trântori, de viespi, de tăuni, ori de țânțari, când zbor cu mare repeziciune.

Cum ieșiră din tron, pișcară pe Epimeteu. El dete un țipăt de durere. Când auzi Pandora țipătul lui Epimeteu, odată lăsă capacul tronișorului, și mai în același timp începu și ea să se vaiete, căci o pișcase și pe dânsa.

Știți ce erau drăcoasele acelea de jivine? erau soiul cel nemărginit de mare al Trudelor, Supărărilor și Grijilor pământești, toate patimile cele rele, și cusururile oamenilor, tot felul de boale și de păcătoșii de-ale muritorilor.

Pasămite în fundul tronișorului era și Speranța sau Nădejdea; dară ea rămase acolo când lăsase Pandora capacul. Vezi că ea nu este ca păcatele ce dau năvală ca porcul.

Iaca așa spun păgânii că și-a izbândit necuratul de Joe și asupra bietei omeniri,

fără ca să-i fi făcut vreun neajuns, ci numai și numai pentru că Prometeu îl dojenise pentru ce să-și nedreptățească părintele și să-l răstoarne din scaunul domniei.

Vedeți D-voastră, dragii moșului, la cel fel de zei se închinău păgânii? la niște zei supuși patimilor mai cu asupra decât oamenii.

Și de-atunci a rămas vorba printre procopsiți și cărturari de zic, când dă cineva de un lucru care îi aduce multă supărare, că a dat peste Cutia Pandorei.

Noi însă, pe limba noastră ce n-are nici în clin nici în mână cu bârfele păgânilor, când voim să arătăm pe câte un astfel de om, ori să vorbim de dânsul, zicem: a băgat pe dracul în casă cu lăutari, și nu poate să-l scoată cu sute de arhierei, ori zicem: a dat peste dracu.

MIDAS

Duhul lui Baccus Silenu. Undele râului Pantol.

Teroare panică. Urechile lui Midas.

A fost odată un împărat, în vremea veche, pe nume Midas, carele a domnit în țara frigienilor. Într-o zi, copilandru fiind, adormi pe prispa casei lor, iar niște furnici veniră și puseră pe gură câteva boabe de grâu. Tată-său, cum auzi de una ca asta, alergă pe la filosofi, pe la vraci și pe la cititorii de stele, de le spuse întâmplarea cea minunată.

Aceștia răspunseră toți într-un grai că copilul are să ajungă odată, odată, omul cel mai bogat din lume, ceea ce se și împlini.

După ce crescú, și se făcu flăcăiandru, se urcă pe scaunul împărăției.

Pe vremea aceea Baccus, zeul vinului și al bețivilor, umbla de cutreiera lumea, învățând și pe bun și pe rău cum să prășească și să lucreze vița, adică mai pe șleau, învățând pe oameni să închiză ochii când vor vedea apa, ca una ce nici în opinci nu e bună.

Căci, să vedeți D-voastră, dragii moșului, nepoței și nepoțele, oamenii pe-atunci dădeau în gropi de proști ce erau; până și a țucsui sau a trage la mustață, cum se zice, tot un zeu trebui să-i învețe.

Acest Baccus era un bețiv de cei mari, așa cum i-am zice noi astăzi staroste al bețivilor. Nu era ziulică lăsată de la Dumnezeu în care să fie și el treaz. Într-o beție o ducea.

De la dânsul a rămas vorba de se zice astăzi: acest om este cu duhul lui Baccus într-însul, celui ce noi îi zicem pe limba noastră: a luat purceaua de coadă; este candriu; și-a încălzit măseaua; este turlac; a luat luleaua neamțului, și când este mai matosit, adăugăm: cu zale cu tot; iară când voim să vorbim și noi mai subțirel, de! zicem: este după prânz.

Și, cum zisei, acest Baccus, fiind de firea lui chefliu, avea pe lângă dânsul tot

prieteni de teapa lui. Printre aceștia unul, pe nume Silenu, era trup și suflet cu dânsul, căci se întreceau care de care să dovedească pe celălalt la băutură.

Acesta era și măscăriciul lui Baccus; și nimeni nu scăpa, fără să-i atârne de coadă acest Silenu câte vreun ponos. Râdea și de bun și de rău, și pe toți îi lua în zeflemea. Era, mare, acest Silenu gras și gros ca un butoi, adică, cum i-am zice noi astăzi: dop de saca; fața lui, fața sfeclei, nasul ca un ardei roșu. De pe față se cunoștea că era bețiv împărătesc, cum zicem noi unui astfel de om, căruia cărturarii îi zic: este un Silenu.

Măscăriciul lui Baccus, tot râzând de unii și de alții, ajungea de se făcea și însuși de râs când se adăpa mai de prisos cu apa de sapă cea plăcută a stăpânului său. Într-o zi, bând mai fără cumpăt, adică băgând într-însul duh de-al lui Baccus pre cât nu putea să ducă, și ajungându-l vinul, se îmbătă până într-atât, încât nu mai știa dacă fată este ori băiat, și rătăcindu-se prin grădina împăratului Midas, căzu grămadă într-un unghi și amorți acolo.

Oamenii împăratului dând peste dânsul, îl împodobiră cu flori ca pe-o brezaie și așa îl aduse domnului lor, cu gând ca acesta să facă haz de el. Împăratul cum mi-l văzu, mi-l cunoscu, ca unul ce și dânsul se dase în partea lui Baccus stăpânul lui Silenu. Îl puse, deci, într-un pat curat până se trezi, și dezmeticindu-se îl opri la curtea lui nouă zile și tot atâtea nopți, în care mi-l omeni și mi-l ospătă ca pe nu știu cine, apoi îl trimise la Baccus. Zeul bețivilor nu mai putu de bucurie când își văzu măscăriciul viu nevătămat. Pentru aceasta trimise vorbă lui Midas că a făcut o faptă ce trebuie răsplătită, și așa îi zise să-i ceară orice îi va pofti inima, și i se va face pre voie.

Împăratul, lacom de avuție precum firea îl lăsase, ceru de la zeu să-i dea darul ca pe ce o pune mâna, aur să se facă.

„Să ți se împlinească voia“, răspunse Baccus.

Și în adevăr că pe ce punea mâna Midas împărat, numai aur se făcea. Pe-aci, pe-aci era să se piardă de bucurie când văzu el că toate lucrurile de care se atinge, se schimbă în aur. Numaidecât hainele de pe dânsul, patul, așternutul, pereții caselor, armele și toate lucrurile, până și florile pe care puse mâna se făcură de aur.

Înota, cum se zice, numai în aur.

Și așa, vesel, vesel, merse la timpul prânzului la masă. Când, ce să vedeți D-voastră? Pâinea, pe care puse el mâna să o ducă la gură, se făcu aur. Cerca să ia din bucate, dar și ele se făcură aur. Se întinse ca să ia un pahar să-și stropească nițel măseaua, dar el, cu vin cu tot, se făcu numai de aur. Tocmai acum îi veni și D-lui de acasă, și pricepu că nesocotită fu a lui cerere.

Se sculă de la masă flămând. La cină, păți ca și la prânz. A doua zi tot așa. În cele din urmă, se văzu amenințat să piară de foame. Ce să facă el? După ce se mai gândi ce se mai gândi, și de teamă să nu dea ortul popii, se duse într-un suflet la Baccus, pocâltit de foame, cu mațele chiorăind și cu burta lihnită, și-l rugă ca să facă bine să-și ia darul înapoi. Baccus și Silenu râseră de prostia împăratului Midas și-l trimiseră să se scalde în râul Pactol.

Midas făcu precum îi zise Baccus, și se curăță de păcatul ce dase peste dânsul; dar nisipul aceluia râu rămase aurit. Și de-atunci procopsiții și cărturarii, când vor să arate pe câte cineva peste care a dat vreun noroc orb, zic: a dat peste cutare undele râului Pactol. Noi însă, când voim să arătăm pe un asemenea om, zicem pe limba noastră cea groasă, dar sănătoasă: a dat o tiflă peste cutare, și e putred de bogat; ori a dat cu mâinile în foc.

După aceasta Midas împărat se dete la tot felul de dezmierdări. Bogății însemnate avea, tot ce-i trebuia nu-i lipsea, grijile nu-i tulbura liniștea; ce-i păsa lui de cei sărmani și nevoiași!

Răzbătea munții și codrii, câmpiile și pădurile, și într-un hai, hui, o ducea.

Umblând el razna, de trebile împărăției, încoace și încolo, se cunoscă cu Pan, un zeu pădurean și se făcu trup și suflet cu dânsul.

Acest Pan era un ciuruc de zeu ce trăia prin păduri. El era om până în brâu, iară de la brâu în jos cu picioare de capră. Pe cap avea niște cornițe, și barba lui era ca de țap. Petrecerea lui cea mai plăcută era să sperie lumea prin păduri.

Midas împărat venind odată de dimineață să-și întâlnească prietenul, Pan se ascunse după un tufiș. Midas îl striga din toate puterile lui. Pan tăcea mîlc. Apropiindu-se Midas de tufiș, fără nici o grijă, Pan odată ieși, fără de veste, de după tufiș, se năpusti asupra lui Midas împărat cu un răcnet surd și scurt. Atâta se sperie Midas împărat, încât din aceea, după ce că era cam tontoletă, rămase și zănatic.

De la această întâmplare și de la o alta ce săvârși marțafoiul de Pan, acest zeu al pădurilor, sperind o seamă de oștire, tot oameni de-ai lui teacă, ce dar dosul, de aci au luat procopsiții și cărturarii mai dincoa; de zic când vor să arate pe niște oameni ce se sperie de nimic, cum face calul, și o iau la sănătoasa, că a intrat într-înșii o teroare panică, că sunt cuprinși de o teroare panică. Noi, pe limba noastră acea bătrânească, la asemenea întâmplare, zicem: a dat strechea într-înșii.

Midas împărat umbla acum cam capiu. Zănatic din sperietură și cam prostănac din născare, tot ce făcea îi ieșea de-a-ndoaselea. Înăit cu Pan, îl tot auzise cântând din nai (muscalagiu), și îi căzuse tronc la inimă cântecul lui.

Acum altă nevoie! Fiind prieten cu doi pricopsiți de zei, îi intrase fumurile în cap că ar fi ceva de dânsul. Între altele, prostul dracului! i se năluci că el ar fi cunoscător mare în ale cântecelor.

Din pricina aceasta, ascultați ce i s-a întâmplat: licheaua de Pan, codârlaşul zeilor, se furlandisea și se lăuda în toate părțile că el ar cânta mai frumos decât căpetenia căpeteniilor de cântăreți, Apollon, care mi-ți trăgea din liră de te adormea.

Și de câte ori întâlnea pe Apollon, de atâtea ori se ținea după dânsul și-l trăgea de mânecă chemându-l la întrecere.

Apollon nici că-l băga în seamă; dar venindu-i cu greață de atâta cutezare, vru în cele din urmă să-i taie de unghișoară și să-i arate că nu-și cunoaște lungul nasului; se hotărî, deci, să se ia la întrecere, ca să scape de o lichea ce nu-i tot da pace. Primi chiar să le fie judecător înfumuratul de Midas împărat, pe care îl alesese Pan. Și așa începu Apollon a-și instruna lira și cântă vreo două cântece de pare că se înduioșise până și lemnele și pietrele: așa de mângâios ce cânta!

Începu și Pan cu naiul său, își puse și el toate puterile; dar țipa din nai așa de tare, încât trebuia să-ți pui mâinile la urechi, dacă voiai să nu te asurzească și să-ți țiue urechile. Scotea, nene, bojogarul de zeu, niște țiuituri din naiul lui de zgâria și sfredelea auzul.

După ce sfârșiră, Midas împărat se gândi nițel, pironi ochii în pământ ca și cum ar pune în cumpănă măiestriile amânduror zeilor la cântare, și ridicându-și capul, răspunse cu trufie că Pan cântase mai frumos; și astfel înfruntă pe Apollon. Pan, când auzi, începu a sălta și a juca de bucurie, de nu-l mai încăpea locul.

Atunci Apollon zise: „Urechile ce au ascultat la cântările noastre spre a le judeca, nu pot fi de om, ci de vreun dobitoc nătăfleț. De asin dară să se facă urechile lui Midas împărat!“

Și cum zise el, așa și se făcu.

Când ajunse acasă Midas împărat simți ceva că-l cam îngreuiază pe lângă tâmpile și fălci, puse mâna de se pipăi, și ce socotiți că mi-ți găsi? O pereche de urechi cât ale unui măgar de-ai bătrâni, și mai mari încă. Se duse de se uită într-o fântână și ce văzu, se spăimântă.

Acu e acu. Ce să facă el cu așa urechi mari? Căci, de! împărat era el, nu altceva. Și știți D-voastră, dragii moșului, cât plătește mintea unor împărați. Prostănac, prostănac, dar tot îi venea cu rușine să se arate cu coșcogeamite urechi înaintea gloatelor.

Puse deci de-i făcu un fel de căciulă țurcănească, o împodobi cu aur, de care avea mult, și cu mărgăritare; își vâră urechile într-însa când o puneă în cap și o potrivea așa de bine, încât nu se băga de seamă cusurul ce avea, și astfel ieșea în lume.

Nimeni nu știa de aceasta, căci n-avea cum. Numai bărbierul său îi zări odată urechile când îl rădea, și cum le văzu, rămase înmărmurit. Midas împărat îl amenință că unde îi stau tălpile îi va sta și capul, dacă va crâcni o vorbă măcar către cineva, care să-i dea în vileag cusurul. Ba încă îl puse de se și jură, pe ce avea el mai sfânt, că va ține în sine taina aceasta.

Se vede însă că și pe-atunci bărbierii erau ca și cei din ziua de astăzi, flecari, vorbăreți și ușori de gură, parc-ar fi mâncat numai la picioare de găină. Te uiți la dânșii că le turuie gura, spunând verzi și uscate, numai să se afle în vorbă, de! și nea Ion că și el e om.

Bărbierul lui Midas împărat ținu o săptămână, ținu două, ba mai ținu încă una; și să turbeze omul că nu putea spune nimănui ce văzuse el! Avea, biet, mâncărime de limbă; dar îi era frică de cap, ca să dea pe față taina. Se mai ținu el; dar, aș! râia, râia! parcă-i da cineva brânci să scoată din gură vorba ce-i sta pe limbă. Nu putea nici noaptea să doarmă, cum de să știe el ceva și să n-o dea târgului.

În cele mai de pe urmă, de teamă să nu-l ia gura pe dinainte să scape vreo vorbă și să-și piardă și capul, se duse și el la marginea unui heleșteu, săpă o gropiță, se

plecă până își atinse buzele de marginea gropiței și strigă acolo înfundat:

„Împăratul Midas are urechi de măgar!“ Își scoase de la inimă, bietul om, focul ce îl mistuia cumplit, și mai răsuflă și el; apoi astupă gropița bine și se duse acasă ușurat.

După câțva timp locul de lângă eleșteu, unde bărbierul făcuse ce zisei mai sus, umplându-se cu apă, făcu să crească din acea gropiță niște trestie și niște rogoz mai frumos decât pretutindeni; numai un cusur avea: când bătea vântul, fâșiitura trestiei și a rogozului, pe oricine ar fi voit să asculte, făcea să audă șoptind aceste vorbe: „Midas, împăratul Midas are urechi de măgar!“

Mergea lumea după lume să asculte minunea aceea. Și din om în om se dete sfoară în țară de cusurul ce avea împăratul.

Când află Midas împărat de minunea aceea, precum că și toate gloatele știa ceea ce voia el să rămână ascuns, până într-atâta se rușină, încât nu mai voi să trăiască în mijlocul unor ființe ce află tainele împăratului până și de la trestii; adică nu voi să mai știe și alții ponosul ce purta el pe bună dreptate.

Spun că spre a-și curma zilele, Midas împărat bău o pârnaie de sânge de taur, și atât îi fu de-ajuns ca să închidă ochii și să nu mai fie între vii; adică dete ortul popii.

Vedeți D-voastră zănatic, zănatic, dar la drăcii îl tăia capul.

Și de-atunci a rămas vorba pe care cărturarii o pun în spinarea câte unuia ce vrea să facă și el vreo faptă prin care să amăgească o lume; dar nu izbutește, fiindcă nu sunt dibaci întru a-și ascunde cugetul; de-atunci, zic, a rămas de se aruncă în spinarea unor astfel de oameni ponosul: Poartă urechile lui Midas. Noi însă pe limba noastră cea fără ocoleli, le zicem pe șleau: bobleți, șireți proști, seci ori vaci încălțate.

LABIRINT ȘI FIRUL ARIADNEI

Iacă încă niște vorbe pe care le auziți destul de des, dragii moșului, nepoței și nepoțele. Aceste vorbe le întrebuințează cărturarii, nu cei ce le vând, ci aceia ce le scriu, când vor să arate vreo încurcătură în care se rătăcește cineva sau lucrurile lor, ori când cade cineva în vreo zăpăceală de unde n-ar ști cum să iasă, de n-ar avea firul Ariadnei.

Eu m-am tot apucat să vă îndrug la verzi și uscate, și mulți din Dumneavoastră or fi râzând de s-or fi strâmbând de nedibăcia și neiscușința mea de a vă povesti lucruri nepovestite; mulți vor fi știind mai mult decât mine. Atât mai bine pentru Domnia lor, și atât mai rău pentru mine. Dar să ne întoarcem și altminteri și să cugetăm că vor fi iarăși mulți care nu vor fi știind ce pacoste de vorbe mai sunt și acelea, Labirint și Firul Ariadnei, deși se întâlnește cu vorba cea dintâi până și pe una din ulițele Bucureștilor. Ei, vezi, pentru aceștia scriu eu, și prin urmare îmi iau inima în dinți, zic: Doamne ajută! și încep.

Spune, măre, la cărți, că în vremea veche, veche de demult, să fi fost un crai, pe nume Minos, care domnea în ostrovul Creta, una din țările grecești sau elinești, cum veți vrea să-i ziceți, că tot una este. Acest crai avea o jiganie spurcată, ce se chema Minotaur, adică jumătate taur, de la mijloc în sus, și jumătate om, de la brâu în jos; și era atât de răutăcioasă și groaznică încât oamenii de pe-acolo se luase de gânduri, că nu puteau trăi de răul ei. Vezi că spurcăciunea se hrănea cu carne de om.

Craiul Minos dacă văzu așa, chemă pe un anume Dedal și-i dă poruncă să facă jiganiei un fel de grajd, unde să o țină.

Meșterul Dedal se socoti și iar se socoti, cam ce fel de grajd să facă el, în care să închidă pe Minotaur, jivina cea rea și nedomestică. Apoi, luându-se după croiala unor palaturi întortocheate ce văzuse el în Egipt ca unele ce nu se mai afla pe lume așa de mari și de cu multe cămări grămădite launloc, puse de scobi într-un munte de cremene ce era acolo, un sălaș, numai bun pentru o astfel de pârdașnică de fiară sălbatică.

Scobi în pântecul celui munte o mulțime de cămări și cămăruțe, unele mai

depărtate, altele mai apropiate, despărțite între dânsese și boltite, pe care le sprijinea niște stâlpi de piatră, lăsați chiar din munte, cam așa cum sunt ocnele de sare de la noi. Însă gura pe unde intra nu era de sus în jos ca la ocne, ci mergea tot înainte, înainte, în dreapta și în stânga, și cruciș și curmeziș, începând cam de pe la mijlocul coastei muntelui.

Și atâtea uliți și ulicioare, poteci și potecuțe făcu el de la o cămară până la alta, și tot împoncișate și împiezișate, încât se rătăcea printr-însele, de-ar fi fost nu știu cine, și afară nu mai putea să iasă.

Aceste scobituri în pânțelele zisului munte îi dete numele de Labirint.

Acolo băgă și închise pe acea bală de fiară.

Mai târziu craiul Minos al Cretei, având un război cu atenienii, alți greci, îi bătu pe aceștia, și îl îndatoră, când făcură pace, ca ei să-i dea la fiecare șapte ani câte șapte flăcăi și șapte fete ateniene spre hrana acestei jigăanii.

Trei rânduri de flăcăi și de fete primi craiul Minos de la cei din Atena și pe toți îi mănca jivina, bala diavolului. Când fu însă la a patra oară, se găsi fiul craiului din Atena, pe nume

Teseu, care ceru să fie trimis și el împreună cu alții, voind a cerca să spele rușinea pățită de părintele său.

Tată-său, cu nădejdea că Teseu îl va scăpa de un haraci rușinos ca acesta și pierzător de omenire, îl lăsa să se ducă; și bine făcu. Vezi că știa craiul Atenei cât poate osul fiului său Teseu!

Ajungând la Creta, soții lui Teseu plâneau ca muierile și se topeau de frica jigăniei. Numai el, Teseu, era inimos bărbat, sta cu pieptul deschis și gata de luptă.

Înfățișându-se înaintea craiului Minos, Teseu ceru ca pe el să-l dea mai întâi la Minotaur ca să-l mănânce. Craiul primi.

Dar fată craiului Minos, pe nume Ariadna, cum îl văzu, îi plăcu băiatul. Și apoi avea și ce-i place; căci era un erculean de voinic, chipeș și legat, știi, colea, numai cum e bun de luptă. Mai avea, vezi, și pe vino-ncoa, și graiul lui era cu lipici.

Când văzu ea că el vrea să intre la dihania spurcată, gătit ca de luptă, cu arcul, tolba cu săgețile, sulita și paloșul la îndemână cum să-i fie spre slujbă, parcă-i zise o păsărică la ureche că are să biruiască.

Altă nevoie acum. De biruit va birui el pe dihania turbată; dar cum să iasă din acel labirint? Căci nu era om pe fața pământului care să intre acolo și să nu se rătăcească, rămânându-i oasele în acel loc.

Se mai uită o dată la dânsul cu o privire galeșă și miloasă; el îi trase cu mustața; iară ei îi făcu inima sfârr! Atâta fu tot și lucrurile se înțelesesă. Se mai gândi atunci Ariadna, se mai răzgândi, ce să facă, cum să dreagă, să izbutească flăcăul a ieși din Labirint, teafăr și cu fața curată. Când, iată ce-i plesni ei prin cap: luă un ghem mare de ață și-l dete lui Teseu, povățuindu-l ce să facă cu dânsul. Acesta, intrând, avu grijă a desfășura ghemul înaintea lui prin întortocheturile de poteci pe unde mergea el pe acolo în pantecele muntelui, adică în Labirint, ca să caute pe Minotaur.

Și așa dete peste dânsul dintr-un colț de înfundătură, unde se stârcise ca o bleandă. Pasămite i se împlinise și lui, îi sosise veleatul. Simțise și fiara ce om intrase la dânsa. Cum văzu Teseu pe Minotaur, se luară la luptă, și se luptară, și se luptară, zi de vară până-n seară, până ce Teseu răpuse pe Minotaur și-l omorî ca pe dânsul.

Și știți cât de mare ajutor fu lui Teseu ghemul ce luase de la Ariadna? Fără dânsul ar fi pierit și el pe-acolo pe sub pământ, căci n-ar fi știut pe unde să mai iasă. Dar dacă se luă după firul pe unde se desfășurase ața, se întoarse la lumina pe unde intrase și scăpă viu nevătămat cum îl făcuse mamă-sa.

Când îl văzură soții săi, muriră și înviară de bucurie, știind că scăpaseră și ei de la moarte. El le spuse cum omorâse pe acea jiganie spurcată, și cum prin aceasta spăla rușinea tatălui său de a tot trimite haraci oameni spre jertfă.

Darămite Ariadna când îl văzu? Socoti că a apucat pe Dumnezeu de un picior. Ea fu bun bucuroasă că și-a mântuit iubitul de la pieirea capului. Teseu nu mai întârzie nici el și ceru de soție pe Ariadna de la Minof craiul, tatăl ei.

Și luând-o în căsătorie se întoarse cu dânsa în țara sa, la Atena.

CHIMERA

De câte ori deschide cineva câte o carte la care spune despre dumnezeii cei elinești, de-atâtea ori trebuie să râdă de prostia acelor păgâni. Într-însele nu găsești minciuni mai de seamă, ci croite așa pe de-a-ntregul, de nu te poți opri să nu te îngrețoșezi, nu atât de credință deșartă a bieteii poporimi, cât de tâmpirea și de gogomânia cărturarilor și a procopsiților păgânătății, cum de să creadă ei niște prostii așa de gogonate și de nesărate.

Dar, ce să mai stăm noi oare să vorbim de vremile păgânești? Cei de pe-atunci, bine, rău, tot credeau în ce credeau ei; cei de azi însă nu mai cred în nimic.

Ci, să-i lăsăm pe toți la Dumnezeu încolo, și să ne cătăm noi de povestea cu Chimera.

Pe la începutul veacurilor, spun păgânii să se fi născut pentru păcatele muritorilor o bală a Satanei, ce-i zicea Chimera. Aceasta era o iazmă îngrozitoare și rea de nu da pace făpturilor lăsate de Dumnezeu pe pământ, nici cât ai clipi din ochi. Chimera aceasta era cu capul de leu, cu trupul de capră și cu coada de balaur; din gura ei ieșea foc și pară, și bântuia nouă țări împrejurul sălașului ei.

Se luaseră vecinii pe gânduri și se găteau să pribegescă prin acea lume mare și necunoscută, numai să scape de răul acestei jivine, căzută ardu-belea pe spinarea bieților oameni ai locului.

Împăratul unei țărișoare de prin preajmă făgăduise multul cu mult voinicului ce se va încumeta s-o răpună. Dar unde împingea ispita pe cineva la așa treabă?

Deci vecinii se hotărâră a mai suferi ce-o mai suferi, până într-o zi, când să-și ia catrafusele și să-și caute de sărăcie; căci pe-acolo nu mai era chip de trai.

Într-acestea un voinic mare, pe nume Belerofonte, veni cu cărți de la împăratul lui, mai-marele, către împăratul locului, mai-micul. Scris era în aceste cărți ca în clipa ce va sosi voinicul, să-i ridice viața.

Împăratul locului neștiind ce era scris în carte primi pe voinicul ca pe-un oaspe,

și-l omeni nouă zile de-a rândul. În cea de-a zecea zi, când deschise scrisorile și văzu ce zice acolo, se minună.

Și ca să nu-și mânjească mâinile cu niște sânge pe care îl credea el nevinovat, și ca nici porunca împăratului, mai-marele, să nu o calce, trimise pe Belerofonte să se războiască cu Chimera și s-o răpună pe ea, cu gând că mai bine să se prăpădească acolo în luptă, decât să ucidă o așa bunătate de voinic.

Viteazul nu se codi câtuși de puțin. Numai se duse de pândi ca să vază ce apucături are dihania cea spurcată. O dată o văzu și îi fu destul.

Apoi se rugă de Minerva, ce se mai numea și Palas ori Atena, purtătoarea de pavăză, să-i dea pe armăsarul Pegas, purtătorul fulgerelor și trăsnetelor puternicului Joe. Zeița îi ascultă rugăciunea.

Cum veni Pegas, învăță pe Belerofonte să-și facă un buzdugan cu măciulia numai de plumb gol și mare cet o baniță. Așa făcu voinicul. Și luând cu dânsul arcul, tolba cu săgețile și sulița, împreună cu buzduganul, încălecă și se duse asupra fiarei.

Cum o văzu, unde mi-i aruncă voinicul o ploaie de săgeți de o întărită și o făcu să turbeze de mânie; iară fiara spurcată, bala diavolului, mi se luă după voinic, vărsând asupra-i flăcări de să-l facă scrum; Pegas însă mi-l ducea ca pe o pană, și coti în dreapta, coti în stânga până ce veni bine lui

Belerofonte; atunci ridică buzduganul și așteptă rece ca o piatră și fără a se sfii ceva cumva, ca să se mai apropie Chimera și tocmai când căscase gura cet ocnița ca să mi-l înghită ca pe-un pui de vrabie, unde mi-și aruncă voinicul al său buzdugan în gâtulejul iazmei, și îndată sări calul cu dânsul în lături. Plumbul, topindu-se de focul cel năprasnic ce da jigania din ea afară, îi arse rărunchii și măruntaiele. Simțind usturimea ce-i făcea plumbul cel topit, era să mai facă o opintea ca să prindă pe voinic să mi-l facă mici fărâme; dar încremeni locul ca trăsnetă din cer, căci nimic într-însa nu mai rămase nevătămat, ci totul se mistui și ea ajunse ca un buștean pârlit, se făcu adevărată nălucă.

Păgâni, păgâni; dar tot așa o minciună cu coadă, nici ei nu o putură trece cu vederea, ci o deteră în târbăceală, o luară la trei parale, și Chimera în sus, Chimera în jos până ce ajunse de râs și de bătaie de joc.

Procopsiții, ca un lucru ce era născocit de dânșii, nu-și lăsară vorba să se

prăpădească detot, ci, ca să facă pe prostime să creadă ce aiuraseră ei, scoaseră vorba că zeii au așezat-o pe Chimera în cer, dând numele ei la un stolișor de stele.

Cu toate astea, povestea ce vă spusei stă și astăzi în cărțile păgânești.

Cărturarii mai dincoa, nu voiră nici ei să dea, tocmai, tocmai, de minciună pe cărturarii cei vechi. Ei nu zic că a fost vreo Chimeră oarecând în viață; dar nici nu zic că n-a fost; căci, de, corb la corb ochii nu-și scoate, povestea ăluia; și o tot încurcă și ei cum pot.

Mai șmecheri decât cărturarii cei vechi, ăștia mai noi, vor să fie și cu aceia, însă vor să fie și cu gloatele.

Ca să nu zică poporului că n-a trăit nici odinioară vreo Chimeră pe lumea asta albă, și totodată să nu nimicească nici plăsmuirea procopsiților și învățaților celor vechi, ei păstrară numele de Chimeră și-l întrebuințează și până în timpul de față când se înțeleg ei la cuvinte prin cărți. Ei zic că este o Chimeră ceea ce vor să arate ei că ce spune cutare ori cutare, n-are să se întâmple niciodată, sau că nu va avea ființă ceea ce plăsmuiește vreun învățat mai mare decât dânșii, care vede lucrurile numai până dinaintea nasului său.

Noi, însă, când vrem să arătăm pe limba noastră cea strămoșească că cineva spune ori pune la cale lucruri care cât de colo se vede că are să rămână numai în creierii lui, sau își nălucește ceva noi zicem că bate câmpii, că visează deștept, că spune la cai verzi, sau că vorbește dușilor de pe lume; iară lucrurilor spuse de dânșul le zicem că sunt mofturi, fleacuri ori nimicuri.

Și bunăoară, toate cele câte auziră până acum, de la mine, dragii moșului, nepoți și nepoțele, să știți cu bună încredințare că Chimere și numai Chimere am fost, sunt și voi fi. Iară dacă ele, Chimere fiind, v-a plăcut să le ascultați ca niște basme bătrânești ale cărturarilor, apoi mai are moșul la tăgârță încă o sumă bună de felul acestora, pe care vi le voi povesti, când se va mai brodi vreme cu prilej.

DIN PERIODICE

■

PÂNZA PENELOPEI

Din poveștile unchiașului sfătos

A fost odată în vechime un viteaz mare, pe nume Odiseu. El avea de soție o femeie anume Penelopa. Tineri fiind, le dăruî și lor Dumnezeu un copil, ce-i puse numele Telemac.

Și atâta îngăduială și dragoste era în casa lor, încât toată lumea râvnea la dânșii.

Iscându-se niște neînțelegeri între crai, din pricina că Paris, unul dintr-înșii, furase pe Elena, femeia unuia de-ai lor, Menelau, și o ținea în silnicie.

Vezi că ei pe-atunci erau păgâni și nu cunoșteau povețele cele drepte și blânde ale creștinătății.

Se sculară deci toți cu totul și merseră asupra craiului răpitor, ca să scoată din silnicie pe femeia răpită și să o dea bărbatului ei, care nu se putea astâmpăra de doru-i; căci, așa spun, să fi fost cea mai frumoasă de pe vremea aceea.

Printre craii ce se sculară a pedepsi pe craiul răpitor era și Odiseu viteazul. Ceilalți crai îl luară cam cu nepusă-n masă; căci el nu se îndura să-și lase singuri o nevestică tânără și un copilaș la care se uita ca la soare.

Vezi că ceilalți crai aveau mare trebuință de dânsul, ca unul ce era și viteaz, și bătut la cap, și isteț, mă rog, ca om ascuțit la minte ce era el acolo.

Iară dacă se duseră și împresurară cetatea Troiei sau Troada, unde se înfundase craiul cel răpitor cu prada sa, începură a o bate pe de toate părțile cu nemilostivire. Cetatea se ținea bine, fiind tare și apoi craiul cel răpitor de muieri frumoase găsisese și el ajutor la crai de teapa lui. Și astfel bătălia a ținut zece ani de zile, până ce Odiseu, prin niște vulperii țesute cu iscusință, izbuti a lua cetatea.

Și mulți viteji mai pieriră, și mare vărsare de sânge se mai făcu în războiul acesta îndelungat!

După ce isprăviră bătălia, fiecare din crai se întoarse la ale sale, care mai bine, care mai rău, după orânda lor. Numai bietul Odiseu viteazul a pățit-o. Căci, apucându-l niște furtuni grozave pe mare, i-a sfărâmat toate corăbiile și i s-au înecat toți oamenii din ele. O singură corabie-i mai rămase, pe care era dânsul cu câțiva corăbieri, cei mai de aproape ai lui.

Această corabie, zbuciumată și ea de talazuri, rătăci pe mare o bună bucată de timp, până ce, în cele din urmă, se sparse și dânsa, fără să fi avut norocul să vadă un liman.

Toți corăbierii se înecară. Numai Odiseu viteazul scăpă; dar scăpă ca vai de capul lui, într-un ostrov. Și după ce mai stătu și acolo câțva timp cu mari trude și primejdie de viață, abia, abia ajunsese acasă, după o lipsă de douăzeci de ani.

În timpul acela Penelopa, soția lui, îl plângea ca pe-un mort și se tânguia de lipsa bărbatului ei. Văzând că toți craii se întorseseră de la război și că numai bărbatul său nu mai vine, începuse și ea, biata, a crede ceea ce îi spuneau toți câți veneau pe la palaturile sale, că adica bărbatul său s-ar fi înecat împreună cu corăbiile.

Totuși ea, deși tânără și frumoasă, hotărî să poarte cinstea bărbatului său, să-și țină patul nebântuit de necurăție, și-și crescă copilașul în legea ei, și-l învăța laudele zeilor lor, până se făcu mare.

Însă, fiind o bună bucățică, mai mulți crai și fii de boieri mari de-ai lor veniră să o ceară în căsătorie; căci așa sunt oamenii făcuți, să râvnească la bucățica altuia. Ea deocamdată se împotrivi.

Pețitorii stăruiau de dânsa și-i tot băteau capul, ca să-și aleagă pe unul din ei, și să se căsătorească de a doua oară; deoarece, ziceau ei, nu mai rămâne îndoială că Odiseu trebuie să fi murit, dacă nu se mai întoarce, după atâta mare de vreme.

Penelopa, temându-se de niscaiva silnicii din partea pețitorilor ei, scornoci o prefăcătorie vicleană. Ea zise pețitorilor că a întins războiul, în care are de gând să țeasă un giulgiu de înmormântare pentru socrul ei, tatăl lui Odiseu, care este bătrân foarte, cu un picior în groapă și cu altul deasupra. Că, dacă nu se va întoarce bărbatul său până va sfârși pânza pentru giulgiu, să știe cu hotărâre că-și va alege pe unul din ei de bărbat.

Numai în chipul acesta a mai putut ea scăpa de înțețirile pețitorilor, care, cu toate acestea, nici ei nu se culcară pe urechea aia, ci mereu îi rodeau urechile și-i tot

da zor cu Doamne-ajută.

Penelopa, ca să lungească timpul, că doar, doar s-o întoarce bărbatul ei și ca să facă și pe pețitori să-și ia gândul de la dânsa, cât țesea ziua, ea se apuca și desțesea noaptea; și astfel anii treceau și pânza nu se mai sfârșea de țesut.

Azi așa, mâine așa, până ce aflară pețitorii de viclenia muierii. Dar atunci fu prea târziu. Căci tocmai când ei începură a o sili cu dinadinsul ca să-și aleagă de mire pe careva din ei, tocmai când se obrazniciseră afară din cale, iată că sosește și Odiseu viteazul și cu chipul acesta scăpă și biata femeie de a cădea în păcat.

Astăzi procopsiții și cărturarii, când vor să vorbească de câte un lucru ce trăgănează de pare că n-ar mai avea sfârșit, ei zic: Aceasta este ca pânza Penelopei.

Publicată în

„Familia“, Oradea-Mare, an XXII, nr. 42, 19 octombrie / 31 octombrie 1886, p. 497—, semnată P. Ispirescu.

NODUL GORDIAN

A fost odată în vechime un neam de oameni, ce se numeau frigieni. În propășire, în meșteșugul de a cânta din fluier și în meserii, erau fruntași printre neamurile ce trăiau pe-atunci în lume. Obiceiurile lor erau fără multe marafeturi și apucăturile lor pașnice.

Scaunul domniei lor se lua prin moștenire. Poporimea își alegea domn pe oricine socotea ea cu sufletul ei că ar fi mai de cuviință să domnească fir-ar fi fost el și țăran.

Până când se ținură ei de obiceiurile lor cele bune, și nu șovăiau din învățăturile cele de folos, le merse bine.

Pe vremea aceea trăia pe-acolo pe la ei un om pe nume Gordiu. Acesta deși țăran, deși ținea coarnele plugului și muncea la câmp de-a valma cu toți argații lui, era însă om cu docsă la cap: blând, cu dreptatea în sân și cu frica lui Dumnezeu în rărunchi. Se dusesse vestea de judecățile sale, de rânduielile lui în ale muncii câmpului, și de chiverniseala casei sale. Sătenii din satul lui, ba și din satele megieșe, la dânsul se jeluiau când intra câte vreo dihonie între dâșii și toți se supuneau găsirilor lui cu cale, căci erau drepte și nepărtinitoare.

Istovindu-se domnul ce stăpânea pe acea vreme țara, adunarea bătrânilor și poporimea fruntașă alese pe acest Gordiu, să le fie lor domn.

El, fără să viseze măcar la domnie, ori la deșărtăciunile lumii acestea, își lucra ogoarele, mulțumit cu viața lui cea câmpenească. Pasămite ursita mi-l făptuise pentru a domni.

Stând el acolo la țarina lui și lucrând, iată că vede deodată venind spre dânsul o gloată de oameni cu un car domnesc, împodobit ca de sărbătoare. El se minună de aceasta și nu putea să-și dea seama, cum de acei oameni se rătăciseră pe câmp cu un așa alai domnesc.

Când, ce să vezi D-ta? Gloata se apropie de dânsul, îl ia pe sus, îl pune în carul cel domnesc și pe aci ți-e drumul cu el cu tot către oraș, strigând: „Să trăiască domnul și stăpânitorul nostru!“

— Ia stați, oameni buni, zise Gordiu, biet, ce sunt comediile astea? Ce aveți cu mine? Lăsați-mă în pace!

— Ești domnul nostru! Ești stăpânitorul nostru! Toată poporimea, bătrâni și tineri, pe tine te-a ales să ne domnești.

— Dar eu sunt un țăran ticăit; trăiesc de azi până mâine cu ce dă Dumnezeu de agonisesc.

— Zeii ni te-au arătat, cu degetul, și trebuie să te supui lor. Dacă văzu bietul Gordiu că n-are încotro, se lăsă a face cu dânsul ce vor găsi de cuviință.

Îl duseră dar în cetate și-l puseră în scaun, și toți bătrânii și frunțașii țării veniră de i se închină ca la un domn.

Gordiu, dacă se văzu în stăpânire, cea dintâi grijă a lui fu de a merge la capiștea zeilor lor,—căci pe atunci nu se arătase încă lumina adevărului,—și închină lui Joe, cel mai mare din zei, carul pe care fu adus la scaun. El se apucă de scoase tânjale, și împreună cu jugul, o legă de car într-un chip așa de iscusit, încât nodul nu se zărea, și prin urmare legătura nu se putea dezlega. Atât de o încâlcise el. Un profet de-ai lor dete sfară prin toate țările străine că aceasta însemna: „Țara frigienilor nu se va putea lua cu armele de nimeni, până când acela ce va voi s-o stăpânească, nu va dezlega nodul de față“.

Căpeteniile poporului hotărâră ca acel nod să se numească Nodul lui Gordiu sau Nodul Gordian.

Cât a trăit Gordiu și a domnit peste acea țară, oamenii au fost fericiți. După moartea lui o scrântiră. Dreptatea începu să șchioapete.

Trecuse multă vreme la mijloc. Alexandru Machedon, venind pe lume și cuprinzând cea mai mare parte din pământul cunoscut pe atunci, veni și pe la frigieni. Aci dacă sosi și află de proorocirea nodului, voi să se arate că el este acela pentru care s-a făcut proorocia, și că nu va întrebuința puterea armelor, dar că totuși el va stăpâni acea țară. Și intrând în capiștea lui Joe și văzând carul, se apropie de dânsul. Apoi căutând la legătura jugului și tânjalei de car, cercă ca să dezlege nodul. Când, aș! nici pomeneală nu era, ca să fi ghicit el meșteșugul cu care era înnodat. Se mai întoarse, se mai răsuci pe lângă dânsul, dar departe griva de iepuri!

Văzând el că toate silințele sale rămân deșarte, ar fi lăsat dracului acum și nod și tot, numai să scape de încurcătură, dar altă belea se ținea de capul lui.

Alexandru Machedon voia nici mai mult, nici mai puțin, să fie cuceritorul lumii. Cum să se lase el fără să-și întindă cuprinderile și peste astă țară, deoarece zisese că proorocirea era făcută pentru dânsul?

Îi era teamă, vezi, să nu-l creadă oastea de un flecar și de un nevrednic de o asemenea treabă, ba, poate și de vreun lăudăros nerușinat; și el nu vrea nici în ruptul capului să nu fie cuceritor al lumii.

Atunci unde mi-ți scoase paloșul, unde dete o dată cu sete, și dintr-o lovitură tăie și legătură, și nod și tot.

Cu chipul acesta supuse și țara frigienilor; căci cine mai cuteza oare să i se împotrivească, când văzură bieții oameni, cum știe Alexandru Machedon să dezlege nodurile.

De atunci a rămas vorba printre cărturari și printre oamenii cei procopsiți că acela ce învinge greutatea vreunei întreprinderi, curmă piedicile repede, și pune lucrul la bună rânduială într-un altfel de chip de cum crede lumea, zice că a tăiat nodul Gordian.

Publicată în:

„Țara mea“, București, an III, 1886, p. 62–64.

CAPUL MEDUZEI

Capul Meduzei, și mort și tot al dracului era. Spun că Perseu, după ce a ucis pe Meduza, i-a luat capul și până a nu-i da Minervei ca să-l așeze la pieptul platoșei ei, a făcut multe izbânzi cu dânsul. Să vă povestesc una din aceste izbânzi.

Perseu era și el un picior de zeu, născut dintr-o nelegiuire. Joe căzu într-o formă de ploaie de aur asupra fecioarei Danae, pe care tată-său o ținea închisă, într-o culă, și ea născu un pui de lele, adică pe Perseu. Acesta, știind că și el era o corcitură de zeu, avea prieteșug mai cu toți zeii. Într-o zi, ce-i veni lui, că ceru lui Mercur aripile ce purta acest zeu la picioare, ca să se plimbe și dânsul nițel. Mercur i le dete, mai cu seamă că îl socotea ca p-un frate vitreg, măcar că de tată era frate bun.

Perseu, cum dobândi aripile lui Mercur, le agăță de călcâie și începu a zbura ca un năzdrăvan. Zbură în stânga, zbură în dreapta, zbură în sus până la vântu' turbat și se coborî drept către țara Etiopiei. Aci văzu o fată de împărat, pe nume Andromeda, legată de mâini cu lanțuri la un colț de munte pe marginea mării. Ea era pusă acolo, ca să vină o iazmă de balaur să o mănânce.

Vezi că așa zisese niște prooroci de-ai lor, părinților fetei să facă, dacă vor voi să îmbuneze pe Junona, și să-i ierte și pe ei pentru greșeala ce făcuse fata lor. Această greșeală era că Andromeda s-a fi gândit numai că e mai frumoasă decât cotoroanța de zeiță a zeitelor, și ei numaidecât se supuseră. Adică proastă și nemernică trebuie să fi fost lumea pe atunci! să-și dea ei pierzării copilul, crescut gata și frumos ca un crin, numai pentru că niște lichele de prooroci au avut chef să-și râdă de ei văzându-i cum se bocesc și secându-li-se inima de mâhnire. O, de trei ori becisnici de oameni ce erau și pe-atunci!

Perseu coborându-se și văzând pe Andromeda plângând, i se făcu milă și se apropie de dânsa. Ea era așa de frumoasă, încât dacă adierea vântulețului numit zefir nu i-ar fi răsfirat perișorul, și dacă nu i-ar fi picat lăcrămioare din ochi, el ar fi socotit-o că este o lucrare meșteșugită în marmură, a vreunui meșter dibaci.

Și tot uitându-se la dânsa, rămase cu ochii sticliți ca un fermecat, ba încă uitase a mai da și din aripioarele de la călcâi. Atunci apropiindu-se de dânsa, el se

încumetă și zise:

„Tu nu ești născută pentru astfel de lanțuri, ci pentru de—acelea ce leagă două inimi, care se iubesc. Spune-mi, rogu-te, cine ești, de unde ești și pentru ce ești legată și ferecată aci?”

Fecioara se roși ca un bujor, când auzi glas de bărbat, vorbindu-i așa de aproape, și deocamdată tăcu. Ea de ar fi fost nelegată și-ar fi ascuns fața cu mâinile, dar așa cum era plângea numai și lacrimile îi curgeau șuroaie din ochi.

Mai apoi, ca să nu creadă cel ce o întreba că făptuise ceva necuviincios și că d-aia fu supusă la o asemenea osândă, răspunse, după ce Perseu mai stăruia de dânsa, spunându-i tot.

N-apucă să sfârșească bine vorba, și numai iată-te că se arătă în fața apei un balaur groaznic de mare, scârbos și veninat, nevoie mare. El venea încet și făcând niște talazuri când înota, întocmai ca o corabie.

Fata dete un țipăt.

Părinții ei care stătuseră ascunși pe-acolo prin preajmă și pândeau ca să vadă ce are să se întâmple fiicei lor, începură și ei să se bocească și se apropiară, ca să-și mai îmbrățișeze copila încă o dată.

„Puteți voi să plângeți cât veți voi, le zise Perseu. Cu plânsul nu se face nimic. După o trecere de timp cât să te ștergi la ochi, nu se va mai putea scăpa. Spuneți-mi mie verde în ochi: vreți să-mi dați fata mie de nevastă, dacă o voi mântui de pieire? Căci voi să-mi încerc norocul, dacă mi-or ajuta zeii, să mă iau la luptă cu acea fiară nemilostivă și rea”.

Mai era vorbă oare, ca să nu-l primească de ginere în niște astfel de împrejurări, ori a mai sta la chibzui, mai cu seamă când se înfățișa un astfel de flăcău și cu vază, și voinic? Ba încă părinții fetei îi făgăduiră că-i va da de zestre însăși împărăția lor.

Fiara spurcată venea, nene, întinsă la fată. Și unde îmi despica undele cu pieptul ei, de parc-ar fi fost un galion la care trage din vâsle mai mulți vâslași.

Când vrăjmașul fu aproape de stâncă, Perseu unde îmi lovi pământul cu picioarele, și dând din aripioare mi se urcă până în slava cerului. Umbra lui

cădea drept în mare. Balaurul văzu; lui nu-i mirosi a bine, și se repezi la fată cu turbare.

Văzut-ați, dragii moșului, vreodată vulturul, când zărește pe câmpie câte un șarpe spurcat ce merge încălzindu-și spinarea la soare, cum se dă la dânsul pe dinapoi, și ca să nuși poată întoarce către el gura lui cea veninoasă, cum își înfige ghearele sale cele nemilostive în solzii de la ceafa șarpelui? Tocmai așa și Perseu, repezindu-se din înaltul cerului, de unde se afla, asupra dihaniei, îi înfipse paloșul până în mâner în coasta lui din dreapta.

Când simți balaurul, nene, ce i se făcuse, turbă de durere și de mânie. Aci sărea în sus, și aci se cufunda în adâncurile mării. El se rostogolea ca un porc mistreț, când se înfurie spăimântat de lătratul câinilor că-l înconjoară. Viteazul ca o sfârlează de iute se dete în lături, ferindu-se de mușcăturile cele înveninate ale balaurului, vezi că nu degeaba pusese el la călcâie aripioarele lui Mercur, și mai iute decât ai clipi, se întoarce și îi înfipse paloșul iară. Astfel făcu de câteva ori; și-l răni unde putu ajunge; în pânțe, în coaste, până și către coadă, care era ca a unui pește.

Curgea sângele gărlă din rănila ce făcuse viteazul jigarnice. Și se luptară, și se luptară, până ce, udându-se aripioarele lui Perseu, acesta nu mai putu zbura.

Atunci unde se repede asupra voinicului jivina cea îngrozitoare și cât pe-aci era să-l răpună. Dar Perseu, dacă văzu și văzu că altă scăpare nu mai este, scoase capul Meduzei, pe care îl avea la sine, și îl arată balaurului.

Așa de se spăimântă fiara mare, încât rămase încremenită. Atunci și Perseu nu mai întârzie nici o clipă, ci se apropie de dânsa și mi-o făcu ciopăți, ciopăți.

Și de-atunci a rămas vorba și între noi, când zicem că cutare ori cutare a încremenit de frică când se sperie de ceva, ori a înghețat sângele într-însul de spaimă.

Cărturarii însă nu vor să zică așa; ci se iau după cărțile păgânești și zic: cutare a văzut capul Meduzei, ca să arate că acelui cutare mare i-a fost frica. Ei și în asta vor să se deosebească de popor. Vor să-și arate procopseala și unde trebuie și unde nu trebuie. Judecați D-voastră, dacă e bine așa ori nu.

Perseu zdrobi toate lanțurile fecioarei Andromeda și o luă de soție.

Publicată în:

„Lupta literară“, București, an I, 1887, p. 5–6.

PEGAS

După moartea Meduzei, zeii voră să arate că pot face și câte ceva bun dintr-un lucru rău. Pentru aceasta, din sângele cel mohorât și murdar al Meduzei, ei plămădiră și făptuiră un cal, pe care îl numiră Pegas. Atât ă î capul, atâta făcură.

Acest telegar ă î, mlădiță de zeu, ca și Meduza din al cărui sânge ă î, avea aripi, și era foarte sălbatic la început ă î, abia, abia îl putu domoli Minerva și a-l învăța călărie. Apoi zbură drept în cer la tatăl zeilor, Joe, și acesta îi dete sarcina să poarte trăsnetul și fulgerele.

Când n-avea treabă lângă zeul zeilor, Pegas se ducea pe muntele Elicon să pască. Acolo însă, odată însetând și negăsind nici o fântână, unde să se adape, lovi cu piciorul într-o stană de piatră și îndată țâșni un șipot de apă, din care se făcu o gârliță.

Apa aceasta, spun păgânii, că îmbăta ca vinul și cei ce beau dintr-însa se insuflau de cugetări înalte, dobândeau măiestria de a mi-ți turna la stihuri cu grămada, ori la versuri, cum le zic astăzi. Pe acest munte, ori pe muntele Parnas, unde locuiau muzele, îi plăcea lui Pegas să pască iarba cea înflorită și să asculte cântecele cele frumoase ale acestor muze.

El tot pe lângă dânsle se încurca și căta cu jind la ele. Când se da la dânsul câte vreun om de rând, ca să-l încalece, Pegas se năpustea asupra lui și azvârlea din picioare ca un turbat, când venea însă câte vreun voinic de frunte la el, se ducea cu dânsul bucuros în voinicii; iară când venea câte vreunul pe care îl ocrotea Muzele, și știa să facă versurile frumoase, atunci se ducea și el, ca la domnul său, se lăsa să-l încalece, necheza de bucurie și-l suia drept pe plaiurile cele dezmierdătoare ale Parnasului.

De-aicea s-a luat obiceiul, rămas și până în ziua de astăzi printre cărturari, de se zice că Pegas duce la nemurire pe cutare sau pe cutare poet, ori că cutare a încălecat pe Pegas, când a făcut niscaiva stihuri frumoase.

V-am spus-o numai ca să știți și voi; iară nu pentru altceva.

MUZELE

Acum mare, dragii moșului, nepoței și nepoțele, spun că muzele erau nouă surori care de care mai frumoase, mai drăgălașe și mai înțelepte. Ele erau fete ale lui Joe, făcute cu Mnemosina, zeița aducerii aminte, și cântau toată ziua, se zbenguiau și se dezmiardau în jocuri zglobii.

Fiecare din ele își avea câte un dar al său, prin care se deosebea de celelalte surori.

Să vă spun cu de-amănuntul numele și darurile ce aveau ele:

Clio cânta isprăvile celor mai mari și făcea să nu se uite numele lor niciodată.

Euterpe era căpetenia a muzicii și a cântecelor păstorilor. Talia era muza comediei, sau a întâmplărilor înveselitoare. Melpomena era muza tragediei, adică a întâmplărilor jalnice.

Terpsihora era muza dansului.

Erato povățuia pe cei ce făceau stihuri de dragoste.

Polimnia era muza pantomimei, adică a meșteșugului de a se înțelege cu cineva prin semne cu mâna fără a vorbi.

Caliopa povățuiește pe cei ce fac stihuri de vitejie.

Urania se îndeletnicea numai cu cerul; ea era muza astronomiei sau a citirii pe stele.

Aceste muze, pururea în cântări și chefuri, încingeau adesea câte o horă la care ar fi putut râvni și flăcăul cel mai ușor la joc.

Ele încurajează pe făcătorii de stihuri, pe cărturarii și pe jucătorii de tot soiul. Pe aceia însă ce li se închinău lor, ele îi și cinsteau. Se zice că ceia ce născociau și plăsmuiau cuvinte dulci, ce curgeau din gura lor ca mierea, aceia erau însuși de Muze. Asemenea se zicea și de cei ce aveau câte un glas îngeresc și cântau cu meșteșug. Tuturor acestora, Muzele le da câte o ramură verde de dafin, ca semn pentru darul ce dobândeau de la dânsule.

De atunci a rămas de se zice și astăzi, mai cu seamă scriitorilor de versuri frumoase, că sunt favoriții muzelor sau copiii muzelor, deși ele erau fete mari.

Publicată în:

„Lupta literară”; București, an. I, 1887, p. 58.

SABIA LUI DAMOCLES. URECHEA LUI DIONISIE

Orașul Siracuza din ostrovul Sicilia era odinioară un sătuleț. Stăpânitorul din vechime al lui se numea tiranul Siracuzei.

Unul din acei tirani s-a chemat Dionisie cel bătrân.

Acest stăpânitor, cârtitor și temător din firea lui, în fiecare din supușii lui vedea câte un vrăjmaș. Și atât de mult iubea el stăpânirea, încât socotea că lumea la el se gândește, spre a-l da jos din scaun. Nu se încredea deci în nimeni, și-i era frică și de însăși umbra lui.

De aceea puse niște meșteri mari de-i scobiră într-un munte o locuință, pe care o împodobi cu toate scumpeturile lumii și acolo trăia. Mai puse iarăși de-i meșteșugiră niște găuri mari în pânțelele aceluia munte, cu răsunători, astfel încât și chiar de ar fi umblat cineva în vârful degetelor, ori ar fi șoptit, el din cămara lui auzea tot; pentru care, și până azi scorbura aceea din munte se zice: urechea lui Dionisie: iar cărturarii și procopsiții din toate țările, când vor să arate că cineva află tot, zic, că are urechile lui Dionisie.

Și așa, el tot nu se ținea a fi la adăpost de uneltirile ce-și închipuia el că fac poftitorii de domnie împotriva lui; ci credea că ei umblă să răskoale lumea.

Din astă pricină n-avea odihnă nici ziua, nici noaptea.

El era înconjurat de o mulțime de slujitori jurați și credincioși lui.

Cu toate acestea mărirea îi plăcea cât un lucru mare, și trăia în larg, în belșug și în dezmierdări. Ce să zici? de! nu era el stăpânitor numai așa de florile mărilor!

Se știe că în toți timpii stăpânitorii au fost și sunt înconjurați de o mulțime de lingăi, curteni și lingușitori. Cu atât mai vârtos era lingușit și curtenit acest Dionisie, ca unul căruia curtenii voiau să-i scoată din cap bănuiala ce-l chinuia fără răgaz.

Toți ca toți, dar spune la cărți că era un curtean pe nume Damocles, care se sârguia fel și chip să placă stăpânului său, mai mult decât ceilalți. El îl lăuda

peste măsură, zicându-i că domn bun ca dânsul nu s-a mai pomenit de când stă lumea, că ursita l-a împodobit cu toate darurile lui Dumnezeu, că fericirea, de care se bucură, a întrecut tot ce mintea omenească poate să născocască și că toți ceilalți stăpânitori nu ajung cu mintea lor nici la degetul lui cel mic.

— Doamne! îi zise el într-o zi, ai toate bunurile pământului, lumea ți se închină, ca la un zeu; de ce ești oare așa de îngrijorat? De ce pacea nu-și găsește cuib în inima Măriei tale? De ce somnul nu se lipește de pleoapele ochilor Măriei tale?

— Tu râvnești la starea mea, Damocles! îi răspunse Dionisie.

Curteanul, îngenunchind și târându-se la picioarele domnului său ca un vierme, îi zise:

— Nu mi-a fost dat de la Dumnezeu și mie să mă bucur de fericirile pământești. Soarta mea este de a fi în veci slujitor. Ursita mi-a fost ca o mumă vitregă; mă supun ei și nici că mă gândesc la altceva.

— Ca să-ți dovedesc că știu să prețuiesc laudele ce-mi faci, Damocles, și că răsplătesc după cum se cuvine slujbele credincioșilor mei, să știi că am să te pun în locul meu o zi, ca să guști și tu din fericirile unui stăpânitor.

Pe-aci, pe-aci era să-i vină rău de bucurie, când auzi Damocles cele ce îi spuse stăpânul său. Își ținu însă firea și răspunse:

— Cu cât ursita mi-a fost de vitregă, cu atât Măria ta mă mângâi ca pe copilul tău cel bun. Voi înălța numele tău, Mărite doamne, până la al nouălea cer, pe cât voi mai avea o gură de vorbit.

Dionisie cel bătrân porunci ca în ziua următoare toți boierii și poporenii să se închine lui Damocles, ca la un stăpânitor, și puse la cale, ca în aceeași zi să se dea un ospăț bogat pentru dânsul, ca pentru un împărat mare.

Se umfla în pene lingăul, de nu-l mai încăpea pielea, când se văzu înconjurat de toți cei mari ai curții stăpânului său și închinându-i-se până la pământ.

Curtenii îl laudau; oamenii cei nenorociți se rugau de el ca de Dumnezeu, cu lacrimi fierbinți și în genuchi, ca să le vină în ajutor; cântăreții îi citeau stihuri prin care îl preaînălțau; iar el, uimit de fericire, parcă era dus pe lumea cealaltă, nu mai vedea, nu mai auzea.

Când merse la ospăț, locul lui fu în capul mesei, unde se așeză pe un pat numai de aur și cu coroana împă-rătească pe cap.

Să fie știut, că pe vremea aceea toți cei mari, când se puneau la masă, stăteau lungiți pe brânci în paturi.

Până și ochii îi râdeau lui Damocles de bucurie, văzându-se la locul ce nu era de mutra lui.

Masa era încărcată cu cele mai gustoase mâncăruri și cu vinurile cele mai scumpe și mai bune. Ostașii cei mai de frunte ai stăpânitorului și o mulțime de robi înconjurau pe Damocles, stând smeriți în picioare și cu mâinile la piept. Pe lângă patul, unde sta lungit Damocles, fumegau o mulțime de cății de aur cu mirodenii, care umpluseră camera de miresme bine mirositoare. Încotro te uital pe lângă acest om plin de deșertăciune erau risipite fel de fel de flori scumpe și rare.

O muzică cu toate soiurile de surle, de buciume, de timpane și de tamburi îi desfătau urechile cu cele mai plăcute cântece.

Ce să vă mai spun? era ca ieșit din sine.

Când ce să vedeți, D-voastră? Aruncându-și ochii în sus, zări că deasupra capului său sta o sabie goală, atârnată de tavan numai cu un fir de păr de cal.

Odată îl cuprinse o frică, de tremura ca varga, și îngălbeni ca o turtă de ceară. Părul i se făcu măciucă în cap de groază. El își pierdu cumpătul de spaimă; ochii i se împăienjiniră, și-i căzu cupa din mână. Și sculându-se repede veni și dete în genunchi la Dionisie, care sta printre curteni, rugându-l să i se facă milă de dânsul și să-l mântuiască de primejdia ce-l amenința.

„Și totuși, astfel este traiul acelora, pe care tu îi numești fericiți“, îi zise Dionisie.

De atunci oamenii cei cu patru ochi, adică cei luminați și cu multă știință de carte, zic: Cutare lucru stă deasupra capului cutăruia ori cutăruia, ca sabia lui Damocles, când voiesc să arate nestatornicia lucrurilor omenești, sau starea sufletească în case se află omul, când este frământat de grija vreunei întreprinderi.

Noi însă zicem: Stă morțiș cu sufletul pe buză și cu inima cât un purice.

„Tribuna“, Sibiu, an IV, nr. 178, 8/20 august 1887, p. 709—și an. IV, nr. 179, 9/21 august 1887, p. 713, semnat P. Ispirescu, culegător-tipograf, la rubrica:

Foița „Tribunei“, sub titlul Din poveștile unchiașului fătos și în paranteză dedesubt: Sabia lui Damocles. Urechea lui Dionisie.

GLOSAR

▪

A

abitir (adv.)—mai bine, mai tare

caioaie (s. f.)—aliaj de metal

adiată (s. f.)—testament

afion (s. n.)—suc cu proprietăți narcotice, extras de obicei din mac

agarean (s. m.)—păgân, maho-medan

aghiuță (s. m.)—a-l fura aghiuță—a-l fura somnul, a adormi

alagea (s. f.)—a-și căpăta ala-geaua—a da de bucluc, a se păcăli

alega (vb. reflexiv)—a se lega de cineva; a cuprinde

alici (vb. reflexiv)—a se vedea, a se zări

anocato (adv.)—de-a valma

anțărț (adv.)—acum doi ani

arnăut (s. m.)—soldat mercenar recrutat de domnii fanarioți, poteraș

aromi (vb. intr.)—a ațipi, a adormi

B

bahniță (s. f.)—ființă urâtă, coto-roanță

bai (s. n.)—nu-i bai—nu face nimic

baier (s. n.)—curea, sfoară, ață cusută sau legată de un obiect; amuletă (rar)

basma (s. f.)—a scăpa basma... a scăpa dintr-o încurcătură

bacău (s. m.)—a-și găsi bacăul—a da de bucluc, a o păți

bărdacă (s. f.)—cană mică de pământ cu toarte, ulcică

bărdăhan (s. n.)—stomac

bătută (s. f.)—numele unui dans popular caracterizat prin băți ritmice din mâini și picioare

becisnic (adj., s. m. și f.)—neputin-cios, nepriceput, ticălos, nevoiaș

bedreag (s. n.)—butuc pe care cizmarul croiește încălțăminte

beilic (s. n.)—dijmă (în oi) plătită stăpânirii; muncă gratuită în folosul stăpânirii

blagovate (s. f.)—Bunavestire, sărbă-toare la 25 martie (Blagoveștenie)

bleandă (s. f.)—sperietoare, bleg, nătâng

bleot (adj.)—prost, nătâng

bobi (vb. tranz.)—a găsi, a nimeri, a potrivi

bobleț (adj.)—prost, nătâng

boi (s. n.)—trup, înfățișare

bosma (s. f.)—poznă

bostromengher (adj.)—caraghios

brezaie (s. f.)—1. persoană mascată (cu un cap de animal) care joacă pe la casele sătenilor în preajma Crăciunului. 2. fată împodobită cu frunze și flori, care joacă din casă în casă la Rusalii

bumben (adv.)—a dormi bumben—a dormi adânc

bunget (s. n.)—pădure deasă și întunecoasă

burdios (adj.)—rău

butcă (s. f.)—caleașcă, trăsură mare boierească

C

cainic (adj.)—vrednic de plâns, nenorocit

calcavură, calcavuri (s. f.)—bătaie, palmă, dojană

calendroi (s. m.)—ștrengar, hoțoman

calevri (s. m. pl.)—pantofi groși

carte (s. f.)—scrisoare

catagrafie (s. f.)—inventar

cazanie (s. f.)—carte cuprinzând predici sau povestiri cu caracter religios

căpățuit (adj.)—înzestrat cu tot ce-i trebuie, cu stare

cățea (s. f.)—a-l da pe cineva cățeaua—a bate strașnic, a păru

căuș (s. n.)—lingură mare cu coadă

ceanac (s. n.)—strachină, blid mare

cerbice (s. f.)—ceafă, grumaz

cheleş (adj.)—chel, pleșuv

chembrică (s. f.)—țesătură de bumbac vopsită și cu un anumit luciu

chervan (s. n.)—car mare

chichiță (s. f.)—despărțitură mică în formă de cutie, pe peretele interior al unei lăzi, în care se păstrează mărunțișuri sau obiecte de valoare

chilă (s. f.)—veche măsură de capacitate, egală cu circa 500 de kilograme și întrebuințată mai ales pentru cereale

chilom (s. n.)—pumn, ghiont

chiloman (s. n.)—gălăgie, petrecere zgomotoasă

chindie (s. f.)—numele unui dans popular asemănător cu sârba; timpul zilei între două și cinci după-amiază

chiolhan (s. n.)—petrecere, chef mare

chiteală (s. f.)—socoteală, chibzuială, găteală

cin (s. n.)—ordin preoțesc sau călugăresc

ciocmăni (vb. tranz.)—a bate la cap, a cicăli

cioflingar (s. m.)—secătură, om de nimic

cioropină (s. f.)—țigancă

ciripie (s. f.)— a merge ca pe ciripie—a merge, a se duce în linie dreaptă

cirtă (s. f.)—dram, iotă

cirviș (s. n.)—grăsime topită păstrată în bășici și întrebuințată în bucătărie

ciubeică (c. f.)—lulea de calitate proastă

ciurică (s. f.)— sărbătoare populară la 15 iulie

ciutac (adj.)—poreclă dată turcilor

câră (s. f.)—a se ține de câra cuiva—a stăruie pe lângă cineva, a insista pe lângă cineva pentru a-l determina să facă un lucru

cârnice (adj.)—care se vaită, om dușmănos

câtinică (adj.)—puțin, nițel

clapcă (s. f.)—cursă, capcană

clironom (s. m.)—moștenitor, urmaș

cobiliță (s. f.)—lemn încovoiat, crestat la capete, de care se atâră coșuri, donițe

cociorbă (s. f.)—unealtă casnică formată dintr-un băț lung la capătul căruia e înfiptă o placă metalică și care servește la scoate-rea jarului sau cenușii din cuptorul pentru pâine

colaăci (vb. tranz.)—1. a peți; 2. a sfătui pe cineva (de rău)

colimvitra (s. f.)—cristelniță

conac (s. n.)—distanță de la un loc de popas la altul; popas

concenii (vb. tranz.)—a nimici

condrățel (s. m.)—păduche

condur (s. m.)—pantofi cu tocuri înalte, cusuți cu fir și împodobiți cu pietre prețioase

consistoriu (s. n.)—organ administrativ și disciplinar în conducerea unor biserici

contăș (s. n.)—haină luxoasă, lungă, purtată de boieri

cosăcel (s. m.)—pește lung și plat

coștoroabă (s. f.)—cocioabă

crosnă (s. f.)—sarcină de lemne sau vreascuri; maldăr de obiecte

culă (s. f.)—turn, boltă; beci boltit, subterană;

conac boieresc cumas (s. n.)—stofă pentru rochii

cușniță (s. f.)—vatră pe care lucrează fierarul

D

d-a-ncâtelea (adv.)—a umbla d-a-ncâtelea—a umbla de colo până colo

dăula (vb. tranz. și refl.)—a (se) slei de puteri; a (se) istovi

dedulci (vb. refl.)—a se deprinde, a se îndulci la ceva, a prinde gust de ceva

deliu (s. m.)—soldat din călărima ușoară turcă; adj. furios, nebun

diastimă (s. f.)—interval, spațiu de timp

dijmă (s. f.)—cantitate de produse agricole reprezentând a zecea parte de venituri ca dare către stăpânire, biserică, boieri

divan (s. n.)—consiliu cu atribuții politice, administrative și juridice, alcătuit din sfetnicii tronului

doftă (s. f.)—a nu fi bun de doftă—a nu fi bun de nimic

dosădit (adj. adesea substantivat)—amărât, întristat

E

eparhie (s. f.)—ținut sub păstorirea bisericească a unui episcop

F

falangă (s. f.)—sul de lemn de care se legau picioarele celor condamnați să fie bătuți la tălpi

făuriște (s. f.)—fierărie firoscoș (adj.)—priceput la toate, deștept

floncăni (vb. tr. și intr.)—a-i toca mereu gura, a trăncăni

foaie (s. f.)—a da pe cineva pe foi—a bate pe cineva

freca (vb. tranz.)—a freca (cuiva) ridichea—a muștra pe cineva, a bate

fur (s. m.)—hoț

furlandisi (vb. refl.)—a se fuduli, a se făli

G

gadină (s. f.)—animal sălbatic, fiară

gaibarace (s. f. pl.)—picioare lungi

gaidă (s. f.)—cimpoi; numele unui dans cu acompaniament de cimpoi; picioare lungi

gașperiță (s. f.)—țigancă bătrână și urâtă

geambaș (s. m.)—negustor (sau hoț) de cai

ghebă (s. f.)—haină de pâslă, înflorată și cu găitane

gheroc (s. n.)—haină, redingotă

ghiorlan (s. m.)—țopârlan, bădăran

ghizdea (s. f.)—căptușeală de bârne care formează pereții unei fântâni

giamală, geamală (s. f.)—mască uriașă care acoperă în întregime pe saltimbanci; sens figurativ—urâtenie, huidumă

giol (s. n.)—a da pui de giol—a fura

giubea (s. f.)—haină largă, purtată de boieri pe deasupra hanterului

giurgina (s. f.)—a juca pe cineva giurgina—a înșela, a amăgi

gârbiță (g. f.)—a muia (cuiva) gârbița—a înfrânge (cuiva) trufia

gârlici (s. n.)—intrare îngustă în pivniță

gegleze (s. f. pl.)—mofturi; vorbe deșarte

gugiuman (s. n.)—căciulă de samur, purtată de domnitori și de boieri ca semn al rangului lor

H

hagialâc (s. n.)—pelerinaj făcut la locurile sfinte

halău (s. n.)—1. plasă de prins pește; 2. troacă

hanță (s. f.)—haină ruptă

hăbăuc (adj.)—zăpăcit

hălăciugă (s. f.)—tufiș, desiș

hău (adj.)—greu

heretisi (vb. tranz.)—a felicita

hârsi (vb. refl.)—a se deprinde cu ceva

hârșie (s. f.)—blană (neagră) de miel, cu lână creță și mărunță

hondrăni (vb. intrans.)—a flecări

huceag (s. n.)—pădure mică și deasă

I

iabașa (s. f.)—clește de apucat calul de nas când se potcovește

iazmă (s. f.)—monstru, persoană cu înfățișare respingătoare

imam (s. m.)—preot musulman

imos (adj.)—murdar

ipingea (s. f.)—manta cu glugă, făcută din dimie albă

ispită (s. f.)—încercare

isuaf (s. m.)—grup de meseriași având aceeași profesiune

izmeni (vb. refl.)—a se schimba

Î

împoncișare (s. f.)—conflict, împotrivire

încăibăra (vb. refl.)—a se încăiera

închelba (vb. tranz.)—a aduna launloc, a înjgheba

încâina (vb. refl.)—a deveni rău, a se încăpățâna

încrosna (vb. tranz. și refl.)—a (-și) încărca o greutate în spinare

încura (vb. tranz.)—a alerga în voie, a zburda

îngrecată (adj.)—însărcinată

însăxănat (adj.)—încărcat

însoți (vb. tranz.)—a se căsători

întroloca (vb. refl.)—a se strânge launloc

înțestat (adj.)—încăpățânat

J

janghinos (adj.)—murdar, neîngrijit

L

laibăr (s. n.)—haină lungă și largă pe care o purtau odinioară boierii

lăcoviște (s. f.)—mocirlă, mlaștină

lega (vb. tranz.)—a lega două în tei—a pune la o parte din câștig

leică (s. f.)—femeie ușuratică

legumă (s. f.)—mâncare, hrană

lepăda (vb. tranz.)—a-și lepăda potcoavele—a muri

lipscan (s. m.)—negustor de articole de manufactură

logofăt (s. m.)—1. titlu de mare demnitar în feudalism; 2. secretar, scriitor într-o cancelarie

lotru (s. m.)—hoț

M

mangosit (adj.)—ticălos, netrebnic

marghiolie (s. f.)—șiretlic, viclenie

masat (s. n.)—vargă de oțel pe care se ascut cuțite, tocilă

matosit (adj.)—îmbătat

matracucă (s. f.)—femeie proastă

măiastrele (s. f. pl.)—zânele măiastre; ielele

measer (adj.)—sărac, umil

meremet (s. n.)—lucru

meș (s. m.)—a-i da (cuiva) meșii să...—a avea curaj să... a cuteza

miarță (s. f.)—o miarță de copil—copil mic, pipernicit

mâlci (vb. tranz.)—a amuți

mocan (s. m.)—cioban morbos,

morbus (s. n.)—boală, bolnav

moșnean (s. m.)—țăran liber, posesor al unei proprietăți de pământ (Țara Românească)

moștean (s. m.)—urmaș

motroșit (adj.)—trântit, făcut ghem

N

nagodă (s. f.)—1. ființă sau lucru ciudat; minunăție, ciudățenie; 2. neajuns, neplăcere

năstrapă (s. f.)—cană, vas nemetenie (s. f.)—matahală,

namilă nesăbuit (adj.)—nesocotit

noaten (s. m.)—1. miel până la doi ani; 2. vițel de doi ani

novac (s. m.)—uriaș, voinic

nur (s. m.)—farmec, grație

O

obrocit (adj.)—fermecat, vrăjit

oceană (s. f.)—pește de apă dulce

ogurliu (adj.)—cu noroc, de bun augur

olăcar (s. m.)—curier, poștaş

omofor (s. n.)—veșmânt bisericesc în forma unei eșarfe pe care arhiereul îl poartă pe umeri în timpul serviciului bisericesc

orândă (s. f.)—soartă, ursită

ostoia (verb. refl. și tranz.)—a (se) potoli, a (se) liniști

oțopină (s. f.)—mârtoagă, gloabă

otroși (vb. refl. și tranz.)—a înșira

P

pajură (s. f.)—(în basme) pasăre uriașă înzestrată cu puteri mira-culoase

palavatic (adj.)—mincinos, pala-vragiu

palmă (s. f.)—1. veche unitate de măsură pentru lungimi, de aproximativ 25 cm.
2. palmă dom-nească—veche unitate de măsură pentru lungimi, de aproximativ 28 cm

panachidă (s. f.)—tăbliță de metal, de piatră sau de lemn folosită de școlari pentru a învăța să scrie

panțir (s. m.)—soldat călăreț, îmbrăcat în zale

paraxim (adj.)—curios

pardos (s. m.)—leopard

parlagiu (s. m.)—tăietor de vite la abator

pataramă (s. f.)—întâmplare neplă-cută sau neobișnuită

pațircă (s. f.)—1. fată neastâm-părată, vioaie; 2. femeie ușuratică

pavolatic (adj.)—palavragiu, mincinos

pălimar (s. n.)—pridvor, ceardac

păpară (s. f.)—mâncare făcută din felii de pâine prăjită acoperită cu brânză și opărită; (în sens figurat)—cursă, bătaie

pătăranie (s. f.)—pățanie

peniță (s. f.)—pană mică

pitac (s. n.)—1. poruncă scrisă, scrisoare; 2. (s. m.) ban, para

planisi (vb. tranz.)—a amăgi, a seduce

pleșcan (s. m.)—chilipirgiu

pocâltit (adj.)—slăbit, lihnit

podvoadă (s. f.)—căraușie fără plată

ponciș (adv.)—cruciș; cu ciudă, cu dușmănie

ponoslui (vb. tranz.)—a ponegri, a defăima

poșidic (s. n.)—1. mulțime de animale mărunte; 2. droaie de băieți și fete

potcaș (adj.)—poznaș, buclucaș

poticăli (vb. tranz.)—a amăgi, a păcăli

potricăli (vb. franz.)—a (se) prăpădi, a (se) distruge

pot, poturi (s. n.)—sumă rezultată din mize la jocul de cărți

povodnic (s. m.)—cal purtat de căpăstru

prefai (s. n.)—ultima lucrătură

pricolic (s. m.)—strigoi cu chip de lup sau câine

pristăvi (vb. refl.)—a muri

prochimen (s. n.)—a veni la pro-chimen—a veni la subiect după o digresiune

proclet (adj.)—nelegiuit, ticălos

prosteală (s. f.)—a merge, a pleca în prosteală—a pleca la cerșit

R

rapanghel (s. n.)—a lua (pe cineva) la rapanghel—a lua pe cineva din scurt, a-i trage o bătaie strașnică

rășchitor, rășchitoare (s. n.)—unealtă cu care se deapănă tortul de pe fus sau de pe ghem, pentru a-l face scul

răzgândi (vb. refl.)—a chibzui, a reflecta

resteu (s. n.)—fiecare dintre cele două bare în formă de cui cu care se închid laturile jugului pentru a ține grumazul animalului

ridiche (s. f.)—a freca (cuiva) ridi-chea—a bate zdravăn (pe cineva)

rost (s. n.)—fel

roșu (s. m.)—poreclă dată de adversari membrilor aripii radicale a partidului liberal din România din a doua jumătate a secolului al XIX-lea

S

sangulie (s. f.)—pânză foarte fină

satara (s. f.)—dare, povară, belea

saxana (s. f.)—sarcină, povară

scârbă (s. f.)—1. grijă, necaz; 2. mânie, furie

scoloian (adj.)—sprinten

scorpie (s. f.)—animal fantastic, închipuit ca un șarpe cu limbi de foc sau cu cap de om

scovârlie (s. f.)—orbita ochiului

sculă (s. f.)—unealtă, instrument; obiect de preț, giuvaier

scutelnic (s. m.)—om scutit de dări, pentru că se află în serviciul domnului sau al unui boier

sidilă (s. f.)—sac de cânepă, lat la gură și ascuțit la vârf în care ciobanii pun cașul

sicriaș (s. n.)—lădiță, cutie

silă (s. f.)—oaste, putere

sileaf (s. n.)—brâu lat în care se purtau înfipte diferite arme

sâneață (s. f.)—pușcă primitivă cu cremene

spilcă (adj.)—curat

stăvi (vb. refl.)—a se așeza, a se statornici

stea (s. n.)—stână, bolovan mare de piatră

stelbe (s. f. pl.)—mănunchiuri, buchete

stelniță (s. f.)—ploșniță

stânjen (s. m.)—măsură veche de lungime, variind după epocă și regiune (între 1, 96 m și 2, 23 m)

străgăni (vb. tranz.)—1. a sâcâi pe cineva purtându-l de colo până colo; 2. a trăgăna, a amâna

sumuța (vb. tranz.)—a scoate sunete specifice, ȕuguind buzele pentru a îndemna caii să pornească sau să meargă mai repede

surchidi (vb. tranz.)—a sâcâi, a muștrului

surchideală (s. f.)—muștruluiială, bătaie

Ș

șiretenie (s. f.)—firul povestirii

șleau (s. n.)—curea groasă, funie sau lanț cu care se leagă calul de crucea căruței

șoacăȕ (s. m.)—calificativ injurios dat străinilor, în special nemȕilor

șoaldă (s. f.)—a umbla cu șoalda—a umbla cu vicleșug, cu minciuni

șugubină (s. f.)—a da de șugubină—a da de rușine, a (se) face de ocară

T

tarara (s. f.)—melodie monotonă care parcă nu se mai sfârșește

tărăgăi (vb. tranz.)—1. a amâna; 2. a merge încet

tărășenie (s. f.)—pățanie, încurcătură

tărbăceală (s. f.)—a lua pe cineva la tărbăceală—a snopi (pe cineva) în bățai

tăun (s. m.)—insectă de culoare brună, cu pete gălbui pe pânțece

techer-mecher (adv.)—în mare grabă; pe sus, cu sila

teme (vb. refl.)—a-și teme nevasta—a fi gelos

teșmenit (adj.)—zăpăcit, netrebnic, dezvățat

ticăloșie (s. f.)—mizerie tâmpină (s. f.)—tobă, darabană

toană (s. f.)—interval de timp scurt

tocitoare (s. f.)—vas mare de lemn în care se pun fructe la fermentat pentru vin, rachiu etc.

toroipan (s. n.)—ciomag, măciucă

torosi (vb. tranz.)—a vorbi mult, a trăncăni

trăcănaie (s. f.)—fleac, lucru mărunț

triște (s. f.)—soartă, noroc trîmbă (s. f.)—1. mulțime de oameni; 2. lanț, șir

tron (s. n.)—ladă în care se păstrează haine, rufe

tumurluc (s. n.)—închisoare

turlăci (vb. refl.)—a se chercheli, a zăpăci

Ț

țanc (s. n.)—stîncă ascuțită

U

ulei (s. n.)—vas făcut dintr-un lemn scobit

unt-de-neft (s. n.)—ulei de terebentină

urca (vb. tranz.)—a urca Dealul Mitropoliei—a divorța

urloi (s. n.)—burlan

usta (s. n.)—1. meșter; 2. căpitan de ieniceri la turci

V

vasilcă (s. f.)—cap de porc împodobit, purtat pe o tavă de flăcăi care colindă în
ajunul Anului Nou

veac (s. n.)—viață, trai

veleat (s. n.)—a sosi (cuiva) veleatul—sfârșitul vieții, moartea

verzișori (s. m.)—ostaș din arma cavaleriei (aveau uniforma de culoare verde)

vipie (s. f.)—arșiță, zăpușeală

vântoasă (s. f.)—vijelie

volog (s. n.)—plasă de pescuit

vraci (s. m.)—doctor

Z

zabrac (s. n.)—primejdie, muștrare aspră, ocară

zăcaș (adj.)—1. invidios, dușmănos; 2. leneș

zălud (adj.)—smintit zăticni (vb. tr.)—a stânjeni, a incomoda

zăvod (s. m.)—dulău

zurba (s. f.)—ceartă, gâlceavă

REFERINȚE ISTORICO-LITERARE

■

Sunt acum câțiva ani ăde cândî dl. I. C. Fundescu, editând o colecțiune de basme, adunate în diferite părți ale Munteniei, mă rugase a o precede printr-o introducere asupra caracterului general al literaturii poporane a românilor.

Primisem cu plăcere invitațiunea, precum primesc nu mai puțin astăzi o altă de aceeași natură din partea d-lui P. Ispirescu, căci naiva muză a stânei și colibei mi s-a părut totdeauna a fi unica nesecată sorginte de inspirațiune adevărat națională pentru cocheta muză de prin saloane.

Și cum oare să nu-mi fi surâs ocaziunea de a putea lega numele meu cu secularele suspine și zâmbete ale unei națiuni întregi, precum o modestă cordeluță leagă un mândru mănunchi de flori!

Nu voi vorbi aci despre literatura poporană a românilor în genere, căci o făcusem deja în cartea d-lui I. C. Fundescu și aş avea acum prea puține de adaus la vederile mele de atunci.

Mă voi mărgini de astă dată în strictul cerc al publicațiunii d-lui P. Ispirescu.

Din punctul de vedere extern, basmele din această colecțiune oferă, mai mult ca oriunde aiurea, imensul avantaj de a reproduce cu fidelitate modul de a nara propriu al săteanului, în loc de a înlocui caracteristicile idiotisme ale graiului rustic prin forme mai prozaice ale pedantismului urban.

Bunăoară în basmul intitulat Sufletul: „Ajunseră într-o poiană verde și frumoasă cu fel de fel de floricele, se puseră a se odihni și a trage câte un pui de somn, mai cu seamă că erau și obosiți de drum. Pe unul dintr-înșii, cum puse capul jos, îl fură sfântul; celălalt însă, nu știu cum, nu știu de ce, dar nu-l putea fura somnul nici cât ai da în cremene.

Se întoarse pe o parte, se întoarse pe alta, să adoarmă nicidecum; strânse ochii cât putu și cu toate acestea nu fu cu puțință nici măcar a aromi; parcă ar fi fost cu ochii în soare. Dacă văzu și văzu se puse și el etc.“

Citind aceste rânduri cine oare nu se simte cu desfătare strămutat pe de-ntregul

în viguroasa atmosferă de la țară, unde expresiunile sunt tot atât de energice ca și arșița soarelui, ca și trosnetul gerului, ca și bătaia vântului!

Din punct de vedere intern, colecțiunea d-lui P. Ispirescu este o prețioasă comoară pentru scrutătorul mitologiei naționale și chiar și pentru un istoric.

Zmeii, cu care se luptă la tot pasul eroii basmului român, uneori învingându-i prin virtute, alte dați prin istețime cine oare pot fi dacă nu aceia pe drapelurile cărora bas-reliefurile de pe Columna lui Traian reprezintă draconi și balauri?

Este primitiva sângeroasă și îndelungată luptă între elementul dacic și elementul roman, trecută cu timpul în fantastica regiune a mitului.

E mai obscură și mai grea de lămurit legenda oamenilor roșii, dar ceea ce-i sigur este că ea exista la români în stare de superstițiune deja în secolul XII, încât originea-i cea factică trebuie să fie căutată în cea mai adâncă anticitate.

Sub anul 1235 cronicarul francez Alberic des Trois-fontaines, carele trăia chiar pe atunci, povestește despre niște oameni roșii călări pe cai roșii de statură mică, la număr vreo două sute, căci se arătaseră lângă mănăstirea Kertz din țara Făgărașului în Transilvania, având o locuință de refugiu într-o peșteră din Carpați.

Iată însuși textul:

„Eodem anno extra sylvas juxta Kerte, apparuit quaedam, ut dicitur daemonum ludificatio; apparuerunt rubei homines, qui de montana quadam exierunt in rubeis equis, minoris tamen staturae quam sint nostri homines fere ducenti, qui discursus varios spectante populo faciebant, illis de oppido contra illos, irruentibus, caveam suam intraverunt, nec postea comparuerunt, unus tamen aliquantum al uno de oppido retentus fetit ejus manum omnino esse rublam, et sic effugit etc.“

Citiți acum în colecțiunea de față pe Măzărel împărat ș-o să vedeți că oamenii roșii din mitul român de astăzi, daemonum ludificatio, nu diferesc întru nimic de rubei homines ai lui Alberic des Trois-fontaines.

Apoi câte interesante particularități din viață română domestică din evul mediu, cu totul necunoscute de aiurea, nu s-ar putea dezgăsi din basmele acestei mici colecțiuni!

De exemplu: în Fata moșului baba zice bărbatului său: „pâine și sare pe un taler cu tine nu mai mănânc!“

La prima vedere s-ar părea o simplă figură retorică.

Ei bine, a mânca pe un taler cu cineva era o vie realitate în veacul de mijloc, nu numai la noi, dar și în îndepărtatul Occident.

„Et si sachiez que chacun jour

En une escuelle, menjoient...“

zice o poemă franceză din secolul XII.

Dară nu este intențiunea noastră de a da aici o exegeză analitică a basmului român.

Îi rezervăm un loc întins în tomul V din Istoria critică a românilor din Muntenia.

Tot ce am voit a face este de a demonstra ponderozitatea colecțiunii d-lui P. Ispirescu.

Ne oprim dar, deși am mai putea atrage atențiunea lectorului asupra numeroaselor proverbe și cimilituri, tezauri de filosofie și de satiră poporană a românului, cu cari editorul nu fără cuvânt a crezut de cuviință a-și înavuți publicațiunea.

B. P. HASDEU, Introducere la volumul: Legendele și basmele românilor, ghicitori și povestiri, scrise și date la lumină de un culegător-tipograf (Petre Ispirescu), București, Tipografia Laboratorilor Români, Partea I, 1872.

Cel ce a scris această cărticică și al cărui nume s-a tot pitit până acum sub modestul titlul de Culegătorul tipograf, până când în sfârșit meritele sale literare, de toți recunoscute, ne-au făcut să-l silim acum pentru întâiași dată a se da în vileagul publicității, cel ce a scris această cărticică, zic, mi-a făcut onoarea și plăcerea de a mă consulta adesea asupra alegerii faptelor, pe care voia să le povestească într-însa. I-a dat în minte d-lui P. Ispirescu bunul gând de a lămuri pe cei din cititori români, care nu sunt tocmai cărtutari adânci, asupra unei

mulțimi de nume, de cuvinte și de zicători străine, pe cari în timpul de acum le întrebuințează mereu scriitorii noștri, prin gazete și prin felurite cărți.

„Ce va să zică un Hercule, un Prometeu, un Anfitrion? Ce fel de poamă va fi Mărul discordiei? Ce fel de lighioană să fie Chimera? Ce croială mai osebită să fi avut Urechile lui Midas? și multe altele de felul acesta.“

Iată ce vor fi zicând în sineși mulți din cei ce citesc toată ziua, prin ziare și cărți, nume și cuvinte de acestea, care desigur trebuie să aibă și ele vreun înțeles.

Apoi cum să-i faci pe aceștia să pătrundă secretul ce stă ascuns sub așa nalte, sub așa late și ciudate vorbe ale procopsiților?

Să-i trimiți la școală? Le-a trecut, biet, timpul de a trepăda pe cărarea dăscăliei, și mai bine se lipsesc de orice știință, decât să meargă a o căpăta la vreme de bătrânețe, pe băncile claselor, de-a rândul cu copiii. La aceasta s-a gândit, prin însăși a sa încercare, fostul nostru Culegător-tipograf și, ca om priceput, care nu se împiedică de greutatea muncii, dumnealui s-a apucat cu mare răbdare să citească, seara acasă, cărțile învățaților, câte nu avusese prilej a le răsfoi în copilărie; apoi dintr-însele trase, scoase și stoarse cu meșteșug tot ce trebuia ca să deslușească pe cei neînvățați asupra multor enigme mitologice și istorice, cu care cărturarii împănăază scrierile lor.

Dar atâta ar fi fost puțin lucru și meritul celui ce a făcut cărticica de față s-ar fi mărginit numai întru răbdarea cu care dumnealui a știut să culeagă, de prin autorii mitologici și istorici, faptele deslușitoare ale acelor enigme.

Pentru această parte a lucrării D-sale, a crezut de cuviință a se povățui adesea cu mine și de aceea a și pretins cu tot dinadinsul ca să vin eu să spun aceasta cititorilor, chiar aci în capul cărticelei sale.

E! drept că așa este! M-am silit, pe cât m-am priceput și eu, să-i arăt izvoarele de unde poate căpăta informațiunile cele mai bune și cele mai amănunțite. Ca să nu mai fie vorbă între noi, m-am învoit a mărturisi aci că cu aceasta, dar să fie bine înțeles, numai cu acesta mă pot lăuda și eu în întocmirea acestei lucrări.

Trebuie însă să mărturisesc totodată că, dacă am luat această puțintică parte la lucrarea maestrului nostru Culegător, apoi am făcut-o cu o vie plăcere, fiindcă știam bine că indicațiunile mele vor fi folosite așa cum foarte puțini la noi ar fi știut să le întrebuințeze.

Știam că tot așa mare meșter este tipograful nostru spre a culege din caștile minții sale, spre a așeza drept la locul cuvenit, și spre a scoate la iveală cuvintele și frazele curat românești precum este și meșter spre a jețui pe vingalac, spre a face șpalturi și a pune sub teasc literele din caștile tipografiei sale: și astfel eram de mai înainte încredințat că el va ști precum a știut să dea poveștilor sale, împrumutate de la străini, acel farmec neasemuit de limbă neaoș românească, ce abia se mai păstrează astăzi în gura sătenilor și prin vechile basme și zicători bătrânești ale poporului nostru.

Știam că, înfățișate sub această formă nouă și ademenitoare, miturile religiunii anticilor eleni vor deveni pentru poporul nostru o învățătură folositoare și înlesnită, pe care cărturarii o dobândesc, cu anevoință numai, prin studii îndelungate și greoaie.

Mai știam, în sfârșit că, din pana celui ce a suflat astăzi viață românească asupra acelor povești îmbătrânite, acestea au să iasă fragede, sprintene și zglobii, așa încât ele vor da cititorilor români de orice treaptă, o petrecere literară din cele mai plăcute, prin stilul viu, simplu și popular, în care plinul de merite autor al acestor foițe va ști mai bine decât oricine a le înbăiera.

Judece acum cititorii dacă eu m-am fost înșelat!

Adevărul este că asupra mitologiei vechi s-au scris multe și felurite cărți în toate limbile lumii civilizate; sunt chiar și capete de operă în poezie și în proză care tratează asemenea subiecte.

Totuși mi se pare că nimeni nu a încercat până acum să împrășteze anticele povești păgânești ale elinilor, sub forma populară a Poveștilor unchiașului sfânt și astfel însă ele au desigur să devină de aci înainte adevărate basme românești.

Așadar, prin folositoarea petrecere a unei plăcute citiri și fără de a-și bate cât de puțin capul, orice cititor din poporul românesc, care va răsfoi această cărtică, va căpăta dintr-însa și din cele cu același titlu ce vor urma, întru ceea ce privește mitologia antică, toată știința, ba poate și mai multă decât aceea cu care se fălesc îngâmfații cărturari, când presară scrierile lor cu erudite numiri și cu aluziuni adânci la miturile vechimii elinești.

Apoi, pentru un așa bun serviciu, nu se cade oare să mulțumim domnului P. Ispirescu, culegătorul și scriitorul atâtor Basme, Snoave și Zicători românești, conștiinciosul și merituosul lor editor? Ba zău, foarte mult, și eu unul mă simt

acum fericit că mi-a dat însuși prilejul de a-i aduce prin aceste rânduri cel dintâi prinos de mulțumire.

Sunt încredințat că în urmă-mi are să se adune gloată mare.

A. I. ODOBESCU, Precuvântare la volumul: Din poveștile unchiașului sfătos. Basme păgânești, întocmite de P. Ispirescu, culegător-tipograf, partea I, București, Tipografia Academiei Române (Laboratorii Români), 1879.

Este o zicătură care glăsuiește: omul dacă îmbătrânește ajunge la mintea copilărească.

Și întâlnind odată pe dl. V. Alecsandri, ăl de scrie stihuri dulci ca mierea, i-am zis:

— Pesemne că am ajuns la mintea copilărească, domnule, fiindcă am început să scriu jocurile și jucăriile de pe când eram copil.

— Nu, îmi răspunde dl. Alecsandri, D-ta nu îmbătrânești; D-ta întinerești prin aducerea aminte de copilăria și de jocurile de pe când erai copil. Scrie dar câte jocuri și jucării mai ții minte, și tipărește-le, ca să rămână de pomenire.

Întorcându-mă acasă și cugetând, mi-am zis: „Mă, da cu noimă cuvinte mai fură și astea, vorbe adânci. Vezi ce va să zică a avea glagore la cap.“

Avea dreptate; și așa e că vor rămânea de pomenire; căci azi puține din jocurile cele vechi se mai joacă; și se pot uita.

Atunci mă îndreptai, pare că un fel de mândrie a tinereții mă cuprinse, mă bucurai; dară bucuria mea nu ținu mult; vezi că știu eu ce știu, că știu câți anișori duc cu spinarea, și altele și altele.

Totuși mi-a rămas în minte ideea de tinerețe; vorba bună a d-lui Alecsandri prinse loc, mă făcu mai harnic; mă făcu de scrisei dacă nu toate jocurile și jucăriile tinereții mele, dar mai toate.

Dacă nu am izbutit să le scriu așa de amănunțit și de deslușit, ca să fie ca o icoană, după care să te iei și să faci jucăriile și să joci aceste jocuri, vina nu este

a mea.

Am făcut ce am putut și cum am putut, după cum adică m-a tăiat capul. Și păcatul să fie al acelor a căror le-am citit și m-au lăsat să merg pe căi greșite, fără să mă îndrepteze și să-mi deschidă ochii, ca să nu cad în păcate.

P. ISPIRESCU, Prefață la volumul Jucării și jocuri de copii, adunate de P. Ispirescu, culegător-tipograf, Sibiu, Biblioteca populară a „Tribunei“, nr. 6. 1885.